

Rigsombudsmanden
på
Færøerne

Beretning 2014

Rigsombudsmanden
på
Færøerne

Beretning

2014

Publikationen kan bestilles
gennem Statsministeriet
Rosendahls-Schultz Distribution
Herstedvang 10
2620 Albertslund
Telefon: 43 22 73 00
Fax: 43 63 19 69
Distribution@rosendahls.dk
www.rosendahls.dk

ISBN 978-87-991060-8-6
Rosendahls København
Pris kr. 160 incl. moms

FORORD

I en årrække udgav Færøernes landsstyre og Rigsombudsmanden på Færøerne i fællesskab en årbog om Færøerne, der i tekst og tal indeholdt en beskrivelse af de færøske samfundsforhold i det forløbne år. Da landsstyrets statistiske afdeling (Hagstova Føroya) i 1990 begyndte udgivelsen af en omfattende, færøksproget statistisk årbog, ophørte denne fællesudgivelse.

Det er imidlertid Rigsombuddets indtryk, at der - ikke mindst i Danmark og i de øvrige nordiske lande - kan være behov for en omfattende, ajourført samfundsbeskrivelse af Færøerne, og Rigsombuddet har derfor siden 1989 udgivet årsberetninger med et indhold svarende til denne 2014-udgave.

Det er Rigsombuddets håb, at årsberetningen kan fungere som et nyttigt opslagsværk og samtidig give læseren en rimeligt dækkende beskrivelse af hovedtrækkene i de færøske samfundsforhold. Årsberetningen kan endvidere ses på Rigsombuddets hjemmeside www.rigsombudsmanden.fo.

Uden bistand fra en lang række offentlige og private institutioner på Færøerne og i Danmark ville det ikke være muligt at udgive de årlige beretninger med ajourførte og relevante oplysninger. Rigsombuddet takker alle, der igen i år har stillet sig velvilligt til rådighed og bidraget med oplysninger til beretningen.

Redaktionen er afsluttet den 1. juni 2014.

Rigsombudsmanden på Færøerne

Dan M. Knudsen

FORORD	1
INDHOLDSFORTEGNELSE	2
BILAGSFORTEGNELSE	8
1. LAND OG NATUR; BEFOLKNING OG HISTORIE	9
1.1 LAND OG NATUR	9
1.2 BEFOLKNING.....	10
1.3 HISTORIE.....	11
2. POLITISKE OG ADMINISTRATIVE FORHOLD	13
2.1 STATSRETTLIGE OG UDENRIGSPOLITISKE FORHOLD	13
<i>Forholdet til udlandet</i>	15
2.2 FÆRØERNES LAGTING	19
<i>Lagtingets sekretariat</i>	21
2.3 DE POLITISKE PARTIER	21
<i>Fólkaflokkurin (Folkeflokken)</i>	21
<i>Sambandsflokkurin (Sambandspartiet)</i>	22
<i>Javnaðarflokkurin (Socialdemokratiet)</i>	22
<i>Sjálvstýrisflokkurin (Selvstyrepartiet)</i>	23
<i>Tjóðveldi (Republikanerne)</i>	24
<i>Framsókn (Fremdrift)</i>	25
<i>Miðflokkurin (Centerpartiet)</i>	26
2.4 FOLKETINGSVALG	27
<i>Folketingsmedlemmer</i>	28
2.5 FÆRØERNES LANDSSTYRE	28
2.6 ADMINISTRATION	29
2.7 INTERNATIONALE ORGANISATIONER MED HOVEDKONTOR PÅ FÆRØERNE	31
2.8 INSTITUTIONER UNDER STATEN	32
<i>Rigsombuddet</i>	32
<i>Arktisk Kommando</i>	33
<i>Søfartsstyrelsen</i>	34
<i>Øvrige statslige institutioner</i>	34
2.9 KOMMUNALE FORHOLD.....	34
<i>Antal kommuner</i>	34
<i>Valg til kommunestyret</i>	35
<i>Den kommunale styrelsesordning</i>	35
<i>Kommunale opgaver</i>	36
<i>Vejledende folkeafstemning om kommunalreform</i>	38
<i>Eldreområdet til kommunerne</i>	39

3. FISKERI OG FISKEINDUSTRI	40
<i>Indledning .....</i>	40
<i>Internationale reguleringer og fiskeriaftaler .....</i>	42
<i>Færøske skibes fangster .....</i>	48
<i>Fangster ved Færøerne .....</i>	50
<i>Fangsttryk og fangstregulering .....</i>	52
<i>Fiskeriordninger i færøsk farvand .....</i>	53
<i>Fiskeriinspektion og redningstjeneste .....</i>	57
<i>Fiskeristøtte.....</i>	58
<i>Finansiering af fiskefartøjer.....</i>	59
<i>Fiskernes aflønning.....</i>	60
<i>Fiskepriser .....</i>	61
<i>Fiskerflådens driftsresultater .....</i>	63
<i>Fiskeindustri.....</i>	64
4. ARBEJDSMARKED OG ERHVERV	67
<i>Indledning .....</i>	67
4.1 BEFOLKNINGENS ERHVERVSFORHOLD.....	67
4.2 ARBEJDSMARKEDSFORHOLD	70
<i>Arbejdsløshedsforsikring.....</i>	70
<i>Barselsordningen .....</i>	72
<i>Arbejdsmarkeds pension .....</i>	73
<i>Andre generelle arbejdsmarkedsordninger.....</i>	73
<i>Det private arbejdsmarked.....</i>	74
<i>Overenskomster - det private arbejdsmarked.....</i>	76
<i>Det offentlige arbejdsmarked.....</i>	76
<i>Overenskomster - det offentlige arbejdsmarked.....</i>	78
4.3 ERHVERVSLIV	79
<i>Ejerformer.....</i>	79
4.4 OPDRÆTSVIRKSOMHED	79
<i>Offentligt tilsyn fiskeindustri og fødevarerområdet.....</i>	82
4.5 GRINDEFANGST M.V.	83
4.6 LANDBRUG.....	84
<i>Produktion af landbrugsvarer.....</i>	84
<i>Offentlig støtte.....</i>	85
<i>Offentligt tilsyn m.v - fødevarer, miljø og lakseopdræt.....</i>	85
4.7 OLIEEFTERFORSKNING	86
1. <i>udbudsrunde.....</i>	87
2. <i>udbudsrunde.....</i>	89
3. <i>udbudsrunde.....</i>	90

<i>Nyere aktivitet</i>	91
<i>Færøske olieselskaber</i>	91
<i>Afledte aktiviteter</i>	92
4.8 FINANSIERINGSVIRKSOMHED	93
<i>Penge- og valutaforhold</i>	93
<i>Penge- og kapitalmarkedet</i>	94
<i>Pengeinstitutter m.v.</i>	94
<i>Pengeinstitutternes resultater</i>	95
<i>Pengeinstitutternes udlån</i>	97
<i>Bankpakke I,II,III og IV</i>	99
<i>Privatisering og børsnotering af færøske banker</i>	99
<i>Obligationsudstedende institutter</i>	100
<i>Kapitalforvaltende institutioner</i>	100
<i>Offentlige udlånsinstitutioner</i>	101
<i>Færøernes Landsbank</i>	103
4.9 FORSIKRINGSVIRKSOMHED	104
5. ØKONOMI	108
5.1 AKTUELLE ØKONOMISKE FORHOLD	108
5.2 NATIONALREGNSKABET FOR FÆRØERNE	109
5.3 UDENRIGSHANDEL, BETLAINGSBALANCE OG UDLANDSGÆLD	111
<i>Færøernes handels- og valutapolitiske stilling</i>	111
<i>Færøerne og europæisk integration</i>	112
<i>Handelsaftalen mellem EF og Danmark/Færøerne</i>	112
<i>Hoyviksaftalen</i>	116
<i>Andre handelsaftaler</i>	116
<i>Færøerne og EFTA</i>	116
<i>Eksport</i>	117
<i>Import</i>	120
<i>Handelsbalancen</i>	122
<i>Betalingsbalancen</i>	123
<i>Udlandsgælden</i>	124
5.4 PRISUDVIKLINGEN	124
6. OFFENTLIGE FINANSER	127
6.1 STATENS UDGIFTER PÅ FÆRØERNE	127
<i>Bloktilskuddet</i>	127
<i>Statens drifts- og anlægsudgifter</i>	128
<i>Statens og andre offentlige institutioners udlån og garantier</i>	129
6.2 LANDSKASSENS ØKONOMI	130
6.3 FÆRØSKE UDLÅNSFONDE	131
6.4 KOMMUNERNES ØKONOMI	131
6.5 DEN SAMLEDE OFFENTLIGE ØKONOMI	132

<i>Byrdefordelingen mellem staten og hjemmestyret</i>	132
7. SKATTER OG AFGIFTER	134
7.1 DIREKTE SKATTER	134
<i>Personbeskatning</i>	134
<i>Personlige skatteydere og skattepligtige indkomster</i>	137
<i>Selskabsbeskatningen</i>	138
<i>Kapitalvindingsskattereformen 2001</i>	139
<i>Gevinster og tab af aktier, investeringsbeviser mv</i>	140
<i>Gevinst og tab af obligationer mv</i>	141
<i>Udbytte</i>	141
<i>Renteindtægter og -udgifter</i>	141
<i>Erhvervsmæssig virksomhed</i>	142
7.2 INDIREKTE SKATTER	142
<i>Merværdiafgift (MVG)</i>	142
<i>Fremstillingsafgifter</i>	142
<i>Lønsumsafgift</i>	142
<i>Vejskat (vægtafgift)</i>	143
<i>Registreringsafgift (motorkøretøjer)</i>	143
<i>Arveafgift</i>	143
<i>Olieafgift</i>	143
<i>Rejseafgift</i>	143
7.3 OPKRÆVEDE SKATTER OG AFGIFTER	143
8. INFRASTRUKTUR OG TURISME	145
8.1 VEJNETTET OG MOTORKØRETØJER	145
<i>Vejnettet</i>	145
<i>Motorkøretøjer</i>	146
8.2 HAVNE, SKIBSFLÅDEN OG SKIBSTRANSPORT	147
<i>Havne</i>	147
<i>Skibsflåden</i>	147
<i>Skibstransport</i>	148
8.3 LUFTFART	149
8.4 TURISME	152
8.5 POSTVÆSEN	153
8.6 RADIO- OG TELEKOMMUNIKATION	154
<i>Telekommunikationsloven</i>	154
<i>Liberalisering af markedet</i>	155
<i>Transmissionsvirksomhed mv</i>	155
<i>Telekommunikationstjenester</i>	155
<i>Færøernes forbindelse med udlandet</i>	156
8.7 EL-FORSYNING	156
9. SOCIALE FORHOLD	159

<i>Forvaltning mv.</i>	159
<i>Børneværn</i>	160
9.1 SOCIALE YDELSER	160
<i>Adoption</i>	160
<i>Børnetilskud</i>	160
<i>Barselsorlov og dagpenge i forbindelse med fødsel</i>	160
<i>Støtte til underholdsbidrag</i>	161
<i>Arbejdsløshed</i>	161
<i>Dagpenge ved sygdom og ulykke</i>	161
<i>Sygeforsikring</i>	162
<i>Førtidspension</i>	162
<i>Folkepension</i>	163
<i>Enkepension</i>	163
<i>Øvrige pensionsydelse</i>	163
<i>Vederlag for pasning af plejepatienter i hjemmet</i>	163
<i>Forsorgshjælp</i>	163
<i>Arbejdsmarkedstilknytning og uddannelse</i>	164
<i>Sociale udgifter</i>	164
9.2 INSTITUTIONER OG SERVICE	164
<i>Daginstitutioner</i>	164
<i>Døgninstitutioner for børn og unge</i>	165
<i>Institutioner under særfor sorgen</i>	165
<i>Støtteordninger til handicappede</i>	166
<i>Bosteder og plejehjem for ældre</i>	166
<i>Hjemmehjælp og ældrepleje</i>	167
<i>Institutionsophold i Danmark</i>	167
10. SUNDHEDSVÆSEN	168
10.1 DEN PRIMÆRE SUNDHEDSTJENESTE	168
<i>Kommunelægeordningen</i>	168
<i>Forebyggende sundhedsordninger for børn og unge</i>	169
<i>Tandlægeordningen</i>	169
<i>Hjemmesygeplejerskeordningen</i>	169
<i>Apotekervæsenet</i>	169
10.2 SYGEHUSVÆSENET	170
<i>Sygehusenes administration</i>	171
<i>Færøske patienters behandling udenfor Færøerne</i>	171
<i>Jordemodervæsenet</i>	172
10.3 LANDSLÆGEN	172
11. UNDERVISNINGSVÆSEN	173
<i>Indledning</i>	173
<i>Særanliggende og fællesanliggende</i>	173

11.1 GRUNDUDDANNELSER M.V.....	173
<i>Folkeskolen</i>	173
<i>Private skoler og forskole</i>	174
<i>Specialpædagogisk og psykologisk arbejde</i>	174
<i>Pædagogisk psykologisk rådgivning/specialundervisning i folkeskolen</i>	175
11.2 UNGDOMSUDDANNELSER.....	176
<i>Almene gymnasie- og HF-uddannelser</i>	176
<i>Basisuddannelser</i>	177
<i>Lærlingeuddannelser</i>	178
<i>Teknisk gymnasiale uddannelser</i>	179
<i>Erhvervsgymnasiale uddannelser</i>	179
<i>Andre uddannelser/kurser</i>	179
11.3 VIDEREGÅENDE UDDANNELSER	180
<i>Fróðskaparsetur Føroya (Færøernes Universitet)</i>	180
<i>Vinnuháskúlin (Maskinmesterskolen, Sømandsskolen og Brandskolen)</i>	184
<i>Sjónam - Klaksvig Navigationsskole</i>	185
11.4 ANDEN UNDERVISNING	185
11.5 UDDANNELSESSTØTTE	185
12. RETS- OG POLITIVÆSEN SAMT OVERØVRIGHEDEN	186
12.1 FÆRØERNES RETSVÆSEN	186
12.2 FÆRØERNES POLITIVÆSEN	187
<i>Politiets organisation og opgaver</i>	187
<i>Personaleforhold</i>	188
<i>Den frie kriminalforsorg</i>	188
<i>Politiets regelgrundlag</i>	188
12.3 FÆRØERNES OVERØVRIGHED (RIGSOMBUDSMANDEN PÅ FÆRØERNE)	189
<i>Forældremyndighed og samvær</i>	189
<i>Indgåelse og opløsning af ægteskab</i>	190
<i>Børnebidrag</i>	190
<i>Adoption</i>	190
<i>Værgemål</i>	192
<i>Ægtepagter</i>	193
<i>Navnesager</i>	193
<i>Fri proces</i>	194
<i>Indfødsret (Statsborgerskab)</i>	195
13. KIRKELIV	196
13.1 FOLKEKIRKEN	196
13.2 ORGANISATIONER OG FORENINGER TILSLUTTET FOLKEKIRKEN	199
13.3 KRISTNE TROSSAMFUND OG ANDRE TROSAMFUND UDEN FOR FOLKEKIRKEN	199
14. KULTURELLE FORHOLD	200

<i>Radio og TV (Kringvarp Føroya)</i>	200
<i>Aviser</i>	200
<i>Bogudgivelser</i>	201
<i>Færøsk litteratur</i>	201
<i>Arkiv-, biblioteks- og museumsvesen</i>	202
<i>Nordens Hus</i>	204
<i>Teatervirksomhed - Tjóðpallur Føroya</i>	205
<i>Amatørteatervirksomhed</i>	205
<i>Musikliv</i>	206
<i>Billedkunst</i>	207
<i>Idræt</i>	210
<i>Dansk-færøsk Kulturfond</i>	210
BILAG	212

Bilagsfortegnelse

Bilag 1.1	Befolkningsudviklingen fordelt på kommuner 2013.....	212
Bilag 2.1	Lov nr. 137 af 23. marts 1948 om Færøernes Hjemmestyre.....	213
Bilag 2.2	Sagsområder overtaget af de færøske myndigheder.....	219
Bilag 2.3	Lov nr. 578 af 24. juni 2005 om de færøske myndigheders overtage- else af sager og sagsområder (overtagelsesloven).....	224
Bilag 2.4	Fælles principerklæring mellem Danmarks Regering og Færøernes Landsstyre om Færøernes medvirken og inddragelse i udenrigs- og sikkerhedspolitikken.....	226
Bilag 2.5	Administrativ samarbejdsaftale mellem Udenrigsministeriet og Lagmandens Kontor.....	228
Bilag 2.6	Lov nr. 579 af 24. juni 2005 om Færøernes landsstyres indgåelse af folkeretlige aftaler.....	232
Bilag 3.1	Gennemsnitshyrer i fiskeriflåden 2009 - 2013.....	234
Bilag 3.2	Færøernes pelagiske kvoter 2013 - 2014.....	235
Bilag 4.1	Ledigheden på Færøerne januar 2007 – januar 2014.....	236
Bilag 5.1	Færøernes eksport af varer 2009 – 2013.....	237
Bilag 6.1	Statens drifts- og anlægsudgifter på Færøerne 2009 - 2013.....	238
Bilag 9.1	Landskassens udgifter til socialvæsen 2010 – 2013.....	240
Bilag 10.1	Sygehusenes kapacitet og belægning 2009 – 2013.....	241
Bilag 10.2	Sygehusenes nettoudgifter i mio. kr. 2010 – 2013.....	242
Bilag 10.3	Sygehusenes personale 2013.....	242
Bilag 12.1	Oversigt over anmeldte overtrædelser af straffeloven 2009 - 2013...	243
Bilag 12.2	Oversigt over andre anmeldelser til kriminalpolitiet samt over politi- ets virksomhed i øvrigt 2009 - 2013.....	244
Bilag 12.3	Behandlingsmåden for straffesager o.a. lovovertrædelser 2009-2013.	245

1. Land og natur, befolkning og historie

1.1 Land og natur

Færøerne er beliggende i det nordlige Atlanterhav, omtrent midtvejs mellem Skotland, Island og Norge på 62° N bredde og 7° V længde. Koordinaterne krydser hinanden på den lille ø Koltur ud for øen Streymoy's vestkyst. Nærmeste beboede område er Shetlandsøerne godt 300 km mod Syd. Sejlafstanden til København er ca. 1.500 km.

Færøerne består af 18 øer adskilt af smalle sunde. 17 af øerne er beboede. Det samlede areal er på 1.399 km² eller lidt større end Lolland. Den største ø er Streymoy (373,5 km²) med hovedstaden Tórshavn.

Fra Færøernes nordligste punkt til det sydligste punkt er der 118 km, og afstanden øst-vest er 79 km. Øernes højeste punkt, Slættaratindur, er 882 meter og ligger på øen Eysturoy. Landet ligger gennemsnitlig mere end 300 m over havoverfladen og den samlede kystlinie er 1.117 km.

Færøerne er en del af det nordatlantiske basaltområde, der omfatter Nordøstirland, Vestskotland, Island, Jan Mayen samt dele af Øst- og Vestgrønland. Øerne er et tidligere vulkansk område og består af udbrudsprodukter fra vulkansk virksomhed. Det har givet øerne en karakteristisk opbygning af skiftende lag af lava og tuf. Lavaen danner stejle klippeskrænter, der kaldes "hamre", medens tufen eroderes hurtigere og danner jævne skråninger og giver fjeldene terrasseform. Enkelte steder på øerne forekommer tynde kullag, der er rester af sumpskove fra tiden mellem de vulkanske udbrudsperioder.

Klimaet er oceanisk – mildt, fugtigt, ustadigt, tåget og stormfuldt. Øerne er beliggende i Golfstrømmen, og det giver begrænset temperaturforskel mellem vinter og sommer. Gennemsnitstemperaturen i Tórshavn i koldeste og varmeste måned er henholdsvis 3,5° C og 10,5° C. Is på havet er ukendt ved Færøerne, og selv det indre af vigeene fryser sjældent til.

Færøerne ligger tæt ved hovedbanerne for de lavtryk, der i østlig retning bevæger sig hen over den nordlige del af Atlanterhavet, og lufttrykket varierer derfor hyppigt og forholdsvis meget. Vindstille kan indtræffe i sommermånederne, men varer som regel kun kort tid. Stormende vinde kan optræde på alle tider af året, men er hyppigst i efterårs- og vintermånederne. Tåge forekommer ofte i sommermånederne. Den gennemsnitlige nedbørmængde er omkring 1.300 mm om året i Tórshavn eller knap det dobbelte af i Danmark.

Plantevæksten er sparsom, præget af øernes beliggenhed og klima. Størstedelen af landet består af græsheder og fjeldmoser, mens kun en lille del er opdyrket. Der vokser ikke skov, men i områder, der ligger i læ, og som er egnet af for øernes store bestand af får,

kan buske og enkelte træer gro. Vandet langs kysten er næringsrigt, og der gror tætte, brune tangskove.

På grund af øernes isolerede beliggenhed siden seneste istid er dyrelivet forholdsvis begrænset. Der er ca. 70.000 får på øerne. Derudover findes kvæg og heste. Ferskvandsfisk, padder, krybdyr og fritlevende landpattedyr findes ikke bortset fra mus og rotter, som er indslæbt, og sneharen, som er indført. Der er et rigt fugleliv, især af søfugle som lunde, lomvie, alk, ride og sule.

Blandt de almindeligste fiskearter i havet omkring Færøerne er torsk, kuller, sej, rødfisk, brosme, lange og blåhvilling samt fladfiskene helleflynder, rødtunge og rødspætte. I elve og søer kan der fanges havørred og enkelte steder fjeldørred og laks. Foruden fisk er der sæler og hvaler i farvandene omkring Færøerne. Grindehvaler, der kan optræde i flokke på op til flere hundrede dyr, er genstand for en traditionsrig jagt.

1.2 Befolkning

Færøernes befolkning udgjorde 48.308 personer pr. 1. januar 2014. Heraf boede 19.987 i Tórshavn kommune og 4.861 personer i Klaksvík, som er den næststørste kommune på Færøerne, *jf. tabel 1.1*. Godt 51 pct. af befolkningen bor således i de to største kommuner, heraf alene 41 pct. I Tórshavn kommune, mens de resterende 23.460 indbyggere er fordelt på de øvrige 28 færøske kommuner. For en oversigt over befolkningen fordelt på alle kommuner henvises til *bilag 1.1*.

Tabel 1.1 Befolkningen pr. 1. januar 2010 - 2014 fordelt på områder

	2010	2011	2012	2013	2014
	----- Antal personer -----				
Tórshavn.....	19.819	19.885	19.799	19.812	19.987
Øvrige Streymoy	2.846	2.850	2.873	2.789	2.829
Klaksvík	4.776	4.769	4.807	4.829	4.861
Øvrige Norðoyar	1.077	1.043	1.014	1.013	996
Sydlig Eysturoy	9.488	9.477	9.393	9.346	9.266
Nordlig Eysturoy ..	1.325	1.335	1.321	1.315	1.321
Vágar	3.077	3.060	3.076	3.055	3.063
Sandoy	1.371	1.350	1.317	1.298	1.275
Suðuroy	4.762	4.719	4.684	4.703	4.710
I alt	48.541	48.488	48.284	48.160	48.308

Kilde: Hagstova Føroya.

Efter fald i befolkningstallet hvert år siden 2009 vendte udviklingen i 2013. Befolkningstallet var pr. 31. december 2013 48.308 mod 48.160 pr. 1. januar 2013. Det svarer til en stigning på 148 personer. I samme periode var antallet nyfødte 625, mens 360 personer døde. Dermed var fødselsoverskuddet 265. Samtidig flyttede 1.532 personer ud af landet,

mens 1.418 flyttede til landet. Dermed var nettoudvandringen på 114 personer, *jf. bilag 1.1*, hvor befolkningsudviklingen i 2013 er vist fordelt på kommuner. Det er en markant mindre nettoudvandring end året før, hvor nettoudvandringen var op imod 300 personer.

Hagstova Føroya (Færøsk Statistik) har påpeget, at fødselsoverskuddet er rekord lavt, og at der er risiko for, at denne tendens forstærkes, da det særligt er unge mellem 20 og 35 år, der flytter ud af landet uden at vende tilbage igen.

1.3 Historie

Ifølge overleveringen var det irske munke, der som de første – angivelig i det 8. århundrede – opdagede og bosatte sig på Færøerne, medbringende de første får. Der er dog ikke hidtil fundet mindesmærker eller andet, der kan understøtte denne overlevering. Nutidens færinger er efterkommere af nordmænd, der koloniserede øerne fra omkring år 800. Alle-rede omkring år 900 etableredes en lovgivende og dømmende forsamling, Lagtinget, der anses for at være Europas ældste fortsat fungerende parlament.

Kristendommen blev indført omkring år 1.000. Omkring år 1.035 ophørte øernes uafhængighed, og Færøerne blev norsk skatland. Fra 1380 var Færøerne sammen med Norge forenet med Danmark gennem mere end 400 år. Øerne beholdt længe et lokalt selvstyre, men indlemmedes i 1709 i Danmark som en del af Sjællands Stiftsamt. Ved freden i Kiel 1814, da den dansk-norske union blev ophævet, forblev Færøerne ligesom Island og Grønland forenet med Danmark. Færøerne fik i 1816 status som et amt i det danske kongerige, og Færøernes lagting blev ophævet, men genoprettedes som et amtsråd i 1852.

I middelalderen foregik Færøernes handel mest i Bergen. Handelen blev imidlertid i løbet af 1500-tallet overdraget til et privat monopol og i 1709 til et statsmonopol, der først blev ophævet i 1856. Denne liberalisering af handelen havde stor betydning for overgangen fra naturalie- til pengeøkonomi og for fremvæksten af et færøsk erhvervsliv.

Senere i det 19. århundrede voksede en færøsk nationalbevægelse frem, der primært sigtede mod at bevare færøsk sprog og kultur.

Den nationale vækkelse resulterede i stiftelsen af de første politiske partier på Færøerne i 1906. Det ene parti, Selvstyrepartiet, ønskede, at det færøske folk skulle have større indflydelse på egne anliggender. Det andet parti, Sambandspartiet, ønskede at bevare de bestående forhold inden for riget.

Landbruget, som i århundreder havde været hovederhvervet, måtte før århundredeskiftet vige pladsen til fordel for fiskeriet, som i dag indtager den dominerende rolle i det færøske erhvervsliv.

Under anden verdenskrig blev Danmark besat af tyskerne og Færøerne af briterne. Færøerne blev dermed afskåret fra dansk myndighedsudøvelse. Der blev derfor etableret en

midlertidig styrelsesordning, hvorefter Lagtinget sammen med amtmanden overtog den fulde lovgivende magt. Da krigen sluttede, var en tilbagevenden til den tidligere status som dansk amt udelukket. Der blev optaget forhandlinger med den danske regering og den danske rigsdag, og disse forhandlinger resulterede i 1948 i etableringen af en hjemmestyreordning for Færøerne, *jf. kap. 2.1.*

2. Politiske og administrative forhold

2.1 Statsretlige og udenrigspolitiske forhold

Den færøske hjemmestyreordning blev etableret ved lov nr. 137 af 23. marts 1948 om Færøernes Hjemmestyre, *jf. bilag 2.1*. I henhold til lovens § 1 er Færøerne et selvstyrende folkesamfund i det danske rige. To af Folketingets medlemmer vælges på Færøerne.

Hovedformålet med indførelsen af hjemmestyre har været at overføre kompetence og dermed ansvar fra danske politiske myndigheder til færøske politiske myndigheder. De færøske myndigheder forvalter således de samfundsopgaver, som overtages fra staten, fastsætter de regler, der skal gælde for forvaltningen og har det økonomiske ansvar for opgavernes løsning.

Hjemmestyremyndighederne på Færøerne består af en folkevalgt forsamling – Lagtinget – og en forvaltning, landsstyret. Hjemmestyreloven indeholder i øvrigt ikke nærmere regler om disse organers ordning, men har overladt det til hjemmestyret at fastsætte bestemmelser herom.

Efter hjemmestyreloven anses den, der har dansk statsborgerret og er hjemmehørende på Færøerne, for at være færing. Valgret og valgbarhed til organer, der hører under det færøske hjemmestyre, kan gøres afhængig af, at vedkommende er færing. I øvrigt kan der ikke i lovgivning eller forvaltning gøres forskel på færing og andre danske statsborgere.

I hjemmestyreloven anerkendes det færøske sprog som hovedsproget, men dansk skal læres godt og omhyggeligt. Dansk kan lige så vel som færøsk anvendes i offentlige forhold. Endvidere anerkendes det færøske flag.

Hjemmestyret har siden hjemmestyrets indførelse i 1948 overtaget den lovgivende og administrative myndighed på en væsentlig del af de områder, som berører den færøske borgers dagligdag. I *bilag 2.2* er vist en oversigt over de sagsområder, der er overtaget af de færøske myndigheder.

Af sagsområder, som hjemmestyret ikke har overtaget, kan nævnes: retsvæsenet, politiet, kriminalforsorgen, det person-, familie- og arveretlige område, udlændingeområdet, områderne vedrørende den finansielle sektor og det immaterialretlige område.

Med lov nr. 578 af 24. juni 2005 om de færøske myndigheders overtagelse af sager og sagsområder (overtagelsesloven, *jf. bilag 2.3*), der trådte i kraft den 29. juli 2005, blev de muligheder, som de færøske myndigheder havde i medfør af hjemmestyreloven for at overtage sagsområder (hjemmestyrelovens liste A og B), udvidet.

Overtagelsesloven åbner således mulighed for, at de færøske myndigheder kan overtage samtlige sager og sagsområder, bortset fra statsforfatningen, statsborgerskab, Højesteret, udenrigs-, sikkerheds- og forsvarspolitik samt valuta- og pengepolitik. Loven omfatter således også de sager og sagsområder, der er opført på liste A og B til hjemmestyreløven, og som endnu ikke er overtaget af de færøske myndigheder. Sådanne sagsområder vil således skulle overtages i medfør af bestemmelserne i overtagelsesloven.

Det er de færøske myndigheder, der beslutter tidspunktet for overtagelse af sagsområder mv. efter overtagelsesloven. Visse sagsområder, der er opregnet i et bilag til loven (bl.a. politi, retsvæsen, udlændingeområdet), forudsætter i særlig grad forudgående forberedelser, hvorfor tidspunktet for overtagelse af disse sagsområder mv. fastsættes af de færøske myndigheder efter forhandling med de danske myndigheder.

De færøske myndigheder har i henhold til overtagelsesloven overtaget følgende sagsområder: medieansvar, det civile beredskab, folkekirken og de fra folkekirken afvigende trossamfund, selskabsretten, erhvervsdrivende foreninger og fonde, årsregnskab, mål og vægt, helligdagslovgivningen, meteorologi, formueret, ophavsret og strafferetten samt lodsområdet. Overtagelse af sagsområdet udlændingeområdet og grænsekontrollen er under forberedelse.

De færøske myndigheder har den lovgivende og udøvende magt inden for de sager og sagsområder, der er overtaget, dog begrænset af de til enhver tid bestående traktatmæssige og andre internationale rettigheder og forpligtelser. De love, der vedtages af Lagtinget og stadfæstes af lagmanden på sagsområder under de færøske myndigheder, benævnes lagtingslove.

De anliggender, som ikke i medfør af hjemmestyreløven eller overtagelsesloven er overtaget af de færøske myndigheder, henhører under rigsmyndighederne (regering og Folketing). Det er således fortsat dansk lovgivning, der regulerer disse anliggender på Færøerne.

Hjemmestyreløven indeholder en række høringsmekanismer og samarbejdsprocedurer, som skal sikre varetagelsen af Færøernes interesser. Efter praksis forelægges regeringens forslag til love, der omfatter eller vil kunne sættes i kraft for Færøerne, for de færøske myndigheder til udtalelse inden fremsættelsen for Folketinget. Tilsvarende høringsprocedurer gælder for administrative forskrifter.

Ifølge lov nr. 735 af 6. december 1989 om kundgørelse af love, anordninger og bekendtgørelser på Færøerne, som ændret ved lov nr. 157 af 20. februar 2013, skal de nævnte forskrifter kundgøres på Færøerne for at få gyldighed der. Kundgørelsen af disse forskrifter i Lovtidende suppleres således med kundgørelse på Færøerne i landsstyrets kundgørel-

sestidende, Kunngerðablaðið. Kundgørelsen er siden 1. januar 2013 sket elektronisk på hjemmesiden www.kunngerportalur.fo.

I modsætning til lovgivning, hvor kundgørelse er en forudsætning for en forskrifts ikrafttræden, har kundgørelsen ingen retlig betydning for en traktats ikrafttræden og folkeretlige gyldighed. Kundgørelse af traktater i Lovtidende C tjener forskellige principielle formål – dels officielt at kundgøre de folkeretlige traktatregler, der kan tænkes at have betydning for privates retsstilling og som administrativ forskrift, dels at sikre offentlighed om rigets folkeretlige forpligtelser, dels at gøre historisk kildemateriale alment tilgængeligt.

Relevante traktater kundgøres også på Færøerne i Kunngerðablaðið, og kundgørelsen har på samme måde som kundgørelse af traktater i Lovtidende C ingen retlig betydning for traktatens ikrafttræden for Færøerne. Kundgørelse i Kunngerðablaðið sker således ud fra de samme principielle formål, som gør sig gældende for kundgørelse af traktater i Lovtidende C.

Efter aftale med Færøernes landsstyre og i henhold til lov udbetaler staten tilskud (det såkaldte bloktilskud) til sagsområder, der er overtaget i medfør af hjemmestyrelovens § 9 (dvs. indenfor social- og sundhedsområderne).

Det årlige bloktilskud ydes som et samlet tilskud til medfinansiering af de områder, der er overtaget efter hjemmestyrelovens § 9. Herved har de færøske myndigheder inden for de rammelove, hvorved social- og sundhedsområderne er overført til hjemmestyret, en betydelig frihed i prioriteringen af sine samlede opgaver. For størrelsen af de årlige bloktilskud henvises til *afsnit 6.1*.

For de sager og sagsområder, som de færøske myndigheder overtager i medfør af overtagelsesloven, overtager Færøerne samtidig de udgifter og reale aktiver, der er direkte forbundet med området. Det vil således ikke være muligt i medfør af loven at yde statslig medfinansiering til varetagelse af disse sagsområder mv. De sager og sagsområder, som allerede er overtaget i medfør af hjemmestyrelovens § 9, berøres ikke af overtagelsesloven, og regeringen (finansministeren) og landsstyret vil således også fremover kunne aftale bloktilskud til de nævnte områder med henblik på fastsættelse ved lov.

Forholdet til udlandet

Rigsmyndighederne har kompetencen til at indgå folkeretlige forpligtelser (traktatkompetencen) samt ansvaret for udenrigspolitikens førelse.

Færøernes udenrigspolitiske interessevaretagelse er vokset i takt med den tiltagende globalisering og de færøske myndigheders ønske om inddragelse i disse anliggender. Et væsentligt element i denne udvikling har været, at Færøerne har valgt at stå uden for EU.

Færøernes særlige status og erhvervsstruktur medfører, at Færøerne ikke umiddelbart på alle områder kan have samme interesser og synspunkter som Danmark i det internationale samarbejde eller ved indgåelse af bi- eller multilaterale aftaler med andre lande.

I samarbejdet mellem regeringen og landsstyret på udenrigsområdet er der søgt taget højde for denne situation. På det multilaterale område har Færøernes landsstyre således adgang til at gøre særlige interesser gældende i forbindelse med internationale forhandlinger, og herunder mulighed for at deltage i danske delegationer på embedsmands- eller politisk niveau ved diplomatiske konferencer.

Både for bilaterale og multilaterale aftaler, som har særlig betydning for Færøerne, høres de færøske myndigheder endvidere forinden disse aftaler ratificeres. Bortset fra en række særlige områder, fx vedrørende menneskerettigheder, vil det normalt også være muligt at tiltræde aftaler med virkning alene for Danmark, således at Færøerne kan træffe beslutning om, hvorvidt den pågældende aftale ønskes anvendt i forhold til Færøerne.

Regeringen og landsstyret underskrev i foråret 2005 en fælles principklæring om Færøernes medvirken og inddragelse i udenrigs- og sikkerhedspolitikken, *jf. bilag 2.4*, som bekræftede samarbejdet mellem regeringen og landsstyret. Endvidere blev der samtidig underskrevet en administrativ samarbejdsaftale med det formål at lette og fremme samarbejdet mellem Udenrigsministeriet og Lagmandens Kontor, *jf. bilag 2.5*.

Som et yderligere tiltag til styrkelse af selvstændig færøsk udenrigspolitisk interessevaretagelse, har landsstyret med lov nr. 579 af 24. juni 2005 om Færøernes landsstyes indgåelse af folkeretlige aftaler, fuldmagtsloven (*jf. bilag 2.6*), der trådte i kraft den 29. juli 2005, fået mulighed for med fremmede stater og mellemfolkelige organisationer på rigets vegne at forhandle og indgå folkeretlige aftaler, som fuldt ud angår sagsområder, der er overtaget af de færøske myndigheder. En tilsvarende fuldmagtsordning blev gennemført for Grønlands vedkommende, som siden er indarbejdet i lov om Grønlands Selvstyre, der trådte i kraft den 21. juni 2009.

Ordningen omfatter ikke folkeretlige aftaler, som berører forsvars- og sikkerhedspolitikken samt folkeretlige aftaler, som skal gælde for Danmark eller som forhandles inden for en mellemfolkelig organisation, hvoraf Kongeriget Danmark er medlem.

Færøernes landsstyre og Grønlands selvstyre kan beslutte at handle i forening ved folkeretlige aftaler, som vedrører både Færøerne og Grønland, når lovenes øvrige betingelser er opfyldt.

Loven giver endvidere mulighed for, at Færøerne i eget navn kan søge medlemskab (typisk associeret medlemskab) af internationale organisationer, der åbner adgang for med-

lemskab af andre enheder end stater og sammenslutning af stater, hvor dette er foreneligt med Færøernes forfatningsmæssige status.

Regeringens og Folketingets forfatningsmæssige beføjelser på det udenrigspolitiske område begrænses ikke af bestemmelserne i fuldmagtsloven.

Loven giver endvidere mulighed for, at repræsentanter for Færøernes landsstyre kan ansættes på Kongeriget Danmarks udenrigsrepræsentationer til varetagelse af Færøernes interesser, som fuldt ud angår overtagne sagsområder. Færøernes landsstyre har for tiden ansat en repræsentant ved den danske ambassade i London og en på hver af de færøske repræsentationskontorer i henholdsvis Reykjavík og Bruxelles, der er placeret i tilknytning til de respektive danske ambassader.

Der er ansat en særlig sagkyndig i færøske forhold i Udenrigsministeriet til at bistå ministeriet ved behandling af sager vedrørende Færøernes særlige interesser.

Færøerne er selvstændigt toldområde. Indførselsafgifter og reglerne for import- og eksportkontrol fastsættes af hjemmestyret. Danmark og Grønland betragtes derfor i disse henseender på linje med udlandet.

Danmarks tilslutning til de internationale økonomiske sammenslutninger har ikke i alle tilfælde medført en samtidig færøsk tilslutning, og der har derfor ofte efter Danmarks tilslutning været ført forhandlinger om Færøernes forhold, hvorunder især hensynet til erhvervsstrukturen og det færøske indførselsafgiftssystem har spillet en rolle. Disse forhold har bevirket, at Færøerne ofte er blevet tilsluttet flere år senere end Danmark. Dette gjaldt således GATT og EFTA. Færøerne udtrådte af den sidstnævnte organisation, som følge af Danmarks udtræden i 1972.

Færøerne valgte ikke at blive tilsluttet EF sammen med Danmark. I stedet blev der indgået en aftale om et særligt handelsarrangement med fællesskaberne samt en fiskeriaftale. På EU-kommissionens initiativ blev der i begyndelsen af 1989 indledt drøftelser om indgåelse af en ny aftale til afløsning af Færøernes hidtidige handelsaftale med EU. Efter ønske fra færøsk side sigtede disse drøftelser mod indgåelse af en frihandelsaftale med EU, der i videst muligt omfang sikrer toldfrihed for den færøske eksport af fisk og fiskerivarer til EU-landene. Med virkning fra 1992 blev der i 1991 indgået en handelsaftale mellem Færøerne og EU. En genforhandling førte til, at aftalen ved årsskiftet 1998/99 blev fornyet, og aftalen er fra foråret 2000 blevet udvidet til også at omfatte veterinærområdet. For mere om handelsaftalen mellem Færøerne og EU henvises til *afsnit 5.3*.

I den danske tiltrædelsesaftale til Schengenkonventionen er det bestemt, at aftalen ikke finder anvendelse på Færøerne (og Grønland). Schengen-samarbejdet er betegnelsen for de EU-retlige regler, som har til formål at afskaffe grænsekontrollen for persontrafik mel-

lem landene i Schengen-samarbejdet og indføre en ensartet kontrol ved grænserne til tredjelændene, og hvis kerne udgøres af Schengen-konventionen. Da Færøerne (og Grønland) imidlertid anvender bestemmelserne i den rejseordning, der er fastlagt inden for rammerne af den nordiske pasunion, er det dog i tiltrædelsesaftalen bestemt, at der ikke udføres kontrol ved grænserne af personer, som rejser mellem på den ene side Færøerne (og Grønland) og på den anden side lande, der deltager i Schengen-samarbejdet. Det er dog en forudsætning herfor, at kontrollen ved de ydre grænser på Færøerne (og i Grønland) i det store og hele gennemføres i overensstemmelse med Schengen-reglerne om effektiv kontrol og overvågning, herunder benyttelse af Schengen-informationssystemet. De nødvendige danske regler blev sat i kraft for Færøerne ved anordning nr. 183 af 22. marts 2001. Efter af Norge og Island indgik en associeringsaftale om Schengen-samarbejdet med Schengen-staterne den 25. marts 2001, har Færøerne, sammen med de øvrige medlemmer af den nordiske pasunion, ikke udført kontrol ved grænsen af personer, som rejser til og fra lande, der deltager i Schengen-samarbejdet.

På fiskeriområdet er Færøerne medlem af NAFO (Konventionen om fiskeriet i det nordvestlige Atlanterhav) og NEAFC (Konventionen om fiskeriet i den nordøstlige Atlanterhav). Danmark er medlem via sit medlemskab af EU. Færøerne er endvidere medlem af NASCO (North Atlantic Salmon Conservation Organization) samt NAMMCO (North Atlantic Marine Mammal Commission). Endelig er Færøerne aftalepart i SPRFMO (The South Pacific Regional Fisheries Management Organisation) under betegnelsen Kongeriget Danmark for så vidt angår Færøerne.

Færøerne deltager i lighed med Ålandsøerne og Grønland i de nordiske regeringers samarbejde i Nordisk Ministerråd. Til det parlamentariske samarbejde i Nordisk Råd er der endvidere, som en del af Danmarks riges delegation, udpeget en særlig færøsk delegation, bestående af medlemmer valgt af Færøernes Lagting og Færøernes landsstyre. De nordiske samarbejdsministre besluttede i september 2007 med Ålandsdokumentet, at de selvstyrende områder, dvs. Færøerne, Grønland og Åland skulle have øget indflydelse. Ålandsdokumentet er et politisk dokument, der giver de selvstyrende områder en række nye muligheder for at deltage i det nordiske samarbejde; bl.a. at ansøge om fuldt medlemskab af samtlige organer og institutioner i det nordiske samarbejde på samme vilkår som landene. Det indebærer også, at Færøerne fremover kan lede ministermøder, sessioner, embedsmandskomiteer og arbejdsgrupper, dog uden at have stemmeret i ministerrådene.

Færøerne har med virkning fra den 3. december 2002 fået associeret medlemskab af den internationale søfartsorganisation IMO (International Maritime Organisation), fra den 17. november 2007 af FN's fødevarer- og landbrugsorganisation FAO (The Food and Agriculture Organization of the United Nations) og fra den 12. oktober 2009 af UNESCO (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization).

2.2 Færøernes Lagting

Ifølge lagtingslov nr. 103 af 26. juli 1994 om Færøernes styrelse § 2 udgør Lagtinget en forsamling bestående af højst 33 medlemmer. Med lagtingslov nr. 97 af 1. november 2007 om valg til Færøernes Lagting blev Færøerne omdannet fra 7 valgkredse til 1 valgkreds og antal medlemmer af Lagtinget fastsat til 33. Fra 1978 og frem til lovændringen i 2007 kunne Lagtinget have mellem 27 og 32 medlemmer, men alle Lagting, valgt efter de gamle regler, har haft 32 medlemmer. De 27 medlemmer var kredsvalgte, og derudover kunne der vælges op til 5 tillægsmandater. Rigsombudsmanden har efter hjemmestyrelovens § 15 adgang til tinget og til at deltage i forhandlinger om alle fællesanliggender, dog uden stemmeret.

Lagtingsvalget i 2011 var det andet med Færøerne som én valgkreds. Både ved valget i 2008 og valget i 2011 var der en vis bekymring for, at yderområderne ville opnå mindre repræsentation i Lagtinget i forhold til især hovedstadsområdet med de kendte ansigter. Det har dog ved begge valg vist sig, at de gamle valgkredse holdt tørt og ikke mistede til hovedstadsområdet.

Valg til Lagtinget foregår hvert 4. år. Herudover kan såvel Lagtinget som lagmanden til enhver tid udskrive nyvalg, jf. styrelseslovens § 6, stk. 2.

Lagtinget har 7 stående udvalg: Finansudvalget, Udlandsudvalget, Erhvervsudvalget, Udvalget for landsstyreanliggender, Trivselsudvalget, Kulturudvalget og Retsudvalget. Herudover kan der i henhold til § 25 i tingets forretningsorden nedsættes udvalg ad hoc. Endvidere kan Lagtinget efter styrelseslovens § 19 nedsætte kommissioner af sine medlemmer til at undersøge alment vigtige sager.

Tabel 2.1 Stemme- og mandatfordeling ved lagtingsvalgene 2002-2011

	Apr. 2002		Jan. 2004		Jan. 2008		Okt. 2011	
	Pct.	Man.	Pct.	Man.	Pct.	Man.	Pct.	Man.
<i>A</i> Fólkaflokkurin	20,8	7	20,6	7	20,1	7	22,5	8
<i>B</i> Sambandsflokkurin	26,0	8	23,7	7	21,0	7	24,7	8
<i>C</i> Javnaðarflokkurin	20,9	7	21,8	7	19,3	6	17,7	6
<i>D</i> Sjálvstýrisflokkurin	4,4	1	4,6	1	7,2	2	4,2	1
<i>E</i> Tjóðveldi.....	23,7	8	21,7	8	23,3	8	18,3	6
<i>F</i> Framsókn	...	...	...	...	...	...	6,3	2
<i>H</i> Miðflokkurin.....	4,2	1	5,2	2	8,4	3	6,2	2
Gymnasiepartiet	...	...	...	...	0,7	0	...	...
Kristeligt Folkeparti	...	...	...	...	...	...	...	...
Det Morsomme Parti	...	...	2,3	0	...	...	...	...
Valgdeltagelse	91,6	32	92,1	32	89,2	33	86,6	33
Antal gyldige stemmer	30.556		31.600		31.112		30.532	

Kilde: Valgbogen for Færøerne.

Tabel 2.2 Lagtingets sammensætning efter valget den 29. oktober 2011

<i>A Fólkaflokkurin:</i>	<i>Beskæftig./uddannelse ved valget</i>	<i>De næstvalgte på listen</i>
Annika Olsen	Lagtingsmedl., gymnasielærer	Rodmundur Nielsen
Jacob Vestergaard	Lagtingsmedl., politibetjent	Joen Magnus Rasmussen
Jákup Mikkelsen	Lagtingsmedl., direktør	Brandur Sandoy
Jørgen Niclasen	Lagtingsmedl., direktør	Bogi Andreassen
Elsebeth M. Gunnleygsdóttir	Byrådsmedl., politibetjent	Pauli Petersen
Jógvan á Lakjuni	Lagtingsmedl., lærer	Jóhanna Christiansen
Bjarni Djurholm	Lagtingsmedl., lærer	Ró Matras Absalonsen
Hanus Samró	Studerende, erhvervsdrivende	Eyðstein Poulsen
<i>B Sambandsflokkurin</i>		
Kaj Leo Johannesen	Lagmand	Eivin Jacobsen
Bárður Nielsen	Finansdirektør	Reimund Langgaard
Bjørn Kalsø	Lagtingsmedl., lærer	Jóna Mortensen
Rósa Samuelsen	Landsstyremedlem	Niels Olaf Eyvindsson
Alfred Olsen	Lagtingsmedl., kommunesekr.	Sæunn Ó Hansen
Helgi Abrahamsen	Lagtingsmedlem	Villads Elbo Bøgesvang
Johan Dahl	Landsstyremedlem	Høgni Mikkelsen
Edva Jacobsen	Lagtingsmedlem	Jústines L. Eidesgaard
<i>C Javnaðarflokkurin</i>		
Aksel V. Johannesen	Fhv. landsstyremedlem	Helena Dam á Neystabø
Kristin Michelsen	Borgmester, politibetjent	Kristoffur Gaardlykke
Gerhard Lognberg ¹⁾	Lagtingsmedl., byggerådsform.	Mikkjal Sørensen
Rigmor Dam	Kommunikationsrådgiver	Ingun Eidesgaard
Henrik Old	Fiskeskipper	Kim Durhuus
Eyðgunn Samuelsen	Lagtingsmedl., gymnasielærer	Hans Pauli Strøm
<i>D Sjálvstýrisflokkurin</i>		
Kári P. Højgaard	Lagtingsmedl., postfunktionær	Jógvan Skorheim
<i>E Tjóðveldi</i>		
Høgni Hoydal	Lagtingsmedl., fhv. journalist	Annita á Fríðriksmørk
Kristina Háfoss	Afdelingschef	Óluva Klettskarð
Bjørt Samuelsen	Lagtingsmedl., cand.brom	Hermann Oskarsson
Gunnvør Balle	Fuldmægtig, cand. merc.	Heini O. Heinesen
Páll á Reynatúgvu	Byggerådsmedl., fysioterapeut	Bergtóra H. Joensen
Sirið Stenberg	Sundhedsplejerske	Ingolf S. Olsen
<i>F Framsókn</i>		
Poul Michelsen	Lagtingsmedl., erhvervsdriv.	Hanna Jensen
Janus Rein ²⁾	Pilot	Tróndur Djurhuus
<i>H Miðflokkurin</i>		
Jenis av Rana	Lagtingsmedl., kommunelæge	Karsten Hansen
Bill Justinussen	Lagtingsmedl., bogholder	Vinjard Johansen

1) Gerhard Lognberg har siden den 10. februar 2014 været medlem af Sambandspartiet.

2) Janus Rein har siden den 12. september 2013 været medlem af Folkeflokken.

Lagtingets sekretariat

Lagtingssekretariatet administrerer kontoropgaver for Lagtinget, yder lagtingsmedlemmerne rådgivning og udgiver Lagtingstidende. Sekretariatet er endvidere sekretariat for lagtingsudvalgene og for de færøske delegationer ved Nordisk Råd og Vestnordisk Råd. Direktør for Lagtingets sekretariat er Súsanna Danielsen.

2.3 De politiske partier

De partier, der er repræsenteret i Lagtinget, grupperer sig foruden efter sociale og økonomiske synspunkter også efter partiernes indstilling til rigsfællesskabet. Nedenfor er gengivet de enkelte partiers beskrivelse af de overordnede træk i deres stats- og folkeretlige stillingtagen, deres økonomiske politik, erhvervs- og socialpolitik samt undervisnings- og kulturpolitik.

A Fólkaflokkurin - Folkeflokken

Fólkaflokkurin er stiftet i 1940 og opnåede samme år valg til Lagtinget, hvor partiet siden har været repræsenteret.

Fólkaflokkurin er et værdikonservativt og socio-økonomisk liberalt selvstyreparti, som arbejder for en gradvis indførelse af selvstyre for Færøerne med fuld lovgivningskompetence på alle områder.

Partiet finder, at det private initiativ i et samfund med næringsfrihed bedst sikrer forøgelse af produktionsværdien. Et erhvervsliv uden offentlig støtte sikres konkurrencestyrke ved gode investerings- og lånemuligheder samt lav beskatning og varsom lønudvikling. Formålet er en bæredygtig landsøkonomi.

Partiet ønsker at fastholde og udvikle den nuværende miljøvenlige fiskeripolitik med omsættelige fiskedage, tekniske reguleringer og optimalt fleksibel flådesammensætning samt internationale fiskeriaftaler.

Pensionssystemet bør i størst muligt omfang bygge på den enkeltes livslange pensionsopsparing for at aflaste og effektivisere folkepensionen, der stadig sikres sin andel af indtægtsstigningen i samfundet. Ældreboliger skal bygges i hurtigt tempo, også for at diversificere og opbløde det private boligmarked. De, der ikke er arbejdsdygtige, skal sikres rimelige vilkår. De sociale foranstaltninger skal virke hurtigt.

Skolen skal være kristen, færøsk og have til formål at sikre alle en uddannelse på nordisk niveau til personligt og landets gavn. Bevillingen til uddannelse bør følge eleven frem for skolen. Større frihed i skolevalg bør tilstræbes. Mest muligt af den videregående uddannelse skal gives på Færøerne.

B Sambandsflokkurin - *Sambandspartiet*

Sambandsflokkurin er stiftet i 1906 og partiet har siden uden afbrydelse været repræsenteret i Lagtinget.

Sambandsflokkurin har som hovedformål i rigsfællesskab med Danmark at arbejde for en stabil og frisindet udvikling af det færøske folk, forfatningsmæssigt og økonomisk, og vil på alle områder føre en fremskridtsvenlig politik, som bygger på et kristent, kulturelt grundlag. Partiet går ind for en modernisering af rigsfællesskabet, således at det præciseres, at færingerne er en selvstyrende nation i riget, der består af tre ligestillede lande. Alle sagsområder, bortset fra retsvæsenet samt valuta-, udenrigs- og forsvarsområderne, skal kunne overtages som færøske særanliggender. Den færøske repræsentation i Folketinget skal bevares, således at det færøske folk også er med til at træffe beslutninger om fælles anliggender. Samarbejdet mellem lagmanden, den danske statsminister og den grønlandske landstyreformand skal styrkes.

Sambandsflokkurin er et borgerligt-liberalt parti, og den frie foretagsomhed bør være drivkraften i det færøske erhvervsliv.

Sambandsflokkurin vil fortsat arbejde for, at den sociale lovgivning udformes således, at de gamle, de syge, de handicappede og de, der har behov for hjælp, får støtte og behandling på højde med, hvad der findes i de andre nordiske lande. De arbejdsløse bør sikres rimelige kår. Sundhedspolitikken bør prioritere oplysning og forebyggelse, og den primære sundhedstjeneste bør udbygges.

Sambandsflokkurin vil arbejde for, at alle færøske familier kan bo i eget hus eller lejlighed, og muligheden for at leje bolig bør også være til stede. Partiet vil støtte de unge, som skal til at sætte bo og hjælpe de gamle, så de fortsat kan blive boende i deres eget hjem.

Sambandsflokkurin arbejder for, at skolevæsenet altid er på højde med de krav, der stilles i et højt udviklet samfund. Undervisningssystemet bør være således, at færinger får den bedst mulige undervisning på alle områder, og at det færøske erhvervsliv dermed får de bedst mulige forudsætninger for at udvikle sig.

Sambandsflokkurin arbejder for at støtte og styrke færøsk kultur og åndsliv, ligesom partiet arbejder for, at færinger får et godt kendskab til dansk og udenlandsk kultur og åndsliv.

C Javnaðarflokkurin - *Socialdemokratiet*

Javnaðarflokkurin blev grundlagt i 1925 og opnåede første gang repræsentation i Lagtinget i 1928, hvor partiet siden har været repræsenteret uafbrudt.

Partiet erklærer, at Færøerne er folkets ejendom, også omfattende landsoklen og undergrunden. Det er partiets opfattelse, at rigsfællesskabet skal opretholdes og være baseret på fuld og ubegrænset frihed, således at Danmark og Færøerne hver for sig kan bestemme, at sager og sagsområder kan overdrages til hjemmestyret. Denne gensidige ret strækker sig helt til løsrivelse, såfremt den ene part skulle nå frem til, at en fuldstændig udskillelse af rigsfællesskabet vil tjene parterne bedst.

Partiet lægger stor vægt på den nationale selvbestemmelse og går ind for det nordiske samarbejde. Der skal ved forpligtende samarbejde sikres personlig frihed, indtægtsgrundlag og tryghed for alle.

Javnaðarflokkurin ønsker at indføre solidaritet som folkets grundprincip, da partiets ideer bygger på samarbejde mellem mennesker som det bedste redskab til fortsat at udvikle et samfund, hvor den enkelte har lige muligheder i samfundet. En forudsætning for udvikling af et moderne samfund er ligestilling, social sikkerhed og arbejds- og uddannelsesmuligheder til alle.

Forudsætningen for et stærkt erhvervsliv er et sikkert, veludbygget velfærdssamfund, der giver den enkelte mulighed for at uddanne og udvikle sig og dermed sikre samfundet en stabil, veluddannet og aktiv arbejdsstyrke.

Partiet støtter et stærkt erhvervsliv, der er sit ansvar bevidst over for de ansatte, samfundet, naturressourcerne og miljøet. Det er en forudsætning for et velfungerende samfund, at der er ligestilling mellem kønnene på arbejdsmarkedet og i familien. Derfor skal en moderne familierpolitik sikre, at familien har mulighed for at forene arbejds- og familieliv. Det skal være en naturlig ret, at begge forældre har mulighed for at sikre deres børn en god begyndelse på livet.

For at Færøerne også i fremtiden kan anses for et af verdens bedste velfærdssamfund, skal man tage imod udfordringerne og mulighederne, der følger af globaliseringen, mens man samtidig styrker og plejer sin egen identitet og nationale kendetegn i verdenssamfundet. Javnaðarflokkurin ønsker, at fordelene ved globaliseringen skal komme alle til gavn, og at Færøerne skal udvikles som videnssamfund, hvilket kræver, at folkets evner får lov til at udfolde sig.

For Javnaðarflokkurin er globaliseringen en udfordring for demokratiet. Den øgede forbindelse med udlandet på alle områder stiller store krav til samfundets indretning. Partiet ønsker at styrke retssamfundet og udvikle demokratiet i alle samfundets forhold.

D Sjálvstýrisflokkurin - Selvstyrepárti

Sjálvstýrisflokkurin blev grundlagt i 1906 og har været repræsenteret i Lagtinget fra stiftelsen frem til i dag, bortset fra valgperioden 1943 til 1946.

For Sjálvstýrisflokkurin hænger frihed og forpligtelse uløseligt sammen. Nøgleordene i partiets grundsyn er frihed, udvikling, selvstændighed, bæredygtighed, velfærd og trivsel. Det offentliges rolle er at forme gode rammer for samfundets og erhvervets udvikling.

Ressourcer på land, i havet og undergrunden er det færøske folks ejendom.

Partiet arbejder for selvstyre og ønsker at bekræfte den færøske selvbestemmelsesret i en færøsk grundlov. Ønsker det færøske folk fuld suverænitæt, skal dette afgøres ved en folkeafstemning.

Det nordiske samarbejde er et godt udgangspunkt for fællesskab i en globaliseret verden. Selvstyrepartiet ønsker samarbejde og internationale aftaler med lande og sammenslutninger af lande, det være sig vedrørende international handel, miljø, kultur, uddannelse, global bæredygtighed, internationale standarder, etc.

Partiet arbejder for et offentligt sundhedsvæsen af høj kvalitet. Sundhedsvæsenet og socialforsorgen skal sikre tryghed for den enkelte.

Uddannelse er den vigtigste investering i det fremtidige samfund. Uddannelse og kultur giver livskvalitet og skal derfor have gode muligheder for vækst, udvikling og kvalitet. Foreningsliv og idræt skal have lov til at blomstre.

E Tjóðveldi - Republikanerne

Tjóðveldi (oprindelig Tjóðveldisflokkurin frem til navneændring i 2007) blev stiftet i 1948 som resultatet af, at folkeafstemningen om Færøernes selvstændighed i 1946 var blevet tilsidesat til fordel for en hjemmestyreordning. Partiet opnåede i 1950 repræsentation i Lagtinget, hvor det siden har været et af de fire store partier. Partiet vil oprette Færøerne som republik og skabe et solidarisk samfund, hvor alle har lige rettigheder.

Ingen enkeltperson eller nogen samfundsklasse skal have særrettigheder til at råde over eller at tilegne sig landets ressourcer, og alle færinger skal have samme rettigheder og samme pligter over for samfundet.

Tjóðveldi bygger hele sin politik på visionen om folkeretlig, økonomisk, social og kulturel ligestilling:

- Det færøske folk skal ligestilles i folkeretlig forstand.
- Alle indbyggere på Færøerne skal have lige rettigheder til uddannelse, erhverv, social tryghed, sundhedstjeneste, bolig og arbejde.
- Færøerne skal udbygges som et moderne samfund i verdensøkonomien, og færøsk kultur skal til stadighed styrkes til at kunne tage del i den moderne verden.

Tjóðveldi har gennem tiderne kæmpet for fiskeres og arbejderes sociale rettigheder og lægger i sit nyeste program særlig vægt på at få etableret en solidarisk pensionsordning for alle faggrupper i Færøerne.

Partiet arbejder for en kommunalreform, hvor de færøske kommuner får væsentlig større opgaver – specielt på socialområdet – og hvor kommunerne må samarbejde om at skabe stærkere samarbejde og en stærkere administration i regionerne.

De senere år har Tjóðveldi i sin økonomiske politik gået ind for en klar opdeling mellem offentlig og privat virksomhed, og et opgør med den offentlige subsidiepolitik til erhvervslivet, som efter partiets mening var hovedårsag til det færøske økonomiske kollaps i 1980'erne.

Partiet ønsker klare rammer for et erhvervsliv, der klarer sig uden offentlig økonomisk støtte. Det offentlige skal derimod, gennem en progressiv og retfærdig beskatning af erhvervsliv og borgere, satse på en målrettet udbygning af socialvæsenet, sundhedsvæsenet, kulturinstitutioner og infrastruktur – og specielt på uddannelses- og forskningsinstitutioner, der gennem internationalt samarbejde kan modernisere færøsk økonomi og erhvervsliv.

Udenrigspolitisk lægger partiet vægt på, at Færøerne tager det fulde ansvar for alle internationale relationer og bliver selvstændigt medlem af FN, Nordisk Råd, Europarådet og andre relevante internationale fora.

Partiet ønsker, at Færøerne står uden for EU, og at det Nordatlantiske samarbejde mellem Færøerne, Grønland, Island og Norge i stedet styrkes, således at landene i fællesskab får en samarbejdsaftale med EU, og at de nordatlantiske lande i fællesskab kan kæmpe for en bæredygtig forvaltning af havets ressourcer og en effektiv beskyttelse af havmiljøet.

Tjóðveldi satser på et program for færøsk selvstændighed, som partiet kalder *En organiseret selvstændighedsproces*. Programmet omfatter:

- Vedtagelse af en færøsk grundlov.
- Nedtrapning og udfasning af alle danske tilskud til Færøerne.
- Overtagelse af alle sagsområder, der i dag administreres fra Danmark.
- Folkeafstemning om at oprette Færøerne som selvstændig stat.

F Framsókn - Fremdrift

Framsókn er Færøernes nyeste parti, stiftet i april 2011 af bl.a. lagtingsmedlem og tidligere borgmester i Tórshavn, Poul Michelsen, der i oktober 2010 brød med Fólkaflokkurin. Partiet startede hovedsagligt som et politisk initiativ, der havde til formål at ruske op i det, som stifterne opfattede som en fastlåst politisk situation med mangel på brede forlig om-

kring nødvendige samfundsreformer. Ved lagtingsvalget i oktober 2011 fik Framsókn to mandater i Lagtinget.

Framsókn er et liberalt parti, hvis tre grund søjler er personlig, erhvervsmæssig og national frihed og uafhængighed. Folkets og landets frihed skaber ifølge partiet den nødvendige selvtillid, virke trang og kreativitet. Alle mennesker skal – uden skelen til alder, køn, oprindelse, tro, social status og seksuel orientering – sikres de samme rettigheder til at leve, arbejde og skabe i landet.

Framsókn arbejder for, at det private erhvervsliv får en langt større rolle i den færøske samfundsøkonomi for at sikre udvikling, trivsel og velfærd. Det er en hovedopgave at sikre, at erhvervslivet såvel som al anden færøsk aktivitet er bæredygtigt, både økonomisk, socialt og miljømæssigt.

Partiet lægger desuden stor vægt på omfattende samfundsreformer på en lang række områder, så som i fiskeripolitikken, i den offentlige administration, på uddannelsesområdet, i den kommunale struktur, på sygehusområdet m.m. Partiet ønsker i denne sammenhæng at bygge bro over de traditionelle skel i færøsk politik.

Framsókn ønsker, at Færøernes befolkning selv sikrer landets drift økonomisk ud fra den enkle filosofi, at velfærden kun kan sikres ved kompetence, ansvarsfølelse og initiativrigdom. Partiet ønsker samtidig at sikre, at Færøerne har en gunstig uafhængig placering i den globale verden, ved at styrke landets udenrigstjenester og fjerne handelsmæssige og andre barrierer.

En styrket uddannelse er for Framsókn en afgørende nøgle til fremtidig vækst og velfærd såvel som for, at de unge generationer kan trives i landet. Det samme gælder tolerancen mellem alle samfundsgrupper og et rigt og mangearartet kunst- og kulturliv.

H Miðflokkurin – Centerpartiet

Miðflokkurin blev dannet i 1992 af bl.a. tidligere medlemmer af Kristeligt Folkeparti. Partiet har været repræsenteret i Lagtinget siden valget i 1994. Partiets politik har grundlag i et demokratisk, kristent livssyn, og det anser familien for at være samfundets hovedhjørneste n, hvorfor en af lovgivningens vigtigste opgaver må være at værne om hjemmet, ægteskabet og børnene, også de ufødte.

Det skal kunne betale sig at arbejde, og skattesystemet skal være progressivt. Ægteskabet skal begunstiges gennem en fordelagtig beskatning. Der skal ikke indføres ejendomsskat og skattelovgivningen skal være erhvervsvenlig. Der skal stræbes mod lige vægt på finansloven uden låntagning.

Fiskerierhvervet, der er Færøernes hovederhverv, skal være på private hænder og i videst muligt omfang uafhængigt af landskassen. Bestandene skal beskyttes mod overfiskning. Fremstillingen af fødevarer skal være uafhængig af offentlig støtte, og der må iværksættes foranstaltninger, der kan gøre det muligt for dette erhverv at klare sig økonomisk.

Partiet er imod færøsk medlemskab af EU, men samarbejdet med fællesskabet må bygge på handels- og fiskeriaftaler. Handelsaftaler med lande uden for EU bør udvides (forstærkes).

Undervisningen i de offentlige skoler skal finde sted på kristent grundlag, og undervisningstilbuddene skal være differentierede, hvorfor friskoler, der bygger på et bibelsk grundlag, skal støttes, ligesom andre opbyggende skoler.

Idræt og andre sunde fritidsinteresser skal have gode vilkår, og boligpolitikken skal være familievenlig. Inden for det sociale og sundhedsmæssige område skal der være tilstrækkelige tilbud til alle borgere. Familier, der selv ønsker at passe deres børn, skal have tilstrækkeligt gode muligheder for at vælge dette.

Kulturpolitikken skal bygge på et kristent grundlag. Kunst og kultur, der fremmer en sund livsanskuelse, skal støttes. Kristne foreninger og enkeltpersoner skal have bedre muligheder for at komme til orde i de offentlige medier.

2.4 Folketingsvalg

Ifølge grundlovens § 28 vælges to af Folketingets medlemmer på Færøerne. Efter lov om folketingsvalg på Færøerne, skal valg på Færøerne så vidt muligt ske samtidigt med afstemningen i Danmark.

Tabel 2.3 Stemmer ved folketingsvalgene 2001-2011

	20. nov. 2001	8. feb. 2005	13. nov. 2007	15. sept. 2011
	----- Pct. -----			
A Fólkaflokkurin	20,5	24,1	20,5	19,0
B Sambandsflokkurin ...	27,3	21,4	23,5	30,8
C Javnaðarflokkurin	23,4	22,2	20,4	21,0
D Sjálvstýrisflokkurin ..	1,6	2,4	3,5	2,3
E Tjóðveldi	24,9	25,4	25,4	19,3
H Miðflokkurin	2,2	3,3	6,8	4,2
Andre	...	1,2	...	...
Valgdeltagelse	79,7	73,1	67,2	59,8
Antal gyldige stemmer .	26.393	24.872	23.065	20.964

Kilde: Valgbogen for Færøerne.

Folketingsmedlemmer

Ved folketingsvalget den 15. september 2011 valgtes Edmund Joensen, Sambandsflokkurin (*Sambandspartiet*) og Sjúrdur Skaale, Javnaðarflokkurin (*Socialdemokratiet*).

2.5 Færøernes landsstyre

Landsstyret består af lagmanden og mindst to landsstyremedlemmer. Lagmanden udnævnes indirekte af Lagtinget ved at lagtingsformanden efter at have konsulteret partiformændene forelægger et forslag til lagmand for Lagtinget. Stemmer mere end halvdelen af alle lagtingsmedlemmerne imod, er forslaget forkastet, i modsat fald er det vedtaget. Lagmanden udnævner og afskediger landsstyremedlemmerne. Hverken lagmanden eller et landsstyremedlem kan forblive i sin stilling, såfremt Lagtinget har udtalt sin mistillid ved en afstemning, hvoraf halvdelen af medlemmerne stemmer for.

Efter lagtingsvalget den 29. oktober 2011 blev der den 14. november dannet nyt landsstyre bestående af Sambandsflokkurin, Fólkaflakurin, Miðflokkurin og Sjálvstýrisflokkurin. Det nye landsstyre har 19 af Lagtingets 33 mandater bag sig. Formanden for Sambandsflokkurin, Kaj Leo Holm Johannesen, som har siddet som lagmand siden 26. september 2008, er fortsat lagmand.

Landsstyret, der tiltrådte 14. november 2011, har nu følgende sammensætning efter at Landsstyremrådet for indenlandsanliggender blev nedlagt den 13. september 2013:

- Lagmand Kaj Leo Holm Johannesen (Samb.): Færøernes forfatningsmæssige forhold, koordinering af landsstyre-medlemmernes arbejde, overtagelser af sagsområder og overordnede relationer i forhold til Danmark, administration og repræsentation, udenrigs-, sikkerheds- og forsvarsanliggender, juridiske anliggender samt udviklingsbistand.
- Landsstyremedlem Annika Olsen (Fólkafl.): Vicelagmand, nordisk samarbejde, sociale ydelser, pensioner, ældreområdet, offentlig forsorg, særforborg, bolig- og lejespørgsmål samt kommunale forhold (dog ikke tilsyn med kommunernes økonomi).
- Landsstyremedlem Jørgen Niclasen (Fólkafl.): Finans-, økonomi- og skatteforhold, løn- og personaleforhold, tunneller, landsveje og – havne samt tilsyn med kommunernes økonomi.
- Landsstyremedlem Karsten Hansen (Miðfl.): Sundheds- og sygehusvæsen, apoteksvæsen, sundhedsforebyggelse, psykiatrien, nødhjælp samt alkohol- og narkotikapolitik.
- Landsstyremedlem Bjørn Kalsø (Samb.): Undervisning, kultur, folkekirken og andre trossamfund, radio og TV, idræt, videnskab og forskning, daginstitutioner.

- Landsstyremedlem Johan Dahl (Samb.): Transport og kommunikation, arbejdsmarkeds- og arbejdsmiljøspørgsmål, udlændingeområdet, havbrug, energi- og olieanliggender, IT, forsikring, ligestilling, ulykkesforsikring, veterinærsager, turisme samt erhvervsanliggender i øvrigt.
-
- Landsstyremedlem Jacob Vestergaard (Fólkafl.): Fiskeri, landbrug, beredskab og hvalfangst samt miljø- og klimaanliggender.

Landsstyreområdet for indenlandsanliggender blev nedlagt den 13. september 2013, efter at landsstyremedlem Kári P. Højgaard (Sjálvst.) den 5. september 2013 var blevet afskediget af lagmand Kaj Leo Holm Johannesen og Sjálvstýrisflokkurin efterfølgende havde trukket sig ud af landsstyret. Afskedigelsen af Kári P. Højgaard fulgte efter en periode med uro omkring en påtænkt tunnel mellem Eusturoy og Tórshavn, som Kári P. Højgaard havde ansvaret for.

En detaljeret opgørelse over forretningernes fordeling imellem landsstyremedlemmerne findes i lagmandens meddelelse nr. 148 af 14. november 2011 som senest ændret ved meddelelse nr. 121 af 23. oktober 2013.

2.6 Administration

Ved Olai 1996 trådte den sidste del af den nuværende færøske styrelsesreform i kraft. Et led i denne reform var gennemførelsen af loven om landsstyremænds ansvarlighed, der i sit indhold stort set svarer til den danske ministeransvarlighedslov samt af forvaltningsloven og loven om offentlighed i forvaltningen, begge med et indhold nogenlunde svarende til de tilsvarende danske love. Reformen nødvendiggjorde tilsvarende ændringer i landsstyrets administration, der nu er opbygget med udgangspunkt i de enkelte landsstyremænds ansvarsområder.

Landsstyrets forvaltning er opdelt i et lagmandskontor og et antal landsstyreområder, svarende til antallet af landsstyremænd. Chefen for lagmandskontoret, der har titel af lagmandsdirektør, er øverste administrative koordinator i forhold til departementerne.

- Lagmandens Kontor (Løgmansskrivstovan)
Lagmandsdirektør: Marjun Hanusardóttir

Overordnet koordination af centraladministrationen, overtagelser af sagsområder og overordnede relationer til Danmark, udenrigs-, sikkerheds- og forsvarsanliggender, udviklingsbistand, rådgivning, efteruddannelse, landsstyremøder, koordination og orientering, juridiske anliggender.

Under Lagmandens Kontor hører Færøernes repræsentationskontor i København samt de færøske repræsentanter i Reykjavik, London og Bruxelles.

- Landsstyreområdet for sociale anliggender (Almannamálaráðið)
Departementschef: Eyðun Mohr Hansen

Sociale ydelser, pensioner, ældreområdet, offentlig forsorg, børneforsorg, særforsorg, bolig- og lejepolitik, nordisk samarbejde (med hjælp fra lagmandens kontor) og kommunale anliggender (dog ikke tilsyn med kommunernes økonomi).

Under landsstyreområdet for sociale anliggender hører bl.a. Socialforvaltningen, herunder Hjemmeplejen og Særforsorgen.

- Landsstyreområdet for finansanliggender (Figgjarmálaráðið)
Departementschef: Bjarni Askham Bjarnason

Finans- og økonomianliggender, told og skat, merværdiafgift o.l., landskassens formue og gæld, ind- og udbetalinger, kommunernes økonomi, byggesager, personaleforhold, overenskomstforhandlinger, tjenestemandsløvgivningen, fortolkning af overenskomster samt løn, tunneller, landsveje og -havne.

Landsstyreområdet for finansanliggender er opdelt i Færøernes Told og Skat, Lønafdelingen og Oppebørselskontoret (Føroya Gjaldstova). Under området henhører Færøernes Statistiske Kontor, Landsingeniøren, Det Økonomiske Råd samt Finansieringsfonden af 1992, Færøfonden, Investeringsfonden, Momsnævnet og Landsskatteankenævnet.

- Landsstyreområdet for sundhedsanliggender (Heilsumálaráðið)
Departementschef: Turid Arge

Sygehusvæsenet, psykiatrien, offentlig sygesikring, kommunelægeordning, sundhedsplejeordning, folkesundhed, alkohol- og narkotikapolitik, familieanliggender, apoteksvæsenet, nødhjælp.

Under Landsstyreområdet for sundhedsanliggender hører bl.a. Landssygehuset, Klaksvík sygehus, Suderø sygehus, Apoteksvæsenet, Gigni (Sundhedsplejeordningen) Heilsutrygd (den offentlige sygesikring) og Patienthotellet Tórshavn i København.

- Landsstyreområdet for undervisning, forskning, kultur og kirke (Mentamálaráðið)
Departementschef: Poul Geert Hansen

Daginstitutioner, Folkeskolen, fritidsundervisning, musikskoler, udgivelse af skolebøger, specialundervisning, undervisningsmidler mv., erhvervs- og ungdomsuddannelsesskoler samt lærlinge, de højere uddannelser, museer, radio og TV, folkekirken og andre trossamfund, idræt, anden kulturel virksomhed.

Landsstyreområdet for kulturanliggender er opdelt i 4 afdelinger; en politisk afdeling en styringsafdeling, en vidensafdeling (IT, statistik og bygninger) samt en stabsafdeling. Under området henhører en lang række undervisnings- og kulturinstitutioner.

- Landsstyreområdet for erhvervsanliggender (Vinumálaráðið)
Departementschef: Björgfríð Ludvig

Industri, håndværk, havbrug, olie, forsikring, handel og øvrigt erhverv, arbejdsmarkeds- og arbejdsmiljøforhold, udlændingesager, ligestilling, kommunikation og transport, IT, veterinæranliggender, turisme.

Under Landsstyreområdet for erhvervsanliggender hører bl.a. Olie- og Energidirektoratet, Udlændingekontoret, Arbejdsløshedsordningen (ALS), Barselsordningen, Færøernes Internationale Skibsregister, Veterinær-, levnedsmiddel- og arbejdstilsynet, Telestyrelsen, Biltilsynet, SSL (Det offentlige færgerederi), Skibstilsynet og Landets vin- og spiritusudsalg.

- Landsstyreområdet for fiskerianliggender (Fiskimálaráðið)
Departementschef: Rógvi Reinert

Fiskerianliggender, fiskeritilladelser, regulering af fiskeriet, hvalfangst og anden fangst, søfart, fiskeritilsynet, Vagt- og Bjærgningstjenesten, overordnede og koordinerende opgaver vedr. beredskab, dykkerskolen, landbrug, tinglysning og folkeregister, miljøanliggender.

Landsstyreområdet for fiskerianliggender er opdelt i Fiskerikontoret, Fiskeritilsynet, Lønudligningskontoret og Søfartskontoret. Under området henhører Skibstilsynet, Fiskerilaboratoriet, Miljøstyrelsen, MRCC Tórshavn og Landbrugsinstituttet.

2.7 Internationale organisationer med hovedkontor på Færøerne

Nordisk Atlantsamarbejde (NORA) er en transnational, projektorienteret samarbejdsorganisation under Nordisk Ministerråd. Den har til formål gennem strategisk netværksamarbejde og projektstøtte at styrke samarbejdsrelationerne og den økonomiske udvikling i NORA-regionen (Grønland, Island, Færøerne og Kystnorger).

OECD offentliggjorde i 2011 Territorial Review of the NORA Region: The Faroe Islands, Greenland, Iceland and coastal Norway. Rapporten udgør den første dybtgående analyse, som behandler NORAs fire medlemslande under ét. Dermed bidrager OECD til over for omverdenen at definere NORA-landene som en sammenhængende region. Med afsæt i OECD-analysen har NORA udarbejdet en femårig strategiplan, som sætter kursen for NORA-samarbejdet i perioden 2012-2016.

Særligt fokus er i denne strategiperiode på 1) samarbejde og innovation inden for fiskeri og marine ressourcer, som fortsat udgør vigtige nøglesektorer i de nordatlantiske økonomier, 2) udvikling af nye erhvervssektorer, for at skabe grundlaget for den nødvendige økonomiske diversifikation i regionen og 3) skabelse af politisk dialog og projektsamarbejde om de udfordringer, som de store afstande i regionen medfører i forhold til transport og infrastruktur. Derudover har NORA fortsat fokus på at udvikle nabolandssamarbejdet med især de canadiske atlantprovinser og de skotske øer.

NORA afholder jævnligt seminarer og konferencer, hvor nordatlantiske problemstillinger drøftes og fælles strategier kan udvikles. I tråd med strategiplanens målsætninger har NORA desuden oprettet tænketanken Nordatlantisk Tankesmie, som skal bidrage til styrkelsen af den transnationale politiske og økonomiske debat i NORA-regionen. Tankesmien udarbejder en årlig anbefaling, som tager sigte på at styrke det regionale samarbejde mellem Grønland, Island, Færøerne og Kystnorge.

Strategiens prioriteter afspejles herudover i fordelingen af NORAs projektstøtte til årligt cirka 25 hovedsageligt erhvervsrelaterede projekter.

NORAs hovedsekretariat er beliggende i Tórshavn. I de øvrige lande bemander fire kontaktpersoner de regionale sekretariater.

Direktør for NORA er Lars Thostrup.

Nærmere oplysninger findes på NORAs hjemmeside på www.nora.fo. NORA driver desuden den engelsksprogede nyhedsportal www.noraregiontrends.org med økonomiske nyheder, statistik og markedsdata fra NORA-regionen og Arktis.

2.8 Institutioner under staten

Rigsombuddet

Rigsombudsmanden på Færøerne (www.rigsombudsmanden.fo) er en institution under Statsministeriet. Rigsombudsmanden er bindeleddet mellem de danske myndigheder og færøske myndigheder, bortset fra de områder hvor andre danske myndigheder er repræsenteret på Færøerne (politi, retsvæsen m.fl.).

Rigsombudsmanden holder danske myndigheder orienteret om udviklingen og forholdene på Færøerne, bl.a. gennem månedlige indberetninger, og bistår danske myndigheder med at fremskaffe oplysninger om færøske forhold, herunder de færøske myndigheders lovinitiativer. Rigsombudsmanden bistår endvidere ved danske ministres rejser og andre tjenstlige besøg på Færøerne af danske ministerier og folketingsudvalg mv.

Embedet administrerer desuden som overøvrighed en række familieretlige sager i forbindelse med bevilling til separation og skilsmisse samt adoption, fastsættelse af ægtefælle- og børnebidrag samt bevilling til fri proces. Herudover behandler embedet en række sager vedrørende lovgivningsanliggender, herunder ikraftsættelse af dansk rigslovgivning mv. for Færøerne. Fra den 1. maj 2010 behandler embedet endvidere værgemålssager.

Der er 2014 ansat ca. 13 årsværk ved Rigsombudsmanden på Færøerne, heraf 4 AC'ere og en administrativ kontorleder. Rigsombudsmand er Dan M. Knudsen (siden 1. januar 2008).

Arktisk Kommando

Den 31. oktober 2012 blev Arktisk Kommando (AKO) oprettet med hovedsæde i Nuuk og et mindre forbindelselement i Tórshavn på Færøerne. Samtidigt blev de to tidligere nordatlantiske kommandoer, Grønlands Kommando og Færøernes Kommando nedlagt. Hovedopgaverne for den nye kommando vil fortsat være det militære forsvar af Grønland og Færøerne, overvågnings- og suverænitetsbevarelse, fiskeriinspektion, eftersøgnings- og redningstjeneste, miljøovervågning, forureningsbekæmpelse, søopmåling samt diverse støtteopgaver for det civile samfund.

Arktisk Kommando er en værnssfælles operativ kommando med tjenestegørende personel fra hvert af de tre værn. Bemandingen i Nuuk udgør 36 militære og civile. I tillæg hertil udgør bemandingen ved forbindelselementet i Tórshavn 4 militære og 1 civil. Arktisk Kommando er en territorial kommando med et ansvarsområde, der strækker sig fra farvandet omkring Færøerne i øst, Grønlandshavet og det Arktiske Hav i nord, henover Danmarksstrædet og Irminger Havet til Davidsstrædet og Baffin Bugten mellem Canada og Grønland.

Udover hovedkvarteret i Nuuk og forbindelselementet i Tórshavn opretholder Arktisk Kommando et forbindelselement ved Thule Air Base i Nordvestgrønland. Herudover rådes over enheder i Kangerlussauq, Station Nord, SIRIUS patruljen i Daneborg, ved Mestersvig samt på Flyvestation Aalborg.

Kommandoens chef er generalmajor Stig Østergaard Nielsen.

Søfartsstyrelsen

Søfartsstyrelsens aktiviteter på Færøerne omfatter drift og vedligeholdelse af 25 fyrstationer (27 fyr), Differential Global Positioning System (DGPS) station Tórshavn, Ejde Loranstation samt tågesignaler ved Akraberg og Borin Fyr.

Der er ved Søfartsstyrelsen Færøerne (april 2014) ansat 4 medarbejdere på fuld tid og 11 såkaldte vederlagslønnede fyrpassere.

Øvrige statslige institutioner

- Færøernes Ret
  - Administrerende sorenskriver (dommer): Henrik Møller
  - Sorenskriver: Jóannes Madsen
- Landfogeden på Færøerne (Politimesteren)
  - Landfoged: John Kølbæk
  - Vicepolitimester Finn Ougaard
  - Chefpolitiinspektør: Peter Thaysen
  - Vicepolitiinspektør: Jón Klein Olsen
  - Vicepolitiinspektør: Andras Marr Poulsen
  - Administrationschef: Halldis Poulsen
- Landslægen på Færøerne
  - Landslæge: Høgni Debes Joensen
- Kriminalforsorgen – Afdelingen på Færøerne
  - Kriminalforsorgsleder: Elin Klettheyggj

2.9 Kommunale forhold

Kommunale forhold er et færøsk særanliggende, og området er reguleret gennem lagtingslove, hvoraf de vigtigste er lagtingslov om kommunernes styrelse fra 2000, lagtingslov om frivillig kommunesammenlægning og kommunalt samarbejde i forbindelse med lovpligtige opgaver fra 2007 samt kommunevalgloven fra 1972.

Antal kommuner

Da den kommunal styrelseslov trådte i kraft den 1. januar 2001, var der 48 kommuner. Siden da har flere kommuner forhandlet og underskrevet aftaler om frivillig sammenlægning. Antallet af kommuner var således 1. januar 2005 kommet ned på 34 kommuner, og fra 1. januar 2009 yderligere ned på 30 kommuner.

Den 1. januar 2014 blev Kommunufelagið stiftet, hvis formål er “at arbejde for fælles interesser, større kommunal selvbestemmelse og bedre samarbejde mellem kommunerne”. Hermed er alle kommunerne på Færøerne for første gang samlet i én forening. Samtidig blev de to gamle kommuneforeninger Kommunusamskipan Føroya, der repræsenterede de

store kommuner, og Føroya Kommunufelag, der repræsenterede de mindre kommuner, nedlagt.

Valg til kommunestyret

Reglerne for valg til kommunestyret er fastsat ved lagtingslov nr. 44 af 19. juni 1972, som senest er ændret ved lagtingslov nr. 97 af 15. november 2006 om valg til samtlige færøske kommuner. Der afholdes valg hvert 4. år. Det seneste valt blev afholdt den 13. november 2012.

Valgret og valgbarhed har enhver, der er fyldt 18 år, som opfylder betingelserne for valgret og valgbarhed til Færøernes Lagting, som er tilmeldt folkeregistret i vedkommende kommune senest syv dage inden valgdagen, og som på valgdagen bor i kommunen. Desuden har udenlandske statsborgere, der har haft fast bopæl på Færøerne i mindst tre år, også valgret og valgbarhed til kommunevalg.

Afstemningen foregår i henhold til kandidatlistor, hvorpå bestemte personer bringes i forslag til valg. Samtidig med kommunalvalget og efter samme regler vælges en skolekommission.

Kommunalbestyrelserne benævnes bygderåd. Kommuner med over 1.500 indbyggere har dog mulighed for at benytte benævnelsen byråd. Alle kommuner, der har – eller har haft – over 1.500 indbyggere, dvs. Tórshavn, Klaksvík, Runavík, Tvøroyri, Vágur, Fuglafjørður, Eysturkommuna og Sunda kommuna anvender således denne benævnelse.

Bortset fra de største kommuner, er kommunalvalg på Færøerne domineret af borgerlister i de enkelte kommuner.

Den kommunale styrelsesordning

Reglerne om det kommunale styre findes i lagtingslov nr. 87 af 17. maj 2000, som senest er ændret ved lov nr. 71 af 6. maj 2003 om færøske kommuner. Denne lagtingslov er de færøske kommuners styrelseslov og indeholder regler om de styrende organer, det vil sige by- eller bygderådene, udvalgene og by- eller bygderådsformanden. Endvidere fastsætter den visse regler for kommunernes økonomiske forvaltning, og endelig reguleres tilsynet med kommunerne.

Lagtingsloven indeholder hjemmel til at fastsætte regler inden for bestemte områder i en styrelsesvedtægt, der vedtages af den enkelte kommune. De styrelsesregler, der kan optages i vedtægten, er i første række dem, hvis indhold er afhængig af de lokale forhold, bl.a. bygderådets medlemstal og udvalgsstrukturen. I styrelsesvedtægten skal det ligeledes være fastsat, hvorledes kommunalbestyrelsens medlemmer kan indhente oplysninger eller teknisk bistand fra administrationen i forbindelse med sagernes behandling.

Kommunalbestyrelsen skal endvidere fastsætte nærmere regler om sagsprocedurer i en mødeplan og om personaleforhold i et personalereglement. Bestemmelser i overenskomster om løn- og ansættelsesforhold, indplacering og løntrin skal godkendes af landsstyremanden, dersom disse ikke forud er klart fastlagt i overenskomst eller aftale. Dette er tillige gældende for kommunale fællesskaber.

Den nyvalgte kommunalbestyrelse skal træde sammen til et konstituerende møde senest den 31. december det år, valget er foretaget.

Borgmesteren, der står for den daglige ledelse af kommunen, forbereder kommunalbestyrelsens møder og indkalder medlemmerne til disse. Han leder møderne og sørger for, at beslutningerne indføres i protokol, og for at by- og byderådets beslutninger føres ud i livet.

Til varetagelse af den umiddelbare forvaltning af kommunens anliggender nedsættes et økonomiudvalg samt et eller flere stående udvalg, hvis sammensætning og myndighedsområde fastsættes i styrelsesvedtægten. Udvalgene konstituerer sig selv, dog er borgmesteren født formand for økonomiudvalget.

Hver kommune skal have en sagkyndig revision. Revisoren skal være statsautoriseret eller registreret.

Landsstyremedlemmet for sociale og kommunale anliggender udøver tilsyn med, at kommunale beslutninger er i overensstemmelse med lovgivningen. Landsstyremedlemmet for finansanliggender udøver tilsyn med kommunernes økonomiske forhold. Han fastsætter regler vedrørende ansvarsforpligtelser, kaution o.l. og vedrørende tilsagn om regelmæssige ydelser, som kommunen ikke efter loven er forpligtet til at udbetale.

Med henblik på at give landsstyremedlemmet for finansanliggender mulighed for at udøve sin tilsynsforpligtelse med kommunens økonomiske forhold, skal kommunen indsende det reviderede regnskab til landsstyremedlemmet efter udløbet af finansåret samt det vedtagne årsbudget og den vedtagne tillægsbevilling. Såfremt kommunens nettogæld udgør mere end svarende til én nettoligning, kan landsstyremanden under visse forudsætninger give kommunalbestyrelsen meddelelse om at foretage de nødvendige ændringer.

Kommunale opgaver

De vigtigste kommunale opgaver er fastlagt ved lagtingslov som funktioner inden for større samfundsmæssige ordninger, f.eks. forsorgsvæsen, skolevæsen og børnepasningen. Ud over disse, varetager kommunerne en række mere serviceprægede opgaver overfor kommunernes beboere, f.eks. veje, vandforsyning, havne, bibliotek, idrætspladser og idrætshaller.

Folkeskolen er en af kommunernes væsentligste opgaver. Kommunen har ansvaret for, at kommunens borgere kan få den fornødne undervisning. Tilsynet med og styrelse af kommunens skoler ligger hos skolekommissionen. Nogle kommuner har anlagt og driver en folkeskole i fællesskab.

En række af de større kommuner har etableret folkebiblioteker og fritidsundervisning. Landskassen yder tilskud til kommunernes driftsudgifter på disse områder.

Kommunerne dækker en mindre del af udgifterne til sociale pensioner samt visse forsorgsydelser. Endvidere betaler kommunerne en del af det faste honorar til kommunelæger og stiller i øvrigt fri bolig, konsultationslokaler og instrumentarium til rådighed. Udgifterne til skoletandlæger dækkes fuldt ud af kommunerne, mens kommunens udgifter til skolelæger, sundhedsplejersker, skolesundheds- eller skolesygeplejersker og hjemmesygeplejersker kun udgør en mindre del af de samlede udgifter.

De fleste kommuner har anvendt store beløb til udbygning af havne- og landingspladser, idet disse – med landskassetilskud – bygges og drives af kommunerne. Endvidere dækker kommunerne udgifter til anlæg og vedligeholdelse af veje, som ikke er landsveje og til gadebelysning. Kommunale opgaver er i øvrigt anlæg og vedligeholdelse af kloakker, renovation, anlæg og vedligeholdelse af kirkegårde, vandforsyning og brandvæsen. Som eneste kommune har Tórshavn kommune udgifter til kollektiv trafik (busruter) inden for kommunen.

Tórshavn kommune er forpligtet til at udarbejde en byplan for kommunen, og landsstyret kan pålægge andre kommuner (eller andre kommuner i fællesskab) at tilvejebringe en byplan. På nuværende tidspunkt er det op til kommunerne selv at afgøre, om der skal planlægges eller ej.

Byplansloven, lagtingslov nr. 13 fra 21. maj 1954 om byplaner og byggevedtægter med senere ændringer, pålægger hver kommune at have en godkendt byggevedtægt for alle bygder i kommunen senest 31. december 2010. Dette krav blev indført i loven, da loven blev ændret i 2009. Situationen er i dag den, at alle kommuner, på nær fire små, har byggevedtægter. Det forventes, at de resterende kommuner får byggevedtægterne på plads inden længe. Ved lovændringen i 2009 blev der også indført et krav om, at alle byggevedtægter skal revurderes med fem års mellemrum.

Tórshavn kommune har som den eneste kommune etableret eget anlæg til affaldsforbrænding. De fleste kommuner har sluttet sig sammen i Færøernes Interkommunale Renovationselskab (IRF) om et fælles affaldsforbrændingsanlæg i Leirvík.

Vejledende folkeafstemning om kommunalreform

Den 23. marts 2012 bekendtgjorde landsstyremanden for kommunale anliggender, at der ville blive afholdt vejledende folkeafstemning om kommunesammenlægning den 3. maj 2012. Landsstyret meddelte, at med udgangspunkt i loven om frivillig kommunesammenlægning ville landsstyret få afklaret, om der var flertal for kommunesammenlægning i de enkelte kommuner.

Det stillede spørgsmål var: ”Går du ind for, at kommunerne i dit område bliver sammenlagt til en kommune. De nævnte områder er de 7 i loven om frivillig sammenlægning:”

- 1) Norðoyggjar, dvs. Fugloyar, Viðareiðis, Hvannasunds, Klaksvíkar, Kunoyar, og Húsa kommunur.
- 2) Eysturoy dvs. Fuglafjarðar, Eystur-, Nes , Runavíkar og Sjóvar kommunur.
- 3) Sundalagið, dvs. Eiðis og Sunda kommunur..
- 4) Streymoy, dvs. Vestmanna, Kvívíkar og Tórshavnar kommuna.
- 5) Vágar, dvs. Sørvágs og Vága kommunur.
- 6) Sandoy, dvs. Skopunar, Sands, Skálavíkar, Húsavíkar og Skúvoyar kommunur.
- 7) Suðuroy, dvs. Hvalbiar, Tvøroyrar, Fámjins, Hovs, Porkeris, Vágs og Sumbiar kommunur.

Samtidig meddelte landstyret, at ældreområdet ville blive lagt til kommunerne 1. januar 2014 og folkeskolen efterfølgende. Finansieringen ville landsstyret forhandle med kommunerne efterfølgende med udgangspunkt i den finansieringsmodel, som kommunalreformudvalget foreslog. Landsstyret ville ikke gennemføre sammenlægninger med lov, men forventede, at kommunerne ville følge resultatet af folkeafstemningen ad frivilligheds vej, dog blev det gjort klart, at ældreområdet ville blive udlagt til kommunerne, og såfremt kommunerne ikke var samlet i større enheder, ville udlægning ske til 7 lovpligtige kommunale samarbejdsenheder.

Resultatet af folkeafstemningen var, at der kun var flertal i 9 af de 30 kommuner, og i 5 af de 7 områder var der kun flertal i en kommune. I Eysturoy var der flertal i Runavík og Sjóvar kommuner og i Suðuroy var der flertal i Tvøroyrar og Fámjins kommuner. Valgdeltagelsen var 32,7 pct.

Der blev som følge af folkeafstemningen ikke gennemført nogen sammenlægninger ved kommunevalget 12. november 2012.

Ældreområdet til kommunerne

Lagtinget har i foråret 2014 vedtaget: lagtingslov om hjemmepleje, ældrepleje m.m.; lagtingslov om kommunale samarbejde om hjemmepleje, ældrepleje m.m. og lagtingslov om ansattes forhold når hjemmepleje, ældrepleje m.m., bliver kommunalt anliggende.

Den 1. januar 2015 overgår hjemmepleje, ældrepleje m.m. til kommunerne. Det er den eksisterende tjeneste, der bliver overført til kommunerne. Formålet med loven er defineret som: ”at give borgerne, der har brug for pleje, en koordineret helhedstjeneste”.

Kommunerne bliver pålagt at samarbejde om at løse opgaven. Den 1. maj 2014 skulle kommunerne have fundet sammen i samarbejdsområder. Loven definerer seks områder, men kommunerne kan inden for disse rammer lave mindre områder, hvis disse opfylder nogle forudsætninger. Landsstyremanden har modtaget forslag til syv samarbejdsenheder, Torshavn skal som eneste kommune forestå området som selvstændig kommune.

Finansieringen af udlægningen af ældreområdet til kommunerne er ikke endeligt fastlagt.

3. Fiskeri og Fiskeindustri

Indledning

Fisk og fiskevarer, herunder også opdrætslaks, udgør omkring 95 pct. af Færøernes samlede eksportindtjening, når der ses bort fra eksporten af skibe (der varierer betydeligt over årene) *jf. afsnit 5.3 og tabel 5.2*. Selv om opdrætserhvervet har fået en væsentlig betydning for færøsk økonomi, og serviceerhververne fået en stadig større rolle, har fiskerierhvervet fortsat en afgørende betydning for indkomst- og beskæftigelsesmulighederne i landet.

Beskæftigelsen inden for fiskerisektoren (fiskeri og forarbejdningsleddet) har i en længere periode været faldende. Hertil kom den økonomiske krise først i 1990'erne, som betød, at mange arbejdspladser inden for erhvervet forsvandt. Beskæftigelsen inden for fiskeriet og forarbejdningsleddet var på sit højeste i slutningen af 1980'erne, hvor godt 8.000 var beskæftiget inden for sektoren. Fra 1990 og frem til 2007 har antallet af beskæftigede inden for denne sektor svinget mellem ca. 3.500 og ca. 5.700. De sidste par år er antallet dog faldet til under 3.000 beskæftigede.

Indtil midten af 1970'erne blev størstedelen af de færøske fangster taget i fjernere liggende farvande ved Grønland, Canada, Nordnorge, Nordsøen og ved Island. I takt med kyststaternes udvidelse af de nationale fiskerigrænser til 200 sømil og den internationale regulering af fiskeriet uden for grænserne, har færøske fiskere været nødsaget til at udvide fiskeriet omkring Færøerne (den færøske 200 sømilezone). Værdien af fangsten i nærområdet udgjorde tidligere over 50 pct. af værdien af de samlede færøske fangster pga. den store andel af de betydende bundfiskearter torsk, kuller og sej. Derefter faldt værdien i nogle år, men vurderes i dag igen at ligge omkring 55-60 pct. Det færøske fiskeri inden for 200 sømilezonen drives af hjemmefiskerflåden, men siden 2010 fiskes store mængder pelagiske fisk i færøsk fiskeriterritorium. De resterende fangster tages af fjernfiskerflåden i henhold til kvotebytteaftaler (Rusland, Norge og EU) eller i internationalt farvand ved Svalbard og Flemish Cap samt i Nordatlanten og Irmingerhavet eller på kvoter baseret på historisk fiskeri ved Island og Canada.

Udviklingen af hjemmefiskeriet førte inden for en relativ kort årrække til store investeringer i såvel skibe som i fabriksanlæg på land til forarbejdning af fangsten. Forarbejdningsindustrien på land har været forsøgt geografisk spredt som resultat af en bevidst politisk indsats for at bevare arbejdspladser i yderområderne på Færøerne. Denne strategi viste sig ikke bæredygtig under krisen i starten af 1990'erne, og mange fabrikker er lukkede siden. Faroe Seafood (tidligere United Seafood), der blev oprettet i 1993, overtog oprindeligt 19 fabrikker. I 2010 ejede Faroe Seafood syv fabrikker. Af dem var der kun produktion på fem, da Faroe Seafood indgav konkursbegæring i december 2010. Faroe Seafood var indtil december 2010 den største operatør inden for forarbejdningssektoren med op mod 800 ansatte og en årlig omsætning på 800-900 mio. kr. Men der eksisterer også andre mellemstore og mindre virksomheder, der forarbejder fisk. Salget af aktiverne i Faroe Seafood

(fabrikker og koncernens skibe) blev afsluttet medio april 2011. En kraftig omrokering i ejerskab m.m. foregik bl.a. af samme årsag i fiskeindustrien i begyndelsen af 2011. En omfattende strejke i begyndelsen af året 2011 ramte fiskeindustrien hårdt. Der er nu i alt ca. 15 fiskeforarbejdende fabrikker på Færøerne, inklusiv tre store pelagiske virksomheder, hvoraf den ene startede i 2012 og den sidste starter op i sommeren 2014, samt én fiskemølsfabrik og én kammuslingefabrik.

Fangsterne forarbejdes i overvejende grad til frosne fileter og til saltfisk, men en stor del af torsk og kuller eksporteres uforarbejdet og fersk. Et andet led i tilpasningen af det færøske fiskerierhverv har bestået i en omstilling til fangst af nye arter samt øgende mængder af makrel og sild, som nu landes på Færøerne.

Ved udgangen af maj 2014 har landsstyret endnu ikke besluttet, hvor stor den færøske egenkvote for nordhavssild for 2014 skal være. I 2013 fastsatte Færøerne sin egenkvote til 17 pct. af den samlede ICES-anbefaling. Dette sker efter, at EU, Norge, Island og Rusland igen for 2014 har indgået en gensidig aftale, der ikke levner plads til, at Færøerne kan få mere end de 5,1 pct., som aftalerne har givet Færøerne de foregående år. Dette er fordeling, som Færøerne ikke vil acceptere.

Makrelkvoterne er det nu lykkedes at indgå en aftale om. Færøerne, EU og Norge har indgået en aftale for 2014, der indeholder en særlig klausul, om at det skal være muligt for Island at indgå i aftalen senere. Aftalen gælder for fem år og Færøernes andel er 12,6 pct. af den samlede kvote. For 2014 er den færøske andel 156.240 tons.

Færøerne har ellers det siden 2011 været i stridigheder med de andre kyststater om fordelingen af makrel og siden 2013 om fordelingen af den atlanto-skandiske sild. Derfor har Færøerne indtil foråret 2014 ligget i en strid på to fronter om fiskerettigheder for de pelagiske fiskearter. På den ene side, lige som Island, har man været uenig med EU og Norge om fordelingen af den anbefalede del af makrelkvoten, og på den anden side er man uenig om fordelingen af nordhavssilden med EU, Norge, Island og Rusland.

Siden 28. august 2013 har EU med forordning 793/2013 ”om fastlæggelse af foranstaltninger for Færøerne med henblik på at sikre bevarelsen af bestanden af atlanto-skandisk sild” iværksat handelsrelaterede tiltag mod Færøerne på grund af stridigheder om fordeling af sildekvoter mellem kystlandende. De handelsrelaterede tiltag indeholder dels et import- og transitforbud for atlanto-skandisk sild og makrel fra Færøerne, dels indeholder de et forbud mod, at færøske fartøjer, som fisker sild og makrel eller skibe, som fisker færøsk sild og makrel på færøsk fiskerilicens, anvender EU's havne, herunder også danske havne. Derudover rammer tiltagene også fragtskibe, som har transporteret eller transporterer sild eller makrel, der er blevet fisket i færøsk farvand. Makrel er også omfattet af de handelsrelaterede tiltag, da Kommissionen har valgt at definere makrel som en ”tilknyttet art” til atlanto-skandisk sild, da det ofte ikke er muligt at fange sild uden samtidig at fiske makrel.

De store pelagiske kvoter skaber optimisme i dele af landet, som ellers siden 90'erne har lidt under arbejdsløshed og folkefraflytning. I Tvøroyri på Suderø åbnede der en pelagisk forarbejdningsfabrik i 2012. Den har givet en helt ny hverdag for de knap 5.000 indbyggere på øen, som nu oplever, at en del af ungdommen flytter tilbage, fremgang for det lokale serviceerhverv og store skatteindtægter til de kommunale kasser. Sidste år udbyggede man fabrikken på Suderø og derved udvidede man også kapaciteten på denne. Ligeledes har man sidste år udvidet kapaciteten på den eksisterende fabrik i Kollafjørður. I Fuglafjørður på Eysturoy er den tredje fabrik under opførsel og forventes at være klar til at modtage fisk sommeren 2014.

Dette sker samtidig med, at det i længere tid har gået ned ad bakke for det traditionelle fiskerierhverv, både når det gælder de små fiskerbåde og de større trawlere og langlineskibe, der fisker i færøsk farvand.

Uden helt at vide hvor stor den autonome kvote for atlanto-skandisk sild kommer at være for 2014, eller om det lykkedes kyststaterne at nå til enighed, er der tale om en meget stor samlet kvote for pelagisk fisk, som færøske skibe kan fiske i 2014. Makrelkvoten alene udgør som ovenfor nævnt 156.240 tons i 2014.

Havde man holdt sig til de gamle aftaler, kunne Færøerne fiske ca. 60.000 tons pelagisk fisk, hvoraf silden udgjorde ca. 30.000 tons og makrellen ca. 30.000 tons.

Internationale reguleringer og fiskeriaftaler

Kyststaterne i det nordlige Atlanterhav udvidede i 1977 fiskerigrænserne til 200 sømil. Havområdet inden for de nye fiskerigrænser kom således under national lovgivning. Uden for 200 sømils fiskerigrænserne bliver fiskeriet reguleret af henholdsvis NAFO (for det nordvestlige Atlanterhav) og NEAFC (for det nordøstlige Atlanterhav).

NAFO:	Northwest Atlantic Fisheries Organization (før ICNAF).
NEAFC:	North-East Atlantic Fisheries Commission.
ICES:	International Commission for the Exploration of the Sea.

NAFO har fungeret siden 1. januar 1979. NAFO disponerer over egen videnskabelig kommission. Organisationen har hjemmel til at fastsætte tekniske reguleringer af fiskeriet og fangstmængder for bestemte fiskearter til medlemslande i farvandet uden for 200 sømylegrænsen ved Canadas østkyst og USA's nordøstkyst. Det vigtigste fiskeri for Færøerne har, siden torskefiskeriet blev genåbnet i 2010, været torsk i område 3M (Flemish Cap) og rejer i område 3M (Flemish Cap) og 3L (Grand Bank). I 2011 er alle deltagerne blevet enige om et fælles moratorium for rejer i 3M. Det har hidtil ikke lykkedes at opnå enighed om fordelingen af rejekvoten i NAFO-området 3L. I medfør af NAFO-konventionen, har Danmark på vegne af Færøerne og Grønland (DFG) protesteret mod den vedtagne beslutning og fastsætter autonom kvote for rejefiskeriet i 3L området, der er højere end den kvote, som er tildelt Danmark (på vegne af Færøerne og Grønland) i NAFO-beslutningen.

Som følge heraf, har Canada lukket sine havne for landinger fra grønlandske og færøske fartøjer.

Hvad angår det nordøstlige Atlanterhav, bygger både kyststaterne og NEAFC på videnskabelig rådgivning fra den internationale fiskeribiologiske kommission ICES.

NEAFC er fra 1998 centrum for reguleringen af fiskeriet efter pelagisk rødfisk, makrel, atlanto-skandisk sild (på færøsk nordhavssild), blåhvilling og fiskeriet efter dybhavsarter. NEAFC-aftalerne gælder sædvanligvis kun for internationalt farvand og bliver oftest kombineret med kyststatsaftaler.

Det er Danmark, der er medlem af både NAFO og NEAFC på vegne af Færøerne (og Grønland), men det er de færøske og grønlandske medlemmer, der tilsammen udgør den danske delegation med Udenrigsministeriet som bisidder (DFG – Denmark in respect of the Faroe Islands and Greenland).

Traktaten om bevarelse af laksebestandene i Nordatlanten (NASCO) trådte i kraft den 1. oktober 1983. Traktaten er ratificeret af Canada, Danmark på Færøernes (og Grønlands) vegne, EU, Island¹, Norge, Rusland og USA.

Foruden det internationale samarbejde inden for NAFO og NEAFC, har Færøerne siden 1977 indgået *bilaterale aftaler* om gensidige fiskerirettigheder med bl.a. Rusland, Norge, EU, Island og Grønland.

Bilaterale aftaler for 2014 er indgået med Grønland, Island og Rusland samt igen med EU og Norge efter pause på tre år. På grund af uenighed med Færøerne om fordelingsnøglen for makrel i årene 2011-2013 ville hverken EU eller Norge indgå bilaterale aftaler med Færøerne for disse tre år.

For den færøske fjernfiskerflåde af fabrikstrawlere (fire skibe) har navnlig fiskemulighederne efter bundfisk (især torsk og kuller) i Barentshavet helt afgørende betydning. For den pelagiske flåde har det frem til og med 2010 været kvoterne i EU-område og Norsk zone, der har haft betydning.

---

¹ Den særlige situation på Island med finanskrisen har medført, at de har meldt sig ud af NASCO pr. 1. januar 2010.

Tabel 3.1 Færøernes fiskeriaftaler 2011-2014

	Færøske kvoter i udenlandsk farvand				Andre landes kvoter i færøsk farvand			
	2011 ¹⁾	2012 ¹⁾	2013 ¹⁾	2014	2011	2012	2013	2014
	----- 1.000 kg. -----							
Bundfisk ²⁾								
(torsk m.v.)	24.057	27.561	33.951	38.847	...	...	...	10.862
Makrel.....	...	...	...		26.300	14.300	14.800	15.800
Sild ³⁾	...	...	...	300	5.000	4.350	4.050	4.100
Lodde.....	30.000	30.000	30.000	ikke fastsat	...	...	...	...
Brisling, hestemakrel	...	...	...	1.700	...	...	...	...
Sperling, tobis m.v.	...	...	...	7.000	...	...	...	...
Blåhvilling	...	...	...	15.000	8.000	50.000	75.000	77.000
Andet ⁶⁾	375	375	375	375	500	500	500	Ikke fastsat
Rejer	1.100	1.100	4.000	6.769	...	...	...	...
	----- Fiskedage -----							
Rejer Svalbard ⁴⁾ ..	922	922	922	922	...	...	...	...
Grønfl. bundfisk	...	...	...	...	60	60	60	60

1) Færøerne har indgået ny bilateral aftale med EU og NO for 2014. I perioden 2011-2013 var ingen aftale.

2) Efter at ny bilateral aftale er indgået i 2014 med Norge, er der åbent for muligheden at fiske de russiske fiskekvoter i norsk område (mod en vis modydelse).

3) Kun sild i Skagerrak. Ikke Nordhavssilden og den Atlanto-Skandiske.

4) Rejefiskeriet ved Svalbard er ikke begrænset i mængde men i antallet af skibe og fiskedage (i 2009 nedsat fra 1.317 til 922 dage). Færøerne havde tidligere accepteret at "følge norske forskrifter for Svalbard" i den bilaterale fiskeriaftale mellem Norge og Færøerne (Svalbard Traktaten). Færøerne har mulighed for at fiske 2.028 tons torsk ved Svalbard i 2014 samt 492 tons af andre fiskearter. Færøerne har accepteret NAFO's fællesmatorium for rejefiskeri i området 3M: 0 fiskedage for 2011-2013 samt 2014. Færøerne har sammen med Grønland (DFG) fastsat en egenkvote af rejer på 3L området, hvoraf Færøernes andel er på 369 tons for 2014 (Færøernes andel for 2013 var 737 tons og for 2012 var den 1.029 tons). Ligeledes kan FO fiske af en fælleskvote 210 tons hellefisk (3LMNO) og 69 tons rødfisk (3M) i NAFO området. Den samlede mængde af hellefisk og rødfisk er nedsat fra 279 tons i 2012 til 268 tons i 2013 og til 266 tons i 2014. Som noget nyt har Færøerne igen for 2014 fået 3.264 tons torsk tildelt på Flemish Cap (3M) - mod 3.154 tons året før.

5) Grønland har mulighed for at drive bundfiskeri ved Færøerne i op til 60 fiskedage (2012-2013 samt 2014)

6) Rødfisk er ikke medtaget i tabellen. For 2014 er der tale om 1.346 tons i Irmingerhavet og den færøske andel af kvoten nord for Færøerne er på 19.200 (fælleskvote)

Anm.: Færøerne har tilsluttet sig rekommandationen om Deep Sea i NEAFC, hvor man har forpligtet sig til at begrænse indsatsen i dybhavsfiskeri i internationalt farvand syd for Færøerne. Begrænsningen betyder for Færøerne uændret max 341 fiskedage i 2011-2014 og max 150 tons af Orange Roughy (Búrfisk på færøsk).

Kilde: Fiskimálaráðið.

Blåhvillingfiskeriet stoppede næsten op i 2011, mens makrelfiskeriet steg meget. Blåhvillingfiskeriet steg igen for 2012 og kvoterne for 2013 er steget yderligere. Det samme er gæl-

dende for blåhvillingkvoterne for 2014. Makrelfiskeriet har de sidste tre år foregået i egen territorium, men kan fra 2014 til dels foregå i både EU og norsk fiskerizone. Al fiskeri efter sild foregik i 2013 i eget territorium på grund af autonom kvote og det samme vil sandsynligvis være tilfældet for 2014.

Den færøske kvote for bundfisk i Barentshavet er tæt knyttet til Ruslands muligheder for fiskeri efter blåhvilling og makrel i færøsk farvand. Disse kvoter i Barentshavet er for torskens vedkommende øget med hele 33 pct. for 2013 og yderligere i 2014. Den øgede mængde, der kan fanges i Barentshavet, har medført ret stort prisfald på fersk torsk generelt – et problem, som alle der fisker torsk har erfaret.

I russisk zone i Barentshavet er kvoten i 2014 for torsk på 20.500 tons mod 20.000 tons året før, 15.206 tons i 2012 og 12.000 tons i 2011 og samme mængde i 2010. Mængden af kuller er formindsket til 1.800 tons i 2014, mod 2.000 tons i 2013 og 1.540 tons året før. Kvoten for fladfisk er uændret på 900 tons, mens mængden af rejer er øget til 5.000 tons i forhold til 4.000 tons i 2013 og 1.000 tons i 2012.

Rusland kan fiske 75.000 tons af den samlede færøske blåhvilling i færøsk farvand, som er det samme som i 2013 (50.000 tons i 2012, kun 8.000 tons i 2011, men 85.500 tons i 2010) samt 14.000 tons af makrelkvoten (13.500 tons i 2013, 13.000 tons i 2012, 25.000 tons i 2011 og 14.000 tons i 2010). Et forsøgsfiskeri efter dybhavsfiskearter syd for Færøerne forsætter på samme niveau (max. 500 tons).

Normalt har forløbet været således, at der ved årlige forhandlinger mellem *Færøerne og EU* fastsattes årlige fangstmængder for parternes fiskeri i hinandens farvande. Kvoterne har stort set været uændrede siden fiskeriaftalen mellem EU på den ene side og Færøerne på den anden side trådte i kraft i 1980. Det har gennem flere år været hensigten, at der skulle foretages en grundig revision af aftalen set i lyset af, at en række bestande har udvist meget lav fangstmæssig udnyttelsesgrad. I aftalen for 2007 blev Færøerne og EU enige om visse nedjusteringer i den gensidige udveksling af kvoter, idet kvoteudnyttelsen har været meget lav og/eller den biologiske rådgivning har anbefalet en reduktion i fiskeriindsatsen. Det har været landsstyrets opfattelse, at aftalerne for perioden 2005-2009 har åbnet op for en bedre udnyttelse af fiskerimulighederne end i de foregående år, idet der tages hensyn til den senest foreliggende biologiske rådgivning vedr. bestande og fangstgrundlag m.v. EU og Færøerne er igen i 2014 nået til enighed om en fornyelse af den bilaterale aftale om gensidigt fiskeri efter at tvisten om den færøske makrelkvote førte til, at der ikke blev indgået noget aftale i årene 2011-2013.

Aftalen med EU giver Færøerne ret til at fiske visse pelagiske fiskearter, så som makrel og hestemakrel, samt mindre mængder af anden fisk i EU-farvand. På grund af fortsatte uenigheder om den færøske del af kvoten for atlanto-skandisk sild, har Færøerne ikke ret til at fiske sild i EU farvand. Færøerne har fortsat adgang til at fiske blåhvilling i EU farvand. Dertil har der før været adgang til mindre mængder af rejer, rødfisk og hellefisk i

grønlandsk farvand i kraft af EU's fiskeriaftale med Grønland. EU har i henhold til aftalen adgang til at fiske blåhvilling, rødfisk, mørksej, torsk, kuller, lange, blålange og fladfisk i færøsk farvand.

Færøerne har accepteret NAFO's fællesmoratorium for rejefiskeri i området 3M, dvs. ingen fiskedage for 2014. Færøerne har sammen med Grønland (DFG) fastsat en egenkvote af rejer i NAFO område 3L, hvoraf Færøernes andel er på 369 tons for 2014 i forhold til 737 tons i 2013 og 1.029 tons i 2012. Ligeledes kan Færøerne fiske af en kvote på 197 tons hellefisk i 2014 (3LMNO) og 69 tons rødfisk (3M) i NAFO området. Den samlede mængde af hellefisk og rødfisk er 266 tons.

Som noget relativt nyt, har Færøerne igen for 2014 fået tildelt 3.246 tons torsk på Flemish Cap mod 3.154 tons i 2013 (2.074 tons i 2012, 2.235 tons i 2011 og 1.229 tons i 2010). I 2010 blev torskefiskeri på Flemish Cap tilladt igen efter moratorium i 11 år. Fiskeriet i årene 2010-12 blev udført af fabriksskibe. I 2013 og 2014 er kvoten tildelt store langline-skibe og trawlere, som har fiskerettigheder omkring Færøerne, dog med den betingelse, at såfremt kvoten ikke er opfisket inden en given dato, kan restkvoten tilfalde fabriksskibene.

Færøerne kan sammen med øvrige NEAFC-lande fiske af en fælleskvote på 19.500 tons rødfisk i 2014, som er uændret i forhold til 2013 i internationalt område nord for Færøerne (Nordatlanten). (7.500 tons i 2012, 7.900 tons i 2011 og 8.600 tons i 2010).

Færøerne har tilsluttet sig rekommandationen om Deep Sea i NEAFC, hvor man har forpligtet sig til at begrænse indsatsen i dybhavsfiskeriet i internationalt farvand syd for Færøerne (på Atlanterhavsryggen). Begrænsningen betyder for Færøerne maksimalt 341 fiskedage i 2014 og højst 150 tons af Orange Roughy (uændret fra 2012).

Kyststaterne Færøerne, Norge, Rusland, EU og Island indgik i 1996 en aftale om forvaltning af *atlanto-skandiske* sild (på færøsk nordhavssild), der efter 25 års fravær var begyndt at vise sig i store mængder. Efter aftalen i 1996 udgjorde Færøernes andel 5,16 pct. Fra 2002 og til og med 2006 lykkedes det ikke kyststaterne at indgå en fællesaftale om forvaltningen af atlanto-skandiske sild, hvilket især skyldtes modvilje fra norsk side om fortsat anvendelse af den fordelingsnøgle, som blev fastsat i 1996. Som reaktion herpå indgik Færøerne og Island autonome kvoter for 2006 svarende til 1996-fordelingsnøglen.

Efter fem år uden en aftale om forvaltning af den atlanto-skandiske sild, blev Norge, Island, Rusland, EU og Færøerne i januar 2007 enige om en kyststatsaftale, om forvaltningen af atlanto-skandiske sild med en forvaltningsplan og fordelingsnøgle for fiskeriet. Aftalen indebærer en TAC for 2009 på 1.643.000 tons, hvor Færøernes andel udgjorde 5,16 pct. (84.779 tons). I tillæg til aftalen indgik Norge og Færøerne en adgangsftale, der tillod parterne at fiske en nærmere bestemt mængde sild i hinandens zoner. Aftalen var gældende til og med 2012.

For 2013, og sandsynligvis også for 2014, har Færøerne fastsat sin egen fiskerikvote for sild. Kyststatslandene (IS, FO, EU, NO samt Rusland) kunne ikke enes om fordelingen af den af ICES foreslåede maksimale kvote. Det resulterede i, at Færøerne stod udenfor aftalen mellem de andre fire lande og fastsatte sin egen autonome kvote for sild på 105.230 tons svarende til ca. 17 pct. af den af ICES foreslåede maksimale fiskemængde (TAC). Den færøske autonome kvote for sild i 2014 er ultimo maj 2014 endnu ikke fastsat. I 2012-13 var det meget svært at fiske makrel rent i hele det færøske fiskeriterritorium uden indblanding af store mængder af sild. En tilstedeværelse, som de andre kyststater ifølge færøske myndigheder ikke helt har anerkendt endnu. Færøerne havde året før en kvote på 42.983 tons (5,16 pct.).

I 1999 indgik Færøerne, EU og Norge en aftale om totalforvaltning af *makrel*. TAC'en, som de tre parter fordeler mellem sig, blev for 2009 fastsat til 511.287 tons (mod 385.366 tons i 2008 og 422.551 tons i 2007). En fast fordelingsnøgle findes ikke, men Færøernes andel de første år, før makrellen dukkede op i store mængder ved Færøerne, svarer til 5,45 pct. af totalkvoten. Rådgivningen fra ICES for 2009 lød på mellem 443.000 og 656.000 tons og blev fastsat til 511.287 tons. Island og Rusland var ikke med i aftalen om makrel.

Fra 2010 til 2013 har kyststaterne (EU, Norge, Færøerne og Island) ikke kunnet enes om en aftale for makrellen. Ligesom Island, har Færøerne fastsat egne autonome kvoter på makrel. For 2010 85.000 tons, for 2011 150.000 tons, for 2012 148.375 tons og for 2013 125.852 tons. Kvoten for 2013 blev desuden forhøjet med restkvoten på 32.000 tons fra året før.

Fra 2014 er det lykkedes at indgå en aftale mellem Færøerne, EU og Norge om en fordelingsnøgle for makrelfiskeriet. Den færøske andel er 12,6 pct., hvilket i 2014 udgør 156.240 tons. En særlig klausul mellem landene gør det muligt for Island at indgå i aftalen senere.

Fra februar 2000 og frem til december 2005 førte Færøerne, EU, Island og Norge, med Grønland og Rusland som særligt inviterede, resultatløse forhandlinger om en forvaltningsaftale for *blåhvilling*. Som resultat af den manglende regulering af fiskeriet, steg fangsterne af blåhvilling drastisk fra ca. 650.000 tons i midten af 1990'erne til ca. 2,4 mio. tons i 2004.

I december 2005 lykkedes det endelig EU, Norge, Island og Færøerne at nå til enighed om forvaltningen af blåhvilling baseret på forsigtighedsprincippet og princippet om bæredygtigt fiskeri. Aftalen indebærer, at fiskeriet fra 2006 og frem fordeles med 30,05 pct. til EU, 26,125 pct. til Færøerne, 25,745 pct. til Norge og 17,63 pct. til Island. Aftalen tillader fleksibilitet i kvoteudnyttelsen, ved at kvoterne kan overføres til og fra et kvoteår inden for en ramme på 10 pct.

For 2014 er det fastsatte TAC yderligere fordoblet til 1,2 mio. tons. For 2013 var TAC fastsat til 643.000 tons imod 359.881 tons i 2012 og 36.908 tons i 2011. Den færøske andel for

2014 er forhøjet til 288.549 tons mod 154.614 tons i 2013. I 2012 var den færøske andel 94.019 tons, 9.642 tons i 2011 og 129.847 tons i 2010, 141.870 tons i 2009, 300.572 tons i 2008 og 444.125 tons i 2007

Efter 10 års forhandlinger, er kyststaterne Grønland, Island og Færøerne sammen med EU og Norge i marts 2011 blevet enige om en aftale om fordelingen af rødfisken i Irringerhavet 2011-14. Færøerne har fået tildelt 6,73 pct., svarende til 1.346 tons rødfisk i 2014 (mod 1.750 tons i 2013, 2.154 tons i 2012 og 2.557 tons i 2011). TAC er fastsat til 38.000 tons for 2011, 32.000 tons for 2012, 26.000 tons for 2013 og 20.000 tons for 2014.

Færøske skibes fangster

Stort set alle områder, som den færøske fiskerflåde fisker i, er som tidligere beskrevet, reguleret ved overenskomster eller internationale aftaler. At fordelingen på nære og fjerne områder har særlig interesse, knytter sig til mulighederne for at bringe fisken frisk til forarbejdning på Færøerne. De færøske fiskere fangede tidligere ca. 60 pct. af deres fangster i fremmede og internationale farvande, men tallet er faldet siden.

Til *fjernområderne* henregnes Flemish Cap, Internationalt farvand (NAFO), Vestgrønland, Barentshavet med områderne ved Nordnorge, Bjørnøen og Svalbard og russisk område.

Den procentvise fangstandel i de fjerne områder er faldet jævnt fra midten af 1990'erne, hvilket hovedsageligt skyldes en kraftigt forøget fangst af blåhvilling de første år og sild i midterområderne, men også en mindre fangst af torsk i russisk område og gråzonen i Barentshavet. Gråzonen, som var et fællesområde i Barentshavet, hvor Norge og Rusland var uenige om grænsefastsættelse, er forsvundet efter at Norge og Rusland blev enige om grænsen i 2010. Færøske fangster i gråzonen blev tidligere regnet af enten norske eller russiske kvoter. Fjernområdernes andel faldt i perioden 2005 til 2007 fra 6,2 pct. af den samlede fangst til 3,1 pct. Denne udvikling vendte dog i 2008, hvor andelen steg til 9,3 pct. Der findes desværre ikke tal for 2009-2012.

Færøerne har de sidste år deltaget i forhandlinger om at oprette et internationalt områdefællesskab for forvaltning af fiskeri i internationalt farvand i det sydlige Stillehav (SPRFMO). Organisationen blev formelt oprettet i 2012 med 11 medlemslande, og med Danmark på vegne af Færøerne som medlem. Denne organisation skal administrere fiskeriet efter bundfisk og pelagiske arter. Færøerne opnåede enighed omkring, at den færøske kvote i 2010 blev begrænset til to skibe og fangstmængden til 62.000 tons af hestemakrel foruden en bifangst på makrel. I 2011 blev den færøske kvote udvidet med to skibe. Selve fangstmængderne i Stillehavet fremgår af tabellen herunder. Der har ikke været nogen fangst for færøske skibe i Stillehavet i 2011 og 2012 på grund af dårligt fiskeri i 2010. Færøerne har for 2013 fået tildelt en kvote på 5.355 tons hestemakrel. Der er ikke fastsat nogen kvote for 2014.

Tabel 3.2 Færøernes fangstmængder af pelagisk fisk i det sydlige Stillehav 2007-2012

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
	----- 1.000 kg. -----					
Makrel	2.348	3.036	906	102	0	0
Hestemakrel	36.352	22.919	20.249	11.643	0	0
I alt	38.700	25.955	21.155	11.745	0	0

Kilde: Fiskimálaráðið og Fiskiveiðieftirlitið. Der er ingen færøsk fangst i det sydlige Stillehav i 2013.

I øjeblikket pågår forhandlinger om at oprette en international organisation, der skal administrere fiskebestandene i det nordlige Stillehav (NPRFMO). Siden 2006 har Sydkorea, Japan, USA, Kina, Canada, Rusland og Taiwan deltaget i disse forhandlinger. På trods af, at ingen færøske skibe i øjeblikket fisker i dette område, deltager Færøerne som observatør på møderne. Det er forventeligt, at Færøerne vil blive medlem af denne organisation, når forhandlingerne er færdige og organisationen officielt bliver oprettet. Det er en del af Færøernes internationale ressourcestrategi, at Færøerne opnår medlemskab i internationale organisationer, som administrerer fiskebestandene i fjernområderne.

Til *midterområderne* henregnes fiskeområderne ved Island, Nordsøen og Skagerrak, områderne vest for de britiske øer, Rock All, Øst-Grønland, Jan Mayen, Norskehavet, Irmingerhavet og ved Norge (Nordsøen). Bortset fra fiskeriet ved Island og rejefiskeriet ved Øst-Grønland, Flemish Cap og ved Svalbard, er det færøske fiskeri på midterområderne hovedsageligt begrænset til fiskeri med not- og industriskibe samt pelagisk trawl.

Siden 1990'erne er den andel af fangsten, der er fanget i midterområderne, steget kraftigt. Især fiskeriet af sild ved Island, Øst-Grønland og Norge er hovedbidragsyder til væksten i fangstmængderne i midterområderne. Midterområdernes andel af den samlede fangst steg fra 33 pct. i 1995 til 56 pct. i 2008. Der findes desværre ikke tal for 2009-2012.

Nærområdernes andel af fangsterne har svinget mellem 40 og 50 pct. siden 1990'erne. I 2006 faldt den for første gang i mange år til under 40 pct. (37,2 pct.). I 2007 steg den lidt igen til 39,7 pct., men i 2008 er fangsten i disse områder igen historisk lav med 34,9 pct. Nedgangen i fiskeriet i nærområderne skyldes primært en nedgang i fangsten af torsk, kuller og sej. Makrelfiskeriet siden 2010 foregår kun i færøsk territorium.

Sammensætningen af de færøske skibes fangster i perioden 2009-2013 i alle områder fordelt på fiskearter fremgår af *tabel 3.3.* på næste side.

I 2008 blev fangstmængden reduceret kraftigt med over 10 pct. i forhold til året før. Denne udvikling fortsatte i 2009, hvor reduktionen var godt 32 pct. i forhold til 2008, hvilket primært skyldes en kraftig nedgang i fangsten af blåhvilling. Det yderligere fald i blåhvillingfiskeriet i 2010 blev kompenseret ved det øgede makrelfiskeri i færøsk zone i 2010. Fangsten af blåhvilling er øget igen i 2012 og mere end fordoblet i 2013 i forhold til 2012.

Der er fisket store mængder makrel i færøsk farvand i årene 2010-2013, men fangsten af de traditionelle fiskearter torsk, kuller og sej er faldet betydeligt.

Tabel 3.3 Færøske skibes samlede fiskefangster 2009-2013, alle områder

	2009	2010	2011	2012	2013
	----- 1.000 kg. -----				
Torsk.....	26.043	30.615	26.583	27.466	31.383
Kuller.....	8.276	8.089	5.550	4.758	5.147
Stor sej.....	55.404	41.135	33.200	32.972	24.566
Brosme-Lange.....	8.121	10.576	10.658	10.349	6.743
Byrke/Lange.....	850	1.576	2.276	1.067	541
Rødfisk.....	6.571	7.338	4.179	2.721	3.749
Hellefisk.....	3.080	2.010	2.124	3.168	3.421
Rejer.....	8.013	5.844	4.432	5.284	4.233
Hummer.....	56	54	51	35	44
Blåhvilling.....	58.359	49.979	16.405	41.939	85.768
Sperling.....	0	0	49	1.751	586
Kammusling.....	3.121	4.733	4.668	6.821	5.331
Lodde.....	0	7.571	19.600	29.778	29.791
Tobis.....	1.291	2.581	0	0	0
Hestemakrel.....	20.249	12.016	349	0	0
Makrel.....	15.818	71.089	122.049	107.500	143.001
Sild.....	94.139	85.978	72.952	51.283	118.089
Guldlaks.....	19.740	19.190	19.233	12.266	14.197
Stinglaks.....	1.310	988	518	462	404
Skolæst.....	344	209	70	31	20
Havtaske.....	1.775	2.014	2.270	1.083	455
Andet.....	2.672	2.716	3.940	3.837	5.602
I alt.....	335.232	366.301	351.156	344.571	483.071

Kilde: Hagstova Føroya, Fiskimálaráðið og Fiskiveiðieftirlitið.

Fangster ved Færøerne

De samlede fangster i farvandene tæt ved Færøerne var i 1975 på ca. 137.000 tons. I 2003 var den samlede fangst ved Færøerne steget til omkring 700.000 tons, men er siden faldet igen til 481.000 tons i 2008 og yderlige til 336.000 tons i 2009 og 323.000 tons i 2011, 417.000 tons i 2012, men er steget igen til 608.000 tons i 2013. En væsentlig årsag til den kraftige stigning fra 1975 til 2003 var en markant stigning i fangsten af sild, makrel og blåhvilling i farvandene omkring Færøerne. Faldet i fangstmængden fra 2003 og frem kan primært henføres til et fald i fangsten af bundfisk – primært torsk og kuller.

Tabel 3.4. viser udviklingen og fordelingen af fangsterne ved Færøerne fordelt på lande i årene 2009-2013.

Tabel 3.4 Fiskefangster ved Færøerne fordelt på lande 2009-2013

	2009	2010	2011	2012	2013	2009	2010	2011	2012	2013
	----- 1.000 tons -----					----- Pct. -----				
Færøerne.....	139,4	204,2	274,0	271,3	403,4	41,6	52,2	84,7	65,1	47,6
Island.....	84,2	80,3	18,2	82,2	120,2	25,1	20,5	5,6	19,7	25,3
Rusland.....	103,1	95,8	31,0	60,8	80,1	30,7	24,5	9,6	14,6	21,8
Norge.....	5,2	3,8	-	0,1	-	1,6	1,0	0,0	0,0	2,6
Frankrig.....	1,8	2,0	-	-	-	0,5	0,5	0,0	0,0	0,7
Tyskl. og UK...	1,6	3,3	-	-	-	0,5	0,8	0,0	0,0	0,8
Andre lande ¹⁾ ...	0,2	2,0	0,1	2,7	4,0	0,0	0,5	0,0	0,6	1,2
I alt	335,5	391,4	323,3	417,0	607,7	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

1) Danmark, Holland, Spanien og Grønland.

Kilde: Fiskimálaráðið.

Af de 608.000 tons fisk, som blev fanget ved Færøerne i 2013, er ca. 48 pct. fanget af færøske skibe mod ca. 65 pct. i 2012, ca. 85 pct. i 2011 og ca. 52 pct. i 2010. Det russiske fiskeri i færøsk havområde består hovedsageligt af fiskeri efter blåhvilling og makrel, mens EU-landenes fiskeri - frem til og med 2010 (samt igen fra 2014) - har været sammensat af et bredt udsnit af fiskearter – herunder navnlig blåhvilling, makrel og sild. Den stigende færøske andel siden 2010 kan især henføres til øget fiskeri efter makrel.

Tabel 3.5 Fiskefangster ved Færøerne fordelt på lande og arter 2013

	Torsk	Kuller	Sej	Blåhvilling	Andre fisk	I alt
	----- 1.000 kg -----					
Færøerne.....	5.210	2.625	23.660	83.761	288.170	403.425
UK.....	0	0	0	0	0	0
Norge.....	0	0	0	0	0	0
Rusland.....	0	0	0,3	66.745	13.317	80.062
Island.....	0	0	0	99.419	20.784	120.203
Andre lande ¹⁾	0	0	0	2.000	1.970	3.970
I alt	5.210	2.625	31.971	251.925	324.241	607.660

1) Danmark, Holland, Frankrig, Spanien, Tyskland, Grønland og Danmark.

Kilde: Fiskimálaráðið.

For de betydende bundfiskearter (torsk, kuller og sej) udgør den færøske andel af fangsterne mere end 99 pct. Det fremgår af *tabel 3.6*, at der siden 2008 har været en meget markant tilbagegang i sej- og kullerfiskeriet, mens fangsten af torsk efter tilbagegang i perioden 2006-2009 har haft fremgang i 2010, men står i 2012 igen til en markant tilbagegang for så at få et opsving igen i 2013. For bundfiskearterne under ét, har der været markant tilbagegang set over hele perioden. Den samlede fangst af disse tre fiskearter er næsten halveret de sidste fem år. Dette giver anledning til bekymring om bestandene af disse betydningsfulde fiskearter og debat om mere omfattende ændringer i fiskerireguleringen.

Tabel 3.6 Færøske ferskfiskeflådes fangst i tons af torsk, kuller og sej 2009-2013

	2009	2010	2011	2012	2013
Torsk	10.824	13.807	12.142	8.551	9.807
Kuller	5.216	4.907	3.357	2.641	3.209
Sej.....	53.175	40.205	27.557	32.748	24.527
I alt	69.215	58.919	43.055	43.940	37.543

Kilde: Hagstova Føroya.

Fangsttryk og fangstregulering

Fra midten af 1970'erne og indtil slutningen af 1980'erne fandt der en omfattende modernisering og effektivisering sted af den færøske fiskerflåde. Som en følge af udvidelsen af fisketerritorierne i Nordatlanten i 1977, blev en stor del af den færøske flåde tvunget væk fra de sædvanlige fiskefelter til færøsk farvand. Dette medførte, at den samlede fangstkapacitet og fiskeriindsatsen steg kraftigt. Den langt større fangstkapacitet og fangstintensitet har ifølge biologerne i ICES (International Council for the Exploration of the Sea) og Havstovan (Færøernes Fiskeriundersøgelser) medført, at fangsttrykket på navnlig bestandene af torsk, kuller og sej ved Færøerne har været for stort. Foruden at medføre, at man ikke kan få et optimalt udbytte af bestanden, er der også risiko for, at bestandene i ugunstige miljømæssige forhold ikke kan reproducere sig selv.

Rapporten fra ICES med vurderinger af fiskebestandene og anbefalinger om fangsttrykket for fiskeåret 2013/2014 anbefaler, at fiskeridødeligheden for torsk på Færøplateauet bør reduceres med 69 pct. i forhold til foregående fiskeri-år, og at det fortsat ikke bør være tilladt at fiske torsk på Færøbanken. For kuller anbefales det, at fangsterne skal være så små som overhovedet muligt, dvs. intet direkte fiskeri samt så små bifangster i andre fiskerier som muligt, og for sej bør fiskeridødeligheden reduceres med 46 pct. Færøernes Fiskeriundersøgelser har udtalt, at bestandsvurderingen viser, at torskebestanden på Færøplateauet fra at have været historisk lille, nu er i langsom vækst især på grund af en marginalt bedre rekruttering. Derfor kan bestanden nu tåle et begrænset fiskeri, jvf. ovenstående. Rådgivningen for torsken på Færøbanke er, at der ikke skal være noget fiskeri, før videnskabelige trawl-surveys viser, at bestanden er kommet op på et niveau, der svarer til middel for årene 1996-2002. På grund af meget dårlig rekruttering og lav individvækst kombineret med, at fiskeridødeligheden har været højere end anbefalet, har kullerbestanden været i hurtig nedgang i flere år og er i 2011 og 2012 estimeret mindre end den såkaldte forevarebiomasse (Blim). For sejsituationen bedre på grund af god rekruttering i mange år. Gydebiomassen har dog været i nedgang siden 2005 og var i 2011 og 2012 estimeret på niveau med forevarebiomassen (Bpa) og MSYBtrigger. Nedgangen skyldes en kombination af for høj fiskeridødelighed og en mindre rekruttering. Den vil dog vokse igen på grund af en god 2008 årgang, men anbefalingerne er at reducere fiskeridødeligheden til et niveau (FMSY), der på langt sigt vil kunne give et maksimum vedvarende fangst.

Da den nuværende lagtingslov om erhvervsmæssigt fiskeri blev indført i 1996, blev antal fiskedage til de forskellige flådegrupper fastsat således, at den gennemsnitlige årlige fiskeridødelighed for henholdsvis torsk, kuller og sej var på 33 pct.. Med henvisning til forevareprincippet og det såkaldte MSY approach anbefaler ICES i stedet, at man tilstræber en fiskeridødelighed på henholdsvis 25 pct., 20 pct. og 22 pct. for de tre bundfiskearter. For perioden 1996-2012 har den årlige fiskeridødelighed for torsk på Færøplateauet i gennemsnit været 40 pct., for kuller 27 pct. og sej 31 pct., hvilket anses for at være for højt.

Fra 1996 til og med 1999 har torskefangsten på Færøplateauet været nedadgående, hvorefter der kom et par år med stigende fangster. I perioden 2002-2008 faldt fangsten markant til 7.500 tons i 2008. I 2009 steg fangsten til 10.000 tons og igen i 2010 til 12.500 tons: Den er dog igen faldet i 2011 og 2012 til henholdsvis 10.000 og 6.500 tons. Fangsterne af sej steg støt i årene 1996-2002, faldt noget i 2003-2004, for så at stige kraftigt i 2005 til 68.000 tons, hvilket er rekord. Den er siden faldet til omkring 57.000 og 58.000 tons i hhv. 2008 og 2009, hvilket stadig er et meget højt niveau. Fangsten i 2010-2012 var på henholdsvis 40.000, 29.000 og 35.500 tons. Fangsten af kuller steg kraftigt i 1996-1998, aftog noget i 1999-2001, for så at stige igen til et nær historisk maksimum i 2003 på omkring 27.000 tons. Fangsterne af kuller er siden faldet markant til kun ca. 2.600 tons i 2012.

For at sikre en bedre balance mellem fiskerikapaciteten og fiskebestandene, og samtidig at sikre et bedre økonomisk grundlag for fiskeflåden, blev der i 1987 iværksat et fiskeritilladelsessystem for alle fartøjer over 20 tons. Dette tilladelsessystem blev suppleret med en række andre tekniske reguleringer, herunder navnlig fredning af bestemte fiskeområder især for trawl (beskyttede områder) og fiskeforbud i bestemte tidsrum, som navnlig tog sigte på en beskyttelse af ungfisken. De beskyttede områder er gennem de seneste år blevet større, og der er blevet flere af dem. Siden er der med samme sigte indført regler om mindste maskevidde, hvorved maskevidden er forøget fra 135 mm til 145 mm i direkte trawl fiskeri efter torsk og kuller. Maskevidden for sej og rødfisk er 135 mm og for blålange 100 mm. I 1994 indførtes kvotesystemet, og i 1996 blev kvotesystemet erstattet med fiskedageordningen, jf. nedenfor.

Fiskeriordninger i færøsk farvand

I 1994 blev der indført kvoter for det færøske fiskeri baseret på internationale biologers vurderinger. Kvotesystemet viste sig hurtigt uhensigtsmæssigt for fiskerne, da det medførte en for tidlig opfiskning af kvoterne, samt store problemer i forbindelse med bifangster, specielt ved fiskeri af bundfiskearterne torsk, sej og kuller. Man konstaterede endvidere uregelmæssigheder i rapporteringssystemet, hvilket gav anledning til bekymring hos biologerne.

Landsstyret nedsatte på den baggrund et udvalg, "Reguleringsudvalget", til at se nærmere på hele fiskerireguleringssystemet. Reguleringsudvalget, der var nedsat med repræsentanter fra alle fiskeriorganisationer, landsstyret og Færøernes Fiskeriundersøgelser, fremkom i februar 1996 med sin redegørelse om en fremtidig reguleringsordning for fiskeriet. Ud-

valgets anbefalinger gik ud på at afskaffe kvotesystemet og erstatte dette med indførelse af omsættelige fiskedage og fredning af bestemte områder i perioder samt lukkede områder for trawlfiskeri.

Et lovforslag om fiskedage blev vedtaget i maj 1996 og trådte i kraft 1. juni 1996. Ordningen kaldes fiskedageordningen, og i denne er det – i modsætning til kvoteordningen – ikke fangsterne, der reguleres, men fangstindsatsen.

Den samlede fiskeflåde opdeles i forskellige fartøjsgrupper efter redskabstyper/fiskemetode (kyst-, line- og trawlfiskere) samt i størrelse (BRT), og hver fartøjsgruppe tildeles et samlet antal fiskedage pr. år, som fordeles ligeligt på fartøjerne i gruppen. I ordningen reguleres fangsterne af bundfisk.

Under ordningen opdeles farvandet omkring Færøerne: 6 mile zone, 12 mile zone, indre og ydre fiskedagsområder ("ringen" - dybdekurve mellem 2-300 meter) og hele det færøske fiskeriterritorium. Der er indført et ret komplekst system med begrænsninger af fiskeri på visse områder inden og uden for de forskellige zoner og på tværs (gydeområder, ung-fisk, trawlområder, store og små linebådeområder, koral-områder (MPA'er) m.m.).

Fordelingen af fiskedage på fartøjsgrupper blev oprindeligt bestemt ved anvendelse af detaljeret fiskeristatistiske opgørelser for 10-års perioden 1985-94. For hver fiskebestand beregnes fangsteffektiviteten som den andel af den skønnede bestand, et fartøj i en given gruppe i gennemsnit har fanget i løbet af en dag. Desuden beregnes, hvorledes fangsterne af hver enkelt bestand har fordelt sig på fartøjsgrupperne.

Under ordningen opdeles farvandet omkring Færøerne i henholdsvis et indre og et ydre fiskedageområde. Én fiskedag giver ret til fiskeri i ét døgn i det indre fiskedageområde (indenfor ringen), men kan ombyttes til tre døgn i det ydre fiskedageområde (udenfor ringen).

Allerede i løbet af efteråret 1996 opstod der diskussion i lagtinget om fordelingen og antallet af fiskedage. Denne diskussion fortsatte i årene herefter. Diskussionen tog udgangspunkt i bestandsvurderingerne og de deraf afledte fiskedage.

Fiskedagene er (betinget) omsættelige, hvilket er ensbetydende med, at der mellem de fleste hovedgrupper af fiskefartøjer kan overføres fiskedage, dog ikke fra linefiskeri til trawlfiskeri og fra gruppe 5 (kystfiskerbåde under 15 tons, der fisker med krog) til andre. Inden for hovedgrupperne er der fri omsættelighed. I slutningen af året kan landsstyret endvidere regulere antallet af ubrugte fiskedage, eller efter råd fra det færøske fiskerilaboratorium, Havstovan, inddrage eller udbyde fiskedage. Fiskedagene kan som hovedregel sælges eller lejes ud for en kortere eller længere periode frem til 2018. Den nuværende ordning går frem til 2018, og kan derefter forlænges fem år ad gangen, hvis ikke andet fastsættes af

Lagtinget. Et arbejde om en mulig revision af ordningen om fiskerettigheder og fremmedejerskab er igangsat.

Fiskedageordningen overvåges af landsstyret, der efter afgivelse af skøn fra udvalget vedrørende fiskedage (Fiskidaganevndin/Fiskedageudvalget) og Færøernes Fiskeriundersøgelser (Havstovan) foreslår antallet af fiskedage. Selve fastsættelsen af antal fiskedage sker ved lagtingslov. Ordningen har en række undtagelser, bl.a. kan kystfartøjer med licens til både line og håndline fordoble antal fiskedage ved at skifte fra line til snelle, og visse flådegrupper er helt uden for fiskedagesystemet, især garnfiskerne. Fra fiskeåret 2010/2011 blev de store dybhavstrawlere inkluderet i fiskedagesystemet, idet de fik tildelt fiskedage både indenfor og udenfor ”ringen”; siden 2011 store dybhavstrawlere og partrawlerne slået sammen til en gruppe, og de fleste dybhavstrawlerne er begyndt at partrawle. Fiskedageudvalget er sammensat af repræsentanter for fiskerierhvervet og en formand udpeget af landsstyremanden.

Antallet af fiskedage bliver løbende reguleret ved lagtingslove, hvor der kan forekomme forskydninger mellem de forskellige typer af fiskefartøjer. Det har generelt været gældende for de gennemførte reguleringer, at de har ligget væsentligt under anbefalingerne fra Færøernes Fiskeriundersøgelser og tættere på Fiskedageudvalgets anbefalinger.

For fiskeåret 2008/2009 anbefalede ICES, at der ikke burde være fiskeri efter torsk og kuller ved Færøerne, da bestandene var på et historisk lavt niveau og fiskeriet med det daværende fangsttryk ikke var bæredygtigt. Indstillingen fra biologerne ved Færøernes Fiskeriundersøgelser lød på en anbefalet reduktion i antal fiskedage på 50 pct. for de fleste grupper af fiskefartøjer og 20 pct. for partrawlerne, der især fisker sej. Derudover anbefalede man et fuldstændigt forbud mod fiskeri på Færøbanke. Flertallet af medlemmerne i Fiskedageudvalget anbefalede at opretholde antallet af fiskedage på samme niveau som foregående år.

Fiskedagsudvalget anbefalede et stop for alt fiskeri tæt på kysten (1 sømil fra land) – denne anbefaling er især møntet på de mange fritids- og deltidsfiskere, der fisker delvist til videresalg gennem den færøske fiskeauktion og delvist til eget forbrug. Fiskeriundersøgelserne fremlagde et lignende forslag, hvor man anbefaler, at fritidsfiskere ikke må afsætte fangsten ved handel (på fiskeauktion) samt at forbyde al kommerciel fangst inden for 3 sømil fra kysten.

Lagtinget endte med at vedtage en 10 pct. reduktion i fiskedagene, efter en kaotisk behandling af et langt mere radikalt forslag, som blev fremlagt af daværende landsstyremand for fiskerianliggender Tórbjørn Jacobsen fra Republikanerne. Dette forslag var i tråd med anbefalingerne fra Færøernes fiskeriundersøgelser om henholdsvis en reduktion på 50 pct. for de fleste grupper af fiskefartøjer og 20 pct. for partrawlerne. Forslaget om fredning af Færøbanke bliver ikke reguleret direkte af Lagtinget, men via bekendtgørelse udstedt af landsstyremanden for fiskerianliggender. En tidsafgrænset fredning af Færøbanken frem

til 31. august 2009 blev gennemført ved udstedelse af bekendtgørelse i februar 2009. Forslaget om forbud mod fiskeri inden for en sømil eller forbud for fritidsfiskere mod at fiske til videresalg er ikke gennemført.

For fiskeåret 2009/2010, der begyndte den 1. september 2009, havde Færøernes fiskeriundersøgelser, med baggrund i de seneste bestandsestimeringer og rådgivningen fra ICES 2009, næsten samme rådgivning for 2009/2010, som for foregående fiskeår – hvilket vil sige en anbefalet reduktion på henholdsvis 50 og 20 pct., som beskrevet i ovenstående afsnit. Desuden blev det anbefalet at forlænge fredningen af Færøbanke, at frede området inden for tre sømil for al kommerciel fangst, samt at stoppe fritidsfiskernes mulighed for at afsætte fangsten ved handel. Fiskedagsudvalget indstillede, at antallet af fiskedage for 2009/2010 skulle bevares på samme niveau som sidste år. Fiskedagsudvalget anbefalede igen et stop for alt fiskeri tæt på kysten (én sømil fra land). Lagtinget endte med at vedtage en reduktion i antal fiskedage på fem procent.

For fiskeåret 2010/2011 havde Fiskeriundersøgelserne en lidt anden rådgivning, idet man anbefalede en reduktion i antal fiskedage på 25 pct. som del af en slags adaptiv proces til at nå frem til et bæredygtigt fangsttryk. Desuden blev der anbefalet flere andre tiltag, herunder at inddrage dybhavstrawlerne (gruppe 1) i fiskedageordningen, og man anbefalede også at forlænge fredningen på Færøbanke. Fiskedageudvalget foreslog et uændret antal fiskedage for alle fartøjsgrupper, dog undtaget fartøjerne i gruppe 5, der er de mindste fartøjer, der driver kystfiskeri, samt en inddragelse af dybhavstrawlerne i fiskedageordningen.

Resultatet for fiskeråret 2010/11 blev, at dybhavstrawlerne, hvis fiskeri ikke har været begrænset med fiskedage tidligere, blev inddraget i fiskedagesystemet. De fik i den forbindelse tildelt 900 fiskedage ”inden for ringen ” og 1.700 dage ”udenfor ringen”. En anden stor ændring var, at de små fiskefartøjer (gruppe 5) blev reduceret med 4.000 fiskedage. Hvis man holder de nye fiskedage, der er tildelt dybhavstrawlerne i 2010/10, udenfor, blev den samlede reduktion i fiskedage for 2010/11 på 14,4 pct. i forholdet til året før.

Fra fiskeåret 1996/97 til fiskeåret 2010/11 er det samlede antal fiskedage (ekskl. dybhavstrawlerne) reduceret med 42,6 pct. - fra 43.585² fiskedage til 25.004 fiskedage. (med dybhavstrawlerne 27.604 dage – fald på 36,7 pct.). Dybhavstrawlerne kom først ind i fiskedage-systemet for året 2010/11.

Fra fiskeåret 1996/97 til fiskeåret 2011/12 er det samlede antal fiskedage (inkl. dybhavstrawlerne!) reduceret med 46,7 pct. - fra 43.585 fiskedage til 23.210 fiskedage.

Fra fiskeåret 1996/97 til fiskeåret 2012/13 er det samlede antal fiskedage (inkl. dybhavstrawlerne!) reduceret med 46,6 pct. - fra 43.585 fiskedage til 23.260 fiskedage.

---

² 43.585 fiskedage var oprindeligt for en 14 mdr. periode, men blev korrigeret til 43.389 dage for perioden 97/98

Fra fiskeåret 1996/97 til fiskeåret 2013/14 er det samlede antal fiskedage (inkl. dybhavs-trawlerne) reduceret med 49,2 pct. fra 43.585 fiskedage til 22.153 fiskedage.

Det er for tidligt at sige noget om fiskeåret 2014/15 ved redaktionens afslutning, da loven først vedtages i august 2014. Fiskeriåret løber fra 1. sept. 2014 til 31. aug. 2015.

Selv om der er foretaget en væsentlig reduktion i antal allokerede fiskedage i perioden 1996/97 til 2013/14, så er antallet af ”ubrugte” fiskedage meget stort for de fleste flåde-grupper. Udnyttelsesgraden af allokerede fiskedage siden 2008/09 har ligget mellem 53 pct. og 66 pct. Dette hænger delvis sammen med, at bestandene af især torsk og kuller har været meget lille i mange år, så det er ikke rentabelt at drive fiskeri. Men også teknologiske forbedringer har gjort, at fiskeflåden er meget mere effektiv end i den såkaldte referenceperiode i 1984-95, som oprindeligt blev brugt til at estimere det tilladte antal fiskedage.

Fiskeriinspektion og redningstjeneste

Tilsynet med og beskyttelsen af ”Fiskeriterritorium ved Færøerne”, der er fastlagt ved Kgl. anordning af 21. december 1976, varetages ifølge en samarbejdsaftale af 2. januar 1986 af landstyreets fiskerikontrol (herunder Fiskiveiðieftirlitið, som i 2013 er hovedbestanddelen i den nye organisation Vörn) og Arktisk Kommando (Forbindelselement Færøerne). Tilsynet udføres i henhold til fiskerilovgivningen fra 1994 med senere ændringer.

Ved udvidelsen af det færøske fiskeriterritorium (til 200 sømil) pr. 1. januar 1977 forøgedes de områder, der skal inspiceres, fra ca. 4.500 sømil² til ca. 80.000 sømil². Med denne udvidelse og efterfølgende aftaler med andre lande om fiskerirettigheder, bl.a. med fastsættelse af kvoteordninger og nye redskabsbestemmelser, har fiskeriinspektionen skiftet karakter fra at være inspektion af grænsen, til at være inspektion af områder.

Dette har medført, at inspektionen har fået til opgave at administrere en pålagt meddelelsespligt for alle fiskefartøjer og samtidig kontrollere, at alle fartøjer, som træffes på fiskeriterritoriet, har de nødvendige tilladelser og overholder de love og bekendtgørelser, der gælder på området. I ønsket om at styrke forholdene omkring fiskerikontrollen, har landstyret foretaget en række omstruktureringer inden for fiskerikontrollen.

Arktisk Kommando (Forbindelselement Færøerne) disponerer over et inspektionsskib af ”Thetis-klassen”. Herudover benyttes fly af typen CL-604 Challenger fra flyvevåbnet i fiskeri- og farvandsinspektionen.

Fiskerikontrollen disponerer over to inspektions- og redningsskibe ”BRIMIL” og ”TJALDRID”, samt en 30 fods motorbåd ”Spógvin”. Herudover benytter fiskerikontrollen også Atlantic Airways helikoptere til inspektions- og redningsarbejde.

De færøske myndigheder overtog ledelsen af søredningstjenesten ved Færøerne den 1. april 2002. I den forbindelse blev der oprettet en færøsk MRCC-station (Maritime Rescue Co-ordination Center), som fra 2013 er en del af den nye organisation Vørn.

Fiskeristøtte

Tidligere tiders direkte støtte til fiskerierhvervet, bl.a. pristilskud og investeringsstøtte, er fra 1997/98 helt bortfaldet. Der gives dog fortsat offentlig støtte til transport af fisk til og fra yderområderne på Færøerne, med de fleste andre støtteordninger, så som tillæg ved sygdom m.v. er i største grad finansieret af erhvervet selv, *jf. tabel 3.7.* på næste side.

Med vedtagelse af lagtingslov nr. 132 fra 28. december 2010 blev der fastsat, at finansieringen af flere af støtteordningerne fra 2011 overgik til fiskerierhvervet selv, og der blev i denne sammenhæng oprettet en ny institution - Trygdargrunnur Fiskivinnurnar (Fiskerierhvervets Forsikringsfond). Mindsteløn, mindsteløn for hjemmefiskere, dagstøtten, ferieløn og arbejdsmarkedsbidraget finansieres nu af fiskerierhvervet selv ved en afgift på 1 pct. af førstehåndsomsætningsværdien. Efter finansieringen af støtteordningerne overgik til fiskerierhvervet selv, er dagstøtten bortfaldet. Tillæg ved sygdom og transporttilskuddet finansieres fortsat ved bevilling på finansloven, mens anden særlig støtte bortfaldt fra 2011.

Som det ses af *tabel 3.7* på næste side, er de særlige offentlige støtteordninger faldet markant fra 2010 til 2013.

Den samlede fiskeristøtte blev reduceret med ca. 110 mio. kr. i perioden fra 1996 til 2001. I 2004 udgjorde fiskeristøtten ca. 50 mio. kr. årligt, hvilket er en stigning på ca. 10 mio. kr. i forhold til året før. Stigningen havde baggrund i en tilbagegang for fiskeriet i 2004 med øget udbetaling af mindsteløn og dagstøtte til følge. Et fald i den udbetalte mindsteløn og dagstøtte fra 2005 og frem har siden bidraget til et samlet fald i den samlede støtte. Dertil kommer bortfaldet i 2007 af telefonstøtten, samt den særlige støtte til rejeskibe. Støtten til rejeskibe blev indført i 2005 pga. en krise i rejefiskeriet, men er bortfaldet igen i 2007. I 2008 ses en mindre stigning i fiskeristøtte, hvilket kan henføres til de stigende oliepriser og faldende fangstmængder, som betød, at dele af flåden lå stille i perioder af 2008. Problemerne i fiskeriet fortsatte i 2009, hvor støtten steg yderligere til knap 44 mio. kr. I 2010 var der et fald i støtten pga. lidt bedre fiskeri.

I maj 1995 blev der skabt hjemmel for landsstyret til at yde støtte til transport af fisk til de områder, hvor man har vanskeligt ved at bruge de etablerede fiskeauktioner (især Sandoy, Suðuroy, Vágur og Nólsoy). Med lovændringer i 1999 og 2000 blev hjemlen til støtte bl.a. udvidet til at omfatte transport fra auktioner til fiskevirksomheder og transport af fersk og forarbejdet fisk fra fiskevirksomheder til afskibningshavn, der er adskilt af fjord eller sund. I 2003 blev transportstøtten ændret igen, så der nu kun ydes støtte til transport fra auktion til fiskevirksomhed. Loven er sidste gang ændret i 2013.

Tabel 3.7 Fiskeristøtte fordelt på støtteordninger 2008-2013

	2008	2009	2010	2011	2012	2013
	----- 1.000 kr. -----					
<i>Udbetalt til lønninger m.v. ....</i>	27.484	40.492	25.683	3.668	4.267	3.903
Mindsteløn	2.577	7.350	2.512	...	...	...
Mindstel. til hjemmefiskere ...	7.948	7.529	6.442	...	...	...
Dagstøtte	9.713	16.877	9.546	...	...	...
Tillæg ved sygdom.....	4.427	4.047	4.345	3.668	4.267	3.903
Telefonstøtte	...	...	...	...	...	...
Ferieløn	1.933	3.388	1.984	...	...	...
Arbejdsmarkedsbidrag	886	1.301	854	...	...	...
<i>Særlige støtteordninger.....</i>	<i>4.914</i>	<i>3.069</i>	<i>3.234</i>	<i>2.178</i>	<i>2.071</i>	<i>1.398</i>
Transporttilskud	3.914	2.969	2.434	2.178	2.071	1.398
Særlig støtte til rejeskibe.....	...	...	...	...	...	...
Importtilskud.....	...	...	...	...	...	...
Særlig støtte	1.000	100	800	...	...	...
<i>Udbetalt i alt .....</i>	<i>32.398</i>	<i>43.561</i>	<i>28.917</i>	<i>5.846</i>	<i>6.338</i>	<i>5.301</i>

Kilde: Fiskimålaráðið

Finansiering af fiskefartøjer

Nybygning og ombygning af færøske fiskefartøjer har typisk været finansieret ved låneoptagelse i Føroya Realkreditstovnur (Færøernes Realkreditinstitut). Lån, udrustningslån, driftskreditter m.v. for færøske fiskefartøjer tilvejebringes overvejende gennem de færøske pengeinstitutter.

Føroya Realkreditstovnur har siden oprettelsen i 1955 ydet 1. prioritetslån til fiskefartøjer hjemmehørende på Færøerne med op til 50 pct. af vurderingsværdien. Løbetiden for realkreditinstitutets lån er 10 år. Lagtinget vedtog i november 1998 lov om Realkreditinstitutets virksomhed, der udvider lånerammerne med adgang til 2. prioritetslån op til 80 pct. af vurderingen med øget løbetid på 15 år. Realkreditinstitutet har med den nye lovgivning også fået adgang til et noget større virkeområde inden for maritimt relateret virksomhed i opdræts- og offshore erhvervet og finansiering af et begrænset antal specialfartøjer.

I seneste lovændring fra december 2010 er Realkreditinstitutets virkeområde udvidet til også at omfatte fragtskibe.

Føroya Realkreditstovnurs virksomhed er pr. 5. november 1998 overgået til et rent færøsk lovgivnings- og forvaltningsansliggende, jf. aftalen mellem landsstyret og regeringen af 10. juni 1998.

I regnskabsåret 1. april 2013 til 31. marts 2014 har Føroya Realkreditstovnur ydet lån på i alt 303,3 mio. kr. Institutets udlån pr. 31. marts 2014 har en hovedstol på 1.167 mio. kr.,

der ved afdrag og indfrielse er nedbragt til 966 mio. kr. Instituttets egenkapital udgør pr. 31. marts 2014 821,3 mio. kr.

Kongeriget Danmarks Fiskeribank har siden 1959 kunnet yde lån til fiskefartøjer på Færøerne. Folketinget traf i 2005 beslutning om nedlæggelse af Fiskeribanken. Banken videreførte sin virksomhed i årene 2006-2008, men med reducerede udlånsgrænser i 2007 og 2008. Fiskeribanken blev nedlagt med udgangen af 2008. Bankens aktiver og passiver blev overtaget af statskassen, og bankens lån blev i 2009 administreret af Økonomistyrelsen. Der kan ikke længere ydes nye lån, og i 2009 blev de to sidste engagementer i Fiskeribanken afviklet.

I forbindelse med skibsbyggeri på færøske værfter, kan der gives op til 12 pct. i refusion af fragtomkostninger og importafgifter. Derudover gives ingen støtte til skibsværftsindustrien.

Fiskernes aflønning

Fiskernes aflønning afhænger som udgangspunkt af fangstmængden samt af den pris, som fangsten kan indbringe ved salg.

Afhængig af, om fiskeren er aflønnet efter en såkaldt nettooverenskomst eller en bruttooverenskomst, kan udviklingen i omkostningerne ligeledes få indflydelse på hyrens størrelse.

Brugen af henholdsvis brutto- og nettooverenskomster varierer alt efter, hvilken fartøjs-type og fangstmetode, der er tale om. Efter bruttoprincippet aflønnes mandskabet med en vis andel af skibets indtægter opgjort som fangsternes salgsværdi. Den resterende del tilfalder rederen, der ud af sin andel afholder omkostningerne.

De forskellige aflønningsformer medfører betydelige forskelle i mandskabslønnen mellem de forskellige skibstyper og fangstformer, og samtidig stærkt svingende indtægter. Med henblik på at afbøde virkningerne af de svingende indtægter, har man et system med mindsteløn.

Mindsteløn ydes personer, som er påmønstret fiskefartøj i henhold til overenskomst mellem Føroya Reiðarafelag (Færøernes Rederiforening) og vedkommende fagforening. Såfremt en overenskomst ikke foreligger, er mindstelønnen betinget af, at der er mønstret efter aftale mellem vedkommende reder eller ejer af skibet og vedkommende fagforening. Mindstelønnen pr. 1. juni 2013 var 900,00 kr. pr. døgn, hvor fiskeren er påmønstret, dertil kommer feriepenge på 12 pct.

Mindstelønnen bliver kun udbetalt, hvis indtjeningen fra fiskeriet er lavere end 900 kr. pr. døgn.

For en oversigt over gennemsnitshyrer i fiskerflåden fordelt på skibstyper 2009-2013 henvises til *bilag 3.1*. Af dette bilag fremgår det, at lønforskelle og ændringer er meget forskellige mellem de forskellige typer af både. Især industrifisketrawlerne, notskibene og hæktrawlerne, der er de fartøjstyper med de højeste hyrer, oplevede stor fremgang i hyren pr. dag fra 2009 til 2011. Fra 2011 til 2012 har det kun været mandskaberne på rejsetrawlere og garnfiskeskibe, som har oplevet en stigning i deres hyrer, mens det fra 2012 til 2013 kun har været mandskaberne på de store ferskfisketrawlere og filetproducerende fabriks-trawlere på langfart, der har oplevet en stigning i deres hyrer. Mandskabet på notskibene, der har fisket store mængder makrel og sild de seneste par år, har derimod oplevet en faldende hyre de to seneste år.

Fiskepriser

En af de væsentligste faktorer for den færøske samfundsøkonomi er niveauet for prisen på fisk, dels ved salget via auktioner fra fiskeflåden til fiskeindustrien, og dels ved fiskeindustriens salg af forarbejdet fisk til brugerne (i første omgang til catering, supermarkeder m.v.). Priserne på fisk varierer ofte og er let påvirkelige overfor internationale konjunkturer og valutakurserne. Herudover har efterspørgslen efter fisk naturligvis også en indvirkning på prisen.

Salget af fisk fra fiskeskibene sker enten direkte til forarbejdningsindustrien på Færøerne og i udlandet eller via auktion. Der findes på Færøerne kun én fiskeauktion, Fiska-marknaður Føroya. Fiskeauktionen er geografisk placeret i Toftir på Eysturoy.

Salget via auktion foregår enten som en gulvauktion, hvor fisken udbydes beset, eller via telefonauktioner.

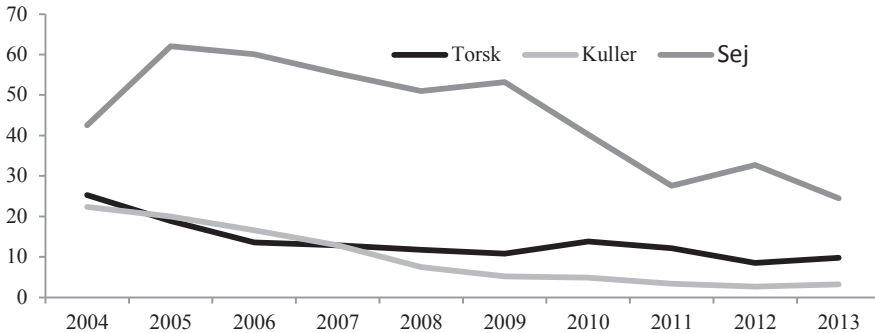
Omsætningen på auktionen er meget forskellige fra auktion til auktion og fra uge til uge. Omsætningen ligger mellem små 100 tons pr. uge og op mod 500 tons pr. uge. Andelen³ af ferskfiskerflådens fangster i færøsk og fremmed zone omsat via auktionen var 32 pct. i 2012, men faldt siden til 27 pct. i 2013.

I *figur 3.1* ses fangstmængden i tusind tons af torsk, kuller og sej fra 2004-2013. *Figur 3.2* præsenterer en oversigt over de gennemsnitlige årspriser i perioden 2004-2013. Sammenholder man disse to grafer, ser man et fald i både mængde og pris gennem de sidste mange år.

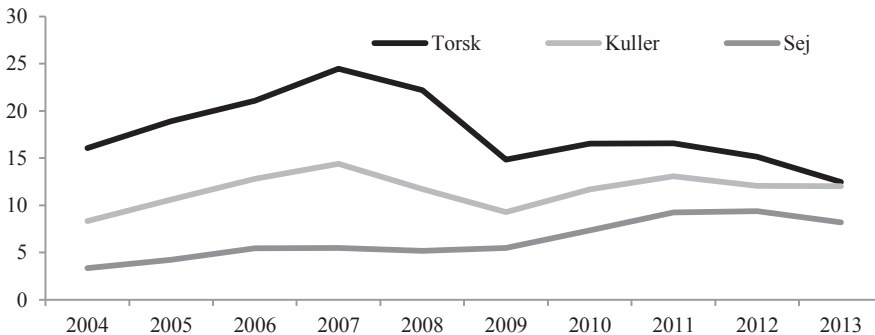
---

³ Beregningen er lavet i forhold til værdien af fangsten. Ses der udelukkende på mængden af fangsten er andelen langt mindre, hvilket skyldes, at det primært er de dyre bundfisk, der omsættes på auktion, mens de pelagiske fisk afsættes direkte til fiskeindustrien.

Figur 3.1 Fangstmængden i tusind tons af torsk, kuller og sej 2004-2013

Kilde: Hagstova Føroya.

Figur 3.2 Gennemsnits årspris i kr. på torsk, kuller og sej 2004-2013

Kilde: Hagstova Føroya.

Som det fremgår af *figur 3.1* og *figur 3.2* har ferskfiskerflåden været ramt af sammenfaldende lave fangstmængder og lave priser gennem den sidste årrække. Dette har sat det traditionelle fiskerierhverv, som derudover har kæmpet med høje oliepriser, i en meget problematisk situation.

I 2009 faldt torskprisen til et historisk lavt niveau, for siden at stige lidt i 2010 og beholde samme niveau i 2011, men i 2012 og 2013 er den faldet drastisk igen, således at prisen i 2013 ligger under det historisk lave niveau fra 2009. Udviklingen i kullerprisen har nogenlunde fulgt udviklingen i torskprisen, dog med en rimelig stigning på 12 pct. fra 2010 til 2011 og med et fald igen fra 2011 til 2012 på knap 8 pct. I 2013 har prisen på kuller holdt samme niveau som året før. Prisen på sej er faldet 13 pct. i 2013 i forhold til den høje pris i 2012. Prisen på sej har været stabil i perioden 2006-2009 for at stige med 30 pct. fra 2009 til 2010, med 24 pct. fra 2010 til 2011 og igen med 2 pct. fra 2011 til 2012.

Fiskerflådens driftsresultater

I perioden 2005-2007 var fiskeriet inde i en meget positiv udvikling, - både fangstmængder og priser steg i disse år. I 2007 gik det tilbage for fiskeriet både i fangstmængde og fangstværdi. Nedgangen var henholdsvis 10 pct. i mængden og syv pct. i værdien. Denne tilbagegang fortsatte i 2008, hvor fangstmængden faldt med 8 pct. og værdien med 22 pct. i forhold til 2007.

Rejeflåden er over en årrække blevet reduceret kraftigt fra ti til to skibe. Det betyder dog samtidig, at de tilbageværende skibe har rimelig gode kvoter. De senere år har fangstmængden og rejepriiserne været fornuftige. Der er sket en betydelig forbedring af resultatet, således at rejeskibene efter kort tid nu ligger i den bedre del af den samlede fiskeflåde.

Notfiskerflåden, som fisker pelagiske fisk (blåhvilling, sild og makrel), har i en årrække haft meget tilfredsstillende indtjeningsforhold. Der var i 2009 fem skibe i notfiskeflåden. I perioden 2004-2006 var der meget stor fremgang indenfor denne del af flåden. I 2007 var der en begrænset tilbagegang i forhold til 2006. Rederierne har været i stand til at konsolidere sig. Næsten hele flåden er skiftet ud med nye skibe og består overvejende af store og effektive skibe. Situationen ændrede sig dog i 2008, da blåhvillingbestanden, der har været den primære kilde til flådens fremgang, er i voldsom tilbagegang. Gode priser på både blåhvilling, sild og makrel har delvis kompenseret mængdenedgangen i blåhvillingfangsten, og flåden fik et rimelig godt år i 2010. 2011 og 2012 var også gode år, især som følge af den øgede fangst af makrel.

Fabrikstrawlerne blev i 2009 reduceret fra fire til tre skibe, men i 2013 kom der et skib til, så der nu igen er fire skibe. Denne del af flåden fisker overvejende i Barentshavet. Efter et meget tilfredsstillende år i 2006, oplevede fabrikstrawlerne et kraftigt fald i både mængde og værdi i perioden 2007-2008. I 2009 har der været en stigning i fangstmængden, som på grund af faldende fiskepriser kun har medført en mindre stigning i værdien af fangsten. Stigende priser har bidraget til et positivt resultat i 2010 og 2011. En vis betydning har det for disse skibe, at Færøerne ikke har haft en fiskeriaftale med Norge siden 2011, som følgende af manglende aftale med Norge og EU om makrelkvoten.

For partrawlerne, der fisker sej, var 2005 et rekordår, hvad angår fangstmængden. I 2006 faldt fangstmængden en anelse, men stigende priser på især sej bidrog til, at fangstværdien alligevel steg. I 2007 faldt både fangstmængden og -værdien. De største partrawlere har i 2008 og starten af 2009 haft godt fiskeri, og prisen på sej har holdt sig nogenlunde. Flere af partrawlerne er nye og meget dyre skibe, hvor der skal fiskes meget store mængder, for at få økonomien til at hænge sammen. En del af flåden har derfor forsøgt sig med at fange guldlaks som tilskud til driften i sommermånederne. Dette har vist sig at være et godt tilskud, som gør driften på de nye og dyre skibe mere rentabel. Flåden har dog haft problemer siden 2010, og flere skibe har fået nye ejere.

Lineskibenes fiskeri har været faldende de senere år med et kraftigt fald i mængden. Stigende priser har bidraget til, at fangstværdien ikke faldt nævneværdigt før i 2008, hvor skibene blev ramt af faldende fangst kombineret med faldende priser. Denne udvikling er fortsat, hvilket har betydet, at lineskibenes resultater de senere år har været nogle af de dårligste i mange år. Den faldende fangstmængde har en negativ indvirkning på mandskabets indtjening, hvilket har betydet, at det har været meget svært for denne del af flåden at få arbejdskraft. Både rederier og pengeinstitutter er enige om, at situationen i lineflåden er uholdbar, og at der er for mange skibe i flåden. Der vil højst sandsynligt komme en omstrukturering af denne del af flåden, men på nuværende tidspunkt er hverken rederierne eller bankerne kommet med et bud på en løsning af lineflådens problemer. Fra 2006 til 2011 er antal lineskibe reduceret fra 24 til 16. Middelalderen er 41 år.

Dybvandstrawlerne (lemmetrawlerne) har oplevet et fald i fangstmængden i de senere år. Den faldende fangstmængde skyldes en kombination af de høje oliepriser og mangel på de fisk, som denne type skibe fanger (blålange og rødfisk). Denne del af flåden er meget olieintensiv, og olieprisen har derfor stor betydning for disse skibes resultater. De høje oliepriser i 2008 betød således, at 4 skibe udgik af flåden.

I 2012 har ferskfiskeflåden oplevet en tilbagegang i fiskeriet i forhold til året før. Der er store variationer i forhold til de forskellige fiskearter.

Fiskeindustri

Kapaciteten i den færøske konsumfiskeindustri omfattede tidligere ca. 30 filetfabrikker fordelt ud over landet. Med stærkt faldende råvaretilførsel var der tale om meget stor overkapacitet i konsumfiskeindustrien. Problemet med den faldende råvaretilførsel søgtes afhjulpet ved opkøb af udenlandsk fisk til forarbejdning på Færøerne, samt ved øget forædling af fisken på Færøerne.

I slutningen af 1997 vedtog lagtinget en lov, der sætter begrænsninger for færøske fiskefartøjers mulighed for at afsætte fangsten uden for Færøerne. Færøske fiskefartøjer har frit lov til at lande op til 25 pct. af fangsten uden for Færøerne⁴, uden at antallet af fiskedage begrænses. Overskrides grænsen på 25 pct. kan antallet af fiskedage reduceres med op til 30 pct. Ligeledes kan der foretages begrænsninger i tildelingen af kvoter. Loven er ikke gældende for en række fiskearter, bl.a. sild, makrel og laks.

Ordningen viste sig umiddelbart at være succesfuld, idet en langt mindre del af fangsten fra færøske fiskere blev solgt ubehandlet i udlandet end tidligere.

I 2002 og 2003 blev en stigende andel af den landede fisk dog sendt ud af landet uden forarbejdning på Færøerne (som frosset/iset hel fisk) og endte således ikke som råvarer til videre forarbejdning på Færøerne. Som forklaring på denne udvikling har det været nævnt,

---

⁴ Beregnet ud fra et gennemsnit af fire måneders fangst.

at ovenfornævnte lov kun giver mulighed for at lande op til 25 pct. af fangsten udenlands, men det står samtidig rederierne frit at lande fisken på Færøerne, sælge den over auktionen til sig selv, og så efterfølgende eksportere fisken uforarbejdet.

Ifølge fiskefabrikkerne er en væsentlig årsag til den udvikling, de store lønstigninger, som Færøerne har oplevet, hvilket bl.a. har betydet, at det kan betale sig at sende fisken fra Færøerne til forarbejdning i lavtlønslande. Især kulleren har været forholdsvis dyr at forarbejde på Færøerne med den lille størrelse, som den har haft i de seneste år.

Der sendes nu en markant mindre mængde uforarbejdet fisk ud af landet.

Den anslåede forarbejdningskapacitet på Færøerne, ekskl. forarbejdning af pelagiske fiske (industrifisk), er nu formentlig omkring 130.000 tons årligt og dermed lidt højere end de samlede landinger, *jf. tabel 3.9*. Sæsonmæssige flaskehalse, mangel på arbejdskraft i fiskeindustrien og manglende efterspørgsel efter bestemte fiskearter har været en medvirkende årsag til, at man de senere år har sendt uforarbejdet ud af landet.

Et indtryk af udviklingen i råvaretilførslen til de færøske filetfabrikker fås i *tabel 3.8*, der viser udviklingen i landinger fra de færøske fiskeskibe til færøske fiskekøbere i perioden 2008-2013.

Tabel 3.8 Landinger af ferskfisk til fiskekøbere og fiskeauktioner 2008-2013

	2008	2009	2010	2011	2012	2013
	----- 1.000 kg., landet vægt -----					
Landinger af ferskfisk	103.500	99.315	99.665	81.866	81.935	70.823

Kilde: Hagstova Føroya.

Føroya Fiskavirkning (United Seafood) blev 1. januar 2005 formelt lagt sammen med Faroe Seafood i ét selskab i håb om at opnå synergigevinster. Det fusionerede selskab fortsatte under navnet P/F Faroe Seafood. Begge selskaber var ejet af Framtaksgrunnur Føroya (Færøernes Erhvervsudviklingsinstitut). Faroe Seafoods forretningsområde omfattede globalt salg og markedsføring af bundfisk, rejer og laks. Målt på salg var Faroe Seafood Færøernes største selskab inden for erhvervet.

Færøernes Erhvervsudviklingsinstitut besluttede i starten af 2005 at sætte det nu fusionerede selskab Faroe Seafood til salg. Det blev besluttet, at interesserede købere fik lov til at byde på 100 pct. af aktiekapitalen i Faroe Seafood. Den 30. marts 2006 blev aktiekapitalen solgt for 112 mio. kr. De nye ejere blev Færøernes Erhvervsudviklingsinstitut (17,5 pct.), der besluttede at beholde en del af aktiekapitalen; ventureselskabet Notio (48,5 pct.); Vátryggingarfélag Íslands hf (19 pct.), der er et datterselskab til et islandsk forsikringselskab; Sp/f 29.03.2006 (7,5 pct.), der er de tidligere ejere af Tórshavn Skibsværft, samt en række mindre aktionærer.

Efter en årrække med økonomiske problemer indgav Faroe Seafood konkursbegæring den 3. december 2010. Faroe Seafood var på daværende tidspunkt den største aktør i fiskeindustrien på Færøerne med en omsætning på 800-900 mio. kr. årligt og 800 ansatte. Selskabet, der aftog ca. en tredjedel af fangsten af bundfiskearterne ved Færøerne, havde på daværende tidspunkt produktion på fem fabrikker på Færøerne, og selskabet havde, med henblik på at sikre en mere stabil tilgang af råvarer, anskaffet flere fiskeskibe de senere år. April 2011 havde konkursboet gennemført salget af fabrikkerne og fiskeskibene, herunder seks partrawlere. Der er kun kommet produktion i gang på en mindre del af fabrikkerne.

Der er nu i alt ca. 15 fiskeforarbejdende fabrikker på Færøerne, inklusiv tre store pelagiske virksomheder, hvoraf den ene startede i 2012 og en anden starter sommeren 2014, samt én fiskemelsfabrik og én kammuslingefabrik.

4. Arbejdsmarked og erhverv

Indledning

Erhvervs- og arbejdsmarkedsforhold er overvejende reguleret ved lagtingslove m.v. som færøsk særanliggende, mens en række formueretlige områder, penge- og valutaforhold samt bank- og sparekasselovgivningen m.v., er fællesanliggender.

4.1 Befolkningens erhvervsforhold

Erhvervsfrekvensen på Færøerne er den højeste i Norden.¹

Til belysning af udviklingen i befolkningens erhvervsmønstre foreligger der tal for lønudbetalingerne fordelt på erhverv, *jf. tabel 4.1*. Lønudbetalingerne er samtidig meget anvendelige som konjunkturbarometer.

Med henblik på en bedre anvendelse af lønudbetalingerne til belysning af færøsk aktivitet og som konjunkturindikator, er opgørelsen ændret således, at den bedre afspejler færøsk aktivitet. Hagstova Føroya har fjernet, hvad de kalder udenlandsk aktivitet fra opgørelsen af lønudbetalingerne. Det er hovedsagligt lønudbetalinger fra udenlandske virksomheder i forbindelse med olieboringer i færøsk område, udenlandske skibe registreret i det færøske internationale skibsregister og lønudbetalinger fra udenlandske virksomheder til færinger, som arbejder i udlandet, der er taget ud af lønopgørelsen. Derudover er lønudgifter til personale ved det danske forsvar på Færøerne heller ikke taget med i lønudbetalingerne. Lønudgifter til f.eks. politi og retsvæsen, der som forsvaret også er danske sagsområder, er derimod taget med i opgørelsen over lønudbetalingerne.

I denne sammenhæng skal der dog bemærkes, at færingers lønindkomst udenlands udgør en ret væsentlig del i den færøske økonomi. En ny opgørelse viser, at for 2013 udgjorde den samlede lønindkomst for færinger med arbejde i udlandet 1.025 mio. kr., hvilket svarer til 14 pct. af de samlede lønninger optjent på Færøerne og i udlandet.

Målt i forhold til Færøernes BNP svarer de udenlandske lønindkomster til 7,0 pct. Hvis man sammenligner Færøerne med andre lande i Europa, er Færøerne det land, der får langt det største tilskud til økonomien fra lønindkomst optjent i udlandet. Til sammenligning udgør lønandelen fra danskere med arbejde i udlandet kun 0,4 pct. af Danmarks BNP.

Færinger, der arbejder i udlandet, arbejder typisk som håndværkere, fx i Norge, eller som søfolk i den danske handelsflåde, men mange er også beskæftiget indenfor offshore eller andre dele af olieindustrien, om bord på udenlandske fiskefartøjer eller inden for luftfart.

---

¹ Kilde: Nordisk Statistisk Årbog 2013.

Af tabel 4.1 fremgår udviklingen i lønudbetalingerne internt på Færøerne i perioden 2009-2013 fordelt på hovederhverv.

Tabel 4.1 Lønudbetalinger fordelt på hovederhverv 2009-2013

	2009	2010	2011	2012	2013
	----- Mio. kr. -----				
1. Landbrug	13	12	12	10	12
2. Fiskeri.....	576	714	784	772	765
3. Fiskeopdræt og -forarbejdning .	172	170	191	222	246
4. Råstofudvinding	33	39	43	49	53
5. Fiskeindustri.....	303	315	257	304	286
6. Værfter og værksteder	131	128	131	156	153
7. Produktion i øvrigt	237	218	207	207	208
8. Byggevirksomhed.....	449	415	429	420	423
9. Energiforsyning.....	60	61	59	56	57
10. Handel og reparation	676	636	632	651	673
11. Hotel og restauranter	75	77	78	86	93
12. Søtransport	302	330	339	352	378
13. Øvrig transport	196	187	188	237	255
14. Post og telegraf.....	164	158	151	146	140
15. Finansiering og forsikring	348	351	335	326	311
16. Erhvervsservice	293	271	260	282	278
17. Husholdningsservice	61	59	61	67	68
18. Offentlig adm. og tjenester.....	2.440	2.486	2.524	2.561	2.620
19. Foreninger og kultur	172	176	172	180	178
20. Diverse	0	0	0	0	0
I alt	6.701	6.801	6.852	7.084	7.194
	----- Pct. -----				
Ændring i forhold til året før	-4,5	1,5	0,8	3,4	1,6
<i>Andel af lønudbetalinger i alt</i>					
Primær sektor (1.-4.)	11,8	13,7	15,0	14,9	14,9
Industrien (5.-9.).....	17,6	16,7	15,8	16,1	15,6
Serviceerhvervene (10.-19.)	70,5	69,5	69,2	69,0	69,4

Anm.: Lønudbetalingerne omfatter udbetalte A-indtægter og kildeskat. Arbejdsløshedsforsikring og offentlige ydelser som sociale pensioner og dagpenge er fratrukket.

Kilde: Hagstova Føroya.

Der ses i 2013 en fortsat stigning i lønudbetalingerne, om end ikke så markant som i 2012. I 2012 var stigningen væsentlig i forhold til tidligere år, og de samlede lønudbetalinger nåede samme niveau som før finanskrisen. I 2010 og 2011 var der også fremgang i lønudbetalingerne, men langt fra så markant som i 2012, hvor den samlede fremgang lå på 3,4 pct. Fremgangen ses tydeligst i lønudbetalingerne fra opdrætsvirksomhed og søtransport, mens

løndbetalingerne inden for fiskeri er faldet i 2013, hvilket har været en gennemgående tendens de sidste mange år.

Den mest stabile fremgang i løndbetalingerne har den sidste årrække været inden for lakseopdræt og forarbejdning af denne. I 2013 var fremgangen i løndbetalinger for denne gruppe 10 pct. og i 2012 16 pct. Ser vi tilbage til 2007, så er de samlede løndbetalinger i denne specifikke sektor mere end fordoblet i løbet af de sidste 6 år. Der er dog forholdsvis få ansatte inden for opdrætterhvervet, og derfor har det ikke samme betydning for de samlede løndbetalinger, som det har for eksportindtægterne.

Der ses fortsat en fremgang i løndbetalingerne inden for øvrig transport, dvs. søtransport undtaget. Dette kan henføres til en stadig voksende trafik via Vagar Lufthavn; blandt andet i forbindelse med færinger, der arbejder uden for Færøerne. Væksten i løndbetalingerne inden for øvrig transport var i 2013 knap 8 pct. I 2012 var tale om en markant vækst på 26 pct. i forhold til året før.

I første kvartal 2014 har man oplevet en ret mærkbar vækst i løndbetalingerne inden for byggeindustrien. Der er tale om en vækst på 11,5 pct., og man ser nu for første gang fremgang i byggeindustrien siden finanskrisen.

Der var i 2006-2007 tale om en kraftig stigning i løndbetalingerne som følge af den positive udvikling for færøsk økonomi og erhvervsliv. I 2008 aftog de kraftige stigninger i løndbetalingerne igen, hvilket primært skyldtes en nedgang i fiskeriet, hvor løndbetalingerne mærkede et fald. I 2009 var der for første gang siden 1994 et fald i de samlede løndbetalinger sammenlignet med samme periode året før. Tilbagegangen sås i stort set alle sektorer bortset fra opdrætssektoren, den offentlige sektor, energisektoren samt foreninger og kultur.

Fra 2011 har løndbetalingerne stabiliseret sig igen og i 2012 ses en direkte fremgang, som fortsætter i 2013 og i 1. kvartal i 2014.

I *bilag 4.1* er vist udviklingen i *ledigheden* på Færøerne i perioden januar 2007 – januar 2014. I januar 2014 var den sæsonkorrigerede ledighed 4,1 pct., som er den laveste ledighedsprocent siden 2009. Den laveste ledighedsprocent nogensinde oplevede Færøerne i april 2008, da den sæsonkorrigerede ledighed kun var 1,2 pct. Denne udvikling vendte i slutningen af 2008, og den sæsonkorrigerede ledighed steg til 5,5 pct. i marts 2010 som følge af faldende aktivitet i fiskeriet pga. faldende fangstmængder og priser samt den verdensomspændende finansielle krise, der har medført faldende aktivitet i en lang række sektorer. Siden steg ledigheden yderligere, primært som følge af Faroe Seafoods konkurs, og toppede med 7,3 pct. i januar 2011. Siden har der været tendens til faldende ledighed.

4.2 Arbejdsmarkedsforhold

Det færøske arbejdsmarked er baseret på aftaleprincippet, hvilket indebærer, at det som udgangspunkt er overladt til arbejdsmarkedets parter at indgå kollektive eller individuelle overenskomster/aftaler om løn- og ansættelsesforhold. Der er oprettet en forligsinstitution til mægling på det private og offentlige arbejdsmarked, mens fortolkningsspørgsmål vedrørende indgåede overenskomster af parterne kan indbringes for faglige voldgiftsretter.

Overenskomst- og aftalesystemet på arbejdsmarkedet suppleres dog af lovgivning om erhvervsuddannelser, mindsteløn i fiskerierhvervet, arbejdsugens længde, ferie, funktionærloven, lov om barsel m.v. Lovgivningen er rent færøsk, idet arbejdsmarkedsforhold samt lønninger og priser er overtaget som særanliggende.

Den 1. maj 2006 blev der oprettet en fast voldgiftsret til løsning af konflikter, uenighed og tvivlsspørgsmål på arbejdsmarkedet. Den faste voldgiftsret er baseret på en aftale mellem næsten alle arbejdsgiver- og lønmodtagerorganisationer på det færøske arbejdsmarked. Lagtinget har i den forbindelse vedtaget at yde voldgiftsretten hjælp i form af et kontor og finansiering af dens aktiviteter.

Arbejdsløshedsforsikring

Den 1. august 1992 startede udbetalingerne for første gang fra en generel færøsk arbejdsløshedsforsikring – ALS-ordningen. Ordningen administreres af en bestyrelse sammensat af repræsentanter for arbejdsmarkedets parter, der er valgt af landsstyremanden i arbejdsmarkedsanliggende – efter indstilling fra arbejdsmarkedets parter – for en 4-årig periode.

Alle arbejdsgivere, der udbetaler lønindkomst, og lønmodtagere, der er mellem 16 og 67 år og fuldt skattepligtige på Færøerne, betaler hver 1,25 pct. af den udbetalte eller modtagne løn til forsikringsordningen. Selvstændige kan tegne en forsikring, der dækker i tilfælde af arbejdsløshed.

For lønmodtagere, der er tilknyttet fiskeindustrien på land, er der en speciel ordning i forbindelse med udbetaling af understøttelsen.

Arbejdsløshedsordningen omfatter også et arbejdsanvisningssystem, hvor hele landet betragtes som ét anvisningsområde, og der anvises arbejdsmuligheder uden hensyntagen til faggrænser, dvs. at den arbejdsløse skal kunne påtage sig ethvert arbejde, som vedkommende har faglig kompetence til. Derudover administrerer arbejdsløshedsforsikringen aktivering af arbejdsledige.

I efteråret 1993 indgik landsstyret og den danske regering en aftale om, at færøske lønmodtagere kan overføre anciennitet fra den færøske arbejdsløshedsforsikringsordning til de danske A-kasser og vice versa.

ALS har en job-/arbejdsportal, www.starv.fo, hvor alle arbejdsløse registreres. Udover, at alle arbejdsløse bliver registrerede på portalen, har alle lønmodtagere på Færøerne også muligheden for at registrere sig på www.starv.fo. På portalen er ledige job på Færøerne opslåede, og arbejdsgivere bruger portalen selvstændigt til at søge efter registreret arbejdskraft.

I maj måned i 2009 vedtog Lagtinget enstemmigt væsentlige ændringer til ALS-loven. De nye lovændringer trådte i kraft den 1. juni 2009 og de medførte betydelige forbedringer for de arbejdsløse. Støtten blev hævet fra 70 pct. af den overenskomstmæssige løn for ufaglærte til 80 pct. af den optjente A-indkomst de foregående 12 måneder inden vedkommende blev arbejdsløs. I den resterende periode – efter 253 dage - er støtten 75 pct. af den optjente A-indkomst. Derudover medførte ændringerne også, at den maksimale dagpengesats blev fastsat til 240.000 kr. pr. år. Det betød en stigning i den maksimale dagpengesats fra 13.021 kr. pr. måned til 20.000 kr. - en stigning på 54 pct.

Lovændringer vedtaget i Lagtinget i maj 2012 har siden medført, at de førnævnte 80 pct. af den optjente A-indkomst er blevet reduceret til 75 pct., samt at grænsen for maksimal dagpengesats er blevet sat ned fra 240.000 kroner til 210.000 kroner pr. år – svarende til 17.500 kroner pr. måned.

Perioden, hvor der kan modtages dagpenge, er 648 dage i en tre-årig periode. Der er indført en ordning med 10 karensdage således, at en arbejdsløs ikke kommer til at modtage dagpenge de første 10 dage af arbejdsløshedsperioden.

Ordningen er obligatorisk for alle, der modtager A-indkomst, men der er et loft på indbetalingerne, der betyder, at lønmodtagere højest skal betale 6.500 kr. årligt. Arbejdsgivere skal dog betale 1,25 pct. af hele den udbetalte A-indkomst.

For selvstændige erhvervsdrivende er ordningen således, at der kan indbetales et fast beløb årligt, hvorved den selvstændige berettiges til at modtage et fast beløb i støtte, såfremt virksomheden ophører og vedkommende bliver arbejdsløs.

Udlændinge har ikke før været fritaget fra indbetaling til ALS, selvom de eksempelvis var dækkede af arbejdsløshedsforsikringen i deres hjemland. I den nu gældende lovgivning er det fastsat, at udlændinge kan fritages fra at indbetale til ALS, såfremt en række nærmere betingelser er opfyldt.

Gældende lovgivning giver mulighed for en refusion til arbejdsgivere i forbindelse med ansættelse af langtidsløse.

Det økonomiske grundlag for arbejdsløshedsforsikringen er fonden bag ALS, der udbetaler dagpenge. Ultimo 2013 var fondens egenkapital 306 mio. kr., og fonden er således rustet til en periode med relativt høj arbejdsløshed.

Arbejdsløshedsprocenten på Færøerne er ikke vokset i samme takt som i de andre nordiske lande under den globale finanskriser. Dette skyldes delvis, at arbejdsløshedsprocenten har været meget lav de seneste år, og at den færøske arbejdskraft er meget fleksibel. Selvom der er mange, der hver måned bliver arbejdsløse, kommer de fleste i nye stillinger relativt hurtigt. Den gennemsnitlige arbejdsløshedsprocent i 2013 var på 4,5 pct. sammenlignet med en gennemsnitlig arbejdsløshed på 5,5 pct. i 2012.

Barselsordningen

Lagtinget vedtog i 2001 lagtingslov nr. 48 fra 3. april 2001 om barselsordning. Loven er siden ændret flere gange, senest i maj 2014. Loven fastlægger reglerne for lønkompensation i forbindelse med barsel for det færøske arbejdsmarked.

I hovedtræk kan siges om barselsordningen, at kvindelige lønmodtagere har ret til barselspenge 4 uger før fødslen. Såfremt der er sundhedsfare for mor og barn, har kvinden ret til barselspenge op til 8 uger før fødslen. Efter fødslen har lønmodtagende forældre ret til sammenlagt 38 ugers barselspenge. Kvindelige lønmodtagere har ret til barselspenge til uge 14 efter fødslen. Fra uge 14 til 38 efter fødslen har forældrene 20 uger, som de kan dele mellem sig.

Pr. 1. maj 2014 trådte også den ændring i kraft, at forældre til tvillinger eller flere børn i samme fødsel får 4 uger mere i barsel og forældre til præmatur barn (født 8 uger før terminsdato) får 8 uger mere i barsel.

Derudover har faderen ret til orlov i 4 uger inden for de første 38/42/46 uger efter fødslen.

Forældrene har mulighed for at aftale, at moderen overtager to af de fire uger, som ”særskilt” er tildelt faderen.

Dør moderen under eller efter fødsel eller konkluderer en lægeattest, at moderen er så syg, at hun ikke kan forsørge barnet, kan faderen overtage moderens ret til barselspenge. Enlige forældre kan også overtage det andet forældres ret til barselspenge.

Perioden for barselspenge kan ikke være mindre end en uge.

Adoptionsforældre har ret til barselspenge op til 4 uger før modtagelsen af barnet. Dertil har forældrene ret til 46 uger barselspenge efter modtagelsen af barnet. Forældrene har kun ret til barselspenge i 4 uger samtidig, efter modtagelsen af barnet.

Beregningsgrundlaget for barselspenge er den gennemsnitlige månedlige indtægt op til de seneste 12 måneder før barselsfraværet. Barselspengene er 100 pct. af beregningsgrundlaget, dog maksimalt 25.000 kr. om måneden. 12 pct. af barselspengene bliver betalt som feriegodtgørelse. Pr. 1. januar 2015 vil der skulle betales pension af barselspenge.

Pr. 1. januar 2003 trådte den ændring i kraft, at barselsorloven blev forlænget fra 24 til 52 uger efter fødsel; dog således, at der ikke er nogen lønkompensation for perioden efter 24 uger, men pr. 1. januar 2008 blev dette ændret til 30 uger. Barselsordningen finansieres af parterne på arbejdsmarkedet. I 2008 betalte arbejdsgiver og arbejdstager hver 0,62 pct. af den udbetalte løn. Satsen er fastsat i lov om barsel, men landsstyremanden kan ved bekendtgørelse ændre satsen til mellem 0 og 0,62 pct. Med lovændring fra den 22. december 2010, blev indbetalingssatsen ændret fra 0,62 pct. til 0,65 pct. Dette var dog kun gældende for året 2011 og 1. januar 2012 var indbetalingssatsen igen 0,62 pct.

Ansøgning om barselsudbetaling skal sendes til Barselsordningen inden seks måneder efter fødslen. Såfremt dette ikke bliver gjort, bortfalder barselsudbetalingen.

Arbejdsmarkedspension

Lagtinget vedtog i april 1991 en lov om etablering af en arbejdsmarkedspensionsfond. Loven trådte i kraft den 1. januar 1992. Lovens oprindelige formål var at sikre alle personer, der er fyldt/fylder 67 år og som har fast bopæl på Færøerne, ret til arbejdsmarkedspension.

Arbejdsmarkedspensionsfondens midler tilvejebringes ved, at alle lønmodtagere årligt indbetaler en fast procentandel af den skattepligtige indkomst, og at alle arbejdsgivere tilsvarende indbetaler en fast procentandel af de udbetalte A-indkomster. Også selvstændige er pålagt at indbetale et bidrag. Bidraget til fonden udgør 1,75 pct. af den udbetalte A-indkomst fra arbejdsgiversiden og 1,75 pct. af den modtagne A-indkomst fra arbejdstagersiden. Til og med 2005 udgjorde procentandelen 0,5 pct., fra 2006 blev andelen sat op til 1 pct., fra 2007 1,5 pct. og fra 1. januar 2008 har andelen været 1,75 pct.

Udbetalingen fra fonden er i dag 2.930 kr. om måneden. Den har med den øgede indbetaling været støt stigende fra 910 kr. om måneden i 2005.

Der udbetales til alle personer, der er fyldt 67 år og som i mindst tre år mellem de var 15 og 67 år haft fast bopæl og folkeregisteradresse på Færøerne. For hvert år, man i dette tidsrum har boet på Færøerne, får man udbetalt 1/40 af det fulde månedlige beløb. Det betyder, at man skal have boet på Færøerne i 40 år i tidsrummet mellem man var 15 og 67 år for at få udbetalt det maksimale månedlige beløb.

I 2009 blev loven for arbejdsmarkedspensionsfonden ændret således, at færinger bosat udenlands, men som ellers opfylder ovenstående kriteriet for at få udbetaling, kan søge om at få udbetaling fra fonden.

Andre generelle arbejdsmarkedsordninger

Arbejdstiden er hovedsageligt fastsat via overenskomster – arbejdstiden varierer i de offentlige overenskomster fra 39 timer ugentligt i de overenskomster som Starvsmannafelagid har indgået, 40 timer indenfor sundhedsvæsenet og 39,5 timer for de fleste andre of-

fentlige personalegrupper. I arbejdstiden er indregnet 2,5 timers betalt frokost. På det private arbejdsmarked er arbejdstiden 40 timer effektiv arbejdstid om ugen. Den færøske ferielov fra 1986 sikrer alle lønmodtagere - der ikke i forvejen er sikret ferierettigheder i samme omfang – ret til ferie og feriegodtgørelse efter lovens bestemmelser. Tjenestemænd og fiskere er ikke under ferieloven.

Ifølge den færøske ferielov, har arbejdstagere ret til fem ugers ferie og 12 pct. feriegodtgørelse.

Siden 2003 har der på det offentlige område været overenskomstmæssig aftale om en 6. ferieuge, som optjenes på samme måde, som de almindelige 5 ugers ferie. Derudover er den 6. ferieuge meget fleksibel, den kan således flyttes fra år til år, endda flere år frem, og der er muligheder for at få den udbetalt, hvis den ikke bliver afholdt.

Lovgivningen om dagpenge ved sygdom sikrer i en række tilfælde lønmodtagere på Færøerne ret til dagpenge m.v. ud over den periode, hvor de i henhold til overenskomst/aftale har ret til fuld løn under fravær på grund af sygdom. Lagtinget vedtog i april 2003, at arbejdsgiverne skal betale for de to første sygedage. Ordningen administreres af Almanastovan (Socialforvaltningen).

Ud over de omtalte generelle arbejdsmarkedsordninger findes bl.a. lovgivning om lærlingeforhold og om funktionærer. Lagtingslov om arbejdsmiljø blev vedtaget af Lagtinget i maj 2000, efter at lovforslag flere gange havde været fremlagt i Lagtinget, men var blevet nedstemt.

I lighed med de andre nordiske lande er der på Færøerne et offentligt reguleret arbejdstilsyn. Arbejdstilsynet er reguleret som særanliggende via lagtingslov.

Lagtinget vedtog i april 2006 lagtingslov nr. 21 fra 11. april 2006 om etablering af en fast arbejdsret. Parterne på arbejdsmarkedet var, før forslaget blev til lov, enige om fremgangsmåden vedrørende arbejdsretten. Foreløbig er der gjort aftale med ALS om administration af arbejdsretten.

Dyrtidsregulering af lønninger blev afskaffet ved en lagtingslov i 1990. I 1988 er der etableret en garantifond for færøske lønmodtagere, der garanterer løn m.v. i tilfælde af arbejdsgivers konkurs, død eller virksomhedens ophør. Til finansiering af fonden har der været opkrævet bidrag hos færøske arbejdsgivere på 1,5 promille af lønsummen. Bidraget er ved bekendtgørelse sat til 0 promille fra 1. januar 2003, da man har vurderet, at fonden er velkonsolideret.

Det private arbejdsmarked

Organisations- og forhandlingsstrukturen på det private arbejdsmarked har historisk været præget af et antal organisationer på både arbejdsgiver- og arbejdstagerside. Dog er ar-

bejdsgiversiden efterhånden hovedsageligt samlet under én hovedorganisation. Organiseringen på arbejdstagersiden er baseret på faglige/uddannelsesmæssige kriterier.

De færøske arbejdsgivere på land er organiseret i hovedorganisationen Føroya Arbeidsgevarafelag (Færøernes Arbejdsgiverforening), som står for næsten alle overenskomstforhandlinger på det private arbejdsmarked. I øjeblikket varetager Føroya Arbeidsgevarafelag 40 forskellige overenskomster. Derudover har organisationen som formål at påvirke udmøntningen af lovgivning inden for arbejdsmarkeds- og industriområdet samt generelt at fremme arbejdsgivernes interesser i samfundet.

Arbejdsgiverforeningen har 484 medlemmer. 186 af disse er direkte medlemmer i hovedorganisationen mens 298 er medlemmer via deres fagorganisationer, som er Føroya Handverksmeistarafelag (Håndværksmesterforbundet), Arbeidsgevarafelagið hjá Fíggingarstovnum (Foreningen for Pengeinstitutter), Føroya Prentsmiðjufelag (Trykkeriforeningen) og Reiðarafelagið fyri Farmaskip (Rederiforeningen for fragtskibe).

Rederne har været organiseret i to foreninger: Føroya Reiðarafelag (Rederiforeningen), som bestod af ejerne af fiskeskibe m.v. og Reiðarafelagið fyri Farmaskip (Rederiforeningen for Fragtskibe). Reiðarafelagið fyri Farmaskip er, som nævnt ovenfor, medlem af Føroya Arbeidsgevarafelag. Begge foreninger har forhandlet løn og arbejdsforhold. For tid siden splittedes Føroya Reiðarafelag i flere fraktioner og enkelte rederier, som har forhandlet løn- og arbejdsforhold. Der forsøges nu at reetablere Føroya Reiðarafelag med sekretariat i Vinnuhúsið (Industriens Hus), der drives af Føroya Arbeidsgevarafelag.

Desuden er også følgende brancheorganisationer med i Vinnuhúsið: Handilsvinnufelagið, Føroya Ráfiskakeyparafelag, Havbúnaðarafelagið, Føroya Ídnaðarafelag, Oljuvinnufelagið, KT-felagið, Ferðavinnufelagið, Ráðgevarafelagið, Samskipti og Felagið Peningastovnar. Endvidere har Oljutingið, der er en interesseorganisation, delvist sekretariat i Vinnuhúsið.

Håndværkerne er organiseret i Føroya Handverkarafelag. Foreningen har ca. 700 aktive medlemmer og indgår aftaler for alle tilsluttede afdelinger. I 1997/98 har de lokale foreninger i Tórshavn, Tvøroyri og Vágur meldt sig ud af Føroya Handverkarafelag, da de ikke følte deres interesser blev varetaget, og oprettet en ny landsorganisation med navnet Landsfelag Handverkaranna. Siden har også Skála Handverkarafelag meldt sig ind. Foreningen har ca. 1.100 medlemmer. Typograferne har deres egen forening, som indgår selvstændig overenskomst med Føroya Prentsmiðjufelag.

Arbejderne på Færøerne er organiseret i fem organisationer:

- Havnar Arbeidsmannafelag for arbejdsmændene i Tórshavn med ca. 750 medlemmer,
- Havnar Arbeidskvinnufelag for arbejdskvinderne i Tórshavn med ca. 1.000 medlemmer,
- Klaksvíkar Arbeidskvinnufelag for arbejdskvinderne i Klaksvík med ca. 400 medlemmer,

- Klaksvíkar Arbeidsmannafelag for arbejdsmændene i Klaksvík med ca. 150 medlemmer og
- Føroya Arbeidarafelag for resten af Færøerne med ca. 4.000 medlemmer.

De færøske hjemmefiskere (kystflåden) er overvejende organiseret i én landsorganisation, Meginfelag Útróðrarmanna, som har ca. 1.200 medlemmer. Sammenslutningen omfatter såvel ejere som lønmodtagere.

Færøske fiskere, der arbejder om bord på de havgående fiskefartøjer, er organiseret i Føroya Fiskimannafelag. Foreningen har ca. 2.500 medlemmer – herunder en særlig sømandsafdeling (for søfolk på fragtskibe). Ansatte fiskere er i et vist omfang medlemmer af arbejdsmændenes organisationer.

Overenskomster – det private arbejdsmarked

Skippere, navigatører og maskinmestre har deres egne organisationer, der indgår overenskomster med såvel private som offentlige arbejdsgivere. Skipper- og Navigatørforeningen har 1.200 medlemmer og Maskinmesterforeningen har ca. 600 medlemmer.

Handels- og kontorfunktionærer, beskæftiget på det private arbejdsmarked, er organiseret i S&K. S&K har ca. 700 medlemmer.

Sædvanligvis bliver der lavet 2-årige overenskomster på det private arbejdsmarked. Forhandlingsrunden, der startede i maj 2014, resulterede igen i en 2-årig aftale. Overenskomsterne er i det store og hele mindstebetalingsoverenskomster.

Den nye overenskomst mellem arbejdsgiverforeningen og arbejderforeningerne er gældende indtil 1. maj 2016. Den giver i perioden en lønstigning på 1,98 pct. det første år og 2,25 pct. året efter. Der er også indgået aftale om forhøjelse af pensionsbidraget med 0,1 pct., således at det nu udgør 10 pct.

Disse overenskomster er de første i den nye forhandlingsrunde, hvilket betyder, at alle overenskomster på det private arbejdsmarked skal genforhandles indenfor de to kommende år. Den sidste overenskomst i forhandlingsrunden er overenskomsten med Føroysk Miðlafólk, det færøske journalistforbund. Den udløber den 1. november 2015.

Det offentlige arbejdsmarked

Inden for landsstyret og dets institutioner er de ansatte som hovedregel ansat i henhold til overenskomst mellem landsstyreområdet for finansansliggende og de respektive fagforeninger.

Starvsmannafelagið – funktionærernes forbund – er den største fagforening, som landsstyret har overenskomst med. Foreningens medlemmer er bl.a. ansat inden for landsstyrets administration, Færøernes Tv og Radio, spiritusmonopolet, Vagt- og Bjærgningstjenesten,

postvæsenet og ved Strandfaraskip Landsins (Det offentlige trafikselskab). Foreningen har ca. 2.200 medlemmer.

Maskinmesterforeningen og Navigatorforeningens overenskomst med det offentlige omfatter de medlemmer, der arbejder inden for Vagt- og Bjærgningstjenesten, Strandfaraskip Landsins samt maskinmestrene med arbejde på land.

Gruppen af akademikere er organiseret i følgende organisationer:

- Búskapar- og Løgfrøðingafelag Føroya, hvor offentligt ansatte med en samfundsvidenskabelig uddannelse, især indenfor jura og økonomi, er organiseret.
- Yrkisfelagið Minám, der organiserer lærerne på de gymnasiale uddannelser (dog ikke på teknisk gymnasium)
- Arkademiarafelag Føroya, hvor civil-, akademi- og teknikumingeniører, arkitekter, bygnings-konstruktører, magistre og akademisk uddannede, som ikke er organiseret i en af ovennævnte foreninger, er organiseret
- Føroya Tekniska Lærarafelag
- Pharmadanmark
- Yngri Læknar (yngre læger)
- Serlæknafelegið (overlæger og speciallæger)

De færøske tjenestemandsløve er opbygget på samme måde som de danske fra 1969. Ændringer i tjenestemandenes løn- og ansættelsesvilkår foretages ved aftale, dels med Tjenestemandforeningen, Føroya Pedagogfelag (pædagogernes fagforening), Føroya Lærarafelag (folkeskolelærernes fagforening) og der er endvidere aftaler med Maskinmeistarafelagið (maskinmesternes fagforening) og Føroya Skipara- og Navigatorfelag (skipper- og navigatorforeningen) om tjenestemænd på Vagt- og Bjærgningstjenestens skibe. I tjenestemandforeningen er chefer inden for det offentlige, toldere samt en del andre med centrale opgaver organiseret. I forbindelse med udlægningen af særfor sorgen på Færøerne i 1988 fik de ansatte statstjenestemænd tilbud om at blive færøske tjenestemænd. Pædagogerne inden for særfor sorgen på Færøerne er også efterfølgende blevet tjenestemandansat. Føroya Pedagogfelag har forhandlingsretten for denne gruppe. Efter aftale med Føroya Pedagogfelag vil tjenestemandansættelse ikke finde sted efter 1. januar 2007.

I forbindelse med at folkekirken blev overtaget den 29. juli 2007 er der i tjenestemandsløven tilføjet en paragraf om tjenestemandansatte præster i den færøske folkekirke. Prestafelag Føroya har fået forhandlingsretten for præsterne, og den 8. juni 2009 blev den første aftale om præsternes løn- og arbejdsvilkår underskrevet. Sognepræster indplaceres på 36. løntrin, sognepræsten ved Domkirken på 37., provster på 38., domprovsten på 39. og biskoppen på 40. løntrin. De værende præster, der er danske statstjenestemænd, har fået tilbud om ansættelse som færøske tjenestemænd. De kan også vælge at forblive danske med pligt til at arbejde i den færøske folkekirke.

Overenskomster – det offentlige arbejdsmarked

Da bloktilskudsordningen blev indført i 1988 medførte dette, at områder som tidligere helt eller delvis havde været finansieret med refusion fra staten, blev overført til hjemmestyret. På denne baggrund indgik landsstyret efterfølgende overenskomster for flere områder, der hidtil var blevet aflønnet i henhold til danske overenskomster.

De kommunale tjenestemænd og funktionærers arbejds- og lønforhold aftales mellem den kommunale arbejdsgiverforening og de berørte fagforeninger. For funktionærernes vedkommende er vilkårene som hovedregel i overensstemmelse med aftalen mellem landsstyret og Starvsmannafelagið.

Personalet ved statsinstitutionerne på Færøerne er lønnet efter overenskomster og aftaler indgået mellem Finansministeriet i Danmark og danske faglige organisationer. Her har Handels- og Kontorfunktionærernes fagforbund (HK) oprettet en særlig afdeling, HK-Føroya Deild med ca. 60 medlemmer.

I 2010 forhandlede landsstyret efter ønske fra fagforeningerne med fem af de største fagforeninger (Felagið Føroyskir Sjúkrarøktarfrøðingar, Føroya Lærarafelag, Føroya Pedagogfelag, Havnar Arbeidskvinnufelag og Starvsmannafelagið) på én gang. Forhandlingerne førte til en etårig aftale. Lønrammen blev forhøjet med 1 pct., og derudover blev opsigelsesvarslet for tillidsmænd forlænget med tre måneder.

I 2011-2012 forhandlede landsstyret sammen med kommunernes arbejdsgiverforening (KAF) med fire af de ovennævnte fagforeninger. Felagið Føroyskir Sjúkrarøktarfrøðingar (Sygeplejerskeforbundet) var trådt ud af samarbejdet. Efter langvarige forhandlinger blev parterne enige om at indkalde forligsmænd. Den 21. januar 2012 blev der fremsat et forligsforslag, som blev forkastet af fagforeningerne. Efterfølgende blev der den 31. januar indgået 2-årige overenskomster med Føroya Lærarafelag (Lærerforbundet) og Havnar Arbeidskvinnufelag (Arbejdskvindeforeningen i Torshavn). Samme dag begyndte pædagogernes strejke, som varede til den 21. februar, hvor der blev indgået overenskomst. Fælles for disse tre overenskomster er en lønforhøjelse på 220 kr. om måneden pr. den 1. oktober 2011 og igen den 1. oktober 2012 til de lavest lønnede, dog med et jævnt fald fra indtægter over 32.000, således at lønninger over 50.000 ikke bliver forhøjet. Dette niveau lignede det, som maskinmesterforeningen havde aftalt som den første fagforening i omgangen efter, at alle overenskomsterne var udgået den 1. oktober 2011.

Starvsmannafelagið (Forbundet for offentligt ansatte) valgte også den 31. januar 2012 at indgå en 1-årig overenskomst uden generel lønforhøjelse. Denne blev sagt op til den 1. oktober 2012, hvor Starvsmannafelagið og landsstyret indgik ny 3-årig overenskomst. Det første år er der aftalt en lønstigning 440 kr. pr måned, differentieret efter ovenstående model. I oktober 2013 stiger månedslønningerne 190 kr. og 0,9 pct. Den 1. oktober 2014 stiger lønningerne 1,9 pct..

Landsstyret indgår de ”hængende” overenskomster fra 1. oktober 2011 efter denne model frem til 1. oktober 2015.

4.3 Erhvervsliv

Ejerformer

Inden for kystfiskeri, håndværk, småindustri og butikserhvervet samt dele af serviceerhvervene er enkeltmandsforetagendet den mest almindelige etableringsform. Inden for fiskerierhvervet, fiskeindustrien, større industri og grossistvirksomhed er aktieselskabsformen den mest almindelige.

I perioden 2005-2007 har der været en nettotilgang af registrerede aktieselskaber på 10-15 pct. I 2008 er denne udvikling stagneret og nettotilgangen fra 2007-2008 er faldet til 5 pct. (114 selskaber). I 2009 er nettotilgangen nærmest gået i stå – den er kun på 5 selskaber. Denne udvikling er forventelig i forhold til, at den økonomiske udvikling stagnerede i 2008 og har været i tilbagegang alle årene fra 2009 til 2013. Udviklingen i antallet af registrerede aktieselskaber i perioden 2008-2013 fremgår af *tabel 4.2*.

Tabel 4.2 Antallet af aktieselskaber pr. 31. december 2008-2013

	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Aktieselskaber.....	2.929	2.934	2.878	2.820	2.770	2.720

Kilde: Skråseting Føroya (Den færøske registreringsmyndighed)

4.4 Opdrætsvirksomhed

Det færøske havbrugserhverv er en forholdsvis ny erhvervsgren, som siden slutningen af 1970'erne og gennem 1980'erne var i kraftig udvikling. I 1988 blev der produceret i 63 anlæg. I slutningen af 1980'erne kom opdrætserhvervet i alvorlig krise på grund af stærkt faldende markedspriser kombineret med en række svære sygdomsproblemer i besætningerne. Dette resulterede i en række konkurser, så der i 1994 alene var mellem 17 og 20 anlæg i drift.

I dag er opdrætserhvervet en af grundpillerne i færøsk erhvervsliv og økonomi med en eksportværdi på ca. 2,4 mia. kr. i 2013, hvilket er næsten fem gange så højt sammenlignet med 2006, hvor eksporten af laks og ørreder gav knap 500 mio. kr. Fra 2012 til 2013 øgedes eksportværdien af laks med ca. 600 mio. kr., hvilket svarer til en vækst på omkring en tredjedel.

En gunstig prisudvikling på verdensmarkedet for laks og lakseprodukter medførte stor fremgang for fiskeopdrætserhvervet i sidste halvdel af 1990'erne. Fiskeopdrætserhvervet, der i 2003 eksporterede for knap 1 mia. kr., svarende til knap 25 pct. af Færøernes samle-

de eksport det år, oplevede siden faldende verdensmarkedspriser og tilfælde af sygdom i bestandene. Eksporten af opdrætsfisk faldt herefter til 473 mio. kr. i 2006, hvorefter der har været stor fremgang. Stigende verdensmarkedspriser og effektiv sygdomsbekæmpelse har medført, at erhvervet er kommet på fode igen. I løbet af 2008 og 2009 ramte massive sygdomsproblemer opdrætserhvervet i Chile. De chilenske opdrættere har været hovedleverandør til det amerikanske marked. Sygdomsudbruddet har derfor haft en positiv effekt på prisen på verdensmarkedet og de færøske muligheder på det amerikanske marked. Værdien af den samlede eksport for opdrætserhvervet var både i 2009 og 2010 på ca. 1,4 mia. kr. I perioden 2010 til 2012 har prisen på verdensmarkedet været faldende, men i 2013 er den øget igen.

Ejerforholdene er blevet ændret de seneste år, og nu er der kun fire producenter, hvoraf den største er Bakkafrost. Etablering og drift af havbrugs- og smoltanlæg kræver tilladelse fra Færøernes landsstyre. Administrationen af opdrætslicenser er delegeret til Heilsufrødlige Starvsstovan (Fødevarer- og Veterinærstyrelsen).

Laks og ørred har en lang produktionstid. Midt i 1990'erne var produktionstiden på ca. 4 år. Gennem de seneste år har man formået at nedbringe produktionstiden væsentligt. Fra tidspunktet, hvor der bliver truffet afgørelse om at producere smolt, og til fisken er klar til at slagte, går der i gennemsnit 2-2½ år, men udviklingen er, at produktionstiden bliver stadig kortere.

På grund af den lange produktionscyklus stilles der store krav til likvid kapital, da foder og løn m.v. skal finansieres i produktionsperioden. Dette finansieringsbehov er i overvejende grad blevet tilgodeset gennem lån- og kreditgivning fra færøske og udenlandske pengeinstitutter. Der er også indskudt udenlandsk (norsk) kapital i en opdrætsvirksomhed, samt er registreret på Oslo Børs.

Lovgivningen om opdræt af fisk m.v. blev i 2004 ændret således, at opdrætslicenser kan omsættes. Endvidere blev restriktioner vedrørende udenlandsk ejerandel i aktieselskaber, der driver opdræt, fjernet. Ved en ny opdrætslov, lagtingslov nr. 83 af 25. maj 2009 om fiskeopdræt m.v., blev lovgivningen yderligere liberaliseret, idet at bl.a. grænserne for hvor stor en andel af de samlede tilladelser en enkelt ejer må råde over blev hævet fra 25 pct. til 50 pct. Dog er der for nyligt blevet sat en begrænsning ind i loven, som siger, at en enkelt udenlandsk ejer ikke må have en ejerandel, som overstiger 20 pct.

Tabel 4.3 Eksport af laks og ørred 2008-2013

	2008	2009	2010	2011	2012	2013
	----- Mio. kr. -----					
Laks og ørred	963	1.379	1.408	1.627	1.822	2.459
	----- 1.000 kg -----					
Laks og ørred	38.002	47.773	35.889	46.538	59.090	59.002

Kilde: Hagstovan

I 2010 faldt den eksporterede mængde med knap 25 pct., men pga. en høj verdensmarkedspris på laks, forblev eksportværdien næsten uændret på 1,4 mia. kr. Laksen har traditionelt tegnet sig for hovedparten af fiskeopdrætseksporten. Der er ikke blevet sat ørred-yngel ud siden 2010, og der forventes derfor ikke nogen slagtning af ørred de kommende år.

I 2003 var den gennemsnitlige eksportværdi ca. 16 kr. pr. kg. fersk laks. Et pænt stykke under produktionsomkostningerne. I 2004 steg den gennemsnitlige pris til ca. 18 kr./kg, i 2005 til omkring 22 kr./kg og i 2006 yderligere til ca. 30 kr./kg. I 2007 og 2008 var den gennemsnitlige pris mellem 24 og 25 kr./kg. I 2009 steg laksepriserne til næsten 28 kr./kg, og i 2010 steg prisen voldsomt til over 37 kr./kg. Denne stigning skyldes primært store problemer med sygdom i besætningerne i Chile, hvis produktion faldt drastisk. Især øget efterspørgsel fra USA var med til at sikre færøsk opdrætsslaks en god pris. Færøske virksomheder har også solgt mere til Kina og Rusland i de seneste år.

I 2011 og 2012 var opdrætsindustrien i Chile kommet på fode igen. Derfor oplevede man et fald igen i prisen på laks. Dog var prisfaldet ikke så stort, som man måske havde regnet med, og det færøske opdrætserhverv havde i 2011 igen et godt år på grund af øget efterspørgsel. Prisen faldt igen i 2012 til under 30 kr./kg for første gang siden 2009. Den samlede eksportværdi er dog øget i sidste år på grund af større mængder, som er produceret. Prisen øgede igen i 2013 til ca. 40 kr./kg, hvilket har givet opdrætsvirksomhederne gode resultater i fjor. Prisen forventes at forblive god i 2014, mens produktionen forventes at øges en del. Derfor er der udsigter til gode resultater i 2014.

I 2000 blev det første tilfælde af laksesygdommen ILA (Infektøs Lakse Anæmi) konstateret i et laksebrug på Færøerne. Der blev konstateret 18 tilfælde i løbet af 2001-2003 og yderligere tilfælde i 2004. I begyndelsen af 2014 blev et tilfælde med ILA konstateret, og der blev foretaget nødvendige foranstaltninger med det samme. Der er ikke noget, der tyder på, at sygdommen har spredt sig, og der er ikke konstateret øget dødelighed af denne årsag.

Der er gennemført omfattende tiltag for at bekæmpe smittespredning mellem opdrætsvirksomheder. Vinnumálaráðið, Landsstyreområdet for erhvervsanliggender, har med bekendtgørelser indført en række bestemmelser angående drift af opdrætsanlæg og forholdsregler i tilfælde af sygdom. Disse foranstaltninger, der blandt andet omfatter braklægnings-

årgangssadskillelse og øget overvågning, anses som vigtige forudsætninger for den fremtidige udvikling af opdrætserhvervet.

Foranstaltningerne har virket, og opdrætserhvervet er nu inde i en god udvikling. Blandt andet er dødeligheden af udsatte smolt meget lav og foderudnyttelsen er god. Sammenholdt med, at reorganiseringen af virksomhederne efter den seneste krise er ved at komme på plads, giver det anledning til en vis optimisme for erhvervets fremtid, men det afhænger også stærkt af de biologiske vilkår.

Offentligt tilsyn fiskeindustri- og fødevarerområdet

Offentligt tilsyn inden for områderne fødevarer og lakseopdræt, bliver forestået af Heilsufrøðiliga Starvsstovan (Fødevarer- og veterinærstyrelsen). Opgaverne omfatter bl.a. autorisation af fiskefartøjer og fiskeindustriens virksomheder, samt tilsyn med den hygiejniske standard sammesteds. Heilsufrøðiliga Starvsstovan har fra 1. januar 2010 haft ansvaret for opdrætsloven.

Heilsufrøðiliga Starvsstovan (www.hfs.fo) er en styrelse under Vinnuáráðið (Landsstyreområdet for erhvervsanliggender), idet lov om levnedsmidler og dyresygdomme hører til dette landsstyreområde.

Formålet med Heilsufrøðiliga Starvsstovan er at foretage lovmæssigt tilsyn og laboratorievirksomhed inden for fagområderne: fødevarer og veterinære forhold samt at forske og udvikle inden for disse fagområder.

Heilsufrøðiliga Starvsstovan er offentligt referencelaboratorium inden for de fagområder, styrelsen dækker. Laboratoriet omfatter et kemisk-, mikrobiologisk-, og fiskepatologisk laboratorium. Laboratorierne er akkrediteret af DANAK, iht. EN 17025, se www.danak.dk, under autorisation nr.: 303.

Inden for fødevarer- og veterinærområdet, er godkendelses- og tilsynsarbejdet i stor udstrækning reguleret af landstyreets handelsaftale med EU.

Opgaverne, Heilsufrøðiliga Starvsstovan løser for landstyret, er bl.a.:

- Autorisation og tilsyn med virksomheder, der producerer fiskeprodukter, der eksporteres bl.a. til EU (ca. 70 autorisationer), samt af autorisation/godkendelse og tilsyn med fødevareraktiviteter med tilknytning til hjemmemarkedet (ca. 370 autorisationer/godkendelser)
- Veterinært tilsyn inden for lakseopdrætserhvervet, herunder transporttilladelser.
- Kontrol med veterinære restriktioner i lakseopdrætserhvervet
- Godkendelser og tilsyn med desinfektionsanlæg for afløbsvand fra virksomheder med tilknytning til lakseopdrætsindustrien
- Autorisation og tilsyn med fabriksfartøjer og fiskeskibe over 20 BRT

- Autorisation og tilsyn med fiskefodervirksomheder, samt non-food/non-feed virksomheder
- Laboratorievirksomhed både for styrelsens eget tilsyn, samt for industri og kommuner
- Tilsyn med import og eksport af fødevarer, herunder drift af tre grænsekontrolstationer for import af fiskeriprodukter fra tredjelande (Border Inspection Post)
- Kontrol med import af levende dyr og kontrol med flytning af varmblodige dyr på Færøerne
- Projektvirksomhed inden for de fagområder styrelsen dækker
- Overvågning med medicinering af opdrætsfisk

En oversigt over godkendte virksomheder findes på styrelsens hjemmeside, www.hfs.fo.

Styrelsens nettobevilling for 2014 er 14,8 mio. kr., og antallet af årsværk ca. 43.

4.5 Grindefangst m.v.

Fangst af søfugle har i dag kun en marginal erhvervsmæssig betydning for enkelte bygdesamfund. På grund af tilbagegangen i bestandene af visse arter (lomvier, søpapegøjer m.v.), er der ved lov fastsat begrænsninger for fangsten af de pågældende arter.

Derimod har fangsten af grindehvaler og andre småhvaler en vis økonomisk betydning.

Grindefangsten er i nyere tid blevet udsat for stærk kritik af forskellige miljøorganisationer, der har anført, dels at bestanden trues af færingeres hvalfangst, dels at de anvendte jagtmetoder er præget af brutalitet. Denne kritik, der fra tid til anden har medført problemer for de færøske eksporterhverv, er imidlertid præget af manglende kendskab til de faktiske forhold. Grindehvalen har gennem år været genstand for særdeles grundige videnskabelige undersøgelser, og det er ved disse fastslået, at den nordatlantiske bestand udgør ca. 800.000 hvaler. Det er ud af denne bestand, den færøske grindefangst tages.

Den færøske grindestatistik er formentlig verdens ældste jagtstatistik, der kan føres tilbage til i hvert fald 1584, og den er ubrudt siden 1709. Den viser, at jagttrykket ligger betydeligt under det af den internationale hvalfangstkommission (IWC) krævede maksimale jagttryk på to pct., idet det færøske jagttryk udgør i gennemsnit 0,1 pct. med en variation fra 0,0 til 0,6 pct. Det er derved dokumenteret, at den færøske grindefangst på ingen måde truer bestanden, men at det er en marin ressource, Færøerne kan høste af uden at true arten.

I 2013 blev der fanget og dræbt 1.104 hvaler fordelt på 11 grindeflokke. Tallene for fangede hvaler varierer meget fra år til år. I 2012 var antallet fangede grindehvaler 713 fordelt på 12 flokke. I 2011 726 hvaler fordelt på 9 flokke. I 2010 1.107 hvaler fordelt på 14 flokke. I 2009 310 hvaler fordelt på 3 flokke.

For så vidt angår selve fangsten, er metoderne og redskaberne nu udviklet således, at både fangst og den efterfølgende slagting ikke påfører hvalerne unødige lidelser. Fangsten foregår efter gammel skik ved at flokke af grindehvaler, der observeres i farvandene tæt ved øerne, med småbåde drives ind mod stranden, hvor de aflives.

Man har på Færøerne gennem de senere år taget en række initiativer til dyreværnsmessige forbedringer af indfangning og aflivning af hvaler. Således skal fangstpladsen være godkendt. I øjeblikket er der 20 godkendte lokaliteter og to lokaliteter med en foreløbig godkendelse. Hvalspydet og hvalharpunen er afskaffet og figurerer ikke længere som tilladte redskaber.

Kød og spæk fordeles efter traditionelle fordelingsregler blandt deltagerne og andre indbyggere i området og går således kun rent undtagelsesvis ud i nogen omsætning. Grindekødet var i tidligere tid af helt afgørende betydning for befolkningens proteinforsyning. Det gælder fortsat i dag, at grindekødet, som en gratis ressource dækker gennemsnitligt en fjerdedel af kødforsyningen, hvorfor det fortsat er af stor betydning i et område der, som det færøske, ikke er storproducent af grønsager. Fordelingen af fangsten følger ganske bestemte retningslinjer, der indeholder tydelige elementer af et socialt forsørgelsessystem.

Landslægen har siden 1998 anmodet færingerne om at være tilbageholdende med spising af grind, da man har konstateret ophobning af bl.a. kviksølv i hvalerne. I november 2008 kom landslægen med en indstilling om, at grind ikke var egnet til menneskeføde med baggrund i de høje koncentrationer af tungmetaller i kødet. Den færøske Levnedsmiddel- og veterinærstyrelse har dog i 2011 udarbejdet en ny anbefaling, hvor de råder til, at voksne mennesker højst spiser ét måltid grindekød og spæk om måneden. Endvidere lyder anbefalingen, at kvinder skal holde sig fra at spise spæk så længe de er i den fødedygtige alder.

4.6 Landbrug

Landbruget var indtil slutningen af det 19. århundrede Færøernes hovederhverv, men den økonomiske og erhvervsmæssige udvikling i landet har medført, at landbruget i dag kun bidrager med skønmæssigt 1,0 pct. til Færøernes samlede bruttofaktorindkomst.

Produktionen af landbrugsvarer

Ud fra et ønske om en større selvforsyningsgrad ydes offentlig støtte til landbruget og tilskud til visse af erhvervets produkter, bl.a. mælkeproduktion.

Mælkeproduktionen på Færøerne dækker hele forbruget af konsummælk og størstedelen af forbruget af surmælksprodukter. Siden 1986 er den indvejede mælk steget fra 4,5 mio. liter til omkring 7 mio. liter om året i nyere tid. I 2013 blev der indvejet 6,9 mio. liter mælk.

Produktiviteten i mælkeproduktionen er steget, idet udbyttet pr. ko er forøget betydeligt de seneste 20 år. For at kontrollere mælkeproduktionen indførtes fra den 1. januar 1993 kvoter på mælkeproduktionen. I mejeriet MBM var der i slutningen af 2013 1.095 køer på de 28 færøske kvægbrug. Gennemsnitskvægbruget er 32 køer, og der er 11 gårde, der har over 30 køer.

Det samlede færehold med græsningsrettigheder i udmarken er på ca. 70.000 stk. med en produktion af færekød på ca. 700 tons årligt. Dertil kommer en produktion på skønsmæssigt 225 tons fra får, der ikke har græsningsrettigheder i udmarken. Tilsammen svarer det til ca. halvdelen af det samlede forbrug af færekød. Den årlige produktion af oksekød, der får offentligt tilskud, er på 46 tons. Den overvejende del af kødforbruget må således importeres. Produktionen af kartofler udgør 20 procent af forbruget. Der findes en mindre produktion af andre gartneriprodukter, men hovedparten af disse landbrugsprodukter må ligeledes importeres.

Landbrugsinvesteringer finansieres i stort omfang af Búnaðargrunnurin (Landbrugsfonden).

Búnaðarstovan (Landbrugsstyrelsen) administrerer landsjorden. Ifølge Lagtingslov nr. 45 fra 15. maj 2007 om landsjord er selve jorden i offentlig eje, medens selve driften påhviler fæsteren. Fæstere kan købe beboelsesejendomme ud af fæstet ved at betale for parcellen under bygningen. Dette er i erkendelse af, at det er fæsteren selv eller dennes familie, der oprindeligt har bekostet bebyggelsen. Fæsteren kan endvidere købe driftsbygninger fra fæstet, hvor det måtte være ønskeligt, men disse får da tinglyst servitut om at de er knyttet til fæstet. Selve fæstebrevet (lejekontrakten) er frit omsættelig. Hvor det førhen var Búnaðarstovan, der udpegede en efterkommende fæster, er det i dag således, at fæsteren selv finder sin efterkommer. Búnaðarstovans rolle i den sammenhæng, er at godkende den nye fæster ud fra to objektive kriterier: Bopæl og kvalifikationer. Bopælen skal være på samme ø som fæstet, og kvalifikationskravet er 3 dages eller ½ års landbrugskursus alt afhængig af fæstets størrelse.

Offentlig støtte

Landbruget på Færøerne er blevet støttet gennem offentlige tilskud. Der er således udbetalt 19,2 mio. kr. i støtte til landbruget i 2013. I 2012 blev der udbetalt 11,0 mio. kr. i støtte til landbruget. Búnaðarstovan administrerer støtten.

Der ydes bl.a. støtte til produktion af oksekød, stråfoder, nydyrkning, færekød, færøske husdyr, vikarordninger for landmænd og ikke mindst til mælkeproduktion. I 2013 blev der givet støtte for 7,3 mio. kr. til mælkeproduktion.

Offentligt tilsyn m.v. - fødevarer, miljø og lakseopdræt

Landsdyrlægen, der er rådgiver for landsstyret og andre myndigheder med hensyn til veterinære spørgsmål, fører tilsyn med overholdelsen af gældende veterinære bestemmelser og

iværksætter forholdsregler med henblik på forebyggelse og bekæmpelse af sygdomme hos husdyr og arbejder med at registrere forekomsten af husdyrsygdomme på Færøerne.

Offentligt tilsyn inden for områderne fødevarer og lakseopdræt, bliver forestået af Heilsufrøðiliga Starvsstovan (Fødevarer- og Veterinærstyrelsen).

Formålet med Heilsufrøðiliga Starvsstovan er at foretage lovmæssigt tilsyn og laboratorievirksomhed inden for fagområderne: fødevarer, miljø og veterinære forhold samt at forske og udvikle inden for disse fagområder.

4.7 Olieeftersforskning

Efter at der først i 1990'erne blev konstateret en række olieforekomster i de britiske farvande tæt ved den færøske grænse, har der været en begrundet formodning om olieforekomster på færøsk territorium. Bl.a. som følge af, at grænseforholdene mellem Storbritannien og Danmark/Færøerne var uafklarede, før end en aftale om territorialgrænsen blev indgået i maj 1999, var indsatsen for udvinding af olie til og med 1999 koncentreret om forundersøgelser (undersøgelser af den geologiske struktur, samt indsamling af seismisk data og gravimetriske målinger m.v.) og oprettelse af en offentlig olieadministration.

Forundersøgelserne koncentrerede sig overvejende om farvandet sydøst for Færøerne (mellem Færøerne og Shetlandsøerne). Dette skyldtes for det første, at briterne havde fundet store forekomster af olie tæt på Shetlandsøerne, og for det andet, at der i området nærmest det britiske område ikke forefindes basaltlag i samme omfang, der vanskeliggør og fordyrer både seismologiske undersøgelser og eventuelle senere borer.

Lagtinget vedtog i marts 1998 en kulbrintelov, der som væsentligste formål har at regulere olieeftersforskning og olieudvinding på færøsk territorium. Loven omfatter endvidere bestemmelser om, at bl.a. transport til og fra boreplatforme skal foregå via Færøerne.

Det fiskale regime kom på plads i løbet af 1999 og 2000. Beskatningsprocenten for indkomster i forbindelse med *udvinding* af olie er 27 pct. (den normale kulbrinteskat), hvorimod den almindelige aktieselskabsskattesats blev sænket fra 27 pct. til 20 pct. med virkning fra 2000 og yderligere til 18 pct. fra 2006. Der er desuden indført en produktionsafgift (*royalty*) på 2 pct. Herudover er der indført en *særskat* af den såkaldte "rate of return"-type, hvor beskatningsgrundlaget er feltbaseret. Det er en skat, der inddrager en andel af den gevinst, der er tilbage, efter at selskabet først har fået forrentet sine direkte udgifter til efterforskning, drift og anlæg (bortset fra renter) med en rentesats, der afspejler et acceptabelt selskabskrav til forrentning, inkl. en risikopræmie. Gevinst herudover forudsættes selskabet at dele med det offentlige i form af en særskat. Den færøske særskat er progressiv med tre skalatrin. Den marginale beskatning af olieudvinding vil højst blive ca. 57 pct. inkl. særskat. Hvis der ikke skal erlægges særskat, vil marginalsattesatsen blive ca. 28,5 pct.

1. udbudsrunde

Et vigtig skridt i retning af udvinding af olie fra den færøske undergrund var loven om 1. udbudsrunde, der blev vedtaget af Lagtinget den 4. februar 2000. Loven fastlagde udbudsarealet og betingelserne for 1. udbudsrunde.

1. udbudsrunde blev åbnet den 17. februar 2000 med ansøgningsfrist den 17. maj 2000. Det udbudte område dækkede 14.000 km² og ligger i et område syd og øst for Færøerne.

Ved ansøgningsfristens udløb den 17. maj 2000 var der indkommet 22 ansøgninger fra otte sammenslutninger repræsenterende 17 selskaber. Ansøgningerne dækkede ca. halvdelen af det udbudte område, og som forventet var det især det såkaldte "guldhjørne", der ligger sydøst for Færøerne op mod landsokkelgrænsen mellem Færøerne og Shetlandsøerne, som havde selskabernes store interesse. Dette område har ikke generende basaltflader, og der er konstateret store oliefund på den britiske side af grænsen.

Resultatet af 1. udbudsrunde blev, at 13 olieselskaber, der indgik et samarbejde i 5 sammenslutninger, fik syv efterforskningslicenser. Licenserne blev givet for henholdsvis seks og ni år, og tilsammen dækkede de et område på 4.214 km², svarende til ca. 1/3 af det udbudte område. Ved de seksårige licenser var der tale om, at selskaberne eller sammenslutningerne forpligtede sig til at gennemføre i alt minimum otte prøveboringer inden for de seks år, hvorimod de niårige licenser indebar, at selskaberne eller sammenslutningerne fik op til tre år til at lave forundersøgelser, inden de skulle beslutte, om de ville gennemføre prøveboringer.

Hovedkriterierne for tildeling af licenser var det geologiske arbejde, som selskaberne ville påtage sig at udføre, herunder arbejder med hensyn til at udforske fremtidige efterforskningsmuligheder, samt finansiering af erhvervsmæssige kompetenceløft på forskellige plan. De færøske myndigheder besluttede, at færøsk erhvervsliv skulle have mulighed for at deltage i aktiviteterne, men det skulle være på konkurrencemæssige betingelser.

Investeringerne i den første runde vurderedes at udgøre godt 1,5 mia. kr., hvoraf olieselskaberne ydede 85 mio. kr. i licensperioden til uddannelse og oplæring med sigte på at fremme færøsk erhvervslivs generelle kompetence.

Olieselskaberne forpligtede sig endvidere til at anvende ca. 40 mio. kr. til "Sindri", et fællesprojekt med bl.a. geologiske undersøgelser af det samlede færøske område, som kan få betydning for en eventuel fremtidig olieefterforskning ved Færøerne. Projektet skal i vid udstrækning hjælpe til at få et klarere helhedsbillede af de geologiske forhold ved Færøerne og bidrage til at finde løsninger på problemerne med basaltlagene ved olieefterforskning omkring Færøerne. Basaltlagene absorberer de seismiske energier, hvilket gør det svært at kortlægge undergrunden.

Den første prøveboring blev gennemført i licens 003 af Statoil-sammenslutningen, den anden prøveboring i licens 004 af BP og Shell. De to prøveboringer blev stoppet i september 2001. Brøndene viste sig at indeholde kulbrinter, men ikke i så store mængder, at udnyttelse vil være rentabel.

Den tredje prøveboring blev gennemført af The Faroes Partnership-sammenslutningen bestående af operatøren Amerada Hess, DONG og Atlantic Petroleum i licens 001. Prøveboringen blev afsluttet den 16. november 2001 med et fund i en dybde af 4.246 meter under havoverfladen. De foreløbige resultater af boringen viste, at fundet indeholder olie og gas, men det er endnu for tidligt at sige noget præcist om fundets størrelse. Boringen er evalueret, og en endelig rapport med resultatet og planer for eventuel testproduktion blev afleveret til olieadministrationen i august 2002. Yderligere efterforskningsboringer de kommende år vil kunne bidrage til en vurdering af, om der er olie og gas nok i området til, at det kan betale sig at udnytte det. Dong fik tildelt en licens den 25. juni 2013, som omfatter den oprindelige licens 001 område, og er i øjeblikket ved at se på potentialet.

Det oprindelige mål for The Faroes Partnerships boring i licens 001 var 3.800 meter. Det var derfor overraskende, og ikke i overensstemmelse med de geologiske forundersøgelser, at fundet blev konstateret på mere end 4.200 meters dybde. Det overraskende fund og resultatet af de to andre efterforskningsboringer viser, at de geologiske forhold i området ikke er som forventet. Olieselskaberne har på den baggrund revurderet de geologiske data og modeller for området. ENI-sammenslutningen fik, på baggrund af de nye oplysninger om de geologiske forhold, tilladelse til at udsætte den i sommeren 2002 planlagte efterforskningsboring i licens 002 til juni 2003. Denne efterforskningsboring, den fjerde i rækken, blev afsluttet i august 2003, uden at brønden viste tegn på olie eller gas.

Resultaterne hidtil har nok ikke indfriet selskabernes forventninger. De geologiske modeller, der lå til grund for boringerne, viste sig ikke helt at holde stik. Selskaberne havde i stor udstrækning ekstrapoleret de geologiske forhold fra britisk sokkel, hvilket viste sig uholdbart. Boringerne har dog givet vigtige oplysninger om undergrunden, bl.a. at der findes et aktivt kulbrintesystem.

Der resterede herefter fire prøveboringer, som ifølge licensbetingelserne skulle være afsluttet inden august 2006. Da områderne, hvor prøveboringerne skulle være gennemført, ikke længere var så interessante ud fra den viden, man havde om allerede gennemførte prøveboringer, fik selskaberne tilladelse til at flytte boringerne længere ind mod Færøerne og dermed ind til basaltdækkede områder. Formålet var fortsat først og fremmest at finde kulbrinteforekomster, men samtidig ville man få ny viden om de geologiske forhold under basaltlagene til gavn for den fremtidige efterforskning ved Færøerne.

Den første prøveboring, hvor boreforpligtelserne fra to seksårige licenser blev slået sammen og flyttet til et nyt område med en niårig licens, påbegyndtes medio juli 2006 med Statoil som operatør for en sammenslutning af 8 selskaber. Prøveboringen blev afsluttet i

oktober 2006 i en dybde af 4.201 meter. Man stødte ikke på kulbrinter, men boringen viste spor af gas. Prøveboringen viste overraskende, at basaltlaget ikke er så stor en boreteknisk udfordring som forventet og har derudover givet væsentlig viden om basaltlagets tykkelse og de geologiske forhold i området, der kan være væsentlige for fremtidig olieefterforskning i området.

BP, Shell, Anadarko, Faroe Petroleum og STX gennemførte en prøveboring i vinteren 2007/08 i et område med et tykt lag basalt. Samtidig blev BP og Shell fritaget for boreforpligtelsen i en seksårig licens. Boringen blev foretaget i et område, hvor vanddybden er 742 m., og brønden blev boret ned til 3.351 m. fra havoverfladen. Operationen blev forsinket af tekniske vanskeligheder og dårlige vejrforhold. De geologiske forhold var heller ikke som forventet. Boringen nåede ikke ned til de mulige olie bærende formationer. Dette resulterede i, at brønden blev midlertidig forladt, og der er således åbnet op for muligheden for på et senere tidspunkt at genoptage boringen og fortsætte længere ned.

Den syvende boring på færøsk sokkel, hvor ENI er operatør med Cicco, Dana Petroleum, Faroe Petroleum, First Oil Expro og OMV som partnere, blev boret i 2010. Der blev fundet hydrokarboner i tynde sandlag, men efter yderligere undersøgelser blev licensområdet tilbageleveret til myndighederne.

2. udbudsrunde

For at udvide og fastholde efterforskningen ved Færøerne vedtog Lagtinget i maj måned 2004 at gennemføre en 2. udbudsrunde. Udbudsrunder blev åbnet 17. august 2004 med ansøgningsfrist 17. november 2004.

Oplægget fra færøske myndigheders side til 2. udbudsrunde var overvejende det samme som i første runde. Det var primært de geologiske forpligtelser, og sekundært tilbuddene om at løse efterforskningsudfordringer og fremme af kompetence i færøsk erhvervsliv, ansøgerne ville blive vurderet på. Andre betingelser var ligeledes stort set uændret i forhold til første runde. De fiskale betingelser forblev uændret.

Det udbudte område dækkede 19.000 km² og ligger primært i et område syd og øst for Færøerne op til britisk sokkelområde. Ved ansøgningsfristens udløb den 17. november 2004 var der indkommet ni ansøgninger fra fem sammenslutninger, repræsenterende otte selskaber.

Resultatet af 2. udbudsrunde blev, at otte olieselskaber i fem sammenslutninger, fik syv efterforskningslicenser. Licenssammensætningen for 2. udbudsrunde var følgende:

Licens 008: Chevron (40 pct.), Statoil (30 pct.), DONG (20 pct.) og OMV (10 pct.)

Licens 009: Statoil (50 pct.), Shell (20 pct.), DONG (20 pct.) og Føroya Kolvetni (10 pct.)

Licens 010: Statoil (100 pct.)

Licens 011: Statoil (100 pct.)

Licens 012: Føroya Kolvetni (100 pct.)

Licens 013: Geysir Petroleum (60 pct.) og Atlantic Petroleum (40 pct.)

Licens 014: Geysir Petroleum (60 pct.) og Atlantic Petroleum (40 pct.)

Selskaberne Chevron, Geysir Petroleum og OMV var nye selskaber på den færøske land-sokkel.

Licenserne, der blev givet, løb over perioder fra tre til otte år, som igen var delt op i kortere faser af en til fem års varighed, hvor der var lagt et fast arbejdsprogram for første fase. Der blev ikke aftalt nogen prøveboringer i denne første fase. Arbejdsprogrammerne omfattede seismiske og andre undersøgelser, foruden behandling og tolkning af indsamlede data, der har til formål at øge kendskabet til området, så man eventuelt senere kan gå videre med prøveboringer.

Hvis selskaberne ønskede at fortsætte til anden fase, forpligtede de sig samtidig til at gennemføre et arbejdsprogram for denne fase. To af licenserne indeholdt bestemmelser om, at der skulle foretages prøveboringer i den anden fase. Hvis selskaberne ikke ønskede at fortsætte med anden fase, gik licensen tilbage til myndighederne.

I forbindelse med 2. udbudsrunde forpligtede selskaberne sig til at afsætte 10,6 mio. kr. til undersøgelse af projekter af betydning for fremtidig olieeftersforskning ved Færøerne og andre 13,7 mio. kr. til fremme af erhvervsmæssig kompetence.

3. udbudsrunde

Lagtinget vedtog den 8. maj 2008 lov om 3. udbudsrunde til efterforskning og indvinding af olie og gas ved Færøerne. Loven fastsætter arealer og vilkår for udbudsrunderne.

Arealet, der blev budt ud i 3. udbudsrunde, er et sammenhængende område på 38.405 km² øst, syd og sydvest for Færøerne.

Resultatet af 3. udbudsrunde blev, at fem selskaber fik tildelt tre licenser:

Licens 015: Geysir Petroleum hf (100 pct.)

Licens 016: Statoil Færøene (50 pct.), Dong Føroyar (30 pct.), Føroya Kolvetni (10 pct.) og Atlantic Petroleum (10 pct.)

Licens 017: Føroya Kolvetni (100 pct.)

De tildelte licenser i 3. runde udgør et område på 6.505 km².

Licenserne løb over perioder fra 3 til 6 år, der - ligesom i anden udbudsrunde - er delt op i kortere varighed. Arbejdsprogrammerne omfatter seismiske og andre undersøgelser samt behandling og fortolkning af forskellige data.

De tildelte områder er teknisk udfordrende, da kendskabet til jordlagene under basalten er begrænset, men senere års tekniske fremskridt vedrørende geologiske undersøgelser i områder med basaltflader, har reduceret problemerne. Ifølge bemærkningerne til lovforslaget er interessen for olieefterforskning omkring den Nordatlantiske højderyg, og især i Færø-Shetlandskanalen, stigende. Det skyldes dels den teknologiske udvikling, men også at der er gjort nye interessante fund på britisk område tæt op til færøsk område.

Nyere aktivitet

Til trods for den generelt stigende interesse i området, er efterforskningsaktiviteten i den færøske del faldende, målt på antal licenser. April 2014 er der således seks aktive licenser med i alt fem selskaber.

I sommeren 2012 blev en efterforskningsbrønd påbegyndt i licens 006, i hvilken der også blev foretaget en boring i 2006. Operatørselskabet erklærede, at man ville bestræbe sig på at nå de lag, der ligger under basaltlagene. Formålet med boringen var naturligvis primært at finde olie eller gas, men også at opnå nye informationer. Som nævnt andre steder, er det vanskeligt at tilvejebringe informationer om lagene under basaltlagene ved hjælp af seismiske data. En boring, der kan nå disse lag, kan derfor potentielt give nyttige informationer. Idet man kom ind i vinterperioden med forventede dårlige vejrforhold, blev boringen afbrudt, før den var færdig. Boringen blev genoptaget foråret 2014 og er ved redaktionens afslutning endnu i gang.

I tillæg til brønden i licens 006, vil der 2014 vil blive boret en brønd i licens 008, der ligger ud mod den britiske grænse. På britisk side, blev der i 2004 gjort et fund, som der dog endnu ikke er taget endelig beslutning om at udbygge til produktion.

I 2010 blev der indført en ændring i kulbrinteloven. Indtil ændringen blev lavet kunne landsstyremanden alene udstede nye licenser, hvis der forudgående var afholdt en udbudsrunde. Efter lovændringen i 2010 er det muligt at indlevere ansøgning om licens uden forudgående udbudsrunde. Der er hidtil udstedt to licenser under denne ordning. Begge licenserne er udstedt til DONG Energy og dækker bl.a. over området i det sydøstlige hjørne af den færøske sokkel, hvor der i 2001 blev gjort et fund, som nævnt ovenfor i afsnittet om 1. udbudsrunde.

Færøske olieselskaber

Det ene færøske olieselskab, Atlantic Petroleum, er et efterforsknings- og produktionsselskab med fokus på Nordvesteuropa og offshore olie-og gas interesser i England, Norge, Færøerne, Irland og Holland. Hovedkontoret er beliggende i Torshavn på Færøerne, og selskabet har datterselskaber og tekniske kontorer i London og Bergen og ca. 30 fuldtidsansatte medarbejdere.

Virksomheden har oplevet en større nedgang efter den økonomiske krise i 2008, men har siden da taget vigtige skridt til at opbygge et godt fundament for fremtidig vækst. Det før-

ste store skridt var at begynde produktionen af olie på Chestnut feltet på Britiske sokkel i 2008, efterfulgt af olie og gas produktion fra Ettrick og Blackbird felterne i 2009 og 2011, ligeledes på Britisk sokkel. Selskabet blev listed på NASDAQ OMX Island i 2005, og fik en sekundær-listing i 2006 på Københavns fondsbørs. I december, 2013 offentliggjorde selskabet en dobbelt-notering på Oslo Børs og havde samtidig en kapitalrejsning og en afnotering fra NASDAQ OMX Iceland således at Københavns fondsbørs blev selskabets primære listing. Den vigtigste årsag til kapitalrejsningen og Børs noteringen er selskabets ambition om at fremskynde væksten ved at gå efter aktuelle købsmuligheder og andre efterforskningsmuligheder, særligt på den Norske Kontinentalsokkel.

Selskabet havde i 2007 en aktiekurs på 2.433 kr. per aktie, men har siden 2009 for det meste ligget under 200 kr. pr. aktie. I øjeblikket er markedsværdien ca. 360 mio. kr.

Selskabet har i alt 45 licenser dækkende over 125 blokke/del blokke; et felt er under udvikling, der forventes at producere olie fra 2016, to er yderligere potentielle udviklingsprojekter og så har de et større antal af efterforskningsprospekter. Selskabet har indgået partnerskab med 30 internationale olieselskaber.

Det andet færøske olieselskab, Faroe Petroleum, som er noteret på AIM børsen i London i 2003 og har op imod 50 efterforsknings- og produktionslicenser fordelt på Færøerne, Storbritannien, Norge og Holland, har nu kontorer i Aberdeen (hovedkontor), Stavanger London og Tórshavn. Selv om selskabet er baseret i Aberdeen, har selskabet en stærk færøsk profil, idet selskabet oprindeligt blev stiftet på Færøerne som Føroya Kolvetni P/F i forbindelse med den første færøske udbudsrunde. Selskabet har mange færøske aktionærer og en del af selskabets ledelse er færinger. Den 22. juni 2007 startede selskabet for første gang produktion siden sin oprettelse for ni år siden. Det skete i Minke Main-gasfeltet i den sydlige del af Nordsøen tæt på grænsen mellem Holland og Storbritannien. Indtægter herfra er anvendt til finansiering af aktiviteter i Storbritannien, Norge, Nordsøen og ved Færøerne. Selskabets aktier handles i slutningen af maj 2012 på den britiske børs til ca. 1,50 pund. Selskabet producerer omkring 10.100 tønder olie om dagen fra 8 felter på britisk-, norsk- og hollandsk sokkel. Selskabet har for nyligt fået tildelt efterforsknings licenser i Barentshavet. Faroe Petroleum etablerede aktieselskabet ASB, Runavík, som er den eneste supplybase på Færøerne, og som har serviceret alle de brønde, som er boret på Færøerne.

Afledte aktiviteter

Udover de geologiske resultater har aktiviteten hidtil også haft afsmittende effekt på det færøske samfund. Interessen fra det færøske erhvervsliv for at få del i aktiviteten medførte, at flere virksomheder blev ISO-certificerede eller fik anden certificering, samt diverse kompetenceløft, finansieret af olieselskaberne, som en del af forpligtelserne for at få licens.

Også rent økonomisk har aktiviteten haft en vis betydning. Kulbrinteefterforskningsloven fastsætter, at al transport til og fra felterne skal gå via færøsk havn eller lufthavn. Det medfører naturligt en konkurrencefordel for færøske virksomheder. Der har også været en vis skatteindtægt i forbindelse med olieaktiviteten. I perioden 2000-2013 har den færøske landskasse haft direkte indtægter fra skat fra udenlandske selskaber og personer, arealafgifter m.m. på ca. 300 mio. kr.

Der er i dag mange færinger, som arbejder hos internationale olieselskaber indenfor økonomi/finans, geologi og som ingeniørfaget. Yderligere har der udviklet sig en pendler trafik med et stort tal færinger som sejler med udenlandske supply-skibe, men bor på Færøerne.

En vurdering, der blev foretaget efter de første tre borer, skønnede, at ca. 25 pct. af boreomkostningerne var blevet brugt på Færøerne. Hvad det mere nøjagtig beløber sig til vides ikke, men skønsmæssigt i størrelsesordenen 150 mio. kr. Det bemærkes dog, at en betydelig del heraf blev brugt på f. eks. leje af helikopter og køb af brændstof, hvilket vil sige, at en del af indtægterne blev eksporteret igen.

En anden afsmittende effekt har været, at en del virksomheder har fået tildelt kontrakter i udlandet. Der er således f. eks. etableret tre offshore-rederier, der har gjort betydelige investeringer, og oprettet et betydeligt antal arbejdspladser.

4.8 Finansieringsvirksomhed

Penge- og valutaforhold

Penge- og valutaforhold er fællesanliggender. Området reguleres af retsforskrifter fastsat af rigsmyndighederne, herunder Danmarks Nationalbank.

Færøerne udgør en del af det danske valutaområde. Møntenheden er 1 króna og værdiforholdet til danske sedler er 1:1. De færøske sedler ombyttes i Danmark vederlagsfrit til danske sedler af Nationalbanken. Ifølge loven fra 1949 om pengesedler m.v. på Færøerne har Færøerne egne pengesedler. Sedlerne, der er det lovlige betalingsmiddel på Færøerne, fremstilles af Danmarks Nationalbank med pålydende værdi 1.000 kr., 500 kr., 200 kr., 100 kr. og 50 kr. Danske sedler veksles ligeledes frit til færøske sedler på Færøerne. Mønterne på Færøerne er de samme som i det øvrige Danmark.

Det færøske pengevesen henhørte tidligere under Statsministeriet, men blev i forbindelse med regeringsdannelsen i marts 1998 overflyttet til Økonomi- og Erhvervsministeriets ressortområde.

Danmarks Nationalbank administrerer valutabestemmelserne, men har i et vist omfang uddelegeret sin kompetence, for så vidt angår "valutaindlændinge" der er hjemmehørende

på Færøerne til valutacentralen på Færøerne. Betalinger til eller fra udlandet skal som hovedregel ske gennem en autoriseret valutahandler. De færøske banker er autoriserede valutahandlere.

Færøerne modtager en andel af Danmarks Nationalbanks overskud, svarende til den færøske seddelcirkulations andel af den samlede seddelcirkulation i riget. Færøernes andel af Nationalbankens overskud i 2013 var 8,5 mio. kr. I 2012 var beløbet 10,1 mio. kr. Tilbage i 2008 udgjorde den færøske andel 20,5 mio. kr.

Seddelcirkulationen på Færøerne har de senere år ligget på samme niveau – ca. 360 mio. kr.

Penge- og kapitalmarkedet

I kraft af valutaunionen og de tætte relationer mellem danske og færøske finansielle institutioner, udgør det færøske penge- og kapitalmarked et særligt delsystem inden for det samlede danske penge- og kapitalmarked. Der er i øvrigt ikke fastsat lovgivningsmæssige begrænsninger for færøske finansielle institutioner og den øvrige private sektors finansielle mellemværender med danske finansielle institutioner og markeder. Således understregede aftalen af 10. juni 1998 (kan ses som bilag 4.1 i Rigsombudsmandens Beretninger fra 1999-2003) mellem landsstyret og regeringen, at ansvaret for den førte økonomiske politik er landsstyrets, herunder ansvaret for de tidligere fælles dansk/færøske finansielle institutioner, som f.eks. Finansieringsfonden af 1992.

Pengeinstitutter m.v.

Det nuværende grundlag for bank- og sparekassevirksomhed på Færøerne er anordning nr. 245 af 16. marts 2012 om ikrafttræden for Færøerne af lov om finansiel virksomhed. Til forskel fra den i Danmark gældende lovgivning om finansiel virksomhed omfatter lovgivningen på Færøerne ikke forsikringsvirksomhed, der er et færøsk særanliggende.

Der er 4 pengeinstitutter på Færøerne – BankNordik, Eik Banki, Nordoya Sparikassi og Suduroyar Sparikassi.

BankNordik er en fusion (i 1994) af Føroya Banki, der blev stiftet i 1906 og Sjóvinnubankin, der blev stiftet i 1932. Begge banker kom i svære vanskeligheder under krisen i første halvdel af 90'erne og måtte tilføres kapital af Finansieringsfonden af 1992, der var oprettet til formålet af det færøske landsstyre og den danske regering.

Finansieringsfonden blev eneaktionær i den fusionerede bank, Føroya Banki, som i 2010 tog navneforandring til BankNordik. I 2007 solgte fonden 66 pct. af bankens aktiekapital, der er noteret på fondsbørsen i København og i Reykjavík.

BankNordik har de senere år ekspanderet kraftigt i Danmark. I 2010 købte banken af Sparbank 12 filialer primært i Syd- og Østjylland og i maj 2011 købte banken dele af Amagerbanken, der tidligere på året var blevet overtaget af Finansiell Stabilitet.

Eik Banki er den tidligere Føroya Sparikassi der blev stiftet i 1832 under navnet Færø Amts Sparekasse. De færøske sparekasser, der hidtil havde virket under sparekasseloven af 1937, fik i 1994 adgang til at udøve bankvirksomhed.

Føroya Sparikassi, der i 2002 blev omdannet til et aktieselskab, erhvervede i 2005 Kaupthing Bank A/S (senere Eik Bank Danmark) i København. Føroya Sparikassi, der i 2006 havde antaget navnet Eik Banki, blev i 2007 børsnoteret.

Store tab, navnlig i Danmark, førte i 2010 til, at Eik Banki under Bankpakke I måtte lade sig overtage af Finansiell Stabilitet. Datterbanken i København blev afviklet, medens bankvirksomheden på Færøerne blev placeret i et nyt selskab kapitaliseret af Finansiell Stabilitet, der i 2011 solgte 70 pct. af aktiekapitalen i Eik Banki til TF Holding – moderselskabet i en færøsk forsikringskoncern.

Norðoya Sparikassi, der er en garantsparekasse, er stiftet i 1919. Sparekassen, der har hovedkontor i Klaksvík, har de senere år tillige etableret sig på Østerø og i Tórshavn.

Suðuroyar Sparikassi, der er stiftet i 1943, blev i 2006 omdannet til et aktieselskab. Sparekassen, der har hovedkontor i Vágur, har en filial i Tórshavn.

I starten af 2009 indgik Suðuroyar Sparikassi en samarbejdsaftale med det færøske postvæsen om administration af den færøske postgiroordning.

Pengeinstitutternes resultater

De færøske pengeinstitutter havde samlet set et overskud før skat på 248 mio. kr. i 2013. Det er 45 mio. kr. mere end i 2012, hvor pengeinstitutternes samlede overskud udgjorde 203 mio. kr. før skat og 160 mio. kr. efter skat. Samtlige færøske pengeinstitutter kom ud med et positivt resultat i 2013.

I 2010 havde pengeinstitutterne også samlet set et lille overskud, men ellers har det samlede resultat for de fire færøske pengeinstitutter siden 2008 givet et underskud på mellem knap 228 mio. kr. og knap 269 mio. kr. Underskuddet på 269 mio. kr. i 2011 stammer hovedsageligt fra den reetablerede Eik Banki, som kom ud med et underskud på 286 mio. kr. i sit første regnskabsår, som varede 15 måneder.

Table 4.4 Resultat af pengeinstitutternes virksomhed

	2009	2010	2011	2012	2013
	----- 1.000. kr. -----				
Rente- og gebyrindt., netto	945.199	1.070.763	1.233.461	1.234.130	1.160.620
Omkostn., personale og adm.	-480.672	-663.394	-879.830	-847.840	-736.190
Nedskrivninger på udlån	-376.135	-419.418	-537.620	-232.922	-219.084
Resultat før skat.....	-227.573	35.770	-268.950	203.651	248.147

BankNordik kom ud med et resultat på 107 mio. kr. før skat i 2013 i forhold til 113 mio. kr. i 2012. Banken havde forventet et lidt bedre resultat for 2013, men højere afskrivninger end forventet samt en lavere rentemarginal førte til et lavere resultat. For 2014 forventer BankNordik et resultat, der er marginalt lavere end i 2013, forårsaget af et stabilt til øget tryk på rentemarginalen, som samtidig til dels opvejes af øgede indtægter på gebyr. Banken har udbetalt et aktieudbytte på 15 mio. kr. til aktionærene for 2013. I 2012 blev der udbetalt 10 mio. kr.

Eik Banki havde i 2013 et overskud før skat på 133 mio. kr. sammenlignet med et overskud før skat på 94 mio. kr. i 2012. Bankens forventede resultat for 2013 var på linje med resultatet for 2012. Derfor overraskede overskuddet på 133 mio. kr. positivt, hvilket bankens ledelse er tilfreds med. Eik Banki er i dag solidt kapitaliseret og har et solvenstal, der ligger markant over kravet. Der forventes ikke betydelige ændringer i resultatet for 2014, selv om banken mener, at der er visse lyspunkter at skimte i økonomien.

Sparekassen på Suderø, Suðuroyar Sparikassi, som er det mindste af pengeinstitutterne, kom ud af 2013 med et overskud på 2 mio. kr. før skat i forhold til et overskud på godt 0,2 mio. kr. i 2012. Sparekassens nedskrivninger er faldet fra det historisk høje niveau på 6,1 mio. kr. i 2012 til 2,6 mio. kr. i 2013. Dette har haft en positiv indflydelse på resultatet. Der udmeldes et forventet resultat for 2014 på mellem 2,5 og 3,5 mio. kr., der dog vil være påvirket af ”rentekrigen” set på Færøerne i løbet af 2013.

Norðoya Sparikassi har efter nogle år med negative resultater formået at levere et positivt resultat for 2013 på 5,5 mio. kr. før skat i forhold til et negativt resultat på -3,8 mio. kr. i 2012. Under forudsætning af, at renten og udlånsvolumen bliver på samme niveau, så forventes resultatet for 2014 at være det samme som for 2013.

Tabel 4.5 Resultat for de enkelte pengeinstitutters virksomhed i 2013

	Norðoya Sparikassi	Suðuroyar Sparikassi	Eik Banki	Bank Nordik P/F
	----- Mio. kr. -----			
Rente- og gebyrindtægter, netto ..	72.836	27.564	309.379	750.841
Omkostn., personale og adm.	-50.874	-21.435	-172.029	-491.852
Nedskrivninger på udlån	-14.892	-2.604	-23.354	-178.234
Resultat før skat.....	5.456	2.019	133.325	107.347

Kilde: Foreningen af Færøske Pengeinstitutter

Pengeinstitutternes udlån

Tidligere var der stor forskel på bankernes og sparekassernes udlånssammensætning, idet sparekasserne hovedsageligt havde prioritetslån (fortrinsvis til boligbyggeri), byggelån samt andre private lån, mens bankerne derudover havde en omfattende lånevirkksomhed til erhvervslivet og det offentlige. Der er i dag ikke nævneværdig forskel på bankernes og sparekassernes udlånssammensætning.

Tabel 4.6 Pengeinstitutternes udlån m.v.

	2009	2010	2011	2012	2013
	----- Mio. kr. -----				
Immaterielle aktiver	0,2	0,6	0,8	0,8	0,8
Udlån.....	17,3	18,9	18,8	18,1	17,3
Aktiver i alt	25,9	27,5	27,5	28,3	26,8
Indlån	14,5	17,6	21,5	21,6	20,4
Efterstillet kapital	1,0	1,0	0,9	0,7	0,6
Egenkapital.....	3,2	3,6	3,4	3,6	3,7

Kilde: Foreningen af Færøske Pengeinstitutter

Som det fremgår af *tabel 4.6* har udlånene været forholdsvis stabile i perioden 2009-2013. Dette selv om Eik Banki har reduceret deres udlån. Dette skyldes, at BankNordiks opkøb har opvejet Eik Banki's udlånsfald. Derudover skyldes den flade udlånsstruktur finanskrisisens påvirkninger, hvor pengeinstitutterne har været meget tilbageholdende med at låne ud. Ligeledes har både erhverv og husholdninger været forsigtige med at låne penge.

Det seneste års tid har de fleste segmenter set et markant rentefald. Det billigste boliglån har gennemgået et rentefald på mere end 100 basispoints og rentemarginalen er blevet en udfordring for alle pengeinstitutterne, som mærker et tryk på indtægterne. Derfor står effektivisering af driften forrest på agendaen, og der fokuseres på langsigtet polstring af balancen i forhold til kommende højere kapitalkrav. Den lave rente er den faktor, som har haft størst indvirkning på brugerprisindekset i 2013, som fra 1. kvartal 2013 til 1. kvartal 2014 er faldet 1,7 pct. Derfor har låntageren til gengæld nydt godt af de lavere renter.

Indlånene er steget kraftigt de seneste år, hvilket også skal ses i finanskrisens regi. Folk sparer op i dårlige tider. De skattelettelser, som blev gennemført fra 1. januar 2012, har også ført til større indlån og derudover nedbetaling af gæld.

Stabile udlån og højere indlån er et resultat af den generelle nedgearingsproces, hvor både virksomheder og husholdninger forsøger at forbedre deres balance – en trend, som den vestlige verden har set siden finanskrisen.

Tabel 4.7 De enkelte pengeinstitutters udlån m.v. ultimo 2013

	Norðoya Sparikassi	Suðuroyar Sparikassi	Eik Banki	Bank Nordik P/F
	----- Tusind kr. -----			
Immaterielle aktiver	0	0	145	788.695
Udlån	1.485.518	495.622	4.847.736	10.460.299
Aktiver i alt	1.925.893	828.355	7.297.635	16.752.835
Indlån	1.687.822	674.337	5.796.030	12.284.672
Efterstillet kapital	51.285	10.266	0	525.455
Arbejdende kapital	1.900.627	734.541	7.090.614	14.958.505
Egenkapital	161.520	49.938	1.294.584	2.148.388

Kilde: Foreningen af Færøske Pengeinstitutter

Som det fremgår at *tabel 4.7* er størrelserne på de enkelte pengeinstitutters udlån, indlån m.v. meget forskellige. For eksempel er Suðuroyar Sparikassi 20 gange mindre end BankNordik målt på arbejdende kapital (*arbejdende kapital består af indlån, udstedte obligationer, efterstillede kapitalindskud og egenkapital*). Mens Suðuroyar Sparikassi er et lokalt pengeinstitut fortrinsvis på Suderø, opererer BankNordik på et ret stort udenlandsk marked. Derfor henvises til årsrapporter for de enkelte pengeinstitutter for en nærmere redegørelse for det enkelte pengeinstituts virksomhed. Der kan konstateres, at samtlige pengeinstitutter har et ret stort indlånsoverskud.

De fleste ejerboliger på Færøerne er stadig finansieret via banklån. Den laveste rente på et bankboliglån kom i maj 2014 ned på 3,40 pct. Andelen af bankkunder, der optager realkreditlån i danske realkreditinstitutter er stigende, selv om den nuværende lave bankboligrente opvejer denne tendens lidt, da renteforskellen mellem almindeligt boliglån og realkreditlån er faldende. Renterne på realkreditlåne følger priserne på det danske realkreditmarked, dog tager det færøske pengeinstitut en garantiprovision, idet de stiller garanti for lånet overfor realkreditinstitutterne. Denne provision betyder, at rentesatsen i praksis er ca. 1,75 pct. højere end på det danske realkreditmarked.

I februar 2014 kunne landsstyreområdet for finanser melde ud, at de i samarbejde med danske myndigheder var blevet enige om at få de større færøske pengeinstitutter med under SIFI kravene. Banksektoren på Færøerne er forståeligt ret koncentreret, og der følger relativt store konsekvenser for samfundet, hvis et færøsk pengeinstitut kommer i proble-

mer. Derfor har man valgt at identificere 3 af pengeinstitutterne som SIFI kvalificerede. Der er tale om BankNordik, Eik Banki og Norðoya Sparikassi, som skal følge de direktiver, som følger af SIFI ordningen.

Færøske myndigheder har besluttet at hæve bankernes lønsumsafgift fra 10 pct. til 12 pct. I perioden 2009 til 2013 er afgiften dermed gået fra 5 pct. op til 10 pct. og til slut op på 12 pct. I Europa er der, ifølge bankernes egne oplysninger, kun Danmark, Færøerne og Frankrig, der har en lønsumsafgift, hvoraf Færøerne har den højeste procentsats. Dette er noget, som de færøske pengeinstitutter stiller sig kraftigt protesterende over for, da de samtidig står overfor øgede kapitalkrav.

De færøske bankers IT-system til bankforretningerne overgik i maj 2010 fra den færøske IT-virksomhed P/F Elektron til danske SDC.

Bankpakke I, II, III og IV

Lov om finansiell stabilitet (Bankpakke I) og Lov om statsligt kapitalindskud (Bankpakke II - kreditpakken) er begge sat i kraft på Færøerne. Også Bankpakke III, hvormed bl.a. statens ubegrænsede garanti for indskud i henhold til Bankpakke I blev erstattet af et loft på 750.000 kr., kom til at omfatte Færøerne. Endelig omfatter Bankpakke IV (Konsolideringspakken), der blev gennemført i foråret 2012, også Færøerne. Dermed har de færøske pengeinstitutter kunnet deltage i alle bankpakkerne.

Alle de færøske pengeinstitutter valgte at deltage i ”Bankpakke I” og derved opnå garanti for alle bankindskud. Eik Banki fik et kapitalindskud på 327 mio. kr. i hybrid kernekapital fra ”Bankpakke II”. BankNordik fik 204 mio. kr., Suðuroyar Sparikassi 10,3 mio. kr. og Norðoya Sparikassi fik bevilliget 50,7 mio. kr. fra ”Bankpakke II”.

Privatisering og børsnotering af færøske banker

Med henblik på en privatisering af *BankNordik* vedtog Lagtinget i maj 2006 et beslutningsforslag, der gav landsstyremanden for finansansliggende bemyndigelse til at sælge aktierne i BankNordik. I første omgang blev 66 pct. af aktiekapitalen udbudt den 11. juni 2007. Den 21. juni 2007 blev BankNordik noteret på den islandske fondsbørs (ICEX) og på Københavns Fondsbørs.

Aktiesalget i forbindelse med privatiseringen skete ved udbud af 6.600.000 mio. aktier á 20 kr. gennem et offentligt udbud på Færøerne, Island og i Danmark, samt et internationalt udbud til institutionelle investorer. Salgskursen blev fastlagt i intervallet 162 kr. til 189 kr. efter bookbuilding-metoden. Tegningsperioden startede den 11. juni 2007.

Der var stor interesse for aktierne hos private og finansielle investorer, idet udbuddet blev overtegnet hele 26 gange. Udbudskursen blev sat til 189 kr., hvorved bankens egenkapital blev værdiansat til 1.890 mio. kr.

Den 21. juni 2007 blev BankNordik dobbeltnoteret på den islandske fondsbørs (ICEX) og Københavns Fondsbørs. Emissionskursen var 189. Den første dag aktierne blev handlet endte kursen på 243, da handlen lukkede.

I april 2014 udtalte landsstyremedlemmet for finansielle anliggender, at landsstyret ingen planer har om at sælge landets tredjedel i BankNordik.

Den anden store færøske bank, *Eik Banki*, blev ligeledes børsnoteret i 2007. Det skete d. 11. juli 2007, hvor selskabet blev noteret på den islandske fondsbørs (ICEX) og Københavns Fondsbørs. Inden noteringen gennemførte Eik Banki en kapitalforhøjelse, hvor der i perioden 21. juni – 5. juli 2007 var mulighed for at købe op til 1 mio. nye Eik-aktier. Tegningskursen var 575 kr. pr. aktie á nominelt 100 kr. De nye aktier blev udbudt med fortegningsret for bankens nuværende 10.000 aktionærer i forholdet 1 til 7. Således fik aktionærer ret til at tegne én ny aktie for hver syv aktier, som den pågældende havde ved kapitalforhøjelsens start. Fortegningsretten medførte, at alene eksisterende aktionærer fik del i kapitalforhøjelsen, men da retten kunne videresælges blev aktionærkredsen alligevel udvidet. Efter Eik Bankis konkurs i 2010, jf. ovenfor, er banken ikke længere børsnoteret.

Obligationsudstedende institutter

Kendetegnende for de obligationsudstedende institutter er, at de yder lån mod pant i fast ejendom (jord, bygninger, skibe o. lign.), og at lånet ofte udbetales i form af obligationer.

På Færøerne ydede danske kreditforeninger lån på realkreditvilkår til finansiering af erhvervsejendomme frem til 1990'erne. Derimod har der normalt ikke været ydet danske kreditforeningslån til boligformål på Færøerne, men det ændrede sig sidst i 2005, hvor øget konkurrence om boligfinansiering medførte nye lånemuligheder, herunder mulighed for danske realkreditlån via et færøsk pengeinstitut. Der ydes i dag alene realkreditlån til parcelhuse.

Kapitalforvaltende institutioner

Føroya Lívstrygging blev stiftet ved lagtingslov 10. oktober 1966. Den 1. januar 2000 blev Føroya Lívstrygging omdannet til et offentligt ejet aktieselskab - P/F Føroya Lívstrygging. I 2009 blev selskabets aktiviteter opdelt i to selskaber. P/F Føroya Lívstrygging, som er moderselskabet, der administrerer de forsikringer, som er tegnet frem til 1. januar 2000 og som har landskassegaranti. Resten af forsikringsbestanden er lagt i P/F Tryggingarfelagið LÍV, som er et datterselskab af P/F Føroya Lívstrygging.

Lagtinget vedtog i maj 2006 en lagtingslov om privatisering af Føroya Lívstrygging. Loven giver landsstyret hjemmel til at sælge 50 pct. af aktierne, samt at overdrage de resterende 50 pct. til ”Ognarfelagið Lív”, der er en forening, hvor alle forsikringstagerne er medlemmer. Overdragelsen af de 50 pct. af aktierne til foreningen af forsikringstagerne er sket, men salget af de øvrige 50 pct. er endnu ikke gennemført.

I 2012 blev forsikringsbestanden i P/F Føroya Lívstrygging lagt i et nyt selskab P/F Lív lívs- og pensjónstryggingarfelag, som bliver et datterselskab af det oprindelige moderselskab P/F Føroya Lívstrygging. Landskassens garantiforpligtigelse blev ligeledes overført til det nye selskab. I forbindelse med, at forsikringsbestanden blev flyttet fra P/F Føroya Lívstrygging ændrede selskabet navn til P/F Lív Holding.

Offentlige udlånsinstitutioner

En række færøske offentlige udlånsfonde yder lån til finansiering af boligbyggeri og erhvervsinvesteringer inden for håndværk, industri og serviceerhverv.

Húsalánsgrunnurin (boligfonden) fik i oktober 2011 med lagtingslov nr. 140 helt nye rammer for sit virke. På denne baggrund skiftede Húsalánsgrunnurin i efteråret 2012 navn og identitet til Bústaðir – Føroya Bústaðafelag. (Boliger – Færøernes Boligselskab)

Lagtingslov nr. 140 fra oktober 2011, med tilhørende bekendtgørelser, giver i dag Bústaðir helt nye og betydningsfulde muligheder for at kunne agere på det færøske boligmarked. Bústaðir har i dag med loven beføjelser til:

- Lån til energirigtige investeringer i den eksisterende boligmasse af hensyn til miljø og klima
- Lån til institutioner og andelsboligforeninger m.m. til opnåelse af et mere fleksibelt og mangfoldigt udbud
- Initiativ til, samt finansiering og drift af lejeboliger.
- Tilvejebringelse af realkreditlån til det færøske marked

I løbet af de seneste år har Bústaðir dermed igangsat forberedelserne til et omfattende lejeboligbyggeri. Målsætningen er, at der i de kommende 5 – 7 år skal fremskaffes 100 nye lejeboliger årligt. Dette primært ved nybyggeri, medens ombygninger og overtagelser af eksisterende lejeboliger også kan komme på tale.

Lagtinget har for nylig besluttet en momsfristagelse for lejeboligbyggeri. Landsstyret har formuleret boligpolitiske hensigtserklæringer, mens kommunerne lader til også at ville medvirke konstruktivt i Bústaðirs engagement.

Bústaðir investerede i 2013 25 mio. kr. i grundstykker og byggeri og forventer i 2014 at investere yderligere 100 mio. kr. Medio 2014 har Bústaðir 54 boliger til udlejning og forventer ultimo 2015 at have 150 boliger. Det samlede udlån er på 290 mio. kr. Regnskabet for 2013 viser et overskud på 0,5 mio. kr. og egenkapitalen var pr 31. december 2013 på 619 mio. kr. Fonden har ingen gæld og er med en ren likviditet på 300 mio. kr. klar til de nye udfordringer.

Bústaðir er i dag medlem af Boligselskabernes Landsforening i Danmark og har et tæt samarbejde med flere danske boligselskaber.

I april 2001 vedtog Lagtinget at oprette Vinnuframagrunnurin (Erhvervsfremmefonden), som senere har ændret navn til Vinnuframi. Fonden, der er oprettet som en ekstern fond, ledes af en bestyrelse på fem personer valgt af landsstyremanden for erhvervsanliggende. Erhvervsfremmefonden har først og fremmest til formål at fremme erhvervslivets konkurrenceevne og internationalisering uden at yde drifts- og investeringstilskud. Fonden skal endvidere yde støtte til særskilte erhvervsfremmetiltag og projekter indenfor eksport, nyskabelse og forskning. Fonden skal ikke yde lån eller stille garantier, da det ikke er i overensstemmelse med landsstyrets politik om et bæredygtigt erhvervsliv.

Oprettelsen af Erhvervsfremmefonden skal ses i sammenhæng med ønsket om at koordinere og omstrukturere de forskellige erhvervsstøtteordninger. Erhvervsfremmefondens startkapital er blevet tilført fra fem fonde, der blev aftaget med loven om Erhvervsfremmefonden. Fonden tilføres årligt ca. 3 mio. kr. ved bevilling på finansloven. Der indkom 46 ansøgninger i 2013, hvoraf 33 fik støtte. Fonden har i 2013 ydet 2,3 mio. kr. i støtte (brutto), mens 127.000 kr. er tilbageført, således at nettostøtten udgør 2,2 mio. kr. Egenkapitalen udgjorde pr. 31. december 2013 38 mio. kr.

Ved lov nr. 28 af 29. januar 1964 oprettedes Investeringsfonden for Færøerne (Ílleggingargrunnurin fyrí Føroyar). Af fondens formålsbestemmelse fremgår, at fondens midler i første række skal anvendes til udlån til investeringer, navnlig i større anlæg og lignende, som må anses for påkrævede eller ønskelige af hensyn til det færøske erhvervslivs udvikling, og hvortil midler ikke kan tilvejebringes i tilstrækkeligt omfang. Fondens midler blev tilvejebragt ved statstilskud på 10 mio. kr. i hvert af finansårene 1964/1965 - 1969/1970. Loven er siden ændret ved lov nr. 217 af 27. maj 1970 og lov nr. 153 af 31. marts 1976, og fonden blev tilført yderligere midler, i alt 140 mio. kr. frem til 1980. Fonden ledes af en bestyrelse, der udpeges af det færøske hjemmestyre, ligesom de nærmere regler om fondens virksomhed fastsættes af hjemmestyret.

I henhold til Investeringsfondens årsregnskab for 2013 udgjorde fondens egenkapital 617 mio. kr. pr. 31. december 2013 i forhold til 484 mio. kr. året før. Ved udgangen af 2013 havde fonden 6 udlån hos 4 forskellige låntagere, hvor restgælden i alt var kr. 405 mio. kr. Dertil kommer et beløb på kr. 31 mio. kr. bundet på garantikonto som sikkerhed for lån hos kunde, og derfor er garantikontoen at sidestille med udlån. I 2012 udgjorde restgælden for udlån 451 mio. kr. og beløbet på garantikontoen udgjorde 34 mio. kr.

Lagmanden og statsministeren underskrev på Rigsmødet den 27. juni 2006 en fælleserklæring, hvori det er anført, at driften og ejerskabet af de danskejede dele af Vágar Lufthavn skulle overdrages vederlagsfrit til de færøske myndigheder på grundlag af Lov om de færøske myndigheders overtagelse af sager og sagsområder af 24. juni 2005. Lufthavnen blev overdraget den 1. maj 2007.

På baggrund af rapporten af 10. april 2006 fra den færøske-danske arbejdsgruppe om ”Opdatering og udbygning af Vágar Lufthavn”, og landsstyrets vurdering af betydningen

for det færøske samfund af de heri anførte opdateringsmuligheder, samt de økonomiske konsekvenser, besluttede landsstyret at forlænge landingsbanen med 549 meter til 1.799 meter og udbygge terminalen. De samlede udgifter hertil beløber sig til 412 mio. kr. Forlængelsen af landingsbanen er afsluttet og udbygningen af terminalen afsluttes i juni 2014.

Udbygningen af lufthavnen finansieres ved en nedkapitalisering af egenkapitalen i Investeringsfonden for Færøerne med 365 mio. kr. (L 350/2007). Eventuelle udgifter ud over de 365 mio. kr. afholdes af landsstyret.

I forbindelse med udbygningen af landingsbanen stødte man på gammelt sprængstof, som hidrører fra en udbygning af landingsbanen tilbage i 1978-80. Dette sprængstof udgjorde en sikkerhedsmæssig risiko i forbindelse med anlægsarbejdet og måtte bortskaffes. De samlede udgifter til bortskaffelse af de konstaterede rester sprængstof beløb sig til 28 mio. kr. Regeringen og landsstyret er derefter blevet enige om at nedkapitalisere Investeringsfonden for Færøerne med yderligere 28 mio. kr. til bortskaffelsen af sprængstoffet på grundlag af, at hvis forholdet havde været kendt for den dansk-færøske arbejdsgruppe, ville omkostningerne have været medtaget i beregningen af udgifterne til opdatering og modernisering af Vagar Lufthavn. (L210/2012-13).

Færøernes Landsbank

Færøernes Landsbank blev den 1. april 2013 nedlagt som selvstændig institution og dens opgaver og aktiviteter er hovedsageligt blevet flyttet til institutioner under landsstyreområdet for finansanliggender.

Administrationen af landskassens likviditet og af landskassens lån er blevet lagt til Gjaldstovan (landsstyrets økonomi- og regnskabsforvaltning). For at sikre, at denne administration er uafhængig af politisk styring, er der blevet nedsat en bestyrelse for Gjaldstovan, der skal virke efter fastsatte regler. Bestyrelsen, der er valgt for fire år, består af tre medlemmer med uddannelse og erfaring inden for revision, jura og likviditets og gældsforvaltning.

De økonomisk statistiske opgaver, som før lå hos Landsbanken, er blevet lagt over til Hagstova Føroya (Færøernes Statistik).

Landsbanken havde indtil den blev nedlagt den faglige sekretæropgave for Búskaparráðið (*Færøernes Økonomiske Råd*). Denne funktion er blevet flyttet til Fróðskaparsetur Føroya (*Færøernes Universitet*), hvor der er blevet tilført flere ressourcer bl.a. til at oprette en økonomiuddannelse.

Andre dele af Landsbankens økonomiske analysearbejde er blevet lagt direkte under administrationen hos landsstyremanden for finansanliggender.

Det var i 1978, at Lagtinget vedtog en lov om Landsbanki Føroya – Færøernes Landsbank. Om landsbankens formål er det i loven fastsat, at banken skal "medvirke til varetagelse af samfundsmæssige interesser med henblik på opretholdelse af stabile finansielle forhold på Færøerne samt en afbalanceret udbygning af det færøske samfund". Banken kan i den forbindelse pålægge pengeinstitutter og andre finansielle institutioner at afgive oplysninger, der er nødvendige for bedømmelsen af den økonomiske udvikling på Færøerne.

Landsbanken blev først oprettet i 1988, hvor bankens direktør blev ansat. De første år blev der arbejdet med at ændre regelgrundlaget og etablere rammerne samt opbygge bankens aktivitetsområde. Bankens aktiviteter udviklede sig for alvor, da lagtingsloven om landskassens indlån og lån i Landsbanken trådte i kraft i april 1992. 1992-loven er siden afløst af en lagtingslov fra 1995 om landskassens indlån og lån i Landsbanken.

Landsbanken har fungeret som bankforbindelse for landskassen. Banken kunne modtage indlån og yde lån til landskassen samt færøske pengeinstitutter og offentlige institutioner. Endvidere var der i loven hjemmel til, at banken kunne modtage indlån fra udenlandske finansielle institutioner, Danmarks Nationalbank og statslige institutioner. I henhold til lagtingsloven fra 1995 skulle landskassen have et indestående i Landsbanken på mindst 15 pct. af bruttonationalproduktet det foregående år, og landskassens lånoptagelse i Landsbanken kunne ikke overstige 70 pct. af mindsteindlånet i mere end 6 måneder. Disse regler sikrede en god likviditet. Se også *tabel 6.4*.

Landsbanken blev ledet af et tilsynsråd, en bestyrelse og en direktør. Ledelsen havde en forholdsvis bred repræsentation fra erhvervsliv og arbejdsmarked.

Landsbanken havde ansvaret for landskassens låntagning, og opbyggede efter krisen i 1990'erne et obligationslåneprogram. I dag er det Figging Landsins på Gjaldstovan (Færøernes Oppebørselskontor), som har forvaltningsfunktionen af landskassens gæld og likviditet.

Som led i låneprogrammet søgte og fik landsstyret tildelt udsteder rating fra Moody's Investor Service, som tildelte udsteder ratingen Aa2 i marts 2008 med stabile udsigter. Ratingen blev senere sænket til Aa3 med negative udsigter, som stadig er tilfældet i maj 2014.

I marts 2014 lånte landsstyret 1,1 mia. kr. til tilbagebetaling 20. juni 2019. Lånet blev optaget til en merrente på 0,48 pct. point p.a. over en 5 årig swap.

4.9 Forsikringsvirksomhed

Frem til 1996 havde færøske forsikringsselskaber monopol på at drive forsikringsvirksomhed på Færøerne. I 1996 blev en ny lagtingslov om forsikringsvirksomhed vedtaget.

Denne lov, der var bygget på den daværende danske lov om forsikringsvirksomhed, op-hævede i princippet monopolet, idet dog kun selskaber, der bygger på færøsk kapital, kan få koncession. I juni 2009 vedtog Lagtinget i midlertidig en ny lagtingslov om forsikring; lagtingslov nr. 55 af 9. juni 2009 om forsikringsvirksomhed, som afløser lagtingsloven fra 1996 om forsikringsvirksomhed. Den nye lov bygger som den forudgående på den danske lovgivning på området; lov om finansiel virksomhed. Loven liberaliserer forsikringsområdet yderligere således, at også udenlandske forsikringsselskaber, betinget af gensidighed, kan udøve forsikringsvirksomhed på Færøerne. Foreløbig er det dog ikke muligt for udenlandske selskaber at drive livsforsikringsvirksomhed på Færøerne, jfr. § 217, stk. 2 og § 218, stk. 3 i loven.

De oprindeligt eksisterende forsikringsselskaber på Færøerne er P/F Føroya Lívstrygging - (livsforsikring), P/F Trygd og P/F Tryggingarfelagið Føroyar.

Tryggingarfelagið Føroyar P/F er et datterselskab af investeringsvirksomheden TF Holding P/F. I 2013 havde selskabet et resultat efter skat på 8,3 mio. kr., hvilket er væsentligt lavere en resultatet året før, da resultatet efter skat udgjorde 60,1 mio. kr. Det lave resultat for 2013 henføres til et år med flere skadeerstatninger end normalt samt, at man har valgt at sætte prisen på forsikringspræmierne ned. Egenkapitalen udgjorde ultimo 2013 314,2 mio. kr. Ultimo 2012 var egenkapitalen 345,9 mio. kr. Selskabets markedsandel ligger på ca. 80 pct.

Livsforsikrings- og pensionsselskabet Betri Pensjón startede sin virksomhed i 2007. Selskabet er et datterselskab til TF Holding P/F. Præmieindtægterne var 264 mio. kr. i 2013. I 2012 var indtægterne 77 mio. kr. Betri Pensjón havde i 2013 et overskud efter skat på 0,1 mio. kr. i forhold til et resultat på -2,5 mio. kr. i 2012. Egenkapitalen udgjorde pr. 31. december 2013 39,3 mio. kr.

Koncernen TF Holding P/F havde i 2013 et overskud efter skat på 159,0 mio. kr. I 2012 var overskuddet 263,6 mio. kr. efter skat. Ultimo 2013 udgjorde egenkapitalen i TF Holding 2.641 mio. kr.

Forsikringsselskabet P/F Trygd, der stiftedes i 1932, mistede med indførelsen af et lovfæstet forsikringsmonopol i 1943 adgangen til at nytegne forsikringer. Forsikringsmonopolet blev afskaffet i 1997 og Trygd genoptog i februar 1998 sin hidtidige virksomhed og begyndte at tegne indboforsikringer og parcelhusforsikringer. Trygd tegner i dag de fleste former for skadeforsikring.

Føroya Banki (nu BankNordik) erhvervede i 1997 via bankens datterselskab P/F FB Holding en kontrollerende aktiepost i forsikringsselskabet Trygd. I august 1999 besluttede Føroya Banki at indløse selskabets mindretalsaktionærer, og Trygd er i dag et 100 pct. ejet datterselskab af BankNordik.

Trygds regnskab for 2013 viser et overskud efter skat på 4,7 mio. kr. mod 10,0 mio. kr. i 2012. Det lave overskud i 2013 er grundet store skadeerstatninger i forbindelse med flere hårde storme vinteren 2013. Trygds egenkapital var pr. 31. december 2013 92,6 mio. kr. Ultimo 2012 var egenkapitalen 107,9 mio. kr.

P/F Tryggingarfelagið Lív havde i 2013 et resultat efter skat på 6,3 mio.kr. Selskabet havde aktiver for i alt 1,572 mia.kr. I alt blev der udbetalt ydelser (hovedsagligt pensioner og forsikringsydelse) på i alt 89 mio.kr. Der blev i 2013 indbetalt i alt 208 mio.kr. i pension og forsikringspremier.

P/F Lív lívs –og pensiónstryggingarfelag havde i 2013 et overskud på 310 mio.kr. De samlede aktiver for koncernen udgjorde 2,377 mia.kr. Årsresultatet er primært drevet af ændringerne i hensættelserne. Da renten i 2013 steg, faldt hensættelserne.

I 2005 stiftede LÍV investeringsselskabet Royndin. Royndin er et ventureselskab med det formål at investere i færøske selskaber. Den samlede investering i selskabet er 50 mio. kr., hvilket svarer til 1 pct. af de samlede investeringer hos LÍV. Royndin havde i 2013 et overskud før skat på 5,2 mio. kr. og efter skat et overskud på 4,3 mio. kr. I det forgangne år har Royndin har investeret i fire færøske selskaber. Det drejer sig især om selskaber, der lægger vægt på udvikling af ny teknologi.

Se *tabel 4.9* på næste side for en oversigt over forsikringspræmier og forsikringsudbetalinger i årene 2009-2013. Som det fremgår af tabellen er tallene for forsikringspræmier inden for livs- og pensionsforsikringer faldet markant i 2012. Dette skyldes, at pensionsindbetalinger fra 1. januar 2012 er blevet beskattet med 40 pct.

Tabel 4.9 Forsikringspræmier og -udbetalinger 2009-2013

	2009	2010	2011	2012	2013
	----- Mio. kr. -----				
<i>Skadesforsikringer:</i>					
<i>Forsikringspræmier .....</i>	463,8	422,4	442,9	438,1	417,0 ¹⁾
Søforsikring.....	105,7	70,0	103,9	99,9	
Automobilforsikringer	160,4	152,0	139,9	139,3	
Ansvarsforsikring m.v.....	15,6	17,0	17,6	17,5	
Ulykkesforsikring.....	34,2	37,7	37,2	36,9	
Brandforsikring.....	147,9	145,7	144,3	144,5	
<i>Forsikringsudbetalinger....</i>	186,2	114,7	616,1	236,4	303,6 ¹⁾
Søforsikring.....	33,7	121,0	341,7	35,0	
Automobilforsikringer	67,4	129,4	70,2	59,5	
Ansvarsforsikring m.v.....	5,1	16,3	65,7	38,6	
Ulykkesforsikring.....	15,8	37,4	10,9	11,5	
Brandforsikring.....	64,2	130,6	127,6	91,8	
<i>Livs- og pensionsforsikringer:</i>					
<i>Forsikringspræmier .....</i>	347,7	453,0	485,1	240,5 ¹⁾	472,6 ¹⁾
Kapitalforsikring m.v.....	194,1	195,9	190,0	37,6	137,7
Rente og rateforsikring....	93,4	192,4	207,8	124,6	255,1
Gruppelivsforsikring	60,2	64,7	85,2	78,3	79,8
<i>Forsikringsudbetalinger....</i>	148,0	197,1	193,0	228,4	98,7
Ved død og invaliditet.....	58,0	66,0	75,0	15,5	69,2
Pensionsudbetalinger	48,0	54,3	55,2	199,0	18,1
Tilbagekøb m.v.	40,0	76,8	62,9	13,9	11,3

1) Nye opgørelsesmetoder hos forsikringsselskaberne betyder, at forsikringspræmier og forsikringsudbetalinger ikke længere kan grupperes på samme måde som hidtil.

2) Tallene for forsikringspræmier inden for livs- og pensionsforsikringer for 2012 og 2013 er ikke umiddelbart sammenlignelige med tidligere år. Dette skyldes, at pensionsindbetalinger fra 1. januar 2012 er blevet beskattet med 40 pct.

Kilde: Forsikringsselskaberne

5. Økonomi

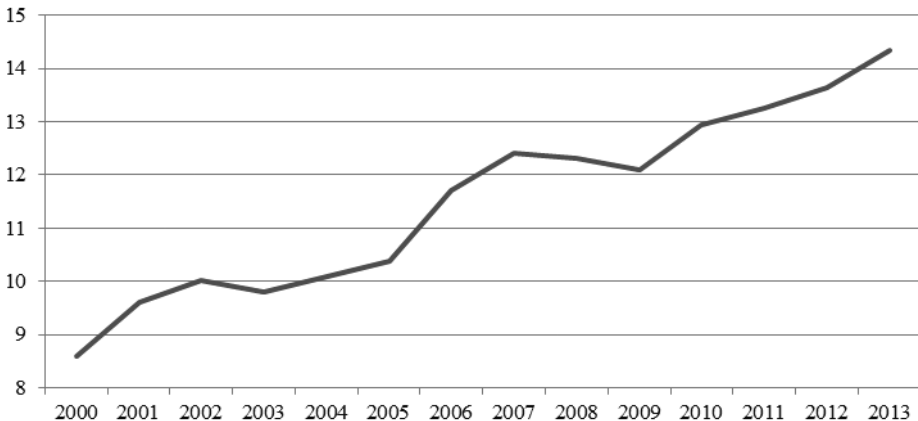
5.1 Aktuelle økonomiske forhold

Færøerne havde i 2013 en nominel vækst i BNP for fjerde år i træk og de samlede lønudbetalinger er højere end før finanskrisen. Ifølge en foreløbig opgørelse var den nominelle vækst i BNP 5 pct. i 2013, hvilket er højere end de økonomiske vurderinger for 2013, som regnede med en nominel vækst på 2-3 pct.

Mere end halvdelen af væksten i 2013 skyldes vækst i opdrætshvervet, hvor værdiforøgelsen blev mere end fordoblet med en vækst på 108,6 pct. Der er samtidig vækst i de fleste andre erhvervsgrøene, bortset fra fiskerierhvervet, hvor man i en årrække har oplevet tilbagegang.

Den verdensomspændende finansielle krise ramte også Færøerne i 2008 og 2009, men efterfølgende har det vist sig, at følgerne af den ikke var lige som omfattende som i resten af Europa. I 2010 viste den færøske økonomi tegn på fremgang, hvor væksten i det nominelle BNP var 7 pct. Men da to af Færøernes største virksomheder, Eik Banki og Faroe Seafood, gik konkurs i sidste halvdel af 2010, stoppede den positive udvikling, og i første halvdel af 2011 var der tale om tilbagegang i de samlede lønudbetalinger sammenlignet med samme periode året før. Dog stabiliserede situationen sig senere i 2011, og siden det har man set fremgang i økonomien. I 2012 var de samlede lønudbetalinger med en vækst på 3,4 pct. i forhold til 2011 kommet op på samme niveau som før finanskrisen. I 2013 er væksten i de samlede lønudbetalinger 1,6 pct.

Figur 5.1 Udviklingen i BNP i løbende priser 2000-2013, mia. kr.

Kilde: Hagstova Føroya

Handelsbalancen (ekskl. skibe og fly) viser et overskud på ca. 0,5 mia. i 2013 efter at have vist en mindre underskud i 2012, som primært kunne henføres til en højere importværdi af brændsel.

Landskassen har haft underskud på de offentlige finanser siden 2008. Underskuddene er blevet finansieret med øget låntagning, som har ført til en voksende gæld. I 2013 var underskuddet 223 mio. kr., som er bedre end regnet med i den sidste økonomiske redegørelse fra Færøernes Landsbank fra marts 2013, hvor man regnede med et underskud på ca. 340-350 mio. kr.

Der regnes med et fortsat underskud frem til 2017. Ifølge en fremskrivning vil landskassens gældsbyrde ligge stabilt omkring 36-37 pct. af BNP frem til 2017, men den offentlige sektor på Færøerne vil fortsat have en lav gældsbyrde. Den offentlige bruttogæld på Færøerne er relativt ca. halv så stor som hos landene i Europaområdet.

Kommunernes samlede nettogæld udgjorde ved udgangen af 2013 ca. 500 mio. kr. mens den samlede bruttogæld var godt 1 mia. kr.

Ledigheden er faldet støt siden 2012, og i januar 2014 var den sæsonkorrigerede ledighedsprocent kommet ned på 4,1 pct. Arbejdsløsheden begyndte at stige midt i 2008 og toppede i januar 2011 med 7,3 pct. efter lukning af flere fiskefabrikker som følge af Faroe Seafoods konkurs sidst i 2010. I januar 2012 var kommet ned på 6,2 pct. og fortsatte med at falde gennem hele 2012. I *bilag 4.1* er vist udviklingen i ledigheden fra januar 2007 til januar 2014.

5.2 Nationalregnskabet for Færøerne

Bruttonationalproduktet (BNP) er et mål for den erhvervsmæssige indkomstkabelse (værditilvækst). BNP udregnes som værdien af produktionen i samtlige erhverv med fradrag af værdien af de rå- og hjælpestoffer samt tjenester, erhvervene har forbrugt ved produktionen. BNP opgøres i markedspriser, hvilket vil sige, at afgifter (indirekte skatter og told) er medregnet og offentlige tilskud fratrukket.

Færøernes Statistik (Hagstova Føroya) har i maj 2014 offentliggjort en foreløbig oversigt over BNP i løbende priser, der viser en fremgang i BNP på 5 pct. i 2013. BNP er ifølge den foreløbige opgørelse 14.344 mio. kr. i 2013, hvilket er 686 mio. kr. mere end i 2012.

I *tabel 5.1* er vist BNP i årets priser for perioden 2009-2013. Der foreligger ikke en opgørelse af BNP i faste priser.

Tabel 5.1 Færøernes bruttonationalprodukt 2009-2013

	2009	2010	2011	2012	2013 ¹⁾
	----- Mio. kr. -----				
BNP, løbende priser	12.100	12.942	13.254	13.650	14.344
	----- Pct. -----				
Ændring i BNP, løbende priser	-1,7	7,0	2,4	3,0	5,1

¹⁾ Tallet for 2013 er baseret på en foreløbig opgørelse.

Kilde: Hagstova Føroya

Det er opdrætserhvervet, der med en værdiforøgelse på 108,6 pct. i forhold til året før står for den markant største økonomiske vækst i 2013. I kroner steg værditilvæksten inden for opdrætserhvervet fra 369 mio. kr. i 2012 til 770 mio. kr. i 2013. Værditilvæksten inden for opdrætserhvervet, som ifølge Færøernes Statistik var negativ både i 2011 og 2012, steg i 2013 over det høje niveau, som den var kommet op på i 2010. Men væksten i årets priser kan dog ikke ses som en realvækst, da størstedelen af væksten er forårsaget af højere priser på laks. Der er tegn på, at 2014 også bliver et godt år for opdrætserhvervet.

Fiskeriet derimod viser en tilbagegang på 12,1 pct. i værditilvæksten fra 1.366 mio. kr. i 2012 til 1.200 mio. kr. i 2013. Den største tilbagegang på knap 15 pct. var inden for det pelagiske fiskeri, som i august 2013 blev ramt af import- og transitforbud for sild og makrel i hele EU på grund af uenighed om kvoter mellem kyststaterne.

Inden for det traditionelle fiskeri ses en tilbagegang på knap 13 pct. fra 340 mio. kr. i 2012 til 300 mio. kr. i 2013. Denne tilbagegang har været en tendens i en lang årrække, og gennem de sidste 10 år det traditionelle fiskeris andel af den samlede værditilvækst inden for fiskerierhvervet faldet fra 55 pct. ned til 25 pct.

Værditilvæksten i fødevarerindustrien var 6,8 pct. i 2013 og ligger nogenlunde på niveau med væksten i 2012. Det var forarbejdningen af pelagisk fisk, især makrel, som stod for væksten inden for fødevarerindustrien.

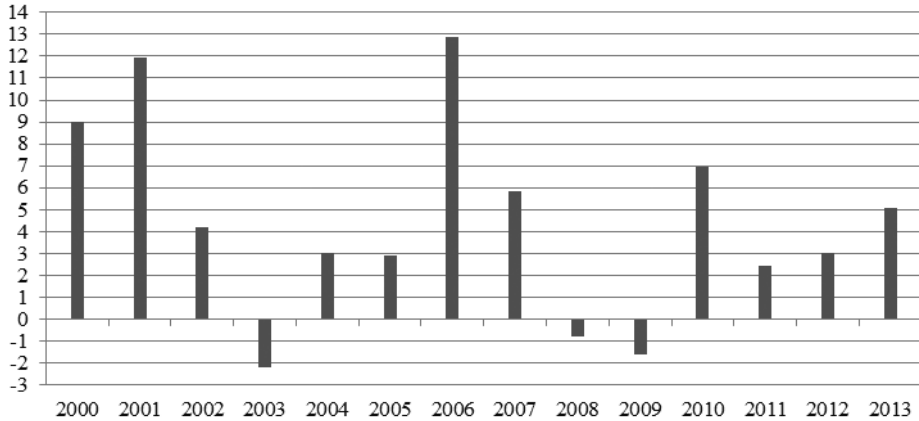
I Byggeindustrien var der en lille vækst på 2,6 pct. kr. i 2013 efter en tilbagegang i 2012. Også inden for anden industri mærkedes en lille vækst i 2013.

Væksten inden for offentlig administration og service var godt 100 mio. kr. eller 3,9 pct. i 2013. Dette er noget mere end i perioden fra 2009-2012, men der er dog tale om en langt mindre vækst end i årene inden 2009, hvor gennemsnitsvæksten i perioden 1999-2009 var ca. 7 pct. hvert år.

Inden for serviceerhververne var værditilvæksten 4,8 pct. i 2013, hvilket er mindre end i 2012, da væksten var på ca. 7 pct.

Da fiskeri og opdrætsvirksomhed er hovedgrundpillerne under den færøske økonomi, forekommer store udsving i økonomien relativt hyppigt. I *figur 5.2* ses en oversigt over den nominelle procentændring i BNP siden årtusindskriftet.

Figur 5.2 Nominel ændring i BNP i pct. løbende priser 2000-2013

Kilde: Hagstova Føroya

5.3 Udenrigshandel, betalingsbalance og udlandsgæld

Færøernes handels- og valutapolitiske stilling

Færøerne deltager på grund af landets størrelse, beliggenhed og erhvervsstruktur i meget høj grad i den internationale arbejdsdeling. Med begrænsede indenlandske produktionsmuligheder importerer Færøerne hovedparten af de nødvendige forbrugsgoder. Denne import finansieres ved eksport, navnlig af fisk og fiskeprodukter.

I medfør af hjemmestyreordningen fastsætter Færøerne selv regler for en række økonomiske områder, såsom erhvervspolitik, skatte- og afgiftspolitik samt import og eksport. Det betyder bl.a., at Færøerne er et selvstændigt toldområde med egne regler om told (indførselsafgifter) og indførselskontrol m.v. De øvrige dele af rigsfællesskabet (Danmark og Grønland) er således i handelsmæssig sammenhæng at betragte som udland.

Færøerne er omfattet af bl.a. Danmarks medlemskab af FN og af OECD. Siden 1952 har Færøerne desuden været omfattet af Danmarks GATT-forpligtelser (i det omfang, der ikke er taget konkrete forbehold), og fra 1. januar 1995 er Færøerne tillige omfattet af WTO-aftalen.

Færøerne udgør en del af det danske valutaområde, men har egne pengesedler, der er det lovlige betalingsmiddel på Færøerne. Møntenheden på Færøerne er króna. Med lov nr. 248 fra 12. april 1949 om pengesedler m.v. på Færøerne er værdiforholdet mellem den færøske króna og den danske krone fastlåst til 1:1.

Færøerne og europæisk integration

Danmarks indtræden i De Europæiske Fællesskaber (EF) den 1. januar 1973 omfattede i henhold til tiltrædelsestraktaten ikke Færøerne. Dog kunne Danmark, i en treårig periode, det vil sige indtil udgangen af 1975, afgive en erklæring om, at Færøerne skulle være omfattet.

På baggrund af en enstemmig lagtingsbeslutning meddelte Færøernes landsstyre imidlertid i foråret 1974, at man ikke ønskede færøsk medlemskab af EF. Herefter blev der forhandlet et handelsarrangement, der trådte i kraft den 1. september 1974.

Danmarks indtræden i EF betød bl.a., at Færøerne sammen med Danmark udtrådte af det europæiske frihandelsområde, EFTA.

Handelsarrangementet af 1974, blev i 1992, bl.a. i lys af indførelsen af EF's indre marked, afløst af en handelsaftale. Som led heri blev et tidligere system med fiskale importafgifter i 1992 afløst af en færøsk toldlovgivning med respekt for GATT-forpligtelserne, samt ikke-diskriminatoriske omsætningsskatter, herunder en merværdiafgift (moms). Efter denne told- og afgiftsreform havde Færøerne samme udgangspunkt som europæiske lande i øvrigt for at kunne indgå i et netværk af aftaler til sikring af øget frihandel mellem Færøerne og resten af Europa.

Aftalen mellem Færøerne/Danmark og EF om delvis frihandel mellem Færøerne og EF, der trådte i kraft den 1. januar 1992 blev set som en del af en bredere løsning, der omfattede Færøernes samhandel med det samlede EF og EFTA-område. Der blev de følgende år indgået frihandelsaftaler med EFTA-landene Island, Norge, Sverige, Finland, Schweiz og Østrig.

Med Sveriges, Finlands og Østrigs indmeldelse i EF pr. 1. januar 1995 blev frihandelsaftalerne med disse lande ophævet (aftalen med Østrig nåede formelt ikke at træde i kraft, men var blevet foreløbigt anvendt), og der blev undertegnet en ny handelsaftale mellem det udvidede EF og Danmark/Færøerne den 6. december 1996, der trådte i kraft 1. januar 1997. I 1999 skete ved en ændring i handelsaftalens Protokol 1 en liberalisering af Færøernes adgang til toldfri eksport af fiskeprodukter til EF.

Handelsaftalen mellem EF og Danmark/Færøerne

Aftalen af 2. december 1991 mellem på den ene side Danmarks regering og Færøernes landsstyre og på den anden side EF, som ændret ved aftalen af 6. december 1996, regulerer samhandelen mellem Færøerne og EF (inkl. Danmark).

Aftalens indhold er modelleret efter de frihandelsaftaler, som EF indgik med EFTA-landene i første halvdel af 1970'erne, og den blev anmeldt til GATT som en frihandelsaftale.

EF på den ene side og Færøerne på den anden side har i henhold til aftalen afskaffet al told- og afgiftsmæssig diskrimination af hinandens varer, dog med en række undtagelser.

I henhold til aftalen giver Færøerne EF toldfrihed for alle varer, dvs. både industri-, landbrugs- og fiskerivarer, dog med undtagelse af mælkeprodukter og fårekød. EU giver toldfrihed for færøske industrivarer, men kun for få landbrugsvarer.

Færøerne har ikke opnået fuld og ubegrænset toldfrihed i EF for alle fiskeprodukter. Der er i Protokol 1 til aftalen opregnet en såkaldt positivliste over produkter, hvor Færøerne hidtil har kunnet påvise at have haft eksport, og som derfor opnåede toldfrihed. For adskillige af disse varer blev toldfriheden imidlertid i 1991-aftalen begrænset af kvoter og referencelister, hovedsageligt beregnet på basis af EF's import fra Færøerne i en given periode. De kvotebelagte varer belægges med MFN-told, når kvoten nås. Der er gradvis sket en opblødning heri, navnlig ved en ændring i Protokol 1 i 1999, således at langt størsteparten af de fiskeriprodukter som i øjeblikket fremstilles på Færøerne, er omfattet af protokollen og har derved toldfri adgang til EU markedet. Nye fiskeriprodukter falder dog typisk udenfor Protokol 1, og bliver de derved pålagt told ved eksport til EU. Denne hindring er begrænsende for innovationslysten i den færøske fiskeindustri, idet det typisk tager to år at opnå en tilpasning af nævnte protokol. Lempelsen skyldtes bl.a. en generel vurdering af, at de i 1991-protokollen indførte begrænsninger i toldfriheden for fiskevarer stred mod intentionerne i WTO's bestemmelser om frihandel. Det skønnes at 98 pct. af Færøernes fiskeeksport til EF foregår på frihandelsbasis. Dog er toldfriheden for enkelte varer af betydning for færøsk eksport fortsat begrænset af kvoter. Dette gælder navnlig pillede rejer, samt fiskefoder.

I aftalen med Danmark/Færøerne har EF ikke fået fiskerikoncessioner som modydelse for toldfrihed for fiskeprodukter, hvilket skal ses i lyset af Færøernes specielle forhold. I præamblen til aftalen henvises der dog til parternes hensigt om at opretholde den gældende aftale om gensidigt fiskeri på et tilfredsstillende niveau, hvilket hidtil også har været anset for værende i Færøernes interesse. (Som det vil fremgå andetsteds, har EU, under henvisning til en verserende strid om fordelingen af den nordøstatlantiske makrelbestand, dog i 2011 og 2012 afvist at indgå årlige protokoller om gensidig udveksling af fiskekvoter, således at den gældende rammeaftale om gensidigt fiskeri Færøerne-EU for tiden er uvirksom).

I henhold til handelsaftalen er der oprettet en blandet kommission, hvor parterne løbende drøfter aftalens funktion og aftaler yderligere liberaliseringer. Aftalen rummer en generel udviklingsklausul, en specifik udviklingsklausul vedrørende færøske fiskeprodukters toldfri adgang til EF, i takt med udviklingen i varesortimentet, ligesom der er en fælles

erklæring om, at såfremt en af parterne giver EFTA fordele, der er mere gunstige, vil man positivt overveje at udstrække dem til modparten.

I 2006 aftaltes, at Færøernes toldfrie kvote på rejer til EF gradvis kunne hæves fra dengang 3.000 tons med 1.000 tons om året frem til 2009, hvor kvoten kunne nå op på 6.000 tons, forudsat, at færøske virksomheder udnyttede mindst 80 pct. af de forhøjede kvoter. På grund af nedgang i rejepriiser og rejefangster kunne denne betingelse ikke opfyldes, med det resultat at kvoten er forblevet 4.000 tons.

Aftalen indeholder en beskyttelsesklausul, som træder i kraft ved markedsforstyrrelser hos en af aftalens parter. Det er således muligt at indføre midlertidige beskyttelsesforanstaltninger for den ene parts egne produkter, ligeledes kan parterne indføre anti-dumpingforanstaltninger mod modpartens produkter. Dette har haft praktisk betydning. I 2002-2003 blev færøske lakseeksportører udsat for en anti-dumping-undersøgelse, der resulterede i frifindelse, mens en tilsvarende undersøgelse af ørredekseksportørerne i 2003 medførte, at EU indførte anti-dumpingafgifter på færøsk opdrættet ørred. Disse udløb i marts 2009.

EU-kommissionen tog endvidere i 2004 skridt til beskyttelsesforanstaltninger for import af opdrættslaks. Disse foranstaltninger bortfaldt dog for færøsk laks på grund af manglende tilslutning i EU's Ministerråd.

I 2000 blev handelsaftalen med EF udbygget med en aftale om veterinære anliggender. Den gør Færøerne til en del af det indre marked på dette område og medfører store praktiske lettelser i parternes samhandel. Veterinæraftalen sigter primært imod at lette eksporten af færøske fiskevarer til EF og dermed sidestille dem med varer fra EFTA-lande som Island og Norge, der i en årrække har haft tilsvarende ordninger

Den 1. januar 2002 blev der i samhandelen Færøerne-EF indført regnskabsmæssig adskillelse ved opgørelsen af varers oprindelse, analogt med hvad der gælder for andre frihandelsaftaler.

Den gensidige toldfrihed i henhold til en frihandelsaftale er begrænset til varer af de to parters oprindelse. Et vigtigt element i en frihandelsaftale er derfor udformningen af oprindelsesreglerne. En ulempe for Færøerne i den bilaterale handelsaftale med EU har været, at kravene til en vares oprindelse er strengere for fiskeprodukter end f.eks. for industrivarer. Som led i netværket af europæiske frihandelsaftaler har man indført regler om, hvorledes oprindelse kan kumuleres mellem flere af de deltagende parter. Der er indført et system med paneuropæisk kumulering af oprindelse. Den 1. december 2005 blev Færøerne, sammen med middelhavslandene, omfattet af ordningen. Dette bidrager til at lette integrationen af færøsk økonomi i en europæisk sammenhæng. Ordningen medfører bl.a., at færøske fiskeforarbejdningsfabrikker vil kunne anvende f.eks. islandske eller norske råvarer, uden at dette går ud over toldfriheden i f.eks. EU, samt at islandske

eller norske virksomheder vil kunne købe færøsk rå fisk, forarbejde den og sælge den under præferencetold i EU. Endvidere vil varer, der f.eks. er produceret i Danmark på grundlag af f.eks. norske råvarer, i henhold til aftalen kunne importeres toldfrit til Færøerne. Nyordningen indebar, at også oprindelsesreglerne i de gældende aftaler med EFTA-landene (Island, Norge og Schweiz) blev ajourført tilsvarende.

Fra landsstyrets side er der i en årrække blevet udtrykt interesse for at indgå i en ny og mere integreret samarbejdsordning med EU. Man har således udtrykt interesse for, at den frie udveksling udstrækkes til at omfatte en række EØS-relaterede områder som fri bevægelse for varer, tjenesteydelser, kapital og personer. Tilsvarende ønskes også sektorpolitikker såsom uddannelse, forskning og kultur, samt luftfart, inddraget. Disse emner har været genstand for sonderinger eller drøftelser mellem på den ene side færøske og danske myndigheder og på den anden side EU-kommissionen. En aftale om færøsk deltagelse i EU's 7. Rammeprogram for forskning blev undertegnet i juni 2010 og trådte midlertidigt i kraft med virkning fra 1. januar 2010. Landsstyret nedsatte i foråret 2009 et ekspertudvalg til at se på mulighederne for et tættere og bredere forhold mellem Færøerne og EU. Udvalget afgav betænkning den 21. maj 2010. På grundlag heraf forelagde landsstyret for Lagtinget i marts 2011 følgende forslag til lagtingsbeslutning: ”Lagtinget tilslutter sig, at landsstyret indleder forhandlinger med EU om tættere samarbejde på områder, hvor dette vurderes at tjene landets interesser bedst.” Lagtinget tog ikke stilling til forslaget. Landsstyret overvejer fortsat, hvorledes sagen skal gribes an over for EU og arbejder i øjeblikket (foråret 2012) med en nøjere redegørelse om de områder, som bør prioriteres i en modernisering af samarbejdet mellem Færøerne og EU. Hensigten er, at denne skal ligge til grund for konkrete forhandlinger om en anden generations aftale med EU.

Siden 28. august 2013 har EU med forordning 793/2013 ”om fastlæggelse af foranstaltninger for Færøerne med henblik på at sikre bevarelsen af bestanden af atlantisk sild” iværksat handelsrelaterede tiltag mod Færøerne på grund af stridigheder om fordeling af sildekvoter mellem kystlandene. De handelsrelaterede tiltag indeholder dels et import- og transitforbud for atlantisk sild og makrel fra Færøerne, dels indeholder de et forbud mod, at færøske fartøjer, som fisker sild og makrel eller skibe, som fisker færøsk sild og makrel på færøsk fiskerilicens, anvender EU's havne, herunder også danske havne. Derudover rammer tiltagene også fragtskibe, som har transporteret eller transporterer sil eller makrel, der er blevet fisket i færøsk farvand. Makrel er også omfattet af de handelsrelaterede tiltag, da Kommissionen har valgt at definere makrel som en ”tilknyttet art” til atlantisk sild, da det ofte ikke er muligt at fange sild uden samtidig at fiske makrel.

Færøerne fik den 16. august 2013 en fuldmagt af udenrigsminister Villy Søvndal til indledning af en voldgiftssag under Havretskonventionens Bilag VII i tvisten mellem Færøerne og EU. Samme dag indledte Færøerne voldgiften. Færøerne og Danmark har anmodet om, at tiltagene sættes ud af kraft mens voldgiftssagen behandles. Dette ønske

har EU dog ikke efterkommet. Færøerne fik desuden den 1. november 2013 en fuldmagt af udenrigsministeren til iværksættelse af en WTO-tvivilsbilæggelsessag mod EU. Som første skridt i tvivilsbilæggelsessagen anmodede Færøerne den 4. november 2013 om konsultationer med EU.

Hoyviksaftalen

Den 31. august 2005 blev der i Hoyvik på Færøerne undertegnet en aftale med Island, den såkaldte Hoyvikssáttmáli (Hoyvikaftale), der afløste den tidligere frihandelsaftale mellem Island og Færøerne fra 1992. Den nye aftale udvider frihandelsaftalen med fri bevægelighed også for arbejdskraft, kapital og tjenester, samt at den åbner mulighed for udvidet sektorsamarbejde.

I Hoyvikaftalens indledende bemærkninger pointeres der, at parterne har vedtaget afskaffe alle hindringer for økonomiske forbindelser mellem Island og Færøerne inden for aftalens indholdsmæssige rammer. Formålet med aftalen er at etablere et fælles økonomisk område, der omfatter landenes territorier, og hvor enhver forskelsbehandling på grundlag af nationalitet, driftssted eller varers oprindelsessted ikke er tilladt. Desuden udtrykker parterne deres vilje til at udvikle og udbygge deres samarbejde på andre områder. Aftalen trådte i kraft 1. november 2006.

Andre handelsaftaler

Udover aftalen med EF har Færøerne fortsat frihandelsaftaler med Norge og Schweiz. Herudover blev der henholdsvis i 1997 og 1998 indgået frihandelsaftaler med Estland og Polen (trådt i kraft henholdsvis 1998 og 1999). Estlands og Polens medlemskab i EU pr. 1. maj 2004 medførte bortfald af disse aftaler, idet samhandelen med disse lande blev omfattet af aftalen om samhandel Færøerne og EF. Med Rusland blev der i 2006 undertegnet en brevveksling om gensidig mestbegunstigelsesbehandling.

Landsstyrets interesse for at indgå handelsaftaler skal bl.a. ses på baggrund af Færøernes ønske om, at færøske eksportvarer, navnlig fiskeprodukter, ikke skal udsættes for en dårligere toldbehandling i andre lande end tilsvarende produkter fra EF, og navnlig fra EFTA-landene, hvis aftaler med mange lande indebærer betydelige toldpræferencer for fisk og fiskevarer.

Færøerne og EFTA

Som led i landsstyrets bestræbelser på at få placeret Færøerne i den europæiske integrationsproces påbegyndte landsstyret i 2006 sonderende drøftelser med EFTA-landene (Norge, Islands, Schweiz og Liechtenstein) om mulighederne for Færøernes tilknytning til den europæiske frihandelssammenslutning EFTA. Repræsentanter for landsstyret aflagde besøg i EFTA-hovedstæderne, og Danmarks udenrigsminister tilkendegav, bl.a. i samtaler med sine kollegaer fra EFTA-landene den danske regerings støtte til de færøske bestræbelser. Disse bestræbelser bar ikke frugt. Der kan næppe forventes nye udmeldinger fra EFTA's side, så længe Island forhandler med EU om medlemskab.

Eksport

Færøernes eksport af varer fordelt på hovedgrupper er vist i *tabel 5.2*. For en opgørelse af eksporten fordelt på fiskearter m.v. henvises til *bilag 5.1*.

Tabel 5.2 Færøernes eksport af varer 2009-2013

	2009	2010	2011	2012	2013
	----- Mio. kr. -----				
Nedkølet/iset fisk	1.444	1.447	1.765	1.628	1.974
Frossen fisk	1.685	2.145	2.219	2.737	2.978
Saltfisk	335	426	454	401	382
Røget fisk	12	7	1	1	1
Tørret fisk	170	191	122	201	262
Fiskekonserves	8	8	9	0	0
Anden konserveret fisk	27	72	37	44	174
Andre fiskeprodukter	0	3	0	24	11
Andre varer	198	182	169	173	198
<i>Eksport ekskl. skibe, fly o.lign.</i>	<i>3.879</i>	<i>4.480</i>	<i>4.778</i>	<i>5.209</i>	<i>5.981</i>
Skibe, fly o.lign.	226	217	629	306	104
<i>Eksport i alt</i>	<i>4.105</i>	<i>4.697</i>	<i>5.407</i>	<i>5.515</i>	<i>6.085</i>
	----- Pct. -----				
Ændring i pct.	-5,5	14,4	15,1	2,0	10,3
Ændring i pct. ekskl. skibe m.v..	3,7	15,5	6,7	9,0	14,8
Eksport i pct. af BNP	34,2	36,3	40,8	40,4	42,4

Kilde: Hagstova Føroya og Tabel 5.1

Der har været en meget positiv udvikling i eksportindtægterne i 2013, hvor indtægterne af eksport ekskl. skibe m.v. er steget knap 800 mio. kr. svarende til 10,3 pct. i forhold til 2012, som også var et år med en ret stor vækst i eksportindtægterne.

Langt den største del af denne positive udvikling i 2013 kan henføres til eksporten af laks. Der blev i 2013 eksporteret laks for 2.456 mio. kr. i forhold til 1.823 mio. kr. i 2012. Det vil sige, at eksportindtægterne af kun laks steg med 634 mio. kr. i 2013 svarende til godt 79 pct. af den samlede stigning i eksportindtægterne ekskl. skibe mv. Eksportindtægterne fra laks opdrætslaks udgjorde 40,4 pct. af de samlede eksportindtægter i alt i 2013 og 41 pct. af eksportindtægterne ekskl. skibe, fly og lignende.

Eksporten af sild og makrel udgjorde med 1.213 mio. kr. 19,9 pct. af de samlede eksportindtægter i 2013 og 20,3 pct. af indtægterne ekskl. skibe, fly og lignende.

Der var også en meget positiv udvikling i eksporten i 2010, 2011 og 2012, idet stigningen i eksporten ekskl. skibe i 2010 var 15,5 pct., i 2011 6,7 pct. og i 2012 9,0 pct. Eksporten af laks steg med 11 pct. i 2010, men især var en øget eksport af sild, makrel og blåhvilling med til at trække eksporten op i 2010. Der blev i 2010 eksporteret for knap 250 mio. kr.

mere sild, makrel og blåhvilling end i 2010, hvilket var en stigning på 25 pct. Samtidig steg eksporten af torsk og kuller med 9 pct.

Eksporttallene for 2011 viser en stigning i eksporten ekskl. skibe på 298 mio. Der er i 2011 fald i eksportværdien af de traditionelle fiskevarer. Eksporten af kuller faldt godt 33 pct., eksporten af sej godt 27 pct. og torsk ca. 2 pct. Dog opvejede eksportværdien af laks og makrel godt og grundigt dette fald. I 2011 var der eksporteret for 412 mio. mere makrel end i 2010, svarende til en fremgang på godt 128 pct. Lakseeksporten gav 279 mio. mere i 2011 end i 2010, svarende til en fremgang på ca. 21 pct.

I 2012 var værdien af eksporten 431 mio. kr. højere end den var i 2011 ekskl. skibe og lignende. Eksporten af laks stod for halvdelen af den øgede eksportværdi med en indtjening på 203 mio. kr. mere end i 2011, svarede til 12,6 pct. Derefter står makrel, blåhvilling og sild for resten af den øgede eksportværdi.

Eksportens procentvise fordeling på bestemmelseslande i forhold til værdien af eksporten for årene 2009-2013 fremgår af *tabel 5.3.* på næste side. På grund af ændret opgørelsesmetode kan tallene i *tabel 5.3* ikke sammenlignes med tilsvarende opgørelser i Rigsombudsmandens beretninger fra før 2002.

Tabel 5.3 Færøernes eksport i pct. fordelt på bestemmelsesland 2009-2013

	2009	2010	2011	2012	2013
	----- Pct. -----				
Rusland	4,0	3,2	7,8	8,4	11,5
Storbritannien	17,2	16,3	13,5	11,4	11,3
USA	7,5	7,5	9,2	6,6	10,6
Tyskland	8,6	11,3	8,4	7,0	8,9
Nigeria	4,1	7,5	9,5	8,7	7,4
Danmark	10,7	10,2	7,5	7,2	6,8
Kina	2,4	1,4	1,9	3,6	6,7
Frankrig	10,7	8,8	5,9	7,2	5,2
Holland	1,2	2,3	6,6	7,3	4,9
Polen	2,6	2,3	2,8	5,3	3,7
Spanien	4,3	4,4	4,8	3,4	3,6
Norge	8,7	6,1	3,9	4,3	3,5
Italien	3,2	3,3	2,9	3,1	2,8
Sverige	0,9	0,9	0,8	1,7	2,1
Taiwan	1,3	0,4	0,4	1,0	1,5
Island	1,4	1,6	6,4	6,2	1,2
Japan	1,3	1,1	0,7	0,6	0,9
Ukraine	0,9	0,4	0,2	0,1	0,8
Panama	0,0	0,0	0,2	0,0	0,7
Kanada	0,9	0,9	1,0	0,9	0,7
Andre lande	8,1	10,0	5,8	5,8	5,3
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Kilde: Hagstova Føroya. Landenes rækkefølge er opgjort efter, hvor Færøernes største eksportværdi lå i 2013

Som det fremgår af *tabel 5.3* var Rusland Færøernes største eksportmarked i 2013 tæt efterfulgt af Storbritannien og derefter USA. Danmark, der tidligere var Færøernes største eksportmarked, blev først i en årrække overhalet af Storbritannien og senere også af andre lande således, at Danmark i 2013 lå nummer 6 i rækken tæt efterfulgt af Kina. Danmarks position som eksportmarked i forhold til Færøerne er faldet markant i takt med, at Færøernes eksportvarer har ændret sig fra at bestå af størstedelen torsk, sej og kuller til nu at bestå af størstedelen laks og pelagisk fisk.

Uden for EU har det amerikanske marked atter fået relativ stor betydning, med en stigning til 10,6 pct., efter at eksporten hertil over en årrække var faldet markant og kun udgjorde 1,0 pct. i 2007. Dette skyldes, at de færøske fiskeopdrættere siden 2009 har mærket en øget efterspørgsel efter opdrættslaks i USA. Denne udvikling startede, da de chilenske opdrætsbesætninger, som traditionelt har afsat store mængder laks til USA, oplevede udbredte problemer med sygdom. Den voksende eksport til Kina skyldes også stor efterspørgsel efter færøsk opdrættslaks. Eksporten til Nigeria består til dels af makrel og til

dels af tørrede fiskehoveder og andre tørrede fiskeprodukter, som er en meget populær og billig dagligvare i Nigeria.

Import

Færøernes import af varer fordelt på hovedgrupper i perioden 2009-2013 er vist i *tabel 5.4*.

Tabel 5.4 Færøernes import af varer 2009-2013

	2009	2010	2011	2012	2013
	----- Mio. kr. -----				
Til landbrug og fiskeopdræt.....	150	167	249	336	381
Bygge- og anlægsvirksomhed.....	348	334	352	357	427
Produktion i øvrigt.....	899	918	1.043	1.342	1.311
Brændsel m.v.	654	962	1.124	1.303	1.249
Maskiner og udstyr	336	321	365	447	408
Biler	94	127	159	213	279
Direkte forbrug	1.132	1.125	1.140	1.170	1.223
Råvarer til fiskeindustri	104	161	125	156	168
<i>Import ekskl. skibe, fly og lign. ....</i>	<i>3.717</i>	<i>4.116</i>	<i>4.556</i>	<i>5.355</i>	<i>5.446</i>
Skibe, fly og lign.....	494	254	723	1.328	825
<i>Import i alt .....</i>	<i>4.211</i>	<i>4.370</i>	<i>5.279</i>	<i>6.683</i>	<i>6.271</i>

Kilde: Hagstova Føroya.

Importen af skibe, fly m.m. varierer meget fra år til år, og da disse tal dækker over meget store enkeltstående investeringer i især supply- og fiskeskibe, giver det et mere retvisende billede at se på importen ekskl. skibe og fly. Ekskl. skibe og fly var importen stort set uændret i perioden 2004-2005, men steg så markant i 2006 med knap 23 pct. Den markante økonomiske fremgang, der startede i 2006 kommer dermed til udtryk i importen. Den kraftige stigning i 2006 fortsatte i 2007 – dog lidt mere afdæmpet. Efter et mindre fald i importen i 2008, er der for 2009 tale om et fald i importen på 25 pct. I 2009 er importen af olie igen faldet drastisk, med 39 pct.

Stigningen i importen i perioden 2006-2007, stagnation i 2008 og faldet i 2009 ses også i de øvrige varegrupper såsom materialer til bygge- og anlægsbranchen, øvrig produktion maskiner, motorkøretøjer og direkte forbrug.

Efter et par år med faldende import vendte udviklingen i 2010 og der er fortsat vækst i importen. Ekskl. skibe og fly steg importen knap 11 pct. i 2010, igen med knapt 11 pct. i 2011 og med hele 17 pct. i 2012.

I 2013 er importen ekskl. skibe og fly nærmest stagneret og viser kun en stigning på 1,7 pct. Den største stigning ses i varer til direkte forbrug og i importen af biler.

I tabel 5.5 er vist Færøernes import fordelt på oprindelsesland i perioden 2009-2013.

Tabel 5.5 Færøernes import i pct. fordelt på oprindelsesland 2009-2013

	2009	2010	2011	2012	2013
	Pct.				
Norge	18,2	17,7	27,1	27,2	28,7
Danmark	30,3	34,2	26,3	23,5	24,6
Tyskland	6,1	6,3	5,6	9,6	10,0
Island	2,7	2,8	8,1	8,3	4,4
Kina	4,3	4,4	4,0	3,9	4,4
Polen	2,9	3,5	3,1	3,4	4,0
Sverige	6,0	7,0	3,4	3,2	3,8
Storbritannien	3,2	3,5	2,6	2,6	2,5
Frankrig	1,9	1,7	1,6	1,4	2,3
Holland	1,7	1,6	1,6	1,5	1,8
Brasilien	0,4	1,3	1,2	1,4	1,2
Italien	1,0	1,1	0,8	0,8	0,8
Japan	0,9	0,9	0,8	0,6	0,8
USA	1,3	1,2	1,0	0,9	0,8
Andre lande	18,9	13,0	12,7	11,8	10,0
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Kilde: Hagstova Føroya. Landenes rækkefølge er sat efter det land, hvor Færøerne importerede den største værdi i 2013.

Den største del af den færøske import er de seneste 3 år kommet fra Norge. Den største del af importen fra Norge består af brændsel og fiskefoder eller råvarer til fiskefoder. Visse år kan import af skibe fra også påvirke importværdien fra Norge.

I 2013 blev der importeret for en værdi af knap 1,8 mia. kr. fra Norge, hvoraf import af brændsel udgjorde ca. halvdelen med en værdi på ca. 900 mio. kr. Der blev importeret fiskefoder og råvarer til fiskefoder for 316 mio. kr. og importen af skibe udgjorde 500 mio. kr.

Frem til 2010 kom langt den største del af importværdien fra Danmark, men den er faldet i takt med den øgede import fra Norge. Dog bliver de fleste dagligvarer stadig importeret Danmark, således at Danmark i dag ligger som Færøernes næst største importmarked med 24,6 pct. af den samlede importværdi i forhold til 34,2 pct. i 2010.

Handelsbalancen

I tabel 5.6. er vist Færøernes handelsbalance for perioden 2009-2013.

Tabel 5.6 Færøernes handelsbalance 2009-2013

	2009	2010	2011	2012	2013
	----- Mio. kr. -----				
<i>Eksport</i>	4.105	4.697	5.407	5.515	6.085
Skibe og fly	226	217	629	306	104
Ekskl. skibe og fly	3.879	4.480	4.778	5.209	5.981
<i>Import</i>	4.211	4.370	5.279	6.683	6.271
Skibe og fly	494	254	723	1.328	825
Ekskl. skibe og fly	3.717	4.116	4.556	5.355	5.446
<i>Handelsbalancen</i>	-106	327	128	-1.168	-186
Skibe og fly	-268	-37	-94	-1.022	-721
Ekskl. skibe og fly	162	364	222	-146	535

Kilde: Tabel 5.2. og Tabel 5.4.

Der er i 2013 et overskud på handelsbalancen på godt 500 mio. kr. ekskl. skibe og fly. Den samlede handelsbalance i 2013 viser dog et underskud på knap 200 mio. kr. I 2012 var handelsbalancen negativ med 146 mio. kr. ekskl. skibe og fly før første gang siden 2009. Den samlede handelsbalance i 2012 var negativ med knap 1,2 mia. kr. Dette skyldtes både investeringer i nyt fly til Atlantic Airways og import af nybyggede skibe.

I perioden 2004-2009 var der årlige underskud på handelsbalancen. Handelsbalancen for 2007 viste et underskud på 1,5 mia. kr. inkl. skibe. Ekskl. skibe var underskuddet ca. 400 mio. kr. mindre. Udviklingen fra 2004-2007, hvor underskuddet på handelsbalancen voksede eksplosivt, kan henføres til, at importen er steg kraftigt i de år. Eksporten, som næsten udelukkende er baseret på fisk og fiskeprodukter, steg også i samme periode, men langt fra i samme tempo som importen er steget. I 2008 begyndte udviklingen at vende – denne udvikling skyldes for det første, at importen begyndte at falde og for det andet, at der faktisk var overskud på handelsbalancen i forhold til skibe, fly m.v. i 2008. Netop 2008 var præget af eksport af et par meget store fiskefartøjer, som vægter meget tungt i eksportopgørelsen. I 2009 nærmede man sig balance mellem eksport og import, da importen som følgende af svigtende konjunkturer faldt kraftigt og væsentlig mere end eksporten gjorde det år.

I 2010 og 2011 blev underskud vendt til overskud. Det skyldes, at eksporten i 2010 og 2011 steg væsentlig mere end importen. Især er det eksporten af laks og makrel, der har vist fremgang, mens importen stort set var drevet af høje oliepriser.

Betalingsbalancen

Den færøske betalingsbalance omfatter foruden handelsbalancen bl.a. tjenesteydelser (søtransport, rejser m.v.), lønninger, renter samt overførsler fra den danske stat (bloktilskud) og Danmarks Nationalbank (andel af Nationalbankens overskud).

Markante underskud på handelsbalancen i 2005 og 2006 førte til en væsentlig reduktion af betalingsbalancen i forhold til 2004, hvor der var et betalingsbalanceoverskud på 777 mio. kr. Der var dog fortsat overskud på betalingsbalancen i 2005 og 2006, hvilket bl.a. kan tilskrives bloktilskuddet fra Danmark. Bloktilskuddet har efter aftale med Færøernes landsstyre været uændret 615,5 mio. kr. årligt i perioden 2002-2011.

For 2012 blev regeringen og landsstyret enige om, at bloktilskuddet skulle reguleres i overensstemmelse med det generelle pris- og lønindeks på den danske finanslov for 2012. Bloktilskuddet for 2012 blev herefter fastsat til 624,1 mio. kr. For 2013 blev bloktilskuddet igen aftalt reguleret i overensstemmelse med det generelle pris- og lønindeks og blev derved fastsat til 632,2 mio. kr.

Regeringen og landsstyret har nu indgået en tre årig aftale om bloktilskuddet. Aftalen fastsætter, at bloktilskuddet i 2014 udgør 635,4 mio. kr. og reguleres 1. januar 2015 og 1. januar 2016 med det af Finansministeriet fastsatte generelle pris- og lønindeks inklusive niveauekorrektion.

Den seneste opgørelse fra Færøernes Statistik med en opgørelse af Færøernes betalingsbalance frem til 2012 viser, at der igen er underskud på betalingsbalancen efter to år i træk med store overskud på henholdsvis 0,8 mia. kr. i 2010 og 0,9 mia. kr. i 2011. Underskuddet på betalingsbalancen var størst i 2007, hvor betalingsbalancen viste et underskud på knap 1,5 mia. kr., og i 2009 svarede underskuddet på betalingsbalancen stort set til underskuddet på handelsbalancen.

En oversigt over den færøske betalingsbalances løbende poster i perioden 2008-2012 er vist i *tabel 5.7*.

Tabel 5.7 Færøernes betalingsbalance 2007-2012

	2008	2009	2010	2011	2012
	----- Mio. kr. -----				
Løbende indt. fra udlandet	7.723	6.783	7.964	9.035	9.378
Løbende udg. til udlandet	7.879	6.915	7.152	8.151	9.824
Betalingsbalancen saldo.....	-156	-132	811	884	-447

Kilde: Hagstova Føroya

Udlandsgælden

Færøerne havde ved udgangen af 2012 et nettotilgodehavende over for udlandet på 2,4 mia. kr. Dog var den offentlige nettoudlandsgæld 1,6 mia. kr. ved udgangen af 2012. Året før havde Færøerne den markant højeste nettoudlandsgæld i en lang årrække, da den ved udgangen af 2011 udgjorde 2,1 mia. kr.

Den private sektor havde ved udgangen af 2012 et nettotilgodehavende i udlandet på 4,0 mia. kr. i forhold til 4,4 mia. kr. i 2011.

Siden 2008 har landskassen haft underskud på de offentlige finanser. Landskassen har finansieret underskuddene med øget låntagning. Dette har ført til en voksende offentlig gæld. Ifølge en fremskrivning vil landskassens gældsbyrde ligge stabilt omkring 36-37 pct. af BNP frem til 2017, men den offentlige sektor på Færøerne vil fortsat have en lav gældsbyrde. Den offentlige bruttogæld på Færøerne er relativt ca. halv så stor som landene i europaområdet.

Tabel 5.8 Færøernes nettoudlandsgæld 2007-2012

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
	----- Mio. kr. -----					
Offentlig	-424	-265	175	723	2.129	1.555
Privat	-3.356	-1.361	-1.556	-2.267	-4.377	-4.007
I alt	-3.780	-1.626	-1.381	-1.544	-2.248	-2.447

Kilde: Hagstova Føroya. Der fandtes ikke en opgørelse for 2013 ved redaktionens afslutning.

5.4 Prisudviklingen

Selv om Færøerne er en del af det danske valutaområde, varierer priserne på Færøerne fra danske priser. Årsagen hertil er bl.a. tilskuds- og afgiftspolitikken samt fragtomkostningerne.

Der er ved lagtingslov nedsat et konkurrenceråd. Konkurrencerådet består af fem medlemmer udpeget af landsstyremanden for erhvervsanliggender. Formålet med loven er at fremme konkurrence i produktion og handel ved at skabe mest mulig gennemsigtighed vedrørende konkurrenceforholdene. Med henblik på at fremme konkurrence eller skabe gennemsigtighed i prisforholdene kan konkurrencerådet for en periode i op til to år pålægge en virksomhed at oplyse om priser, avancer, handelsbetingelser m.v. Loven indeholder endvidere bestemmelser om prismærkninger og dokumentation om prisfastsættelse m.v. Hvis konkurrencerådet er af den opfattelse, at der er tale om skadelig begrænsning af konkurrenceforholdene, og dette ikke kan løses ved forhandling, kan rådet for en periode på op til et år ad gangen fastsætte maksimums-/minimumspriser eller kræve dokumentation for udregning af priser eller avancer.

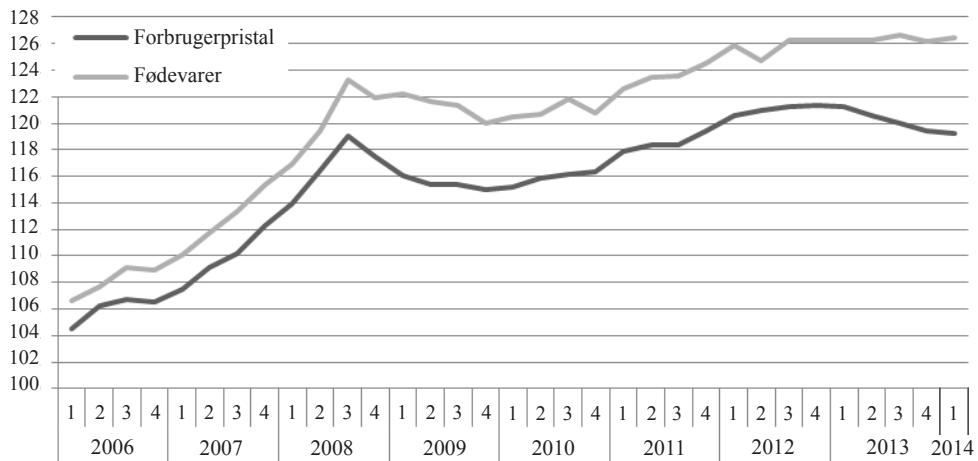
Færøernes Statistik (Hagstovan) udarbejder pristalsberegninger.

Den 1. april 2001 overgik man til et nyt forbrugerpristal. Det nye forbrugerpristal er baseret på en ny undersøgelse af husholdningernes samlede forbrug for 1998. Det gamle forbrugerpristal var baseret på en undersøgelse i 1971 og 1972 af 47 husstandes (med to - otte børn) forbrug og var først og fremmest tiltænkt at skulle vise prisudviklingen for en afgrænset del af de færøske husholdninger (en lønmodtager-børnefamilie), da det oprindelig var hensigten at anvende forbrugerpristallet til pristalsregulering af lønninger, hvor især børnefamilierne skulle sikres.

Det nye forbrugerpristal skal først og fremmest vise prisudviklingen på Færøerne for varer og tjenester i helhed for en gennemsnitshusholdning og ikke for en bestemt samfundsgruppe eller husholdningstype. Det viste sig, at der har været en væsentlig forskydning i husholdningernes forbrugssammensætning i de 26 år, der har været mellem de to undersøgelser af forbrugssammensætningen. Hvor godt 52 pct. af en husholdnings forbrug i 1972 gik til fødevarer og beklædning, så var andelen kun 27 pct. i 1998. Desuden indgår der i det nye forbrugerpristal nogle varer og tjenester, som slet ikke blev udbudt eller efterspurgt i 1972.

Da det nye forbrugerpristal er opgjort på en anden måde end det forrige forbrugerpristal, og med et helt andet formål, er det ikke muligt umiddelbart at sammenligne prisudviklingen før og efter 1. april 2001. Udviklingen i forbrugerpristallet i *figur 5.3* for perioden 2006 – april 2014, kan derfor ikke sammenlignes med forbrugerpristallet fra udgaver af Rigsombudsmandens beretning før 2002.

Figur 5.3 Udviklingen i forbrugerpristallet 2006-2014. Index 100 = 2001

Kilde: Hagstova Føroya.

Forbrugerpristallet er faldet med 1,7 pct. fra 1. kvartal 2013 til 1. kvartal 2014. Dette skyldes især fald i boligudgifterne. Renterne på boliglån er faldet 21,5 pct. og prisen på fyringsolie til husholdninger er faldet 3,8 pct. Sammenlagt er boligudgifterne faldet 7,9 pct. Priserne på andre varer er ligeledes faldet i perioden. Prisen på tøj er faldet 2,0 pct., prisen på kommunikationstjenester er faldet 2,3 pct. og priserne i grupperingen andre varer og tjenester er faldet 3,7 pct. Den højeste prisvækst har været i grupperingen hotel og restauranter, hvor prisen er gået 1,7 pct. op.

Prissen på fødevarer under et er så at sige uændret, om end prisen på de enkelte varer har ændret sig. Prisen på frugt er steget 3,2 pct., prisen på grøntsager er steget med 1,3 pct. mens prisen på kaffe er faldet med 6,9 pct.

Fra 4. kvartal 2013 til 1. kvartal 2014 er forbrugerpristallet faldet 0,2 pct. Det største fald har været i grupperingen tøj og sko, hvor priserne er faldet 2 pct. og dernæst er priserne på boligudgifter faldet 1,6 pct.

6. Offentlige finanser

De offentlige finanser på Færøerne omfatter staten, hjemmestyret, kommunerne samt en række offentlige institutioner og fonde.

Fra hjemmestyreordningens indførelse i 1948 til i dag har det færøske hjemmestyre overtaget ansvaret for en stadig større del af de offentlige opgaver på Færøerne. Hvor overtagelsen af et sagsområde er sket som særanliggende, har hjemmestyret samtidig overtaget det fulde økonomiske ansvar for områdets finansiering. Har hjemmestyret derimod overtaget administrationen af et fællesanliggende, finansieres området fortsat delvist af tilskud (bloktilskud) fra den danske stat.

6.1 Statens udgifter på Færøerne

Bloktilskuddet

Regeringen og Færøernes landsstyre indgik i 1987 en aftale om en tilskudsreform, som indebar, at størstedelen af de statslige tilskud i form af refusioner til Færøerne pr. 1. januar 1988 blev omlagt til generelle tilskud (bloktilskud). Det gjaldt bl.a. udgifterne på sundhedsområdet og på undervisningsområdet. Refusionssystemet er alene bibeholdt for udgifterne til pensionerede folkeskolelærere.

Bloktilskuddet for 1999-2001 blev fastsat 10. juni 1998 ved aftale mellem regeringen og landsstyret. Tilskuddet blev for 1999 aftalt til 932 mio. kr. årligt i reelt niveau, dvs. at tilskuddet herefter blev reguleret med pris- og lønreguleringerne på statens driftsbudget.

Den 21. december 2001 indgik regeringen og landsstyret aftale om, at hjemmestyret overtog sagsområderne den offentlige forsorg og skolevæsenet som særanliggende pr. 1. januar 2002 i medfør af hjemmestyrelovens § 2. Med overtagelsen af sagsområderne har Færøernes hjemmestyre overtaget de med sagsområderne forbundne udgifter. Der blev på den baggrund mellem regeringen og landsstyret aftalt, at bloktilskuddet blev reduceret i overensstemmelse hermed. De to sagsområders andel af bloktilskuddet for 2001 udgjorde i alt 366,4 mio. kr. fordelt med 92,4 mio. kr. til den offentlige forsorg og 274,0 mio. kr. til skolevæsenet. Bloktilskuddet blev for 2002 derefter fastsat til 615,5 mio. kr. Heraf vedrører 117,0 mio. kr. særfor sorgen; 213,3 mio. kr. folkeforsikringen (henlæggelse til opførelse af alderdoms- og plejehjem, ulykkesforsikringsområdet, sygedagpenge, folkepension mv.); 283,6 mio. kr. sundhedsvæsenet og 1,6 mio. kr. Færøernes Fiskerilaboratorium.

Efter aftale mellem landsstyret og den danske regering blev bloktilskuddet fastfrosset på niveauet for 2002 og således fastsat til 615,5 mio. kr. nominelt årligt i perioden 2003-2006 (L 312/2002). Dette princip er videreført i aftalerne for 2007-2011, og tilskuddet blev

dermed ikke reguleret med pris- og lønreguleringen på statens driftsbudget for perioden 2002-2011.

Efter det seneste valg til Lagtinget fremsatte landsstyret et ønske om at få genindført reguleringen af bloktilskuddet. Efter forhandlinger mellem landsstyret og regeringen blev det aftalt, at niveauet for tilskuddet for 2012 skulle reguleres i overensstemmelse med det generelle pris- og lønindeks på finansloven for 2012. Det medførte en forhøjelse af tilskuddet med 8,6 mio. kr. i forhold til det hidtidige niveau på nominelt 615,5 mio. årligt, som tilskuddet har udgjort siden 2002. Bloktilskuddet for 2013 blev ligeledes reguleret i overensstemmelse med det generelle pris- og lønindeks på finansloven og for 2013 fastsat til 632,2 mio. kr.

Efter at regeringen og landsstyret i perioden 2009-2013 kun indgik ét-årige aftaler, blev regeringen og landsstyret enige om at indgå en tre-årig aftale for 2014-2016. Bloktilskuddet for 2014-2016 er fastsat ved L 1602/2013 og medfører en real videreførelse (pristalsregulering) af statens tilskud. Bloktilskuddet er for 2014 herefter fastsat til 635,4 mio. kr. og reguleres for de kommende to år med pris- og lønreguleringerne på statens driftsbudget.

Statens drifts- og anlægsudgifter

De statslige udgifter på Færøerne omfatter bloktilskud, refusion af visse pensionsudgifter og fra 1993 desuden krigspensioner samt udgifter til driften af statslige institutioner på Færøerne, herunder enkelte anlægsudgifter.

Statens drifts- og anlægsudgifter (netto) vedrørende Færøerne i perioden 2009-2013 er vist i *tabel 6.1*. For en mere detaljeret oversigt henvises til *bilag 6.1*.

Tabel 6.1 Statens drifts- og anlægsudgifter på Færøerne 2009-2013

	2009	2010	2011	2012	2013
	----- Mio. kr. -----				
<i>Tilskud i alt:</i>	711,4	711,3	709,7	715,2	720,5
Bloktilskud.....	615,5	615,5	615,5	624,1	632,2
Krigspensioner	53,3	50,7	47,9	42,4	39,5
Lærerpensioner.....	20,8	21,6	22,5	24,4	24,0
Andre pensioner	21,8	23,5	23,8	24,3	24,8
<i>Drifts- og anlægsudgifter</i>					
<i>statslige institutioner</i>	276,5	270,4	321,4	351,9	253,5
<i>I alt</i>	987,9	981,7	1.031,1	1.067,1	974,0

Kilde: Oplysninger fra statsinstitutioner samt finanslove. Der skal bemærkes, at Bygningsstyrelsens udgifter fra centrale puljer ikke er medtaget i opgørelsen.

Opgørelsen omfatter alene de direkte udgifter, som staten enten yder som driftstilskud eller udgifter til driften af de statslige institutioner på Færøerne. Indirekte udgifter f.eks. i forbindelse med færingers uddannelse ved uddannelsesinstitutionerne i Danmark og den bistand, som en række danske myndigheder til stadighed yder hjemmestyrets institutioner, indgår ikke i opgørelsen.

Statens og andre offentlige institutioners udlån og garantier

KommuneKredit og Fiskeribanken har ydet lån og garantier til forskellige formål på Færøerne. Långivningen fra KommuneKredit sker med garanti fra staten og landsstyret. Kun to færøske kommuner havde i 2013 en restgæld til KommuneKredit. Der har ikke været nye udlån fra KommuneKredit til Færøerne i flere år. Fiskeribanken har ydet lån til finansiering af fiskefartøjer. Folketinget besluttede i 2005 at nedlægge Fiskeribanken med udgangen af 2008.

KommuneKredits nyudlån i årene 2010-2013 og den samlede restgæld på lån pr. 31. december 2010-2013 er vist i *tabel 6.2*.

Tabel 6.2 Offentlige danske institutioners nye udlån og udlånsrestgæld 2010-2013

	Nye udlån				Udlånsrestgæld ultimo året			
	2010	2011	2012	2013	2010	2011	2012	2013
	----- Mio. kr. -----							
KommuneKredit.....	0,0	0,0	0,0	0,0	10,5	8,0	6,0	4,5

Kilde: KommuneKredit.

Udover ovennævnte offentlige udlån til færøske kommuner og finansiering af fiskefartøjer har landskassen en gæld til den danske stat.

I aftalen af 10. juni 1998 mellem regeringen og landsstyret blev landsstyrets gæld til staten nedskrevet med 900 mio. kr. Endvidere blev 500 mio. kr. af restgælden hensat som et rente- og afdragsfrit lån. Lånet afskrives, såfremt der efter 20 år ikke er startet en udvinding af råstoffer. Den resterende gæld skulle i henhold til aftalen afvikles som et 20-årigt annuitetslån på 4.023 mio. kr. til en fast årlig rente på 5 pct. Annuiteten var fastsat til 323 mio. kr. årligt.

Ovennævnte aftale gav landsstyret ret til førtidig indfrielse af restgælden helt eller delvis. Sidst i 2003 blev landskassens gæld til den danske stat ekstraordinært nedbragt med 1,7 mia. kr. Nedbringelsen af gælden blev finansieret ved at trække 0,5 mia. kr. på landskassens indestående i Færøernes Landsbank og ved at udstede obligationer for 1,5 mia. kr., hvoraf 0,3 mia. kr. anvendtes til refinansiering af et eksisterende obligationslån.

Den 25. november 2005 indfriede landsstyret restgælden på det 20-årige annuitetslån. På linie med den førtidige låneindfrielse i 2003 blev restgælden finansieret med obligations-

udstedelser. Landsstyrets gæld til staten udgøres dermed af det rente- og afdragsfrie lån på 500 mio. kr., jf. aftalen af 10. juni 1998.

6.2 Landskassens økonomi

De budgetmæssige rammer for hjemmestyrets økonomi fastlægges ved lagtingsfinanslov, og de faktiske indtægter og udgifter i et finansår registreres i landskassens regnskab. Tilskuddene fra den danske stat er optaget som indtægt på lagtingsfinansloven, mens udgifterne på de forskellige udgiftsområder opføres brutto.

Landskassens drifts-, anlægs- og udlånsaldo havde i 2013 et underskud på 413 mio. kr. og det forventede underskud for 2014 er på finansloven sat til 250 mio. kr. Der har været underskud på DAU-saldoen siden 2008 til og med 2013, hvor 2009 var året med det hidtil største underskud på 688 mio. kr.

En oversigt over landskassens samlede indtægter og udgifter i perioden 2010-2014 er vist i tabel 6.3.

Tabel 6.3 Landskassens drifts- og anlægsudgifter 2010-2014

	2010	2011	2012	2013	2014
	Regnskab	Regnskab	Regnskab	Regnskab	Finanslov
	----- Mio. kr. -----				
<i>Indtægter i alt:</i>	4.145	4.433	4.268	4.381	4.692
Indkomstskatter	1.934	2.126	1.937	1.976	2.148
Afgifter og told.....	1.555	1.579	1.673	1.710	1.817
Overførsler fra staten.....	637	616	624	632	635
Andre indt., ekskl. renter.....	19	113	33	63	92
<i>Udgifter i alt:</i>	4.726	4.756	4.602	4.794	4.915
Driftsudgifter.....	4.500	4.541	4.375	4.463	4.558
Anlægsinvesteringer.....	169	150	182	237	277
Renteudgifter, netto.....	57	65	45	94	80
<i>DAU-saldo</i>	-581	-322	-335	-413	-223
Ekstraordinære indtægter/udgifter i alt ¹⁾	0	10	303	175	4
<i>DAU-saldo inklusiv ekstraordinære indtægter</i>	-581	-312	-31	-238	-219
<i>Landskassens bruttogæld ultimo</i>	4.954	5.604	5.417	6.102	6.142 ²⁾

1) Opgørelse i forbindelse med nedkapitalisering af Vinnuframi (Erhvervsfremmefonden), Búnaðargruunirín (Landbrugsfonden) og nedlæggelse af Landsbanken.

2) Tallene for landskassens bruttogæld i 2014 er et foreløbigt skøn fra Figging Landsins

Kilde: Landsstyreområdet for finansanliggender.

Finansloven for 2012 budgetterede med et DAU-underskud på 365 mio. kr. Resultatet blev dog lidt bedre med et underskud på 335 mio. kr.

Finansloven for 2013 budgetterede med et DAU-underskud på 243 mio. kr. Det regnskabsmæssige resultat blev lidt bedre med et underskud på 238 mio. kr.

Det er værd at bemærke, at landskassens udgifter fra 2000 til 2012 i gennemsnit er steget knap 5 pct. årligt, mens indtægterne i samme periode kun er steget med godt 2 pct. årligt. Det har været medvirkende til, at landskassen over en femårig periode (2008-2012) har haft et akkumuleret underskud på 2,6 mia. kr. Landskassens underskud finansieres ved øget låntagning, hvorfor landskassens gæld er steget fra 3,6 mia. kr. i 2008 til omkring 6,1 mia. kr. ved udgangen af 2013.

6.3 Færøske udlånsfonde

I april 2001 vedtog Lagtinget at oprette Vinnuframagrunnurin (Erhvervsfremmefonden), som senere har ændret navn til Vinnuframi. Fonden, der er oprettet som en ekstern fond, ledes af en bestyrelse på fem personer valgt af landsstyremanden for erhvervsanliggender. Erhvervsfremmefonden har først og fremmest til formål at fremme erhvervslivets konkurrenceevne og internationalisering uden at yde drifts- og investeringstilskud. Fonden skal endvidere yde støtte til særskilte erhvervsfremmetiltag og projekter indenfor eksport, nyskabelse og forskning. Fonden skal ikke yde lån eller stille garantier, da det ikke er i overensstemmelse med landsstyrets politik om et bæredygtigt erhvervsliv.

Oprettelsen af Erhvervsfremmefonden skal ses i sammenhæng med ønsket om at koordinere og omstrukturere de forskellige erhvervsstøtteordninger. Erhvervsfremmefondens startkapital er blevet tilført fra fem fonde, der blev aftaget med loven om Erhvervsfremmefonden. Fonden tilføres årligt ca. 3 mio. kr. ved bevilling på finansloven. Der indkom 46 ansøgninger i 2013, hvoraf 33 fik støtte. Fonden har i 2013 ydet 2,3 mio. kr. i støtte (brutto), mens 127.000 kr. er tilbageført, således at nettostøtten udgør 2,2 mio. kr. Pr. 31. december 2013 udgør egenkapitalen 38 mio. kr.

6.4 Kommunernes økonomi

En samlet opgørelse over kommunernes økonomi i perioden 2010-2014 er vist i *tabel 6.5*.

Kommunerne forventes samlet set at komme ud med et underskud på DAU-saldoen i 2013 på omkring 42 mio. kr., og i 2014 er der budgetteret med et underskud på 13 mio. kr.

Tabel 6.5 Kommunernes økonomi 2010-2014

	2010	2011	2012	2013	2014
	----- Mio. kr. -----				
<i>Skatteindtægter</i>	1.338	1.484	1.517	1.468	1.482
<i>Drifts- og anlægsudgifter i alt: ....</i>	1.431	1.455	1.493	1.510	1.495
<i>Driftsudgifter</i>	1.043	1.068	1.105	1.083	1.133
<i>Anlægsudgifter</i>	332	343	347	388	318
<i>Renteudgifter, netto</i>	56	44	41	39	44
<i>DAU-saldo</i>	-93	29	24	-42	-13

Anm.: For årene 2010-2012 er der tale om regnskabstal, for 2013 er der tale om foreløbige regnskabstal og for 2014 budgettal.

Kilde: Figgjarmålaráðið.

Driftsudgifter, anlægsudgifter og renter finansieres ved brug af likvider, optagelse af lån samt øgede skatteindtægter.

Den gennemsnitlige kommunale skatteprocent er i 2014 på 21,14 pct. med 16 pct. som den laveste og 23,50 pct. som den højeste skatteprocent. Kommunerne kan frit fastsætte de kommunale skatteprocenter.

Ved udgangen af 2013 udgjorde de færøske kommuners samlede bruttogæld godt 1,0 mia. kr., mens nettogælden var knapt 0,5 mia. kr. Hertil kommer lån til bl.a. el-selskabet SEV og det fælleskommunale renovationselskab IRF.

Med den kommunale styrelseslov fra 2000 skal landsstyret ikke længere godkende de kommunale budgetter. For kommuner, hvis nettogæld er større end et års skatteindtægter, beregnet ud fra en skatteprocent på 23 pct., har landstyret dog hjemmel til at kræve ændringer i budgettet. Kommunerne kan med styrelsesloven fra 2000 uden landsstyrets godkendelse optage nye lån, hvis nettogælden ikke er større end et års skatteindtægter. Årsregnskaber skal indsendes til landstyret inden 1. juni efter afsluttet regnskabsår. Derefter opstiller landsstyret et samlet regnskab. En samlet opstilling af kommunernes regnskab for 2013 forventes at foreligge efteråret 2014.

6.5 Den samlede offentlige økonomi

Byrdefordelingen mellem staten og hjemmestyret

Byrdefordelingen, der udtrykker fordelingen mellem landskassens og statens samlede drifts- og anlægsudgifter, har tidligere primært varieret i takt med landskassens udgiftsniveau. Et stigende niveau i landskassens drifts- og anlægsudgifter vil medføre, at statens andel, der alene reguleres som det øvrige statsbudget, falder, mens et faldende niveau i

landskassens drifts- og anlægsudgifter bevirker, at den statslige andel stiger. Med reduktionen af bloktilskuddet i 2002 blev der ændret væsentlig på byrdefordelingen.

I midten af 1970'erne udgjorde statens andel af statens og landskassens samlede drifts- og anlægsudgifter ca. 40 pct., men var i 1992 faldet til 24 pct. I perioden 1993-1998 har statens andel af statens og landskassens samlede udgifter udgjort mellem 29 og 32 pct. Med reduktionen af bloktilskuddet som følge af hjemmestyrets overtagelse af den offentlige forsorg og skolevæsen pr. 1. januar 2002, samt med hjemmestyrets overtagelse efter overtagelsesloven, jf. kap. 2.1, er statens andel af statens og landskassens samlede drifts- og anlægsudgifter siden faldet til et niveau på ca. 17 og 19 pct., jf. tabel 6.6.

Tabel 6.6 Statens og landskassens drifts- og anlægsudgifter 2009-2013

	2009	2010	2011	2012	2013
	----- Mio. kr. -----				
Landskassen.....	4.581	4.726	4.756	4.602	4.794
Staten.....	988	982	1.031	1.067	974
I alt	5.569	5.708	5.824	5.669	5.768
	----- Pct.-----				
Statens andel.....	17,7	17,2	17,7	18,8	16,9

Kilde: Tabel 6.1 og 6.3.

7. Skatter og afgifter

Sagsområdet skatter og afgifter er overtaget som færøsk særanliggende. Det indebærer, at skatte- og afgiftsbestemmelser fastsættes og administreres af færøske myndigheder. Områdets status som særanliggende medfører samtidig, at de øvrige dele af riget (Danmark og Grønland) sidestilles med det øvrige udland i skatte- og afgiftsmæssig henseende. Færøerne er med i den fællesnordiske dobbeltbeskatningsaftale og Færøerne har derudover indgået dobbeltbeskatningsaftaler med Grønland, Indien, Storbritannien, Schweiz, Bermuda, De Britiske Jomfruøer, Cayman øerne, Isle of Man, Guernsey og Jersey.

Landskassen opkræver indkomstskat, kapitalgevinstskat, meromsætningsafgift (MVG – svarer til den danske moms), lønsumsafgift, vejskat (vægtafgift), told- og fremstillingsafgifter, registreringsafgifter og en række andre afgifter. Kommunernes indtægter kommer næsten udelukkende fra indkomstskatter.

7.1 Direkte skatter

De direkte skatter omfatter på Færøerne indkomstbeskatning af personer og selskaber samt rente- og udbytteskat. Der er hverken formueskat eller beskatning af fast ejendom.

Personbeskatning

Grundlaget for indkomstbeskatningen af personer er den skattepligtige indkomst i kalenderåret. For personer med fuld skattepligt omfatter den skattepligtige indkomst al indkomst, uanset om den er oppebåret på Færøerne eller i udlandet (globalindkomsten). Som indkomst betragtes endvidere visse former for naturalydelse (fri bolig og bil m.v.), mens lejeværdi af egen bolig ikke beskattes.

Opkrævningen af indkomstskat er siden 1984 foregået som kildeskat. Til brug for den endelige ligning indsender skatteyderen senest 1. maj en selvangivelse for det forløbne år. Eventuelle restskatter forfalder til betaling i månederne maj, juni og juli i påligningsåret. Udbetaling af overskydende skat finder sted fra februar i påligningsåret.

Med virkning fra 1992 blev der indført et bidrag til en arbejdsmarkedspensionsordning. Siden 1. januar 2008 har bidraget til arbejdsmarkedspensionsordningen udgjort 1,75 pct. Den 1. juni 2001 indførtes en barselsordning, hvor bidraget fra og med 1. januar 2006 udgjorde 0,62 pct. Bidraget blev den 1. januar 2011 forhøjet til 0,65 pct., og fra 1. januar 2012 er det igen 0,62 pct. Til arbejdsløshedsforsikringsordningen blev der i 1992 samtidig indført (tvungne) bidrag, som siden juli 2004 er fastsat til 1,0 pct., men pr. 1. januar 2012 er det 1,25 pct., dog højst 6.500 kr. årligt. Ingen af disse bidrag kan fradrages ved opgørelsen af den skattepligtige indkomst.

Personer under begrænset skattepligt betaler 42 pct. af A-indkomsten i skat og 1,75 pct. til arbejdsmarkedspensionsordningen, dog svares der 35 pct. af A-indkomsten i skat, hvis indkomsten stammer fra virksomhed ombord på skibe registreret i FAS (Færøsk Internationalt Skibsregister) eller bare-boat chartrede skibe, der kan sidestilles med skibe registreret i FAS, og der svares ikke bidrag til arbejdsmarkedspensionsordningen af denne indkomst.

For personer, der er fuldt skattepligtige til Færøerne, foretages der i forbindelse med den endelige skatteberegning enkelte fradrag i den beregnede bruttoskat.

Siden 2002 har grundbeløbet i folkepensionen været skattefrit, samtidig med at folkepensionisterne fra 2002 ikke længere får det særlige pensionsfradrag. Førtidspensionister har et pensionsfradrag på 16.200 kr. for enlige og 10.500 kr. for gifte.

I den beregnede landsskat fradrages der i 2014 et beløb på 6.500 kr. for hvert barn under 18 år. Herudover gives der i den beregnede kommuneskat et fradrag, der beløbsmæssigt varierer fra kommune til kommune (mellem 3.000 og 10.000 kr.), ligeledes for hvert barn under 18 år. I Tórshavn kommune er fradraget i 2014 på 8.000 kr. pr. barn.

Der ydes støtte til renteudgifter, såfremt lånet er optaget til køb, opførelse, istandsættelse eller ombygning af egen bolig eller til uddannelsesformål. Renteudgifter til rentestøtte er begrænset til 120.000 kr. årligt. Dette beløb sænkes gradvis fra 2015 til 2018 med kr. 5.000 årligt, således at det maksimale beregningsgrundlag for rentestøtte i 2018 er kommet ned på 100.000 kr. I 2000 var rentetilskuddet 44 pct. af renteudgifterne. I 2002 blev det sænket til 42 pct., og i 2004 blev det sænket yderligere til 40 pct. I 2009 blev der vedtaget en gradvis nedsættelse af rentetilskuddet med 1 pct. årligt i perioden 2010 til 2014, således at rentefradraget i 2014 kommer ned på 35 pct.

Samlevende ægtefæller beskattes i princippet hver for sig, men der er mulighed for at udjævne indkomsterne. Fra og med indkomståret 2002 er det blevet muligt for en ægtefælle at overføre et eventuelt uudnyttet bundfradrag (65.000 kr. henholdsvis 30.000 kr. i 2013) ved beregning af landsskatten og kommuneskatten til den anden ægtefælle.

Skatteloftet er 50 pct. Hertil kommer opkrævningen af de tvungne bidrag til arbejdsløshedsforsikringsordningen, barselsordningen og arbejdsmarkedspensionsordningen, der reelt betyder, at skatteloftet i 2014 er 53,62 pct.

En oversigt over gældende fradragmuligheder er vist i *tabel 7.1* på næste side.

Tabel 7.1 Oversigt over fradragmuligheder 2008-2012

	2008	2009	2010	2011	2012
	Mio. kr.				
<i>Indtægtsfradrag:</i>	265,2	229,9	212,1	241,5	250,7
Arbejdsmarkedspensioner	85,3	74,2	47,2	47,8	36,5
Ægtefællefradrag	0,0	0,2	0,0	0,0	0,0
Underskud ved udlejning	2,7	3,4	0,7	1,1	0,5
Underskud ved egen virksomhed..	18,9	16,5	12,3	13,2	10,2
Afskrivninger/overført underskud	0,0	0,1	0,0	0,0	5,7
Andre fradrag	9,6	14,0	10,3	9,6	9,8
Udlandsfradrag	15,3	15,6	23,4	45,7	61,6
Særlig søindkomstfradrag ¹⁾	133,4	105,9	118,3	124,2	126,5
<i>Skattefradrag:</i>	236,5	239,1	176,5	176,7	193,8
Pensionistfradrag	25,2	25,2	25,2	24,6	25,2
Børnefradrag	142,6	141,0	139,1	136,5	149,2
Skat betalt i udlandet	68,7	72,9	12,2	15,6	19,5

1) For fiskere (og frem til 1. januar 2007 tillige sømænd under FAS - Færøernes Internationale Skibsregister) ydes et særligt fradrag på 14 pct. i indkomsten før skatteberegningen, dog maks. 14 pct. af 470.000 kr.

Anm.: Fordelingen er opgjort maj 2014.

Kilde: TAKS

Der blev med virkning fra 2012 indført en helt ny skatteskala, som i lovforslaget blev benævnt fladskat. Den nye skatteskala skulle ifølge oplysninger fra landstyreområdet for finansansliggende medføre 265 mio. kr. om året i mistede skatteindtægter til landskassen. Landstyret regnede derimod med at få 234 mio. kr. ind igen med den nye pensionsbeskatning, hvor alle indbetalinger til pensionsopsparing fra 2012 bliver beskattet med 40 pct.

Herunder fremgår grundlaget for beregningen af indkomstskatten til landskassen siden 1. januar 2012. I praksis betyder den nye skatteskala, at størstedelen af skatteyderne, dem med en årlig indtjening på mellem 65.000 kr. og 500.000 kroner, sammenlagt kommer at betale ca. 40 pct. i kommune- og landsskat.

Er den skattepligtige indkomst mindre end 65.000 kr. betales 0 pct. i landsskat.

Tabel 7.2 Beregningskala for indkomstskatten til landskassen siden 2012

Er den skattepligt. indk. højere end kr.	men lavere end kr.	betales kr.	af kr.	og pct. af resten
65.000	500.000	0	65.000	20,0
500.000	800.000	87.000	500.000	25,0
800.000	...	162.000	800.000	30,0

Kilde: TAKS Føroya.

Den nye skatteskala har 3 trin imod den gamle, som havde 5 trin. Til sammenligning findes skalaen for beregning af indkomstskatten til landskassen fra 2011 nedenfor.

I 2011 var bundfradraget 30.000 kr., hvor bundfradraget i den nye skala er forhøjet til 65.000 kr.

Tablet 7.3 Beregningskala for indkomstskatten til landskassen 2011

Er den skattepligt. indk. højere end kr.	men lavere end kr.	betales kr.	af kr.	og pct. af resten
30.000	70.000	0	30.000	7,0
70.000	140.000	2.800	70.000	18,0
140.000	250.000	15.400	140.000	21,0
250.000	400.000	38.500	250.000	33,0
400.000	...	88.000	400.000	35,0

Kilde: TAKS

Indkomstskatten til kommunerne beregnes af samme indkomst som anvendes ved beregningen af landsskatten, dog sådan at bundfradraget for 2014 er 30.000 kr. Skatten udskrives med samme procent for alle skatteyderne i kommunen (proportionalbeskatning).

Den gennemsnitlige kommunale skattesats er 21,14 pct. i 2014. Laveste kommunale skattesats i 2014 er 16 pct., den højeste 23,50 pct. Kirkeskatteprocenten er i 2014 fastlagt til 0,6 pct. i de fleste kommuner, dog ikke i kommunerne Tórshavn, Eiði, Sjóvar, Sørvágs, Sunda og Runavík, hvor kirkeskatteprocenten er 0,9 pct.

Personlige skatteydere og skattepligtige indkomster

I *tablet 7.4*. på næste side er det samlede antal personlige skatteydere fordelt efter størrelsen af de skattepligtige indkomster i 2012, samt de enkelte indkomstgruppers andel af den samlede skattepligtige indkomst. Der forelå ikke en opgørelse for 2013 ved Beretningens afslutning.

Der ses en markant vækst i antallet af personer med høj skattepligtig indkomst. Der var i 2012 3.291 personer med en skattepligtig indkomst på 500.000 kr. og over. 380 personer havde en skattepligtig indkomst på 1 mio. kr. og derover. I 2009 var der 2.109 personer med en skattepligtig indkomst på 500.000 kr. og over. Antallet af personer med en skattepligtig indkomst på 1 mio. kr. og mere var i 2009 157 personer. Der har over de seneste tre år således været mere end en fordobling i antal personer med en indkomst på 1 mio. kr. eller mere, mens antallet af personer med en indkomst over 500.000 kr. er steget med mere end 50 pct.

Godt 37 pct. af de personlige skatteydere havde i 2012 en skattepligtig indkomst på 100.000 kr. og derunder. Disse skatteydere tegnede sig tilsammen for knap 7 pct. af de samlede skattepligtige indkomster, men kun knap 2,6 pct. af skatteprovenuet.

Hovedparten af skatteyderne, 56 pct., befinder sig i gruppen 100.000-500.000 kr. Denne gruppe tegner sig for godt 68 pct. af de skattepligtige indkomster og 70 pct. af skatteprovenuet. Ca. 7,4 pct. af skatteyderne tjener mere end 500.000 kr. pr. år og betaler knap 28 pct. af den samlede skat.

Tabel 7.4 Det samlede antal personlige skatteydere 2012

Skattepligtig indk. i 1.000 kr.	Antal personer	Andel i pct.	Skattepligt. indk. i alt	Andel i pct.	I alt skat	Andel i pct.
< 0	88	0,20	-5.858	-0,06	-415	-0,01
0	2.235	5,03	0	0,00	-3.661	-0,13
0-100	14.095	31,72	670.588	7,00	79.050	2,71
100-200	8.167	18,38	1.225.715	12,80	313.528	10,74
200-300	7.667	17,25	1.910.159	19,95	596.034	20,43
300-400	5.739	12,91	1.994.917	20,84	661.087	22,66
400-500	3.159	7,11	1.405.296	14,68	469.410	16,09
500-600	1.514	3,41	821.484	8,58	271.859	9,32
600-700	721	1,62	463.210	4,84	148.694	5,10
700-800	363	0,82	270.499	2,83	88.631	3,04
800-900	195	0,44	165.431	1,73	56.194	1,93
900-1.000	118	0,27	111.602	1,17	39.738	1,36
1.000-1.500	280	0,63	335.809	3,51	117.800	4,04
1.500-2.000	70	0,16	117.522	1,23	46.334	1,59
>2.000	30	0,07	87.223	0,91	33.752	1,16
<i>I alt</i>	44.441	100,00	9.573.597	100,00	2.918.035	100,00

Anm.: Fordelingen er opgjort maj 2014.

Kilde: TAKS

Selskabsbeskatningen

Aktieselskaber m.v., som er registreret på Færøerne, betragtes som hjemmehørende, og er derved skattepligtige til Færøerne af deres globalindkomst. Grundlaget for skatteansættelsen af selskaber for et givet skatteår er selskabets indkomst i den regnskabsperiode, der udløber i eller falder sammen med det foregående kalenderår.

Som skattepligtig indkomst betragtes globalindkomsten (dvs. al indkomst uanset oprindelsesland) med fradrag af udgifter, som er anvendt til at erhverve, sikre og vedligeholde indkomsten. Fradragene omfatter således bl.a. løbende driftsudgifter (herunder renter af investerings- og driftsgæld), afskrivninger samt tab og henlæggelser til drifts- og investeringsfond.

For selskaber med aktie/anpartskapital på kr. 80.000 og over udgør selskabsskatten 18 pct. Provenuet fordeles med 70 pct. til landskassen og 30 pct. til kommunerne.

Selskabsskatten udgør 49 pct. af den skattepligtige indkomst for selskaber med aktiekapital/anpartskapital på under kr. 80.000.

Eventuelle fremtidige indkomster erhvervet ved produktionen af kulbrinter, og dermed ikke den tilknyttede virksomhed i forbindelse hermed, vil dog fortsat blive beskattet med 27 pct. Provenuet vil alene tilfalde landskassen.

Antallet af skattepligtige selskaber udgjorde 2.911 i regnskabsåret 2012, *jf. tabel 7.5.*

Tabel 7.5 Skattepligtige selskaber 2012

Skattepligtig indk. i 1.000 kr.	Antal selskaber	Andel i pct.	Skattepligtig indkomst	Andel i pct.
< 0	1.960	68,29	0	0,00
0-50	281	9,79	6.090	0,53
50-100	119	4,15	8.914	0,78
100-200	131	4,56	19.242	1,68
200-300	79	2,75	19.126	1,67
300-400	57	1,99	19.912	1,74
400-500	34	1,18	15.246	1,33
500-1.000	98	3,41	67.094	5,86
1.000-2.000	57	1,99	80.359	7,02
2.000-3.000	17	0,59	40.145	3,51
3.000-4.000	8	0,28	26.848	2,35
4.000-5.000	4	0,14	17.596	1,54
5.000-10.000	6	0,21	49.481	4,32
> 10.000	19	0,66	774.580	67,67
<i>I alt</i>	2.870	100,00	1.144.633	100,00

Anm.: Fordelingen er opgjort maj 2014.

Kilde: TAKS

Ca. 82,2 pct. af selskaberne havde en skattepligtig indkomst på under 100.000 kr., og disse selskaber havde samtidig en andel på 1,3 pct. af den samlede selskabsindkomst. 0,66 pct. af selskaberne havde en skattepligtig indkomst på over 10 mio. kr., men bidrager med knap 68 pct. af den samlede skattepligtige selskabsindkomst.

Kapitalgevinstskattereformen 2001

Lagtinget vedtog den 20. december 2001 lov om beskatning af kapitalgevinster (kapitalgevinstskatteloven). Som kapitalgevinster efter kapitalgevinstskatteloven regnes bl.a.:

- 1) Gevinst og tab ved salg og anden afhændelse af aktier, obligationer, investeringsbeviser samt pante- og gældsbreve m.v.
- 2) Frigørelse af gæld
- 3) Købe- og salgsrettigheder til værdipapirer og fordringer omfattet af 1) og 2)
- 4) Udbytte

5) Renteindtægter

Formålet med kapitalgevinstskatteloven var at sikre en enklere og mere ensartet beskatning af alle former for kapitalindkomst, både beskatningen af det løbende afkast og gevinst/tab ved afhændelse af alle former for kapitalanbringelse.

Alle som har kapitalgevinster skal sammen med den almindelige selvangivelse indlevere en kapitalgevinstskatteopgørelse, hvor alle gevinster og tab, som er skattepligtige i henhold til kapitalgevinstskatteloven lægges sammen og beskattes med 18 pct. for juridiske personer og 35 pct. for fysiske personer.

Gevinster og tab af aktier, investeringsbeviser m.v.

Gevinster og tab ved salg og anden afhændelse af aktier, investeringsbeviser m.v., som er erhvervet 16. november 2001 eller senere, bliver beskattet som kapitalgevinst i henhold til kapitalgevinstskatteloven. Kapitalgevinsten er skattepligtig uanset ejertid af aktien eller investeringsbeviset. Tab ved salg og anden afhændelse af aktier, investeringsbeviser m.v. kan fratrækkes i anden kapitalgevinstindkomst.

For aktier, investeringsbeviser m.v. erhvervet inden 16. november 2001 gjaldt ifølge kapitalgevinstskatteloven fra december 2001 særlige overgangsregler, der stort set svarer til de gamle regler i værdipapirhandelsloven. Overgangsreglerne skelnede således også mellem ejertiden, jf. tabel 7.6. Overgangsreglerne er siden ændret væsentligt, jf. afsnittet efter tabel 7.6.

Med virkning fra 20. maj 2006 er overgangsreglerne i kapitalgevinstskatteloven ændret.

Fra lovens ikrafttræden, dvs. fra den 20. maj 2006, og frem til 31. december 2006 var der ifølge nye overgangsregler skattefrihed for alle gevinster og tab af gevinster, samt tab ved afhændelse af aktier, investeringsbeviser m.v. anskaffet før 16. november 2001. Dette gælder både for mindretals- og hovedaktionærer og uanset ejertid.

Tabel 7.6. Beskatning af gevinster og tab af aktier, investeringsbeviser m.v.

	<i>Mindretalsaktionærer (< 25 pct. af aktiekapitalen og ≤ 50 pct. af stemmeretten)</i>	<i>Hovedaktionær (≥ 25 pct. af aktiekapitalen eller > 50 pct. af stemmeretten)</i>
<i>Ejertid mindre end 3 år</i>	Kapitalvindingsindkomst: Selskaber: 18 pct. Personer: 35 pct.	Kapitalvindingsindkomst: Selskaber: 18 pct. Personer: 35 pct.
<i>Ejertid over 3 år, men mindre end 10 år</i>	Skattefri indkomst	Kapitalvindingsindkomst: Selskaber: 18 pct. Personer: 35 pct.
<i>Ejertid over 10 år</i>	Skattefri indkomst	Skattefri indkomst

Fra den 1. januar 2007 aftages skattefriheden for aktier, investeringsbeviser m.v. erhvervet inden 16. november 2001 for alle aktionærer uanset ejertid. Skattepligten vil fremover kun gælde for den værdiforøgelse, der konstateres 1. januar 2007 og senere. Til formålet skal værdien af aktier m.v. fastsættes pr. 31. december 2006.

Gevinster og tab af investeringer der er en del af en pensionsordning beskattes ikke efter den nye kapitalgevinstskattelov, men beskattes efter særskilt lovgivning og først ved udbetaling af pensionen.

Gevinst og tab af obligationer m.v.

Gevinst og tab ved indfrielse, salg og anden afhændelse af obligationer m.v. beskattes som kapitalgevinst ifølge kapitalgevinstskatteloven. Kapitalgevinster beskattes med 18 pct. for juridiske personer, for fysiske personer er skattesatsen 35 pct.

For fysiske personer gælder, at kun samlede gevinster over 10.000 kr. skal medregnes ved opgørelsen af den skattepligtige indkomst efter kapitalgevinstskatteloven.

Der er kun fradragsret for tab af obligationer, gældsbreve og pantebreve, som er registreret i en værdipapircentral.

Udbytte

Udbytte, som er udloddet 16. november 2001 eller senere, beskattes med 18 pct. for juridiske personer og 35 pct. for fysiske personer. Det gælder uanset om udbyttet er udloddet af færøsk eller udenlandsk selskab.

Både før og efter 16. november 2001 var det ved kapitalgevinstskattelovens ikrafttræden den 20. december 2005 gældende, at selskaber og fonde, som var fuldt skattepligtige på Færøerne, og som ejede 25 pct. eller mere af aktiekapitalen/indskudskapitalen i det udloddende selskab, ikke skulle betale skat af udbyttet. Med virkning fra 20. maj 2006 er kravet om 25 pct. ejerskab for skattefritagelse aftaget.

Renteindtægter og -udgifter

Fra den 16. november 2001 skal fysiske personer og dødsboer ved opgørelsen af kapitalindkomst medregne alle renteindtægter af indestående i færøske og udenlandske pengeinstitutter/postgiro, renter af private udlån fra personer eller selskaber, renter af færøske og udenlandske pante- og gældsbreve og obligationer. Renteindtægterne beskattes med 35 pct. For juridiske personer er renteindtægter almindelig skattepligtig indkomst og medgår ved opgørelsen af den skattepligtige indkomst.

Med ikrafttræden af ændringen af kapitalgevinstskatteloven den 20. maj 2006 kan privatpersoner med virkning fra indkomståret 2006 og frem fratrykke renteudgifter af lån optaget i forbindelse med køb af værdipapirer. Renteudgifterne kan kun fratrykkes i positive kapitalgevinster. Renteudgifterne kan fremføres i op til 5 år.

Erhvervsmæssig virksomhed

Hvis der er tale om, at virksomheden handler med værdipapirer udelukkende med salg for øje (har handel med værdipapirer som en næringsvej), skal gevinst eller tab alene medregnes ved opgørelsen af virksomhedens almindelige skattepligtige indkomst.

7.2 Indirekte skatter

De indirekte skatter er kendetegnet ved, at den skatteudløsende begivenhed er produktion eller omsætning af varer eller tjenester. På Færøerne omfatter de indirekte skatter meromsætningsafgift (MVG – svarer til den danske moms), told, fremstillingsafgifter, lønsumsafgift, vægtafgift (vejskat), registreringsafgift på motorkøretøjer, rejseafgift, olieafgift, arveafgift samt andre former for punktafgifter.

Merværdiafgift (MVG)

Varer samt arbejds- og tjenesteydelser pålægges en merværdiafgift på 25 pct., idet der dog er en række undtagelser eksempelvis er bøger undtaget. Indførelse af MVG har for visse varegrupper betydet prisstigninger, idet varerne tidligere var belagt med en særlig lav importafgift, mens andre varer er faldet i udsalgspris, fordi disse varegrupper var belagt med særligt høje indførselsafgifter.

Fremstillingsafgifter

Der er fastsat produktionsafgifter på øl, sodavand, chokolade og sukkervarer. Afgifterne på disse varer er øget væsentlig de seneste par år. Produktion af øl, vin og spiritus var indtil 1980 forbudt på Færøerne. Siden er forbudet lempet, således at de færøske bryggerier fik tilladelse til at fremstille øl, som indeholder indtil 5,8 vægtprocent alkohol, ligesom der med tilladelse kan fremstilles andre drikke indeholdende alkohol. Der er fastsat en produktionsafgift for sådanne drikke, omtrent svarende til indførselsafgiften.

Lønsumsafgift

Lønsumsafgiften opkrævedes første gang i 1994. Afgiften opkræves fra følgende virksomhedstyper:

- Lægevirksomhed, tandlæge- og anden dentalvirksomhed, kiropraktik, fysioterapi og anden egentlig sundhedspleje.
- Forsikringsvirksomheder.
- Bank-, sparekasse- og finansieringsvirksomhed.

Afgiftsgrundlaget for de førstnævnte virksomheder er lønsummen med tillæg af overskud eller fradrag af underskud af selvstændig virksomhed, mens det de to andre grupper er virksomhedens lønsum i afgiftsperioden. Afgiften er 2,5 pct. af afgiftsgrundlaget for virksomheder indenfor sundhedsområdet, 10 pct. for forsikringsvirksomheder og siden 1. januar 2013 12 pct. for bank-, sparekasse- og finansieringsvirksomhed.

Vejskat (vægtafgift)

Med hjemmel i en lagtingslov fra 1982 om vægtafgift af motorkøretøjer m.v. opkræves en årlig afgift af motorkøretøjer indregistreret på Færøerne. Afgiftssatsen varierer – ud over med motorkøretøjets vægt – for de forskellige typer af køretøjer (personbiler, hyrevogne, busser, vare- og lastvogne m.v.) Af afgiftspligtige køretøjer, der er indrettet til at benytte anden drivkraft end benzin, svares tillige en udligningsafgift.

Registreringsafgift (motorkøretøjer)

Registreringsafgiften på motorkøretøjer blev indført i efteråret 1986 til afløsning af den tidligere indførselsafgift på motorkøretøjer. Lagtingsloven om registreringsafgift blev ændret i februar 1995. Med ønsket om at fremme bilsalget og dermed landskassens indtægter ændredes beregningsgrundlaget for afgiften, så afgiften nu er en ren værdiafgift.

I 2008 blev der indført en såkaldt CO₂-afgift på motorkøretøjer. Denne afgift er en engangsafgift, som betales sammen med registreringsafgiften. CO₂-afgiften fastsættes i forhold til, hvor stor en mængde CO₂ det pågældende motorkøretøj udleder. Lastbiler, busser og varevogne er ikke omfattet af reglerne om CO₂-afgiften, men betaler i stedet en særlig miljøafgift.

Arveafgift

Afgiftsgrundlaget er fastlagt i en ældre lov og beregnes efter mere lempelige regler end den danske arveafgift. Afgiften opkræves af skifteretten (Sorenskriveren). Landsstyret fremsatte i efteråret 1994 og igen i foråret 1996 forslag om forhøjelse af arveafgifterne, men forslagene mødte modstand i Lagtinget og blev i begge tilfælde forkastet.

Olieafgift

I oktober 1986 blev der indført en særlig afgift på brændselolie m.v. Provenuet ved afgiften tilfalder landskassen. Frem til april 2000 var der tale om en variabel olieafgift, idet olieafgiften var fastlagt til 0,95 kr. pr. liter, men blev reguleret alt efter om salgsprisen på olie, inkl. afgift, var over eller under 2,45 kr. For hver øre salgsprisen kom op over hhv. ned under 2,45 kr., blev afgiften mindsket hhv. forhøjet med 0,5 øre. Olieafgiften er nu ved lov fastlagt til 0,80 kr. pr. liter.

Rejseafgift

Afgift på udlandsrejser fra Færøerne blev indført med virkning fra juni 1987. Afgiften blev i 2013 nedsat fra 120 kr. til 65 kr.

7.3 Opkrævede skatter og afgifter

Det samlede skatte og afgiftsprovenu i årene 2009-2013 fordelt på hovedtyper er vist i *tabel 7.7.* på næste side.

Tabel 7.7 Samlet skatte- og afgiftsprovener 2009-2013

	2009	2010	2011	2012	2013
	----- Mio. kr. -----				
<i>Indkomstskatter:</i>	2.970	3.084	3.275	3.290	3.277
Landsskat.....	1.311	1.398	1.437	1.171	1.195
Kommuneskat	1.319	1.413	1.445	1.487	1.485
Selskabsskat	164	146	221	180	205
Kulbrinteskat, personer	5	18	21	3	3
Kapitalindvindingsskat.....	144	78	112	155	88
Pensionsafgift (35 pct.)	27	31	39	81	54
<i>Afgifter:</i>	1.807	1.749	1.893	1.948	1.925
MVG (Moms).....	1.263	1.182	1.296	1.332	1.288
Told	204	208	222	213	211
Fremstillingsafgift	20	14	19	21	20
Olieafgift	59	63	61	63	63
Vejskat.....	87	87	87	88	90
Lønsumsafgift	17	32	34	34	36
Rejseafgift	14	14	13	14	15
Registreringsafgift.....	50	56	61	84	102
Arveafgift	6	4	5	6	7
Indbetaling barselsordning	85	87	93	91	91
Diverse øvrige afgifter	2	2	2	2	2
<i>I alt</i>	4.777	4.833	5.168	5.238	5.202

Anm.: Fordelingen er opgjort maj 2014.

Kilde: TAKS

8. Infrastruktur og turisme

Der er gennem en lang årrække investeret i en udbygning og modernisering af trafikforholdene på Færøerne og kommunikationsforbindelserne til omverdenen.

Udbygningen er gennemført for at skabe de bedst mulige forudsætninger for en fortsat erhvervsmæssig og befolkningsmæssig udvikling, som også omfatter øernes mindre lokalsamfund.

8.1 Vejnettet og motorkøretøjer

Vejnettet

Landsverk (Landsingeniøren) anlægger og vedligeholder landsvejnettet, mens bygdevejene anlægges og vedligeholdes af kommunerne. Landskassens udgifter til veje og tunneller finansieres ved bevillinger på de årlige lagtingsfinanslove. Landskassens udgifter til nye veje og tunneller er faldet i 2013 efter at være steget fra 2010 til 2012. Bevillingen til vedligehold og forbedringer har dog været faldende for hvert år, *jf. tabel 8.1*

Tabel 8.1 Landskassen udgifter veje og tunneller 2009-2013

	2009	2010	2011	2012	2013
	----- Mio. kr. -----				
Nyanlæg af veje og tunneller	37,2	23,3	30,2	59,7	42,6
Stenbrud og asfaltværk	-2,8	-3,3	1,1	-2,2	4,3
Vedligeholdelse og forbedringer ..	49,9	49,1	45,8	44,1	43,3
Værksteder og maskiner mv.	4,0	1,4	-0,1	-0,5	-3,6
Færgelejer	1,0	0,8	1,2	1,1	0,9
I alt	89,3	71,3	78,2	102,2	87,5

Kilde: Landsverk.

Det samlede landsvejnet (inkl. tunneller) på Færøerne er på ca. 470 km.

I december 2002 blev den første undersøiske tunnel, Vágatunnilin – der forbinder Vágar med Streymoy – indviet. Tunnellen kostede 280 mio. kr. og er 4,9 km lang. Den 29. april 2006 åbnede den undersøiske tunnel til Klaksvik. Norðoyartunnilin er 6,3 km lang og kostede 395 mio. kr.

De undersøiske tunneler er etableret i hver sit offentlige aktieselskab. Landskassens indskud i Vágatunnilin var 160 mio. kr. og indskuddet i Norðoyatunnilin var 235 mio. kr. Restbeløbene er lånefinansieret og tilbagebetales via brugerbetaling.

Der har været en markant øgning i trafikstatistikkerne siden etableringen af de to undersøiske tunneller. Antallet passerende køretøjer gennem Vágatunnelen var i 2013 godt 620.000 køretøjer, knap 25.700 mere end i 2012. I 2002, som var det sidste år med færgeforbindelse, var antallet køretøjer på godt 100.000.

Antallet af passerende køretøjer for Norðoyatunnelen var i 2013 knap 792.000 i forhold til ca. 747.400 i 2012. Med færgeforbindelsen i 2005 var antallet af køretøjer godt 100.000.

For begge tunneller gælder det, at trafiktallene har vist sig højere end forventet. Derfor har begge aktieselskaber god likviditet og er foran tidsplanen i afdragene på lånegælden.

Med de to undersøiske tunneller er knap 87 pct. af Færøernes indbyggere knyttet sammen med et sammenhængende vej- og tunnelsystem. Suðuroy og Sandoy er således de eneste større færøske øer, der ikke er sammenbundet med vej- og tunnelsystemet. En tunnel til Sandoy fra Streymoy/Tórshavn ser dog ud til at blive en realitet inden længe, da der i starten af 2014 er indgået et politisk forlig mellem alle partier i Lagtinget om, at en tunnel mellem Sandoy og Streymoy skal påbegyndes senest i 2018 og være klar til gennemførelse i 2021. Der er tale om et projekt til ca. 1 mia. kr. Allerede i 2016 påbegyndes desuden en tunnel, der skal forbinde Eysturoy og Streymoy/Tórshavn, der ligeledes er et projekt til ca. 1 mia. kr.

Motorkøretøjer

Antallet af motorkøretøjer har været jævnt stigende over årene i takt med den økonomiske vækst og udbygningen af vejnettet, dog faldt antallet lidt igen fra 2008 og frem til 2010 på grund af finanskrisen. Fra 2011 og frem, og især i 2013, er antallet steget igen, *jf. tabel 8.2.*

Table 8.2 Antal indregistrerede motorkøretøjer ultimo året 2009-2013

	2009	2010	2011	2012	2013
	----- Antal køretøjer -----				
Personbiler	19.717	19.722	19.848	20.126	20.575
Last- og varevogne	4.414	4.298	4.171	4.072	4.068
Påhængsvogne	2.213	2.241	2.320	2.240	2.553
Busser	227	220	220	214	221
Hyrevogne	101	99	98	99	101
Motorcykler	762	724	707	705	708
I alt.....	27.434	27.304	27.364	27.456	28.226

Kilde: Akstovan (Biltilsynet på Færøerne).

Fra 2004 til 2006 steg antallet af nyindregistrerede motorkøretøjer markant fra 1.764 til i alt 2.866 nye motorkøretøjer. Siden faldt antallet af nyindregistrerede motorkøretøjer væsentligt og lå i perioden 2001-2011 på mellem 1.053 og 1.218 motorkøretøjer. Siden

har der været en jævn stigning i antallet af nyindregistrerede motorkøretøjer og i 2013 blev der nyindregistreret 1.852 motorkøretøjer.

Den kollektive persontransport på Færøerne varetages af den offentlige virksomhed Strandfaraskip Landsins under fællesbetegnelsen Bygdaleiðir. Herigennem udliciteres alle 22 busruter til private busselskaber. Strandfaraskip Landsins varetager ligeledes gods- og persontransport mellem øer uden fast vejforbindelse. Godstransporten til lands varetages af private vognmandsfirmar.

8.2 Havne, skibsflåden og skibstransport

Havne

Havne og landingspladser på Færøerne bygges og drives som hovedregel af kommunerne. Landskassen yder dog i visse tilfælde tilskud og støtte, når det drejer sig om havneanlæg, der skal betjene landets bil- og passagerfærger. I 2013 var landskassens samlede investeringer i havneudbygninger og vedligeholdelse af disse 4,8 mio. kr., *jf. tabel 8.3*. Der foreligger ikke en oversigt over de kommunale investeringer i havne mv. De 4 største havne er Tórshavn, Runavík, Fuglafjørður og Klaksvík.

Tabel 8.3 Samlede investeringer i havne og landingspladser 2009-2013

	2009	2010	2011	2012	2013
	----- Mio. kr. -----				
Større havne inkl. byggemodning....	-	-	-	-	-
Mindre havne og landingspladser....	4,3	1,0	0,1	3,3	4,8
I alt	4,3	1,0	0,1	3,3	4,8

Kilde: Landsverk.

Skibsflåden

Størstedelen af den færøske skibsflåde udgøres af fiskerflåden, *jf. tabel 8.4*. Antallet af fiskerkibe har de seneste år stabiliseret sig efter markante fald igennem 1990'erne. Da den færøske fiskeflåde var størst i 1988 udgjorde den 267 fartøjer. Mens antallet af fiskeskibe er faldet, så er der ikke sket en tilsvarende tilpasning i fiskerflådens størrelse målt i BRT. I 1988 var den samlede fiskerflåde på 64.400 BRT eller stor set det samme som i 2001-2003. I takt med at mindre både har forladt fiskerflåden, så er de blevet erstattet af færre, men tilsvarende større skibe.

Tabel 8.4 Skibsflåden på Færøerne i antal og 1.000 BRT. 2002-2007

	2002		2003		2005		2007	
	Antal	BRT	Antal	BRT	Antal	BRT	Antal	BRT
Fiskeskibe	186	70	186	70	158	78	150	104
Fragtskibe	20	11	21	12	15	49	13	47
Passagerskibe	12	14	12	54	10	57	8	51
Sandbåde	11	3	11	3	7	3	8	6
Tankskibe	2	2	2	2	2	2	6	1
Forskningskibe...	1	1	1	1	1	1	1	1
Redningskibe	4	3	4	3	2	2	2	2
Andre	15	2	29	7	54	23	74	40
I alt	251	105	266	151	249	215	257	252

Anm.: Der foreligger ikke tal for skibsflåden på Færøerne i 2004 som følge af overgang til ny opgørelsesmetode.

Tallene for antal BRT fra 2005 og frem er således ikke helt sammenlignelige med tallene for 2002-2003.

Opgørelsen omfatter kun skibe over 20 BRT. Der foreligger desuden ikke oplysninger for 2006 og frem.

Kilde: Hagstova Føroya.

Der foreligger ikke nyere statistik vedrørende skibsflåden, men skibsregistreringen har oplyst, at der ultimo maj 2014 er registreret 356 fiskeskibe, 133 handelsskibe og 71 fritidsskibe, samt 89 skibe under FAS (Faroe Islands national and international ship register). Der er en jævn vækst i antallet skibe registrerede under FAS. Ultimo april 2012 var tallet 72 imod 85 ultimo april 2013.

Skibstransport

Færgeforbindelsen mellem øerne varetages næsten udelukkende af det offentlige gennem Strandfaraskip Landsins (SL), der betjener 8 ruter.

Fragt- og passagertrafikken til og fra Færøerne varetages hovedsagelig af private færøske og islandske rederier. Rederiet Smyril Line besejler Færøerne med færgen Norröna, som har plads til 1.482 passagerer og 800 personbiler. Færgen anvendes også til fragtransport. Udover at sejle mellem Færøerne og Danmark sejler færgen også til Seyðisfjörður i Island. Norröna sejler i sommersæsonen to ugentlige ture mellem Danmark (Hirtshals) og Færøerne og en tur mellem Færøerne og Island. Uden for sommersæsonen sejles der kun mellem Færøerne og Danmark (Hirtshals) en gang om ugen, samt en ugentlig tur mellem Færøerne og Island (dog ikke i perioden november-ferbruar).

Tabel 8.5 Skibspassagerer til og fra Færøerne 2009-2013

	2009	2010	2011	2012	2013
Afrejst	28.373	30.209	25.239	25.622	24.348
Ankommet	28.193	30.452	23.786	24.952	24.843
I alt	56.566	60.661	49.025	50.574	49.191

Kilde: Hagstova Føroya

8.3 Luftfart

Statens luftfartsvæsen forestod driften af Vágar lufthavn indtil 1. maj 2007, hvorefter lufthavnen blev overdraget til Færøernes landsstyre. Efter overdragelse af lufthavnen til færøske myndigheder den 1. maj 2007 blev lufthavnen den 14. juni 2007 oprettet som et offentlig ejet aktieselskab – P/F Vága Floghavn - med ”Vinumálaráðið” (Landsstyreområdet for erhvervsanliggender) som ejer.

Vágar Lufthavn er den eneste lufthavn på Færøerne. Der er herudover 12 helikopterlandingspladser rundt omkring på øerne. Landingspladserne er anlagt og ejet af Færøernes landsstyre og beflyves af Atlantic Airways helikopterservice. I 2013 gjorde knap 4.923 personer brug af muligheden for at flyve med helikopter mellem øerne.

Udbygningen af Vagar Lufthavn finansieres ved en nedbringelse af egenkapitalen i Investeringsfonden for Færøerne på indtil 365 mio. kr. De forventede omkostninger til opdateringen af lufthavnen blev oprindeligt anslået til 365 mio. kr. Senere er der konstateret efterladt gammelt sprængstof fra en tidligere udbygning. Bortskaffelse af gammelt sprængstof har beløbet sig til 28 mio. kr., hvilket egenkapitalen i Investeringsfonden for Færøerne tillige er blevet nedbragt med. Den samlede investering beløber sig herefter til 393 mio. kr.

Arbejdet for så vidt angår forlængelse af banen blev afsluttet i december 2011, og den forlængede bane blev taget i brug den 3. december. Banen er forlænget fra 1.250 meter til 1.799 meter. Arbejdet blev gennemført af færøske J&K Petersen Contractors som hovedentreprenør og med færøske underentreprenører. Arbejdet holdt både i kvalitet, pris og tid.

Anden del af projektet, terminalbygning, servicebygninger og forplads m.m., blev påbegyndt i 2011. Et færøsk konsortium, FAERPORT, blev valgt som totalrådgiver og entreprisen blev udbudt mellem prækvalificerede entreprenører sommeren 2012. Den færøske entreprenør, Articon P/F, vandt udbuddet, og der blev efterfølgende underskrevet hovedentreprisekontrakt på 110 mio. kr. Arbejdet er i gang og forventes afsluttet juni 2014.

Baggrunden for udvidelsen af lufthavnen er at skabe muligheder for større flytyper med større rækkevidde at operere på lufthavnen og med deraf følgende muligheder for nye destinationer. Banen er forlænget fra 1.250 til 1.799 meter, hvilket medfører, at distancen der kan nås fra Færøerne uden mellemlanding, rykker fra 2-3 timers flyvetid til 6-7 timers flyvetid, hvilket åbner op for helt nye muligheder. Destinationer som New York, Gran Canaria, Sharm el Sheik og lignende er nu inden for rækkevidde direkte fra Færøerne.

Ruten mellem Færøerne (Vágar) og København beflyves af det færøsk ejede selskab Atlantic Airways. Antallet af flypassager til og fra Færøerne steg betydeligt til og med

2008. Årene 2008-2010 var rutetrafikken til og fra Færøerne påvirket af faldende passagertal som følge af finanskrisen. Siden 2011 er passagerantallet steget igen. Passagerantallet steg med 8 pct. i 2013, fra 208.000 i 2012 til 225.000 passagerer i 2013, hvilket er det højeste antal passagerer nogensinde. Atlantic Airways regner også med en fremgang i passagerantal i 2014.

For så vidt angår 2014 regner lufthavnen også med en fremgang i passagerantal i forhold til 2013. Opgørelser for de første fire måneder i 2014 viser en vækst i passagertallet på 3,0 pct.

Vagar Lufthavn har de seneste år udvidet sin virksomhed med at tilbyde handling og fueling til de selskaber som bruger lufthavnen. Derudover har indtægterne for parkering, madsalg og taxifreesalg været voksende de senere år.

I februar 2014 oprettede Vagar Lufthavn og Atlantic Airways et fælles selskab som hedder Duty Free FAE. Dette selskab ejes 50 pct. af Vagar Lufthavn og 50 pct. af Atlantic Airways og skal drive den nye taxfree butik i den nye terminal.

I 2013 kom Vagar Lufthavn ud med et overskud på 4,3 mio. kr. før skat.

Tabel 8.6 Flypassagerer til og fra Færøerne 2009-2013

	2009	2010	2011	2012	2013
<i>Ankommet fra:</i>					
Danmark.....	88.679	84.212	86.787	91.282	97.835
Norge.....	1.769	2.897	2.243	5.900	4.865
Island.....	6.662	6.630	6.866	7.351	7.219
Storbritannien.....	2.695	3.096	3.018	2.854	3.056
Andre lande.....	713	625	2.201	3.730	4.858
Offshore		2.289		1.586	
I alt.....	100.518	99.749	101.115	112.710	117.833
<i>Afrejst til:</i>					
Danmark.....	88.486	84.489	86.822	91.540	97.296
Norge.....	2.168	3.149	2.878	5.537	5.538
Island.....	6.546	6.692	7.171	7.406	7.328
Storbritannien.....	2.675	2.841	3.154	2.938	3.306
Andre lande.....	726	757	2.359	3.824	4.868
Offshore		2.311		1.577	
I alt.....	100.601	100.239	102.384	112.822	118.336
Passagerer i alt.....	201.119	199.988	203.499	225.532	236.169

Kilde: P/F Vága Floghavn.

Ultimo 2013 havde Atlantic Airways 4 fly og 2 helikoptere i drift. I 2013 fortsatte udfasningen af Avro RJ flyene. Således gik to RJ fly ud af flåden i 2013, imens antallet af Airbus 319 steg fra 1 til 3 fly med to indlejede fly. Det første Airbus A319-fly blev leveret til selskabet i marts 2012. A319-flyene kan medbringe 144 passagerer i forhold til 95 passagerer på Avro RJ typen. Som det første fly i Europa, blev Atlantic Airways' nye Airbus udstyret med RNP-AR 0.1, som er et satellitbaseret landingssystem, hvilket har forbedret regulariteten betydeligt. Det sidste tilbageværende Avro RJ udgår af flåden i august 2014, når flyet udlejes til Malmø Aviation.

Atlantic Airways helikopterservice råder ultimo 2013 over to helikoptere af typen Bell-412. Helikopterne anvendes efter aftale med Færøernes landsstyre til Search- and Rescue opgaver ved Færøerne og ruteflyvning mellem øerne. I 2014 indlejes en AW 139 helikopter i forbindelse med Statoils olieeftersforskning på færøsk sokkel.

Atlantic Airways har ruteflyvning mellem Danmark og Færøerne. Der flyves året rundt til København og Billund, samt i sommersæsonen til Ålborg. Derudover flyver selskabet hele året mellem Færøerne og Island. Der flyves desuden til London, Bergen og Barcelona og Milano i sommerperioden. Der er passagerflyvning med helikopter til Fugloy, Skuvoy, Svinoy, Mykines, Vagar, Suðuroy, Koltur, St. Dímon og Tórshavn.

Atlantic Airways's aktiviteter består også af charterflyvninger. I juni 2013 startede Atlantic Airways at flyve charterflyvninger fra Danmark til Egypten for det danske rejsebureau Atlantis Rejser. Men på grund af uroligheder i Egypten har omfanget af disse flyvninger været væsentligt mindre end planlagt. Selskabet søger at løse denne udfordring på anden måde. Der arbejdes med en revidering af selskabets strategi, der lanceres før højsommeren 2014.

Selskabets omsætning var i 2013 542 mio. kr. sammenlignet med 501 mio. kr. i 2012. Regnskabet for 2013 viste et overskud efter skat på 7,4 mio. kr. sammenlignet med et overskud i 2012 på 14,0 mio. kr. efter skat. Egenkapitalen udgør ultimo 2013 249 mio. Kr. og balancen 484 mio. kr. Personaleantallet var i 2013 181 årsværk i forhold til 172 årsværk i 2012.

Atlantic Airways har siden 20. januar 2009 stået for driften af det toldfrie salg i lufthavnen på Vagar. Det er nu muligt at handle toldfrit i lufthavnen ved afrejse og ankomst, hvilket ikke var muligt tidligere, hvor der kun var toldfrit salg ombord på flyene. Når den nye terminal åbner i juni 2014, overgår driften af det toldfrie salg i lufthavnen til det nystiftede selskab, Dutyfree FAE, som ejes af Atlantic Airways og Vága Floghavn.

Atlantic Airways blev delvis privatiseret med 1/3 del i 2007 og noteret på den islandske børs Nasdaq OMX Iceland og året efter på den danske børs Nasdaq OMX i København. Foråret 2014 har selskabet efter aftale med hovedaktionæren købt størstedelen af aktierne, hvorefter de resterende aktier, der ikke er ejer af Færøernes Landsstyre eller Atlantic

Airways, bliver tvangsindløst. Selskabet bliver således igen et 100 pct. offentligt ejet selskab. Atlantic Airways afnoteres på børsen i juni 2014.

8.4 Turisme

I foråret 2011 vedtog Lagtinget lov om genetablering af Færøernes Turistråd og i efteråret udpegede landsstyremanden for erhvervsanliggender et rådgivende råd for turismeområdet. Sommeren 2012 tiltrådte ny direktør for Færøernes Turistråd.

Derefter blev der startet en stor ændringsproces, for at skabe de rigtige forudsætninger for rådet og turismen som helhed.

Ny vision og ny strategi blev defineret, som blev afleveret til finanslovsarbejdet for 2013. Turistrådet har siden fået fordoblet sit budget fra 8,5 mio. kr. til 16,7 mio. kr., hvilket et enigt Lagting tilsluttede sig. Med det nye budget blev der bl.a. lagt kræfter i at udvikle et nyt brand for Færøerne som turistdestination. Derudover har turistrådet fået nye medarbejdere og kompetencer, ny identitet, er flyttet i nye lokaler og har fået genetableret et samarbejde med Færøernes Statistik for at indsamle statistik for turismen.

Færøerne har haft en relativt lav vækst i turismen de seneste mange år set i forhold til flere af konkurrenterne, som har haft stor vækst. Samtidig mener man, at Færøerne har et stort potentiale som turistdestination, der ikke er blevet udnyttet fuldt ud. Til dels har koordineringen af markedsføringen ikke været god nok og til dels har budgettet været for lavt til at slå igennem ude på markedet. I øjeblikket er der en stor stigning i efterspørgslen efter nye og ukendte destinationer, som har noget andet at byde på end det man finder de fleste andre steder. Fra turismens side mener man, at Færøerne har et stort potentiale med den nye trend i markedet som en anderledes destination med andre oplevelser. Dette efter at flere og flere destinationer er blevet mere og mere ens, hvor man kan spise den samme mad, købe de samme mærker og opleve de samme ting.

Fra politisk side bakker man enigt op om at forbedre forudsætningerne for turismen. Blandt andet er der besluttet, at rejseafgiften pr. købt billet skulle sænkes og siden helt aftages.

Turistrådet mener, at Færøerne i dag har et bredt og spændende turistprodukt. Tilbuddene er blevet moderniserede. De fleste hoteller er blevet renoveret gennem de sidste år og antallet af spændende restauranter og caféer har været stigende. Der er større fokus på at give turisterne en oplevelse, der er autentisk og bæredygtig og som tager udgangspunkt i den færøske natur og kultur. Der er således øgede muligheder for vandre- og rideture i fjeldene, fiskeri, sejlture m.v. og flere restauranter udbyder mad, der er baseret på det færøske og nordiske køkken.

Der er også oprettet nye selskaber, som bruger naturen og kulturen aktivt til at udfordre gæsterne bl.a. med fokus på teambuilding, oplevelsesture, konferenceaktiviteter og events.

Fremover kommer markedsføringen i højere grad at henvende sig til erhvervsturister, bl.a. ved at fokusere på, at Færøerne kun ligger 2 timers flyvning fra København, har gode faciliteter, f.eks. med 5 stjernet konferencefaciliteter og en natur, som er oplagt at bruge i den sammenhæng.

I 2013 genererede turismen over 130.000 overnatninger. Tidligere tal viser at omsætningen fra den indkommende turisme er ca. 400 mio. kr.

Færøerne har de senere år tiltrukket et stigende antal af krydstogtskibe. Således er antallet af skibe, der anløber færøske havne, steget fra 23 i 2002 til 49 i 2013. I samme periode er antallet af passagerer steget fra ca. 10.500 i 2002 til ca. 65.000 i 2013. Antallet af passagerer er procentvis steget mere end antallet af skibe. Langt de fleste skibe anløber Torshavn, men i 2013 var der også flere skibe der anløb Klaksvík. Krydstogtskibene ankommer typisk om morgenen, hvorefter der arrangeres diverse ture til attraktioner på Færøerne, for så at sejle videre samme aften.

Flere oplysninger på www.visitfaroeislands.com.

8.5 Postvæsen

Postvirksomhed varetages på Færøerne af Posta, der er et aktieselskab ejet af landsstyret. Posta er p.t. eneste virksomhed, der har koncession til at udføre landsdækkende postbefordring. Posta har en befordringspligt, der skal sikre befolkningen adgang til postservice på fastlagte vilkår. Posta har eneret til omdeling af alle breve til og med 100 g på Færøerne samt til og fra udlandet.

Udviklingen i Postas virksomhed i perioden 2006-2011 er vist i *tabel 8.7*. Ved redaktionens afslutning 1. juni 2014 forelå der ikke tal for 2012 og 2013, men udviklingen har været præget af mindre udbæring af små/mindre breve som følge af øget digitalisering af breve, men samtidig mere udbringning af større breve og flere postpakker; bl.a. som følge af øget nethandel.

Tabel 8.7 Udviklingen i postvirksomheden 2006-2011

	2006	2007	2008	2009	2010	2011
			<i>1.000 stk.</i>			
Breve	9.540	8.866	8.450	7.233	6.698	5.426
Pakker	111	104	89	74	64	60
Aviser og blade	734	624	585	529	719	988
Adresseløse forsendelser	2.633	2.120	2.349	750	5.816	9.703
Giroforretninger	973	909	856	¹⁾	¹⁾	¹⁾

1) Posta har lavet aftale med Suðuroyar Sparikassi (Suderø Sparekasse) om overtagelse af giroforretningerne
 Kilde: Posta.

8.6 Radio- og Telekommunikation

Lovgivnings- og myndighedskompetencen på radio- og telekommunikationsområdet er efter aftale mellem den danske regering og det færøske landsstyre overdraget til hjemmestyret. Det overordnede arbejde med frekvensplanlægning, frekvenskoordinering og internationalt samarbejde er dog fortsat et fællesanliggende.

Telekommunikationsloven

Det færøske radio- og telekommunikationsmarked reguleres i henhold til lagtingslov nr. 79 af 23. maj 1997 om telekommunikation, som er ændret ved lagtingslov nr. 15 af 17. februar 2009. Lovens formål er bl.a., at:

- Tilgodese telekommunikationsbehovet på Færøerne
- Fremme en fornuftig brug af ressourcerne
- Skabe betingelser for fri konkurrence på telekommunikationsområdet
- Koordinere telekommunikationstjenester
- Yde telekommunikationstjenester af ens kvalitet på hele Færøerne og til de samme betingelser
- Beskytte personlige oplysninger
- Skabe betingelser for fri konkurrence på telekommunikationsområdet
- Telekommunikationstjenester bliver tilpasset efter behov
- Tillade ubegrænset adgang til offentlige telekommunikationstjenester

Det er ifølge loven Fjarskiftiseftirlitið (Telestyrelsen), der forestår forvaltningen af radio- og telekommunikation på Færøerne. Fjarskiftiseftirlitið er en styrelse under det færøske landstyreområde for erhverv, hvis opgave bl.a. er at medvirke aktivt til at skabe gunstige rammebetingelser for konkurrence på radio- og telekommunikationsmarkedet, så brugerne får adgang til et betydeligt udbud af telekommunikationstjenester til lave priser med høj kvalitet. Fjarskiftiseftirlitið udøver tillige tilsyn med de færøske udbydere af

telekommunikationstjenester og fastsætter administrative regler i henhold til lovgivningen samt administrerer koncessionsaftaler. Derudover rådgiver Fjarskiftiseftirlitið landstyremanden og centraladministrationen om faglige spørgsmål og anliggender på telekommunikationsområdet.

Liberaliseringen af markedet

Liberaliseringen af det færøske telemarked startede i 1997 med vedtagelsen af Teleloven. I 1999 fik de første teleudbydere koncession, og en lang række transmissionsvirksomheder, telefoncentraler og ejerforeninger mv. har siden fået koncession.

Transmissionsvirksomhed mv.

Inden for radiofoni er der tre aktive kanaler på Færøerne. Kringvarp Føroya (Færøernes TV og Radio), Rás 2 og Lindin. Alle benytter analoge sendere.

På fjernsynsområdet er der udover det landsdækkende Kringvarp Føroya (Færøernes Fjernsyn og TV) flere kabelnet i forbindelse med ejerforeninger. Herudover udbyder Televarpið, som er ejet af Føroya Tele, tjenester på et digitalt jordsendenet (DVB-T). Omkring 94 pct. af befolkningen på Færøerne er dækket af nettet, som i 2013 blev omlagt fra MPEG2 til MPEG4 kodning. I 2009 startede den kristne TV-kanal Iktus op og dens udsendelser kan ses i Tórshavn og de centrale dele af Østerø og Strømø.

Telekommunikationstjenester

Bredbåndsdækningen på Færøerne har siden 2009 ligget på 99,8 pct. Antallet af bredbåndsabonnementer pr. 31. december 2013 var 16.750 og der har ikke været store udsving i det samlede antal abonnementer de foregående 3-4 år. Dog er der sket stigninger i hastighederne for bredbåndsabonnementerne blandt andet på grund af teleselskabernes fortsatte opgradering af nettet. Kategorien ”Hastighed over 2 Mbit/s til og med 10 Mbit/s” er den kategori med flest bredbåndsabonnementer. Denne kategori har haft en vækst på 4 pct. det seneste år og udgør nu 66 pct. af samtlige abonnementer. Størst har væksten dog været i antallet af abonnementer i kategorien ”Hastighed over 10 Mbit/s” med 33 pct., og den udgør nu 28 pct. af alle abonnementer, mens kategorien ”Hastighed 2 Mbit/s og under” har et fald i antal og udgør de resterende 6 pct. af abonnementerne.

Der er duopol på det færøske bredbåndsmarked, hvor det offentligt ejede selskab Føroya Tele har en markedsandel på 78 pct. og Vodafone de resterende 22 pct.

På mobiltelefoniområdet var der pr. 31. december 2013 registreret 60.771 abonnenter (incl. taletidskort). Det regnes for meget ud af en befolkning på godt 48.000 indbyggere. På dette område fordeler markedsandelen sig således, at Føroya Tele har 70 pct. og Vodafone 30 pct. af markedet.

I perioden 1. halvår 2012 til 2. halvår 2012 ses for første gang en stagnation i væksten af mobiltelefoni trafikken, og fra 2012 til 2013 har der været et fald på 1,8 pct.

Indlandstrafikken på mobiltelefoni faldt 1,6 pct. til 84,7 mio. minutter fra 2012 til 2013, mens udenlandstrafikken faldt 2,1 pct. til 6 mio. minutter i 2013. Udenlandstrafikken udgør således 7 pct. af den samlede mobile trafik. Den gennemsnitlige abonnent¹ bruger mobiltelefonen 17 timer årligt.

Udviklingen i det samlede antal af sendte sms-beskeder ser ligeledes ud til at være vendt, - fra en uafbrudt vækst frem til 2012 og til et fald på 15 pct. i 2013. Der blev sendt 37,0 mio. sms-beskeder i 2013, hvilket svarer til 35 sms-beskeder pr. abonnement⁶ pr. måned.

Der er en stadig vækst i datatrafikken inden for 2G og 3G på mobilnettet, selv om væksten nu er faldet noget. Den gennemsnitlige vækst fra 2007 til 2013 har været 135 pct. årligt. I 2013 blev der up- og downloadet 43,7 mio. megabyte, svarende til 495 megabyte i gennemsnit pr. abonnement¹. Dette er en vækst på 79 pct. i forhold til 2012.

Brugen af almindelig telefoni (PSTN) er stadig nedadgående. Begge selskaber, Føroya Tele og Vodafone, oplever her en tilbagegang i antallet af abonnenter og i trafik. Pr. 31. december 2013 var der 18.206 abonnenter og den udgående trafik udgjorde samlet 49,8 mio. minutter for 2013. Til sammenligning var det samlede antal abonnenter i slutningen af 2007 oppe på 22.222 og det samlede antal udgående minutter for 2007 udgjorde 98,4 mio. minutter. Det gennemsnitlige forbrug per abonnement er således faldet fra 82 timer årligt i 2007 til 46 timer årligt i 2013.

Færøernes forbindelse med udlandet

Færøerne er på telekommunikationsområdet forbundet med udlandet via søkabel (SHEFA-2, FARICE-1 og CANTAT-3) og satellit. SHEFA-2 kablet blev etableret mellem Skotland, Orkneyøerne, Shetlandsøerne og Færøerne i 2007 og blev taget i brug i april 2008. Sammen med FARICE-1 kablet, der ligger mellem Island og Skotland via Færøerne, og som blev taget i brug 1. marts 2004 og CANTAT-3 kablet, som blev taget i brug 1996, vil driftssikkerheden og transmissions-kapaciteten blive forbedret væsentligt. Teletænstan (TeleServe), Føroya Tele, og Vikmar er leverandører af satellit-tjenester. Der er de sidste år sket en fortsat udvikling af tjenesterne, og priserne er faldet i takt hermed til gavn for især søfolk og andre erhverv på havet.

8.7 El-forsyning

Det fælleskommunale elselskab SEV forestår produktion og salg af elektricitet på Færøerne. I 2013 var el-produktionen 292,5 mio. kWh eller en vækst på 0,3 pct. i forhold til 2012, *jf. tabel 8.8.*

---

⁶ Antallet af mobiltelefon abonnenter er her og i det følgende beregnet som antallet af almindelige abonnenter + antallet af taletidskort-abonnenter.

Tabel 8.8 El-produktion på Færøerne 2008-2013

	2008	2009	2010	2011	2012	2013
	----- Mio. kWh -----					
Vandkraft.....	95,6	92,4	67,4	92,5	99,8	90,6
Termiskraft	167,0	168,1	199,3	166,8	181,0	180,1
Vindkraft	12,9	15,0	13,6	14,5	10,8	21,8
I alt	275,8	275,5	280,3	273,8	291,6	292,5

Kilde: Elselskabet SEV.

Under normale driftsforhold er der hidtil kommet ca. en tredjedel af produktionen fra vandkraftanlæggene. Strategien for produktionen er således, at vandkraften har første prioritet, derefter har den øjeblikkelige vindkraft anden prioritet, og til sidst suppleres der med termisk kraft for at balancere den øjeblikkelige efterspørgsel. 7,5 pct. af den samlede el-produktion på Færøerne var i 2013 baseret på vindkraft, mens vandkraften stod for 31,0 pct. Med hensyn til den vedvarende andel af årsproduktionen af el var 2013 dårligere end et normalt år.

Boringen af en ca. 8 km lang vandsamlingstunnel ved vandkraftværket på Eiði er færdig og taget i brug i slutningen af 2013. Den nye tunnel tilfører værket en øget årsproduktion på ca. 14 mio. kWh, og er værket samtidig udbygget med en tredje turbine, således at dette nu har en samlet kraft på 21,7 MW.

Et privat firma idriftsatte i 2003 tre møller á 660 kW i samarbejde med SEV. I 2005 idriftsatte SEV yderligere tre møller á 660 kW. Disse sidste tre er nu ude af systemet, to pga. havari og den tredje er demonteret.

I november 2012 idriftsatte SEV 5 nye 900 kW vindmøller, tre på en ny licens ude på Eystnes i Neshaga på Eysturoy og to som erstatning for de tre gamle 660 kW ligeledes på Eysturoy. Den samlede vindkapacitet på Færøerne er nu 6,6 MW.

I januar 2013 tillod el-myndigheden SEV at bygge 13 nye 900 kW møller som en vindpark uden for Tórshavn. Disse er nu under opførelse og vil blive taget i brug sidst på sommeren 2014. I forlængelse af, at møllerne knyttes til nettet, skal SEV udvikle en stabiliserende enhed til el-nettet således, at produktionen fra vindparken optimeres.

Med ovennævnte nye vand- og vandkraftanlæg i produktion regner man med, at andelen af vedvarende energi i elsektoren vil vokse til ca. 60 pct. i 2015.

Arbejdsgruppen bestående hovedsagligt af folk fra SEV, kommunerne og Vinnumálaráðið (Landsstyreområdet for erhvervsanliggender), som har arbejdet videre med betænkningen ”Helhedsplan for el-energiområdet på Færøerne” afleverede sine redegørelser i sommeren

2013. Vinnuálaráðið ónskede en nærmere belýsning af ókonomiske forhold, disse vil foreligge endeligt omkring medio 2014.

I 2014 betaler en almindelig husholdning på Færøerne en fast afgift på 600 kr. årligt og 1,89 kr./kWh (inkl. merværdiafgift). Det er mindre end i Danmark. Industrivirksomheder betaler 1,15 kr./kWh (ekskl. merværdiafgift) samt en fast årlig afgift på 9.080 kr., hvilket er noget højere end i Danmark.

Salget af elektricitet fordelte sig således i 2013:

Landbrug, opdræt, fiskeri m.m.	10,6 pct.
Produktion og byggeri m.m.	25,3 pct.
Handels-, restaurants- og hotelvirksomhed	8,3 pct.
Transport, post og kommunikation	9,1 pct.
Finansiering, forsikring og servicevirksomheder	1,5 pct.
Offentlige, kommuner og private tjenesteydelser.	13,7 pct.
Privat	28,8 pct.

9. Sociale forhold

Sociale forhold omfatter almindelig forsorg, børneforsorg, børnebidrag, børnetilskud, særforsorg, sygeforsikring, folke- og førtidspension, lovpligtig ulykkesforsikring, dagpenge samt områder i nær tilknytning til disse.

Efter vedtagelse af lagtingslov nr. 130 af 8. oktober 2001 blev det sociale område et særanliggende, bortset fra særfor sorgen.

Statens tilskud til Færøernes hjemmestyre er for 2014 fastsat til 635,4 mio. kr. efter aftale mellem den danske regering og landsstyret. Heraf vedrører 120,8 mio. kr. særfor sorgen.

Lov nr. 315 af 17. maj 1995 om sociale ydelser på Færøerne, der fortsat har gyldighed for særfor sorsområdet, giver hjemmestyret mulighed for selv at tilrettelægge og tilpasse særfor sorgslovgivningen til de færøske forhold. De gældende rigslove forbliver i kraft, indtil de ophæves af lagtingslove, der udstedes af Færøernes hjemmestyre.

Forvaltning mv.

Almannaverkið (Færøernes socialforvaltning) omfatter administration af den direkte forvaltning med kontakt til borgerne samt afgørelser og beregninger vedrørende de fleste sociale ydelser. Dertil kommer administration af hjælpemidler, genoptræning, hjemmehjælp-, sundheds- og hjemmesygeplejeordningen, udover særfor sorgen. Hovedkontoret er beliggende i Tórshavn. Desuden er afdelinger bemandet med socialrådgivere i Klaksvík, Tvøroyri og Saltangará.

Almannaverkið træffer afgørelser i personsager vedrørende almindelig forsorg, assistance med henblik på tilknytning til arbejdsmarkedet, børneforsorg, børnebidrag, adoptionstilskud, særfor sorg, folke- og førtidspension, enkepension, tillæggydelser til enker, dagpenge ved sygdom eller fødsel, og vederlag for pleje af ældre og hjælpeløse personer hjemme. Afgørelser kan påklages for det færøske sociale ankenævn, der har den endelige administrative afgørelsesret. Ankenævnet er oprettet ved lagtingslov nr. 47 af 23. marts 1993.

I visse tilfælde er forvaltningen på det sociale område henlagt til andre organer. Kommuner med mindst 2.000 indbyggere administrerer således selv reglerne i forsorgsloven om varig hjælp. Afgørelser truffet af kommunerne i disse sager kan ankes til Almannaverkið, hvis afgørelse kan påklages til det færøske sociale ankenævn.

Ulykkesforsikringsrådet træffer afgørelser i henhold til lagtingslov nr. 67 af 25. maj 2009 om arbejdsskadeforsikring, som trådte i kraft den 1. januar 2010. For arbejdsskader, der er indtruffet før lagtingslovens ikrafttræden, finder anordning nr. 389 af 15. november 1966 om forsikring mod følger af ulykkestilfælde fortsat anvendelse. Rådets afgørelser kan

påklages til Ankestyrelsen i Danmark. Ulykkesforsikringsrådet modtog i 2013 272 nye anmeldelser om arbejdsskader, hvoraf 19 var erhvervs sygdomssager.

Børneværn

Lagtingslov nr. 18 af 8. marts 2005 om børneværn, der trådte i kraft den 1. januar 2006 har betydet, at en væsentlig del af ansvaret er decentraliseret til kommunale enheder. Der er etableret et centralt børneværnsudvalg, der træffer afgørelser i omsorgsovertagelse, samtidig med at administrationen af døgninstitutioner fastholdes på centralt niveau. Formålet med loven er først og fremmest at forbedre børns og forældres retssikkerhed. I 2013 er loven udvidet, og der er givet hjemmel til etablering af Børnehus, der danner ramme om tværfagligt samarbejde, når børn og unge har været udsat for seksuelle overgreb.

9.1 Sociale ydelser m.v.

Adoption

Lagtinget vedtog i 1994 en lov, hvorefter forældre, der adopterer et udenlandsk barn, kan få et adoptionstilskud. Med virkning fra 10. maj 2014 udgør tilskuddet 100.000 kr. Tilskuddet ydes som et engangsbeløb for hvert barn og gives uden hensyntagen til adoptanternes indkomster. Betingelsen for at få adoptionstilskud er, at adoptionen er formidlet af de hertil godkendte organisationer i Danmark, og at forældrene har fast bopæl på Færøerne.

For yderligere beskrivelse af adoption henvises til *kapitel 12.3*.

Børnetilskud

Med virkning fra 1. januar 1997 trådte lagtingslov nr. 71 af 20. maj 1996 om børnebidrag til enlige forsørgere mv. i kraft. Efter disse regler ydes der et bidrag børn, hvis forældre ikke lever sammen. Derudover kan der gives et bidrag til børn, hvor ingen, eller kun den ene af forældrene lever. Der kan ligeledes gives bidrag til børn født udenfor ægteskab, hvor faderskabet ikke er fastslået.

Der ydes et særligt tilskud til børn af enlige forsørgere. Udbetaling finder sted kvartalsvis til den person, som har forældremyndigheden over barnet. Ydermere modtager forældre skattefradrag for hvert barn under 18 år.

Barselorlov og dagpenge i forbindelse med fødsel

I hovedtræk kan siges om barselsordningen, at kvindelige lønmodtagere har ret til barselspenge 4 uger før fødslen. Såfremt der er sundhedsfare for mor og barn, har kvinden ret til barselspenge op til 8 uger før fødslen. Efter fødslen har lønmodtagende forældre ret til sammenlagt 38 ugers barselspenge. Kvindelige lønmodtagere har ret til barselspenge til

uge 14 efter fødslen. Fra uge 14 til 38 efter fødslen har forældrene 20 uger, som de kan dele mellem sig

Barselsordningen administreres af Barsilsskipan, og for yderligere information henvises til *kapitel 4.2* og www.barsil.fo.

Støtte til underholdsbidrag

I henhold til lagtingslov nr. 90 fra 6. juni 1997 kan personer, der af det offentlige er pålagt at betale underholdsbidrag, det være sig bidrag til ægtefælle, skilt eller separeret, eller bidrag til børn under 18 år, få 40 pct. af de betalte bidrag refunderet af landskassen. Med virkning fra den 1. januar 2011 kan personer, der af det offentlige er pålagt at betale børnebidrag, dog kun få 40 pct. tilbage for den del af bidraget, der overstiger normalbidraget til det første barn.

Arbejdsløshed

Lønmodtagere der er knyttet til det færøske arbejdsmarked, indbetaler et obligatorisk bidrag til en generel færøsk arbejdsløshedsforsikring, ALS-ordningen. For yderligere oplysninger om ordningen henvises til *kapitel 4.2* og www.als.fo.

Hvis optjeningsretten til arbejdsløshedsunderstøttelse ikke kan imødekommes, kan der ydes forbigående hjælp ved arbejdsløshed efter forsorsloven.

Dagpenge ved sygdom og ulykke

Dagpenge ydes til lønmodtagere, som ikke har ret til hel eller delvis løn under sygdom ifølge anden lovgivning eller overenskomst i øvrigt.

Dagpenge ydes fra 1. fraværdsdag og den tabte arbejdsindtægt erstattes, dog højst et beløb svarende til 80 pct. af den aktuelle ugeløn for ufaglærte arbejdere. Arbejdsgiveren opkræves for udgifter til 1. og 2. fraværdsdag. Beregningsgrundlaget er gennemsnitsindtægten de sidste 5 uger, dog kan der undtagelsesvis benyttes andre, længere og kortere beregningsperioder. Dagpenge ydes højst i 40 uger i en 12 måneders periode. Arbejdskravet er mindst 120 timer de sidste 13 uger før 1. fraværdsdag. Personer som modtager folkepension og højeste førtidspension har ikke ret til dagpenge ved sygdom. For modtagere af anden førtidspensionsydelse er dagpengeperioden halveret til 20 uger.

Personer, der har anden erhvervsindtægt end lønindtægt (selvstændige erhvervsdrivende), kan sikre sig dagpenge fra 1. hele fraværdsdag, ved at tegne en frivillig forsikring. Personer, der udfører husligt arbejde i eget hjem for mindst én person foruden sig selv, kan sikre sig dagpenge fra 1. sygedag. For hver husstand kan der kun tegnes forsikring for én person. Retten til dagpenge indtræder fire uger efter, anmodningen om optagelse i den frivillige forsikring er indgivet.

Fiskeriets Løngarantifond yder mindsteløn indtil tre måneder for mønstrede fiskere under sygdom eller i tilfælde af skade. Varer uarbejdsdygtigheden over tre måneder, kan der ydes sygedagpenge for den resterende periode i indtil 20 uger i alt, jf. sygedagpenge-loven.

Som følge af arbejdsskadeforsikringsloven, gældende fra 1. januar 2010, er der vedtaget en lovændring i lov om dagpenge i sager vedrørende arbejdsskader og erhvervssygdomme. Sygedagpenge i arbejdsskade- og erhvervssygdomssager, var tidligere et delt ansvarsområde mellem Almannaverkið og forsikringsselskaberne. Fremover kan Almannaverkið udbetale sygedagpenge i op til to år. Udgifterne til dette refunderes dog af forsikringsselskabet eller landskassen.

Sygeforsikring

Fra den 1. januar 2010 er sygekasseordningen nedlagt og erstattet af en generel sygeforsikring (Heilsutrygd).

Heilsutrygd administrerer lagtingslov nr. 178 af 22. december 2009 om offentlig sygeforsikring. I henhold til lov om offentlig sygesikring har personer bosiddende på Færøerne ret til en række ydelser. Heilsutrygd finansieres af landskassen, og det månedlige bidrag for hver enkelt person, 18 år og ældre, der er omfattet af loven, udgør kr. 160 samt 0,55 pct. af den skattepligtige indtægt.

Heilsutrygd har i alt afholdt udgifter for ca. 147,9 mio. kr. i 2013. Heilsutrygd afholdt i 2013 udgifter til ydelser eksempelvis indenfor medicin (56,2 mio. kr.), kommunelægehjælp (46,6 mio. kr.), specialelægehjælp (4,4 mio. kr.), tandlægehjælp (17,3 mio. kr.), kiropraktor (0,14 mio. kr.), fysioterapi (6,5 mio. kr.), ergoterapi (0,5 mio. kr.), psykologi (0,6 mio. kr.), fodterapi (2,4 mio. kr.), begravelseshjælp (1,7 mio. kr.) samt forskellige hjælpemidler m.v.

For statistiske oplysninger vedrørende sociale ydelser henvises til *bilag 9.1* bagerst i beretningen.

Førtidspension

Forudsætningen for at få tildelt førtidspension er, at det ikke er muligt at udvikle resterende arbejdsevne gennem behandling eller revalidering og lignende tiltag. Desuden kan tildeling af førtidspension også finde årsag i fysisk eller psykisk handicap. Førtidspensionen er opdelt i højeste, mellemste og laveste niveau, der tildeles i relation til resterende arbejdsevne, der skal være minimum halvdelen for at modtage laveste førtidspension. I pensionsloven er tillige bestemmelse om tildeling af handicapkompenserende tillæg, der tildeles uafhængigt af modtagelse af førtidspension. Personer, som modtager førtidspension, har ret til et skattefradrag på 10.500 kr. om året for gifte og 16.200 kr. for enlige.

Ved permanent flytning indenfor rigsfællesskabet medtager førtidspensionister ikke pensionsydelsen, men overgår til bopælslandets førtidspensionsordning efter ansøgning.

Folkepension

Folkepensionsalderen er på Færøerne 67 år. Modtagelse af folkepensionsydelsen sker efter ansøgning, og består af et skattefrit grundbeløb og et skattepligtigt tillæg. Tillægget modregnes i den skattepligtige indkomst efter regler, der årligt regulerer denne og andre sociale ydelser.

Ved permanent flytning indenfor rigsfællesskabet medtager folkepensionister ikke pensionsydelsen, men overgår til bopælslandets folkepensionsordning, efter de regler der er gældende i bopælslandet.

Ved opnåelse af det 67. år udbetales en månedlig pensionsydelse fra Arbejdsmarkeds-pensionsfonden (Samhaldsfasti), der finansieres af bidrag fra arbejdsmarkedets parter. Personer, der har haft ophold og arbejde på Færøerne, kan søge om bidrag fra pensionsfonden, og pensionsydelsen kan medtages ved fraflytning fra Færøerne.

Enkepension

Ved bortfald af ægtefælle ydes der økonomisk bidrag til eftersiddende svarende til ydelsen til mellemste førtidspension. Forudsætningen for dette er, at efterladtes børn er under 18 år. Bestemmelsen i loven om socialpension vedrørende modregning i skattepligtig indkomst finder anvendelse.

Øvrige pensionsydelse

Folke- og førtidspensionister kan søge om bidrag til afholdelse af enkeltstående udgifter, forudsat pensionisten har ringe økonomiske vilkår. I tillæg til pensionsydelsen kan søges om særligt skattefrit pensionstillæg, der udbetales i 3 årlige rater. Der tildeles 1 tillæg til hver husstand, under den forudsætning den samlede indkomst ikke overstiger 60-80 tusind kroner afhængig af civilstand.

Vederlag ved pasning af plejepatienter i hjemmet

I medfør af lagtingslov nr. 64 af 5. juni 1984 kan der ydes vederlag til den, der i hjemmet påtager sig pasning af hjælpeløse personer, der har behov for vedvarende pleje og tilstedeværelsen af andre.

Forsorgshjælp

Hjælp efter forsorgsloven er opdelt i forbigående hjælp – dog uden fast varighedsbegrænsning – og varig hjælp. Forbigående hjælp ydes, når der indtræffer sociale begivenheder såsom sygdom, skilsmisse eller ved manglende ret til arbejdsløshedsforsikring.

Ydelsen er fastsat efter følgende kriterier: samlivsforhold, forsørgerpligt og alder, og ydelsen er opgjort i procentandele af gældende månedlige dagpengebeløb excl. ferieløn. Varig hjælp ydes med et beløb der svarer til 60 pct. af dagpengebeløbet. Ydelsen kan i alle tilfælde modregnes i ægtefælleindkomsten. Personer, som modtager varig hjælp, har ret til et skattefradrag på 10.500 kr. om året for gifte og 16.200 kr. for enlige.

Hjemmehjælp ydes i henhold til forsorsloven i kortere perioder i forbindelse med fødsel og sygdom mv. eller varigt, såfremt der er behov for dette. Endvidere kan der ydes hjemmehjælp til personer, der i hjemmet passer et barn eller en voksen med en fysisk eller psykisk lidelse.

Arbejdsmarkedstilknytning og uddannelse

Med virkning fra 1. januar 2013 trådte lagtingslov nr. 63 af 15. maj 2012 om arbejdsfremmende tiltag i kraft. Der er tale om etablering af tiltag der skal støtte op om aktivt arbejdsliv for de personer, der har eller får vanskeligt ved at fastholde tilknytning til arbejdsmarkedet. Desuden er formålet at etablere tiltag, der kan forebygge følgerne af lang tids fravær fra arbejdsmarkedet, uanset årsagen.

Indsatsområdet er rettet mod personer, bosiddende på Færøerne og under folkepensionsalder, der modtager forbigående hjælp efter forsorsloven, sygedagpenge og efter nærmere bestemmelser også førtidspensionister og unge under 18 år.

Den selvejende institution, Dugni, der har til huse i Tórshavn, tilbyder undervisning mv. til erhvervshæmmede. Der arbejdes med erhvervs kurser, beskyttet beskæftigelse, omsorgsarbejde, revalidering, omskoling og rådgivning. En part af dette arbejde vedrører skoleforløb for voksne med fysiske og psykiske handicap.

Sociale udgifter

For statistiske oplysninger vedrørende udgiften til sociale ydelser henvises til *bilag 9.1* bagerst i beretningen.

9.2 Institutioner og service

Daginstitutioner

Med virkning fra den 1. juli 2000 er det i henhold til lagtingslov nr. 67 af 10. maj 2000 kommunernes opgave at forestå forvaltningen og finansieringen af daginstitutioner og dagplejeordninger.

Antallet af indskrevne børn i daginstitutioner, dagpleje og fritidsordninger i 2014 er vist i *tabel 9.1*.

Tabel 9.1 Indskrevne børn i daginstitutioner, dagpleje og fritidsordninger 2014

	< 1 år	1-2 år	3-5 år	6 år	0-6 år i alt	7-10 år
Antal børn	113	1.056	1.833	700	3.702	1.213
I pct. af aldersgruppen ...	18,0	87,6	93,3	100,0	82,7	42,0

Anm.: Opgjort pr. februar 2014
Kilde: Hagstovan

Døgninstitutioner for børn og unge

En oversigt over døgninstitutioner for børn og unge på Færøerne i 2014 er vist i *tabel 9.2*.

Tabel 9.2 Døgninstitutioner for børn og unge på Færøerne 2014

	Antal pladser
Reiðrið, børn og ungdomsinstitution for multihandikappede	11
Institutionstilbud til børn og unge	20
I alt	31

Kilde: Almanamálaráðið

Desuden er et Familiecenter etableret der yder familierådgivning og assistance til familier med særligt behov. Dag- og døgninstitutioner for børn og unge er under tilsyn af Almannaverkið.

Institutioner under særfor sorgen

En oversigt over institutionspladser under særfor sorgen på Færøerne i 2014 er vist i *tabel 9.3*.

Tabel 9.3 Institutionspladser under særfor sorgen på Færøerne 2014

	Antal pladser
7 bosteder til psykisk syge og udviklingshæmmede	61
23 bosteder til udviklingshæmmede	103
3 aflastningshjem	19
6 beskyttede værksteder	149
3 dagtilbud til udviklingshæmmede	25
I alt	357

Kilde: Almanamálaráðið

Administrationen af særfor sorgen blev overtaget af hjemmestyret den 1. januar 1988. Ud over bo- og institutionspladser ydes støttetilbud til hjemmeboende personer med særligt behov. Særfor sorgen er under tilsyn af Almannaverkið.

Støtteordninger til handicappede

Til børn, unge og voksne med handicap er etableret støtteordninger, der gør det muligt at modtage personlig støtte til dagligdags opgaver. Støtteordningerne består desuden af dagtilbud, fritidsklubber, aflastning og nattevagt. Ordningerne er tilpasset forskellige områder indenfor handicap og udviklingshæmning.

Bosteder og plejehjem for ældre

En oversigt over alderdoms- og plejehjem på Færøerne i 2014 er vist i *tabel 9.4*.

Tabel 9.4 Alderdoms- og plejehjem på Færøerne 2014

	Antal pladser
Pleje- og aflastningshjemmet Lágargarður, Tórshavn	48
Alderdoms- og aflastningshjemmet i Tórshavn	33
Plejehjemmet Tjarnargarður, Tórshavn	34
Plejehjem for demente, Tórshavn	16
Alderdoms- og plejehjem på Boðanes, Tórshavn	64
Alderdoms- og invalidehjemmet på Vágar	36
Alderdoms- og plejehjem i Vestmanna	24
Plejehjemmet á Mørkini, Streymnes	32
Østerø alderdoms- og plejehjem	78
Plejehjem for demente, Runavík	8
Nordøernes plejehjem	36
Nordøernes alderdoms- og opholdshjem	11
Alderdoms- og plejehjem i Klaksvík	24
Suderø pleje- og alderdomshjem	22
Alderdoms- og plejehjem i Vági	24
Plejehjemmet på Sandoy	10
I alt	500

Kilde: Almanamálaráðið.

En oversigt over bofællesskaber for ældre på Færøerne i 2014 er vist i *tabel 9.5* på næste side.

Tabel 9.5 Bofællesskaber for ældre på Færøerne 2014

	Antal pladser
Bofællesskabet i Kollafjørður.....	7
Bofællesskaberne i Tórshavn	18
Bofællesskabet i Eiði	15
Bofællesskabet i Skála.....	9
Bofællesskabet i Fuglafjørður	15
Bofællesskabet i Gøta.....	10
Bofællesskabet i Toftir	16
Bofællesskabet i Leirvík.....	10
Bofællesskaberne i Klaksvík	16
Bofællesskabet på Vágur	12
Bofællesskabet Hvalba	9
Bofællesskabet i Skopun	7
Bofællesskabet i Skálavík.....	6
I alt	150

Kilde: Almanamálaráðið.

Hjemmehjælp og ældrepleje

Hjemmehjælp i private boliger og assistance på bosteder er indtil 2015 en landsopgave, der efter forholdene kan være gratis eller delvist brugerfinansieret. Akuthjælp og hjælp i forbindelse med pasning af handicappede børn og voksne i hjemmet er en gratis ydelse, hvorimod permanent hjemmehjælp til handicappede og ældre i hjemmet eller på bosteder er delvist brugerfinansieret afhængig af indkomsten hos modtageren.

Der er flere steder på Færøerne etableret enheder med formål at yde ergo- og fysioterapi med henblik på styrkelse af funktionstræning og vejledning og undervisning til pårørende og brugeren i brug af hjælpemidler og lignende.

Institutionsophold i Danmark

Landskassen afholder udgifterne, herunder rejseudgifter, vedrørende færing på institution i Danmark og refunderer danske kommuners pensionsudgifter til disse. Landskassen afholder ligeledes rejseudgifter for pårørende.

10. Sundhedsvæsen

Sundhedsvæsenet omfatter den primære sundhedstjeneste med kommunelægerne, tandlægerne, sundhedsplejerskerne, apotekerne samt sygehusvæsenet og Landslægen. Bortset fra apotekervæsenet er området fællesanliggende. Hjemmehjælps-, sundheds- og hjemmesygeplejeordningen er sammenlagt i en integreret hjemmepleje under institutionen Almannaverkið, hvorunder særforsoeren, Trivnaðartænastan, ligeledes er placeret.

Fra 1. juni 1995 er der indført en rammelov om sundhedsvæsenet på Færøerne, lov nr. 316 af 17. maj 1995 om sundhedsvæsenet på Færøerne. Hensigten med rammeloven er bl.a. at give hjemmestyret bedre mulighed for at indrette sundhedsvæsenet efter særlige færøske forhold. Rammeloven er udstedt i medfør af § 9 i hjemmestyreloven, og sagsområdet er således fortsat fællesanliggende. Loven opstiller syv områder, som hjemmestyret skal udfylde med den nødvendige lovgivning, nemlig sygehusvæsenet, kommunelægeordningen, sundhedsplejeordningen, hjemmesygeplejeordningen, skolelægeordningen, tandplejeordningen og sygeforsikringen. De gældende rigslove forbliver i kraft, indtil de ophæves af lagtingslove, der udstedes af Færøernes hjemmestyre. Den 1. januar 2010 blev der oprettet en ny organisation ”Heilsutrygd”, der varetager sygesikringen, hvor der før var 11 sygekasser, som var placeret i distrikter. Se nærmere i kap. 9.1 om sygeforsikringen.

10.1 Den Primære Sundhedstjeneste

Kommunelægeordningen

Færøerne er opdelt i 11 lægedistrikter og der er i alt 30 stillinger pr. maj 2014. Heraf er 24 kommunelæger (praktiserende læger) i fast stilling og 6 stillinger bliver dækket med skiftende vikarer. Kommunelægerne er speciallæger i almen medicin. Udover honorarer efter overenskomst mellem Kommunelægernes organisation og Heilsutrygd (Sygeforsikringen), samt indtægter ved forebyggende undersøgelser, modtager kommunelægerne et fast grundhonorar fra det offentlige.

Uden for almindelig arbejdstid (i tidsrummet kl. 16 til kl. 8) er kommunelægeordningen bemanded med én centralt placeret vagthavende praktiserende læge på Landsygehuset i Torshavn samt en kørevagt.

Kommunelægens arbejdsopgaver er almindelig lægehjælp i lægedistriktet samt andre lovpligtige opgaver, herunder vaccinationer og sundhedsundersøgelser af børn.

Forebyggende sundhedsordninger for børn og unge

Den 1. januar 2006 trådte lagtingslov nr. 60 fra 17. maj 2005 om forebyggende sundhedsordninger for børn og unge i kraft. Loven erstatter lovene om henholdsvis skolelægeordningen og sundhedsplejerskeordningen.

Alle børn og unge får tilbud om ni forebyggende helbredsundersøgelser ved den praktiserende læge. Børn under den undervisningspligtige alder får tilbud om syv helbredsundersøgelser. Børn og unge i den undervisningspligtige alder får tilbud om to helbredsundersøgelser.

Børn under og i den undervisningspligtige alder får tilbud om forebyggende og sundhedsfremmende helbredsundersøgelser ved sundhedsplejerske. Sundhedsplejerskerne tilbyder vejledning om sundhed, udvikling og trivsel. Derudover skal sundhedsplejerskerne føre tilsyn med det enkelte barns helbredstilstand og sundhedsforholdene generelt.

Tandlægeordningen

Der er på Færøerne en række privatpraktiserende tandlæger, herunder to specialtandlæger i ortodonti. På Landssygehuset er der tilknyttet, uden dog at være fuldtidsansatte, en tandlæge, som behandler børn i narkose, en tandlæge, som er tilknyttet de psykiatriske patienter, som ikke kan behandles i privat regi, og en specialtandlæge i kirurgi, som kommer på Landssygehuset 2-3 gange om året. Herudover har nogle kommuner fastansatte skoletandlæger til at varetage børne- og ungdoms-tandplejen, mens børnetandplejen i andre kommuner varetages af privatpraktiserende tandlæger. Børne- og ungdomsstandplejen omfatter aldersgruppen 0-16 år, men fra 2015 omfatter Børne- og ungdomsstandplejen aldersgruppen fra 0 år op til 18 år. Der er i alt 47 aktive tandlæger på Færøerne maj 2014.

Alle driftsudgifter vedrørende børne- og ungdomsstandplejen afholdes af kommunerne.

I forbindelse med tandlægebesøg i privat praksis dækker sygeforsikringen (Heilsutrygd) en del af udgifterne efter stort set samme ydelsesmønster som i Danmark.

Hjemmesygeplejerskeordningen

Ordningen omfatter vederlagsfri hjemmesygepleje efter lægeanvisning. Dette kan omfatte både sygepleje, herunder omsorg og almen sundhedsvejledning, samt pleje i hjemmet af mødre i barselsperioden og i øvrigt vejledning og bistand til personer og familier, der har særlige behov herfor. Derudover omfatter ordningen sygdomsforebyggende arbejde.

Apotekervæsenet

Apotekervæsen og lægemidler er som den eneste del af sundhedsvæsenet overtaget som særanliggende. Lagtingslov nr. 104 fra den 5. september 1988 om apotekervæsenet og lægemidler med senere ændringer regulerer området.

Apotekervæsenet har monopol på fremstilling, import, udlevering, lagerføring og handel med lægemidler.

Ved apotekervæsenet er der foruden landsapotekeren normeret fire apotekere til apotekerne i henholdsvis Tórshavn, Runavík, Klaksvík og Tvøroyri. Landsstyret har udnævnelses- og ansættelseskompetencen for landsapotekeren og apotekerne. Apotekervæsenet beskæftiger herudover 13,5 farmaceuter, ca. 48,3 farmakonomer samt 45,7 andre personaler. Pr. 31. december 2013 var i alt beskæftiget 107,5 årsværk inden for apotekervæsenet.

10.2 Sygehusvæsenet

Sygehusvæsenet er fællesanliggende, men drives som institution under landsstyret i henhold til Lagtingslov nr. 64 af 17. maj 2005 om Færøernes sygehusvæsen, der er udstedt i henhold til lov nr. 316 af 17. maj 1995 om sundhedsvæsenet på Færøerne.

Der er tre sygehuse på Færøerne. Landssygehuset i Tórshavn (centralsygehuset) og sygehusene i Klaksvík og Tvøroyri.

Landssygehuset i Tórshavn har 167 sengepladser. I 2004 påbegyndtes omlægning fra indlagte til ambulante behandlinger, således at antallet af sengepladser blev ændret fra 218 til 196. Efter yderligere omlægninger kom antallet af sengepladser ned på 188 og sidenhen 167.

Sygehuset er opdelt i centre, afdelinger og afsnit:

- Et kirurgisk center med diverse specialer i parenkymkirurgi, ortopædkirurgi, gynækologi og obstetrik, samt en øre-, næse-, halsafdeling, øjenafdeling og tandklinik.
- Et medicinsk center med bred intern medicin, pædiatri og dermatologi, samt onkologi og dialyse i tæt samarbejde med Rigshospitalet, samt et fysiurgisk- og ergoterapeutisk afsnit.
- Et psykiatrisk center, herunder en afdeling for senildemente og et ergoterapeutisk afsnit.
- Et diagnostisk center med en billeddiagnostisk afdeling, en klinisk kemisk afdeling med blodbank og mikrobiologisk afsnit, der betjener hele Færøerne.
- Et akut center med en anæstesiologisk afdeling med tilknyttet intensiv afsnit og skadestue, ambulancetjeneste m.fl.
- Et servicecenter med diverse servicefunktioner, såsom rengøring, køkken, medicoteknik, m.fl.

Til sygehuset er der fast tilknyttet konsulenter i bl.a. neurologi og neurofysiologi, ungdoms- og børnepsykiatri, onkologi, børneortopædi, dermatologi samt klinisk kemi- og mikrobiologi.

Klaksvík sygehus har 36 sengepladser, og følgende specialer er repræsenteret på sygehuset: Almen kirurgi, ortopædisk kirurgi, intern medicin, urologi og anæstesiologi. Ortopædkirurg og intern mediciner er ansatte, mens andre specialister har tilknytning til sygehuset gennem faste, planlagte vikariater, herunder også anæstesiologer. Herudover er der til sygehuset normeret tre sygehuslægestillinger.

Suðuroy sygehus har 26 sengepladser. På sygehuset er der fire overlægestillinger, der på nuværende tidspunkt er besat af en speciallæge i almen kirurgi med speciale i urologi og en medicinsk overlæge med speciale i kardiologi.

I 1976 etableredes Hotel Tórshavn i København, en selvejende institution, som har til formål at tilbyde logi til patienter, der sendes til behandling i Danmark, og til pårørende, der henvises som patienternes ledsagere under opholdet. Hotellets drift blev i 1986 henlagt under det færøske sygehusvæsen. Senere, i foråret 2000, flyttede institutionen til nye og bedre lokaler på Østerbro i København med 70 pladser. Institutionen ændrede samtidig navn til Patienthotellet Tórshavn. I juni 2012 flyttede institutionen ind i et nybygget patienthotel i Venøgade i København med ca. 100 pladser.

Oplysninger om sygehusenes kapacitet og belægning, sygehusenes samlede udgifter og indtægter og sygehusenes normerede personale fremgår af *bilag 10.1-10.3*.

Sygehusenes administration

På sygehusene i Klaksvík og Tvøroyri forestås den daglige ledelse af en sygehusdirektør. Landssygehuset ledes af et team bestående af en sygehusdirektør, to vicedirektører - én med lægefaglig baggrund og én med sygeplejefaglig baggrund. Der er endvidere et fælles patientråd på i alt ni medlemmer. Rådets hovedopgave er at behandle sager af generel og principiel betydning for patientbehandlingen på sygehusene. Det har desuden en rådgivende funktion overfor landsstyremanden. Sundhedsstyrelsen fører tilsyn med det samlede sygehusvæsen.

Færøske patienters behandling udenfor Færøerne

Der er på lagtingsfinansloven for 2014 afsat et beløb på 143,2 mio. kr. til udgifter i forbindelse med patientbehandling udenfor Færøerne, heraf 18,2 mio. kr. til Patienthotellet Tórshavn og 23,6 mio. kr. til transport og ophold.

I lighed med ordninger i Danmark betaler det færøske sygehusvæsen for behandling af patienter på Rigshospitalet.

I henhold til lagtingslov nr. 64 af 17. maj 2005 om Færøernes sygehusvæsen, har den pågældende overlæge ret til at visitere patienter til behandlingssteder i udlandet som det færøske sygehusvæsen har indgået aftale med. Det kræves særlig tilladelse fra et visitationsnævn for at visitere til behandlingssteder i udlandet som det færøske

sygehusvæsen ikke har indgået aftale med. Den meste af sygdomsbehandlingen udenfor Færøerne foregår i Danmark.

Jordemodervæsenet

I medfør af anordning fra 1982 om svangerskabshygiejne og fødselshjælp ansættes jordemødre under det færøske sygehusvæsen. Der er normeret 17 jordemoderstillinger, herunder en stilling som ledende jordemoder. Der ydes vederlagsfri forebyggende undersøgelser hos læge og jordemoder, ligesom der ikke betales vederlag i forbindelse med fødslen. Der er fødeafdelinger på Landssygehuset og Suderø Sygehus. I 2011 blev fødeafdelingen på Klaksvig sygehus nedlagt.

10.3 Landslægen

Landslægen er rådgiver for statslige myndigheder, Færøernes landsstyre og kommunale myndigheder på Færøerne i lægelige, hygiejniske, miljømæssige og socialmedicinske forhold. Landslægen fører på Sundhedsstyrelsens vegne tilsyn med den virksomhed, der udøves på Færøerne af læger, tandlæger, jordemødre, sygeplejersker, sygehjælpere, terapiassistenter m.fl. (medicinalpersonalet). Landslægen udarbejder og udgiver årlige medicinalberetninger for Færøerne, og han yder som embedslæge bistand til rets- og politimyndighederne. Udgifterne til landslægeembedet betales af statskassen. Landslægeembedet og dets virksomhed hviler på anordning nr. 633 af 20. juli 1995 om ikrafttræden på Færøerne af lov om embedslægeinstitutioner mv.

11. Undervisningsvæsen

Indledning

Det færøske undervisningsvæsen omfatter:

- Folkeskolen
- Almengymnasiale og erhvervsgymnasiale uddannelser
- HF-kurser
- Lærlingeuddannelser, grunduddannelser inden for sundhed, handels- og kontorfagene og de tekniske fag
- Færøernes Universitet (Fróðskaparsetur Føroya)

Særanliggender og fællesanliggender

Brandskolen, Sømandsskolen og Maskinmesterskolen er lagt sammen under navnet Vinnuháskulin (Erhvervshøjskolen). Folkeskolen, Færøernes lærer- og pædagogseminarium (hedder nu Námsvísindadeildin og er en del af Fróðskaparsetur Føroya), de tekniske skoler, Færøernes handelsskole, Maskinmesterskolen og fritidsundervisningen var indtil 1. januar 2002 fællesanliggender. Gymnasierne, HF-kurserne, Fiskerierhvervsskolen, navigationsskolerne, Færøernes folkehøjskole, Færøernes husholdningsskole og Færøernes Universitet (Fróðskaparsetur Føroya) er overtaget som særanliggender.

Færøernes landsstyre og den danske regering indgik den 21. december 2001 en aftale om overtagelse af den resterende del af skolevæsenet, og pr. 1. januar 2002 har Færøerne overtaget det fulde ansvar for lovgivningen, administrationen og økonomien på folkeskole- og erhvervsskoleområderne samt Fróðskaparsetur Føroya.

11.1 Grunduddannelser mv.

Folkeskolen

Folkeskolens styrelse er fastlagt i lagtingslov nr. 125 af 20. juni 1997 om folkeskolen, som senest ændret ved lagtingslov nr. 67 af 26. maj 2011. Folkeskolen er den almene skole. Styringen og tilsynet med folkeskolen udøves af kommunen, skolebestyrelsen, der har kompetence i alle sager vedrørende kommunens skolevæsen, der ikke udtrykkeligt er henlagt til andre myndigheder samt Mentamálaráðið (Landstyreområdet for kultureanliggender).

Økonomisk er folkeskolen todelt. Mentamálaráðið bevilliger lærerlønningerne og administrerer lovgivningen vedr. fag og timefordeling. Kommunerne har ansvaret for bygning og vedligeholdelse af bygningerne samt skolemateriel så som undervisningsmidler, interiør olie og el etc. Skolebestyrelsen vælges samtidig med kommunalbestyrelsen. Landsstyret fører ligesom kommunerne tilsyn med folkeskolen. Dette tilsyn er henlagt til Mentamálaráðið.

Folkeskolen omfatter en 9-årig grundskole og et frivilligt 10. skoleår. Undervisningspligten er 9 år.

Antallet af elever i den enkelte skole varierer fra kun én elev til knap 600 elever. Ifølge folkeskoleloven af 1997 med senere ændringer er skolen en udelt skole, hvor eleverne dog har en vis valgfrihed i fagkombinationerne i fortsættelsesskolen. Ved afslutningen af undervisningen i 9. og 10. klasse kan eleverne indstille sig til folkeskolens afgangseksamen.

Ifølge lagtingslov nr. 125 af 20. juni 1997, som senest ændret ved lagtingslov nr. 34 af 28. april 2009 om folkeskolen, skal en lærer have eksamen fra Færøernes seminarium eller fra et dansk seminarium med tillæg af undervisning i færøsk på Námsvísindadeildin samt en særlig prøve i færøsk efter nærmere fastsatte regler.

Lærernes lønnings- og ansættelsesforhold er fastsat i henhold til lov nr. 474 af 10. juni 1997 om tjenestemænd m.fl. i folkeskolen på Færøerne. Med virkning fra den 1. juli 1997 trådte lov om ophævelse af lov om tjenestemænd m.fl. i folkeskolen på Færøerne i kraft. Herved overgik lærerne fra at have været ansat i henhold til den danske tjenestemandsløvgivning til at være undergivet de færøske tjenestemandregler.

Efter et langvarigt ansættelsesstop for lærere blev Færøernes landstyre og Færøernes lærerforening i 1998 enige om en ny ansættelsesaftale – overenskomstansættelse. Alle årsvikarer og timelærere blev på det tidspunkt overflyttet til den nye ansættelsesform og siden er tjenestemandsansættelsen ikke brugt. Overenskomstansættelsen kan enten være tidsbegrænset eller fast.

Grundlønningerne og de nærmere regler om lønfastsættelser i øvrigt fastsættes efter aftale mellem Færøernes landstyre og Færøernes lærerforening.

Udover de tjenestemand- og overenskomstansatte lærere i den færøske folkeskole underviser et vist antal vikarer, der dog de sidste år er blevet betragteligt færre på grund af lave retimetalt til folkeskolen og en større tilgang til uddannelsen som lærer.

Private skoler og forskole

Der er tre privatskoler på Færøerne: Frískúlin við Hoyvíkstjørn, som er beliggende i Tórshavn; Frískúlin í Havn, som er beliggende i Velbastaður; samt Frískúlin Keldan beliggende i Skálafjørður. I 1985 overtog Tórshavn kommune den private skole Sankta Fransskolen. Sankta Fransskolen og en skole i Eysturkommune har som de eneste skoler en forskoleklasse (børnehaveklasse).

Specialpædagogisk og psykologisk arbejde

Det specialpædagogiske og psykologiske arbejde under Mentamálaráðið forvaltes af det landsdækkende Specialpædagogisk/Psykologisk Center - Sernám.

Specialskolen Skúlin á Trøðni har siden 2006 fungeret som selvstændig specialskole i henhold til lagtingslov om specialskoler fra 2005. Skolen har selvstændig bevilling på finansloven.

Sernám har ansvaret for forvaltning af bevillingen på finansloven til den specialpædagogiske bistand, herunder tildeling af ekstra støttetimer til elever med funktionsnedsættelser i folkeskolen. Det er Sernáms opgave at udvikle og opdatere det specialpædagogiske område med henblik på at skabe større helhed og kontinuitet i tilbuddene til børn og unge med særlige behov i skolen samt i dag- og døgntilbud. Herudover skal Sernám organisere, rådgive og vejlede i forbindelse med specialpædagogiske opgaver i undervisningssektoren og på daginstitutionsområdet til børn og unge i alderen 0 til 18 år.

For at den specialpædagogiske rådgivning skal komme tættere på skoler og daginstitutioner og dermed bringe hurtigere indsatser og vejledning til brugerne, er der oprettet fire underafdelinger af Sernám rundt om i landet: en på Østerø, en på Suderø, en i Klaksvik og en i Tórshavn.

Pædagogisk psykologisk rådgivning (PPR) og specialundervisning i folkeskolen

Forældre, pædagoger, lærere, medarbejdere i social- og sundhedsvæsenet og den enkelte borger kan henvende sig til PPR i forbindelse med pædagogiske og psykologiske problemer hos børn og unge.

Specialundervisning, herunder høre-/taleundervisning og anden specialpædagogisk bistand, finder sted i børnehaver, folkeskolen og på Skúlin á Trøðni. Hertil kommer undervisning i hjemmet eller på sygehus. Med undtagelse af de forholdsvis få elever, der går på Skúlin á Trøðni, går alle børn med særlige behov i den undervisningspligtige alder i de lokale folkeskoler. Det samme gør sig gældende for børn med særlige behov under skolealderen i dag- og fritidstilbud. De fleste går i de almindelige kommunale daginstitutioner. Dog er der etableret tilbud under Almannaverkið (Socialforvaltningen) for de børn, der har behov for mere vidtgående specialpædagogiske indsatser.

Specialpædagogisk bistand til børn under skolealderen omfatter bl.a. rådgivning, behandling og taleundervisning. Eventuelle støttepædagoger betales af socialvæsenet.

Elever, der på grund af sygdom, mistriivsel eller andre årsager, ikke kan deltage i den almindelige undervisning på skolen, har mulighed for at få hjemmeundervisning eller undervisning på sygehuset.

Fremmedsprogede børn i og under skolealderen får med hjemmel i folkeskoleloven undervisning i færøsk.

11.2 Ungdomsuddannelser

Almengymnasiale uddannelse og HF-uddannelsen

Der er to almene gymnasier på Færøerne, der begge tilbyder HF-undervisning. Føroya Studentaskúli og HF-skeið, beliggende i Tórshavn, og Studentaskúlin og HF-skeiðið í Eysturoy, der ligger i Kambsdalur på Østerø. Føroya Studentaskúli og HF-skeið i Tórshavn har desuden tilknyttet en gymnasieafdeling på Suderø, og Studentarskúlin og HF-skeiðið í Eysturoy har en HF-afdeling i Klaksvík. Almengymnasiale uddannelser udbydes i henhold til lagtingslov nr. 106 af 29. juni 1995 og lagtingslov 107 af 29. juni 1995.

Pr. 1. aug. 2013 er der indført ny gymnasiereform (breytaskipanin). Uddannelserne udbydes nu i henhold til Lagtingslov om gymnasiale uddannelser nr. 62 fra 15. maj 2012. De nye eksaminer bliver:

- Búskaparbreyt (økonomi-linje, svarer til hhx).
- Hugbreyt (humaniora-linje, svarer til stx med sprogligt indhold).
- Náttúrbreyt (naturfaglig-linje, svarer til stx med matematisk/naturvidenskabeligt indhold).
- Tilfeingisbreyt (ressource-linje, svarer til dele af fiskeriskolen).
- Tøknikbreyt (teknisk linje, svarer til htx).
- Fyrireikingarbreyt (forberedelseslinje, svarer til hf).

De første elever med den nye eksamen bliver færdige i 2016.

Niveaукraven for den enkelte elev på de respektive linjer:

- 1) 4 A-niveau og 3 B-niveau á búskaparbreytini,
- 2) 4 A-niveau og 3 B-niveau á hugbreytini,
- 3) 4 A-niveau og 3 B-niveau á náttúrubreytini,
- 4) 3 A-niveau og 4 B-niveau á tilfeingisbreytini og
- 5) 3 A-niveau og 4 B-niveau á tøknibreytini.

I 2013 blev der optaget 11 gymnasieklasser (5 sproglige (Hugbreyt) og 6 matematiske (Náttúrubreyt)) på Føroya Studentaskúli og HF-skeið i Tórshavn, 2 klasser (1 sproglig og 1 matematisk) på afdelingen på Suderø og 5 klasser (2 sproglige (Hugbreyt) og 3 matematiske (Náttúrubreyt)) på Studentaskúlin og HF-skeiðið í Eysturoy.

HF-uddannelsen er en toårig uddannelse med obligatoriske fag og valgfag.

I 2012 blev der optaget 3 HF-klasser på Føroya Studentaskúli og HF-skeið i Tórshavn, 1 HF-klasse på Studentaskúlin og HF-skeiðið í Eysturoy og 1 klasse på Klaksvíkar HF-skeið.

I den gymnasiale uddannelse er der mulighed for at tage fag som enkeltfag. Denne mulighed er specielt tiltænkt elever, der mangler et fag på et bestemt niveau for at få adgang til en højere uddannelse. Det er også muligt at læse enkeltfag i HF-ordningen.

I august 2012 havde Føroya Studentaskúli og HF-skeið, inkl. afdelingen på Suderø, 104 lærere, hvoraf 6 var vikarer for fastansatte lærere i orlov, og 16 var deltidsansatte timelærere. På Studentaskúlin og HF-skeiðið í Eysturoy, inkl. Klaksvíkar HF-skeið, var der 33 fastansatte lærere, 2 årsvikarer og 12 timelærere.

Elevantallet i Tórshavn var i september 2013 769 elever fordelt på 634 gymnasieelever og 135 HF-elever. Herudover var der 107 elever på Suderø. På Studentaskúlin og HF-skeiðið í Eysturoy var der 358 gymnasieelever og 92 HF-elever.

Basisuddannelser

Fiskerifaglig grunduddannelse (SIF) gives i henhold til lagtingslov nr. 42 af 26. marts 2002 om uddannelser indenfor fiskeindustri og akvakultur. I uddannelsen undervises der i seks almene fag på gymnasialt C-niveau ca. to tredjedel af tiden og i erhvervsrettede fag den sidste tredjedel. Uddannelsen giver eleverne erhvervskompetence samt kompetence til fortsat højere uddannelse inden for de samme fagområder. I alt 26 elever blev optaget til SIF-uddannelsen i 2013.

Grunduddannelse inden for administrations-, handels- og kontorområdet (FHS) gives i henhold til lagtingslov nr. 107 af 29. december 1998. Den etårige grunduddannelse er basisår for højere handelseksamen samt 2. del af lærlingeuddannelserne. Uddannelsen foregår på handelsskolen i Tórshavn, der har en afdeling i Kambsdalur. I 2013 blev en ny ordning med to-årig FHS etableret på handelsskolen i Torshavn. I august 2013 blev 75 elever optaget til FHS-grunduddannelsen i Tórshavn og 23 elever blev optaget i Kambsdalur.

I august 2013 trådte en ny reform i kraft, der medførte en sammenlægning af Teknisk grunduddannelse (SIT) i henhold til lagtingslov nr. 41 af 23. april 1999 og den tekniske del af erhvervsuddannelsen i henhold til lagtingslov nr. 94 fra 29. december 1998 om erhvervsuddannelser. Dette betyder, at indholdet i første og andet skoleforløb for den tekniske erhvervsuddannelse for El, metal, træ og autoområdet efter den nye reform er identisk med og erstatter SIT 1. SIT 2 erstattes med et 40 ugers skoleforløb hvis indhold delvis er kompetencegivende til optagelse på kortere videregående uddannelser og maskimesteruddannelsen efter 12 måneders praktik hvoraf de 6 måneder skal være ombord på et søgående skib.

Teknisk grunduddannelse (SIT) gives i henhold til lagtingslov nr. 41 af 23. april 1999. Uddannelsen, der er toårig, er tilrettelagt i fagområder (el-, metal-, træ- og autoområdet) med henblik på at opfylde optagelseskravene til videre tekniske uddannelser. Det første år i uddannelsen (SIT 1) giver adgang til erhvervsuddannelserne i det valgte fagområde. Den

samlede toårige uddannelse (SIT 2) giver adgang til videre uddannelser som f.eks. erhvervsakademikeruddannelser og maskinmesteruddannelsen. Elevtallet på SIT-uddannelsen i Tórshavn var i september 2013 120 elever (SIT 1 og SIT 2).

Heilsuskúli Føroya (Social- og sundhedsskolen)

Ved lagtingslov nr. 57 af 26. maj 2010 om social- og sundhedsuddannelser, blev Heilsuskúli Føroya (Social- og sundhedsskolen) og Sjúkrarøktarfrøðiskúli Føroya (Færøernes sygeplejeskole) formelt adskilt.

Heilsuskúli Føroya blev grundlagt i Tvøroyri på Suderø i 2001. På skolen uddannes social- og sundhedshjælpere og siden 2006 også social- og sundhedsassistenter. Heilsuskúli Føroya flyttede til Hov i 2009 i et nyt skolecenter sammen med gymnasiet på Suderø.

Uddannelsen til social- og sundhedshjælper er normeret til 15 måneder. Uddannelsen til social- og sundhedsassistent er normeret til 22 måneder. Uddannelsestiden fordeles mellem teoriperioder og praktikperioder i den primære og sekundære sundhedstjeneste.

Under teoridelen modtager eleverne undervisning i grundfagene færøsk, dansk, engelsk og naturfag. På sosu-hjælperuddannelsen undervises der herudover i 4 områdefag; sundhedsfag, aktivitetsfag, samfundsfag samt pædagogik og psykologi. På sosu-assistentuddannelsen undervises der udover de 4 grundfag i disse 5 områdefag: sundheds- og sygepleje, kultur- og aktivitetsfag, samfundsfag, medicinsk fag samt pædagogik og psykologi.

I januar og september optages ca. 22 sosu-hjælperelever og en gang årligt, i marts, optages 22 sosu-assistentelever. Det samlede elevtal på skolen svinger mellem 80 og 100 og afhænger af, hvordan praktik- og teoriperioderne fordeler sig over året.

Lærlingeuddannelser

På det merkantile uddannelsesområde gælder lagtingslov nr. 94 af 29. december 1998 om erhvervsuddannelser, som senest ændret ved lagtingslov nr. 52 frá 17. maj 2011, samt lagtingslov nr. 107 af 29. december 1998 om grunduddannelse inden for administrations-, handels- og kontorområdet (FHS).

Skoleopholdene i lærlingeuddannelserne på det merkantile område foregår på handelsskolen i Tórshavn. I lærlingeuddannelser, hvor skoleuddannelsen ikke er etableret på Færøerne, får lærlingene deres skoleophold på handelsskoler i Danmark.

På det tekniske uddannelsesområde gælder lagtingslov nr. 94 af 29. december 1998 om erhvervsuddannelser som senest er ændret ved lagtingslov nr. 52 frá 17. maj 2011 samt lagtingslov nr. 41 af 23. april 1999 om tekniske grunduddannelser.

Skoleopholdene i lærlingeuddannelserne på det tekniske område foregår på de to tekniske skoler. I lærlingeuddannelser, hvor skoleuddannelsen ikke er etableret på Færøerne, får lærlinge deres skoleophold på tekniske skoler i Danmark. Der undervises i følgende lærlingeuddannelser: tømrer, snedker, El, automekaniker, metal, frisør beklædningsassistent, gastronomassistent, ernæringshjælper.

Teknisk gymnasiale uddannelser

Højere fiskeriteknisk uddannelse (HIF), som er en teknisk gymnasial uddannelse, gives i henhold til lagtingslov nr. 42 af 26. marts 2002. HIF-uddannelsen foregår på Fiskivinnuskúlin i Vestmanna. Uddannelsen varer tre år med et fælles basisår (SIF). Efter gennemført basisår fortsatte 23 elever på HIF-uddannelsen i 2013.

Højere teknisk uddannelse (HT) gives i henhold til lagtingslov nr. 42 af 23. april 1999. HT-uddannelsen, der er en teknisk gymnasial uddannelse, foregår på Teknisk skole i Klaksvík. Uddannelsen varer tre år med et fælles basisår (teknisk grunduddannelse). I alt 25 elever blev optaget til HT-uddannelsen i 2013.

Pr. 1. aug. 2013 er der indført ny gymnasireform (breytaskipanin). De teknisk gymnasiale uddannelser udbydes nu i henhold til Lagtingslov om gymnasiale uddannelser nr. 62 fra 15. maj 2012. De nye eksaminer bliver:

- Tilfeingisbreyt (ressource-linje, svarer til dele af fiskeriskolen).
- Tøknikbreyt (teknisk linje, svarer til htx).

Erhvervsgymnasiale uddannelser

Højere handelseksamen (HH) gives i henhold til lagtingslov nr. 43 af 23. april 1999. HH-uddannelsen, som er en erhvervsgymnasial uddannelse, foregår på Handelsskolen i Tórshavn og i Kambsdalur. Uddannelsen varer to år og forudsætter et gennemført basisforløb på et år (FHS). Efter gennemført basisår blev 40 elever optaget på HH-uddannelsen i Tórshavn og 50 elever blev optaget på uddannelsen i Kambsdalur i 2013.

Sideløbende med den toårige HH-uddannelse udbydes et sammenhængende treårigtforløb, hvorpå der i august 2013 blev optaget 48 elever i Tórshavn og 62 elever i Kambsdalur.

Pr. 1. aug. 2013 er der indført ny gymnaireform (breytaskipanin). Uddannelserne udbydes nu i henhold til Lagtingslov om gymnasiale uddannelser nr. 62 fra 15. maj 2012. De nye eksaminer bliver:

- Búskaparbreyt (økonomi-linje, svarer til hhx).

Andre uddannelser/kurser

I henhold til lov nr. 49 fra 9. maj 2005 udbyder Teknisk skole i Tórshavn og handelsskolen i Tórshavn en række korte videregående uddannelser indenfor it, økonomi, bankvirksomhed, produktion og byggeri, samt lederuddannelser og lederudviklingskurser.

På erhvervsskolerne foregår desuden en del erhvervs kurser og efteruddannelser for faglærte.

11.3 Videregående uddannelser

Fróðskaparsetur Føroya (Færøernes Universitet)

Fróðskaparsetur Føroya blev stiftet i 1965 som en selvejende institution. Ved lovændring (lagtingslov nr. 65 af 21. maj 1987 som ændret ved lagttingslov nr. 78 af 12. juni 1990 og lagttingslov nr. 84 af 13. juni 1995) har institutionen til opgave at drive forskning, give højere undervisning og udbrede kendskab til videnskabelige metoder og resultater.

Fra 1. august 2008 er Fróðskaparsetur Føroya, Færøernes Seminarium og Færøernes Sygeplejeskole fusioneret. Det er sket med baggrund i den nye universitetslov (Lagttingslov nr. 58 fra 9. juni 2008).

Fróðskaparsetur Føroya er en offentlig institution, der er uafhængig af det politiske system og hører ind under Mentamálaráðið (Landstyreområdet for kulturenliggende). I henhold til lagttingsloven fra 2008 er Fróðskaparseturs øverste myndighed en bestyrelse, som udpeges af landstyremanden. De ansatte og studerende er repræsenteret i bestyrelsen. Bestyrelsen ansætter rektor. Dekaner og universitets direktør ansættes af bestyrelsen efter indstilling fra rektor.

Institutionens driftsudgifter dækkes af landskassen med bevilling på Lagtingets finanslov. Desuden dækkes en del projekter ved ekstern finansiering. Den samlede bevilling var i finansåret 2014 74,4 mio. kr. i forhold til 69,9 mio. kr. i 2013.

I november 2003 trådte en ny bekendtgørelse om uddannelserne på Fróðskaparsetur Føroya i kraft. I henhold til den nye bekendtgørelse er alle uddannelser treårige bacheloruddannelser med mulighed for en toårig overbygning til en mastergrad. Derved er uddannelserne på Fróðskaparsetur Føroya indrettet efter Bologna-aftalen.

Universitetet er organiseret i to fakulteter med hver sin dekan.

- Fakultet for Humaniora, Samfundsvidenskab og Pædagogik. Fakultetet har 3 afdelinger: Færøsk sprog- og litteratur, Pædagogik og Historie- og samfundsfag.
- Fakultetet for Naturvidenskab og Sundhed, som har to afdelinger: Naturvidenskab- og teknik og Sygepleje.

Fakultetet for Humaniora, Samfundsvidenskab og Pædagogik kan tilbyde følgende uddannelser:

Føroyamálsdeildin (Afdeling for færøsk sprog og litteratur)

BA (Bachelor of Arts) i færøsk sprog og litteratur er en treårig uddannelse (180 ECTS) og kan være både afsluttende uddannelse og danne basis for videre uddannelse til master enten ved Færøernes Universitet eller i udlandet.

M.A. (Master of Arts) i færøsk er en toårig overbygningsuddannelse (120 ECTS). Der er desuden mulighed for at tage en såkaldt kombineret MA (300 ECTS), som består af et hovedfag og et sidefag. Hovedfaget består da af BA (180 ECTS) + et hovedfagsspeciale (30 ECTS), mens sidefaget består af 60 ECTS på BA-niveau og 30 ECTS på MA-niveau i et andet fag, + pædagogikum. I kombineret MA kan færøsk enten udgøre hovedfaget eller sidefaget.

Søgu- og samfelagsdeildin (Afdeling for historie og samfundsfag)

Den treårige B.A.-uddannelse (Bachelor of Arts) i historie og B.S.Sc., statskundskab (Bachelor of Political Science) eller samfundsvidenskab (Bachelor of Social Science) kan både være en afsluttende uddannelse og danne basis for videreuddannelse til master ved et universitet i udlandet. Under forudsætning af, at masterfag svarende til 30 ECTS kan meritoverføres fra et udenlandsk universitet er der desuden mulighed for at erhverve en 1 ½ årig suppleringsfagsuddannelse i historie eller samfundsvidenskab, som er tilrettelagt med henblik på at indgå i en M.A.-uddannelse i et andet fag.

M.A. (Master of Arts) i historie og M.S.Sc. i samfundsvidenskab eller statskundskab (Master of Social Science eller Master of Political Science) er toårige overbygningsuddannelser. Der er desuden mulighed for at tage suppleringsfag i historie eller samfundsvidenskab, som er tilrettelagt med henblik på at indgå i en M.A.-uddannelse i et andet fag.

Námsvísindadeildin (Afdelingen for pædagogik)

Námsvísindadeildin uddanner folkeskolelærere og pædagoger samt efteruddanner folkeskolelærere og pædagoger.

Studerende, der er optaget i 2007 bliver uddannet i medfør af lagtingslov om læreruddannelser (nr. 69 af 28. maj 1980).

Den 1. august 2008 blev Føroya Lærarakúli (Færøernes seminarium) en del af Fróðskaparsetur Føroya i henhold til universitetsloven af 9. juni 2008. Seminariet blev organisatorisk en afdeling på universitetet – Námsvísindadeildin. Uddannelsen til folkeskolelærer og pædagog er beskrevet i bekendtgørelse nr. 140 af 13. november 2009 samt i studieordning/kursusbeskrivelser. Studerende, der er optaget i 2008, 2009, 2010 og 2011 bliver uddannet i medfør af denne lov og bekendtgørelse. Undervisningen er opbygget i moduler.

Folkeskolelæreruddannelsen og pædagoguddannelsen er fireårige uddannelser. Efter tre år er de studerende bachelor i education, BED (180 ECTS-point). Derefter er det muligt at

vælge mellem at læse professionsåret for at opnå rettighed til at arbejde som henholdsvis folkeskolelærer eller pædagog eller at læse MA på en af de institutioner, som Námsvísindadeildin er ved at få samarbejdsaftaler med. Denne mulighed er betinget af de valg, der er foretaget på andet og tredje studieår.

Optagelsesbetingelserne på lærer- og pædagoguddannelserne er gymnasial ungdomsuddannelse: almen studentereksamen, HF, HH, HT, HIF eller lignende uddannelser.

1. semester, hvor der er mulighed for samlæsning mellem de to uddannelser, består af videnskabsteori, børne- og ungdomskultur, kreative læreprocesser, etik og livssyn samt kommunikation (30 ECTS).

Folkeskolelæreruddannelsen består desuden af et 2. semester indeholdende (professionsrettet) psykologi, pædagogik og almen didaktik (30 ECTS). På 3. og 4. semester vælges der mellem færøsk/sprogundervisning eller naturvidenskab (science) (60 ECTS). På 5. og 6. semester vælges der mellem linjefag (45 ECTS) og derefter skrives BED opgaven (15 ECTS). På 7. og 8. semester vælges der mellem linjefag (45 ECTS) og derefter skrives den professionsrettede opgave (15 ECTS). Praktik indgår i studiet fra og med 2. semester.

Pædagoguddannelsens indeholder udover 1. semester, jf. ovenstående: 2. semester indeholdende (professionsrettet) psykologi, pædagogik og almen didaktik (30 ECTS). 3. semester indeholdende specialområdet (30 ECTS) og 4. semester indeholdende individ, institution og samfund (15 ECTS) og sprog, kultur og kulturhistorie (15 ECTS). På 5. og 6. semester vælges der mellem linjefag (45 ECTS) og derefter skrives BED opgaven (15 ECTS). På 7. og 8. semester vælges der mellem linjefag (45 ECTS) og derefter skrives den professionsrettede opgave (15 ECTS). Praktik indgår i studiet fra og med 2. semester.

Fakultetet for Naturvidenskab og Sundhed kan udbyde følgende uddannelser:

Náttúruvísindadeildin (Afdeling for naturvidenskab og teknik)

B.Sc. uddannelserne (Bachelor of Science) til IT-ingeniør, energiingeniør og i biologi er treårige uddannelser. Uddannelserne giver adgang til master uddannelser på andre universiteter.

Efter endt uddannelse vælger nogle af studenterne at gå ud i industrien, mens andre vælger at tage Master (M.Sc.) eller Ph.D. i Danmark, Norge, Sverige eller England. Det er også muligt at tage ph.d. uddannelse på Náttúruvísindadeildin.

På Náttúruvísindadeildin bliver der undervist med grundlag i den færøske natur og færøsk miljø.

Alle uddannelserne ved Fróðskaparsetur Føroya har årlige optagelser af nye studerende, undtaget bacheloruddannelserne IT-ingeniør, energiingeniør og biologi ved Náttúruvísindadeildin, som har optagelse hvert andet år.

Sjúkrarøktarfrøðideildin (Afdelingen for Sygepleje, Færøernes sygeplejeskole)

Sjúkrarøktarfrøðideildin (Færøernes sygeplejeskole), der blev oprettet i 1960, er godkendt af den danske sundhedsstyrelse.

Uddannelsen af sygeplejersker på Færøerne var indtil 2001 reguleret efter bekendtgørelse nr. 653 af 17. juli 1992. I forbindelse med overtagelse af skolevæsenet som færøsk anliggende blev lagtingslov nr. 2 af 22. januar 2003 om uddannelse af sygeplejersker sat i kraft.

Det første hold på den nye uddannelse startede den 1. februar 2003. Der er tale om en fireårig uddannelse (240 ECTS-points), der giver graden Bachelor of Science (B.Sc.) i sygepleje. Der er optagelse én gang årligt. Optagelsestallet er 22.

Uddannelsen omfatter en teoretisk undervisningsdel svarende til 150 ECTS-point og en klinisk undervisningsdel, der svarer til 90 ECTS-point.

Uddannelsen omfatter undervisning i følgende fag: sygeplejefaget (140 ECTS), sundhedsvidenskabelige fag (40 ECTS), naturvidenskabelige fag (20 ECTS), humanistiske fag (20 ECTS) og samfundsvidenskabelige fag (20 ECTS).

Den kliniske del af uddannelsen foregår på godkendte kliniske uddannelsespladser i den primære og sekundære sundhedstjeneste. Uddannelsen tilrettelægges, så den opfylder de uddannelseskraav, som er gældende i EU-landene for autorisation som sygeplejerske.

August 2008 blev Sjúkrarøktarfrøðiskúli Føroya lagt sammen med Fróðskaparsetur Føroya til én afdeling og benævnes nu Sjúkrarøktarfrøðideildin.

Foruden uddannelse til sygeplejerske udbyder Sjúkrarøktarfrøðideildin også suppleringsuddannelsen BSc i sygepleje til sygeplejersker uddannede før 2003, kurser på bachelorniveau samt klinisk vejlederuddannelse. Der var 63 af disse studerende i 2012.

Antal studenter:

Det samlede antal studenter på Fróðskaparsetur Føroya for perioden 2009-2013 fremgår af tabel 11.1. Enkeltfagsstuderende er ikke taget med i oversigten.

Tabel 11.1 Antal studerende på Fróðskaparsetur Føroya 2009-2013

	2009	2010	2011	2012	2013
Føroyamálsdeildin	62	63	74	87	51
Náttúruvísindadeildin	13	64	33	78	61
Søgu- og samfelagsdeildin	19	57	70	101	131
Námsvísindadeildin	260	266	298	290	288
Sjúkrarøktarfrøðideildin	80	81	88	88	87
I alt	434	531	489	557	618

Anm.: Studerende pr. 1. oktober

Kilde: Fróðskaparsetur Føroya.

Pr. 1. oktober 2013 er der registreret 10 ph.d. studerende fordelt på følgende afdelinger: Føroyamálsdeildin 3 studerende, Náttúruvísindadeildin 5 studerende, Søgu- og samfelagsdeildin 1 studerende og Námsvísindadeildin 1 studerende

Vinnuháskúlin (Maskinmesterskolen, Sømændsskolen og Brandskolen)

Det blev i 2004 besluttet at lægge Maskinmesterskolen, Føroya Sjómannsskúli (Sømændsskolen) og Føroya Brandskúli (Brandskolen) sammen. Disse skoler vil fremover være én skole med fælles driftsudgifter og ét nyt fællesnavn; Vinnuháskúlin (Erhvervshøjskolen).

Det samlede budget i 2014 var 20,7 mio. kr., og der var indskrevet 295 studerende. Dertil afholdes kurser for eksterne deltagere. I 2013 var der ca. 780 eksterne kursusdeltagere.

Uddannelserne er tilrettelagt efter et modulsystem, således at der til hver enkelt uddannelse er foreskrevet et vist antal moduler, der skal bestås eller godkendes, inden eleven kan gå videre i uddannelsessystemet. Uddannelsen er opdelt i halvårige semestre, med eksamen hvert semester.

På Vinnuháskúlin uddannes maskinister, maskinmestre, skippere og skibsførere. Uddannelsen er halvandet år til sætteskipper og tre år til skibsfører. Maskinistuddannelsen er 9 måneder og maskinmesteruddannelsen er tre år.

Der er indgået aftale mellem Færøernes Landsstyre og Søfartsstyrelsen om ligestilling af færøske og tilsvarende danske uddannelser.

Skolen arbejder efter lagtingslov nr. 55 fra 24. april 2001 om uddannelse af besætning på skibe o.a. samt bekendtgørelser om maritime uddannelser.

Sjónám - Klaksvík Navigationsskole

På Sjónám i Klaksvík uddannes sætteskipper og skibsassistenter. Uddannelsen til sætteskipper er modulbaseret og er af halvandet års varighed. Skibsassistentuddannelsen er identisk med den danske uddannelse. Skolen afholder endvidere radiokurser for eksterne kursister.

Centret for sikkerhedskurser, som er beliggende på samme domicil som Sjónám, udbyder diverse maritime kurser.

Det samlede budget for Navigationsskolen er i 2014 på 3,7 mio. kr. med omkring 34 elever.

Det samlede budget for Centret for sikkerhedskurser er i 2014 på 1,5 mio. kr. med omkring 680 kursister.

11.4 Anden undervisning

Ud over ovennævnte uddannelser foregår der på Færøerne forskellige andre undervisningsaktiviteter, blandt andet på Folkehøjskolen i Tórshavn, på Husholdningsskolen i Klaksvík samt på aften- og musikskolerne (Suðuroy, Vágur, Nord-Streymoy, Argir, Tórshavn, Gøta, Leirvík, Fuglafjørður og Klaksvík).

11.5 Uddannelsesstøtte

Den 1. august 1988 overtog hjemmestyret fra Statens Uddannelsesstøtte støtteordningen for studerende på Færøerne. Den nuværende fordeling af støtten sker på grundlag af regler i lagtingslov nr. 36 af 3. maj 2007 med senere ændringer og bekendtgørelsen nr. 107 fra 25. september 2011.

I finansåret 2013 udbetalte Studni 112,6 mio. kr. i uddannelsesstøtte til uddannelsessøgende elever på Færøerne og i udlandet. I 2014 forventes udbetalt 113,0 mio. kr.

Hjemmestyrets overtagelse af støtteordningen for studerende på Færøerne har ikke ændret ved den hidtidige ordning, hvorefter færøske studerende på de videregående uddannelser i Danmark og i udlandet modtager støtte fra Statens Uddannelsesstøtte efter de sædvanlige danske regler.

12. Rets- og politikvæsen samt overøvrigheden

12.1 Færøernes retsvæsen

Færøernes Ret har hovedtingsted i Tórshavn. Retten har desuden fast bitingsted i Tvøroyri. Herudover kan der undtagelsesvist holdes retsmøder i Klaksvík eller bygder. Retten har skriftlig forberedelse.

Dommeren (Sorenskriveren) er formand for Færøernes Ulykkesforsikringsråd, Færøernes Overfredningsnævn, Færøernes Overlandvæsenskommission, Færøernes Overudskiftningskommission og Det Færøske Nævn vedrørende erstatning fra staten til ofre for forbrydelser. Dommeren er endvidere medlem af sterilisationsnævnet.

Den 1. maj 1995 trådte en ændring af den færøske retsplejelov i kraft, således at retten består af 2 sorenskrivere (dommere), hvoraf den ene varetager rettens administration.

Foruden de nævnte sorenskrivere (dommere) beskæftiger dommerkontoret to retsassessorer, to dommerfuldmægtige, 17 kontorfunktionærer, heraf 9 deltidsansatte, samt én kontorelev.

Embedet disponerer over et domhus med tre retssale, som er beliggende i C. Pløysengøta i Tórshavn. Administrationen af tinglysningen er med virkning fra 1. februar 2006 overtaget af Færøernes landsstyre.

Straffesager berammes til foretagelse ca. fire uger efter anklageskriftets indlevering til retten, dog berammes arrestantsager og f.eks. sager vedrørende fremmede skibe straks til foretagelse. Berammelsestiden i borgerlige sager er ca. to måneder. Ægteskabssager mv. berammes til domsforhandling 14 dage efter, at parterne har formuleret deres påstande.

En oversigt over Færøernes Rets virksomhed i perioden 2009-2013 er vist i *tabel 12.1*.

I 2013 havde skifteretten 529 anmeldte boer. Antallet af konkursboer i 2013 var 39, medens antallet af offentligt behandlede dødsboer var 44. I 2011 modtog overfredningskommissionen 60 sager.

Tabel 12.1 Færøernes Rets virksomhed 2009-2013

	2009	2010	2011	2012	2013
	----- Antal -----				
<i>Borgerlige sager:</i>					
Stævn. indleveret til berømmelse...	2.939	1.972	1.927	1.686	1.557
Afsagte domme i alt	2.004	1.463	1.840	1.706	1.463
- heraf udebliv.- og erk.domme	1.955	1.405	1.203	1.092	1.043
- heraf skilsmisdomme	3	11	8	6	4
- heraf separationsdomme.....	6	6	7	3	4
<i>Straffesager:</i>					
Indleveret til berømmelse	696	768	740	590	768
Afsagte domme.....	557	468	716	643	468
<i>Fogedforretninger:</i>					
Indleveret til begæring.....	4.038	2.993	2.975	1.954	2.759
Heraf udpantningsbegæring.....	1.677	395	1.363	716	2.640
<i>Auktioner:</i>					
Auktionsbegæringer i alt	164	208	190	156	107
Heraf faste ejendomme.....	43	82	97	60	54
Heraf skibe	13	12	16	5	6
<i>Afholdte auktioner:</i>					
Over faste ejendomme.....	15	19	38	33	42
Over skibe	5	7	4	5	2

Kilde: Sorenskriveren

12.2 Færøernes politivæsen

Politiets organisation og opgaver

Færøernes politi er en selvstændig politikreds, der som de danske politikredse er underlagt Justitsministeriet, Rigspolichefen og Rigsadvokaten. Den 1. april 2010 blev en ny organisations- og ledelsesstruktur for Færøernes politi implementeret. Politikredsen er herefter inddelt i politidistrikterne Nordurøkið, Miðøkið og Suðurøkið, og består af en politisøjle, en anklagersøjle og en administrationssøjle. Politikredsen ledes af landfogeden (politimesteren), der sammen med chefpolitiinspektøren og administrationschefen udgør politikredsens øverste ledelse. Landfogedens stedfortræder er vicepolitimesteren. Landfogeden er tillige tillagt statsadvokatkompetence. Landfogeden møder således i alle straffesager i Færøernes Ret, i ankesager ved Østre Landsret samt i nævningsager, der behandles i Færøernes Ret med sorenskriveren (dommeren) som retsformand.

I politikredsen er der seks politistationer af forskellig størrelse, der i hovedtræk udfører de samme opgaver som i danske politikredse.

Herudover er der henlagt en række civile opgaver til landfogeden og politiet, og disse har indenfor de sidste år beslaglagt en del af politiets og kontorpersonalets tid. Landfogeden behandler bl.a. faderskabssager og deltager i lovforberedende arbejde i samarbejde med de færøske myndigheder. Hertil kommer udarbejdelse af retningslinjer for sagsbehandling, der efter forhandlinger med hjemmestyrets myndigheder tilpasses færøske forhold, idet centrale myndigheders generelle retningslinjer ofte ikke finder anvendelse på Færøerne.

Nogle medarbejdere er af sorenskriveren meddelt fuldmagt i medfør af retsplejelovens § 17 a, og behandler i den forbindelse bl.a. faged- og skiftesager. Udpegede sysselmænd varetager derudover en række øvrige opgaver af civilretlig karakter for danske og færøske myndigheder.

Personaleforhold

Det juridiske personale består af landfogeden (politimesteren), vicepolitimesteren, en politiassessor og en politifuldmægtig.

Det færøske politikorps udgjorde pr. 31. december 2013 i alt 112 politifolk, heraf 3 under grunduddannelse i Danmark. Herudover er der ansat 4 reservepolitibetjente.

Færøernes politi forestår selv udvælgelsen af ansøgere til politiuddannelsen. Disse gennemgår herefter uddannelsen på politiskolen i Danmark, hvorefter tjenesten forrettes på Færøerne. Som en naturlig følge heraf består politistyrken hovedsagligt af personer af færøsk oprindelse. Der kan i begrænset omfang ske udveksling mellem danske og færøske politifolk, ligesom der i visse situationer stationeres danske politifolk på Færøerne.

Ved årsskiftet 2013/2014 var der ved politiet ansat 29 kontorfunktionærer, heraf 13 i deltidstillinger samt to kontorelever. Arrestvæsenet beskæftigede 14 fængselsfunktionærer. Der var endvidere ansat tre parkeringskontrollører i Tórshavn, én i Klaksvík og én i Runavík. Herudover fungerer nogle medarbejdere, der er ansat ved Statens Luftfartsvæsen, også som parkeringskontrollører ved lufthavnsområdet på Vágar.

Den frie kriminalforsorg

Den frie kriminalforsorg har en afdeling i Tórshavn, hvor der er tilknyttet to socialrådgivere. I lighed med de danske afdelinger udarbejder man personundersøgelser og fører tilsyn med betinget dømte og prøveløsladte. Herudover arbejder man tæt sammen med politiet og arresthuset i Tórshavn bl.a. ved ugentlige møder, ligesom der samarbejdes med danske fængsler, hvor færinger er indsat til afsoning.

Politiets regelgrundlag

Lovgivningen er i vidt omfang forskellig fra lovgivningen i det øvrige rige. Rigslove samt ændringer heri er ikke umiddelbart gældende, men kan implementeres efter forhandling med det færøske hjemmestyre. Eksempelvis er den færøske og den danske straffelov stort

set identiske, eftersom Lagtinget løbende har vedtaget ikraftsættelse af de danske straffelovsændringer. Derimod er den færøske retsplejelov på en række punkter forskellig fra den danske retsplejelov.

For en oversigt over antallet af anmeldte lovovertrædelser henvises til *bilag 12.1*. I *bilag 12.2* og *12.3* er givet en oversigt over politiets virksomhed i øvrigt og over behandlingsmåden for lovovertrædelser.

For yderligere information om Færøernes politi kan henvises til www.politi.fo.

12.3 Rigsombudsmanden på Færøerne (Færøernes overøvrighed)

Overøvrighedsområdet, som i Danmark primært varetages af Statsforvaltningen, administreres på Færøerne af Rigsombudsmanden og i mindre udstrækning af landfogeden, sorenkriveneren og landsstyret.

Overøvrighedssager er administrative civilretlige sager vedrørende f.eks. indgåelse og opløsning af ægteskaber, fastsættelse af samvær, fastsættelse af bidrag, adoptioner, værgemålsager, godkendelse af ægtepagter og fri proces.

De største kategorier af overøvrighedssager omtales kort i det følgende.

Forældremyndighed og samvær

Efter anmodning fra landsstyret udarbejdede Ministeriet for familie- og forbrugeranliggender i begyndelsen af 2006 udkast til anordning om ikrafttræden for Færøerne af lov om forældremyndighed og samvær med enkelte ændringer som følge af særlige færøske forhold. Anordning nr. 228 af 15. marts 2007 om ikrafttræden for Færøerne af lov om forældremyndighed og samvær trådte i kraft den 1. april 2007 og erstattede herved reglerne i myndighedsloven fra 1922.

Lov om forældremyndighed og samvær ændrer på flere punkter retstilstanden i forhold til reglerne i myndighedsloven. Den væsentligste ændring består i adgangen for ugifte forældre til at aftale fælles forældremyndighed. Endvidere skal der ikke i forbindelse med separation eller skilsmisse tages stilling til spørgsmålet om forældremyndighed. Rigsombudsmanden skal ikke længere godkende aftaler om overførsel af forældremyndighed mellem barnets forældre. Sådanne aftaler, herunder aftaler om fælles forældremyndighed, er gyldige blot de anmeldes til Rigsombudsmanden. Loven indebærer endvidere en styrkelse af den ugifte faders stilling, idet han nu ved tvist om forældremyndigheden i forbindelse med ophævelse af samlivet stilles som hvis han havde haft del i forældremyndigheden.

Loven indebærer endvidere, at hvis et barn er fyldt 12 år, skal der som hovedregel, før der træffes afgørelse om forældremyndighed eller samvær, finde en samtale sted med barnet herom. Hvis barnet er under 12 år skal der finde en samtale sted, hvis barnets modenhed

og sagens omstændigheder tilsiger det. Som udgangspunkt er alle tvister omkring forældremyndighed nu underlagt domstolsbehandling. Området for fastsættelse af samvær udvides til også at omfatte situationer, hvor forældrene har fælles forældremyndighed, eller hvor samværsforælderen aldrig har haft kontakt med barnet. Endelig skal Rigsombudsmanden efter loven tilbyde børnesagkyndig rådgivning og konfliktmægling.

Indgåelse og opløsning af ægteskab

Anordning nr. 37 af 22. januar 2002 om ikrafttræden for Færøerne af lov om ægteskabsindgåelse og opløsning trådte i kraft den 1. marts 2002 og afløste den da gældende lovgivning fra 1922.

En af ændringerne i loven var, at lysning før ægteskabets indgåelse blev gjort frivillig, og fristen mellem lysningen og ægteskabets indgåelse blev fjernet. Endvidere blev mægling gjort frivillig og fristerne for skilsmisse efter separation ved henholdsvis enighed og uenighed mellem parterne blev ændret fra halvandet år til seks måneder og fra to og et halvt år til et år.

Rigsombudsmanden kan give tilladelse til hjemmevielse, det vil sige vielse udenfor de autoriserede borgerlige vielsessteder (visse byrådskontorer samt sysselmændenes kontorer). Landfogeden er ikke længere hverken prøvelses- eller vielsesmyndighed. Byrådsformænd i kommuner med over 1.500 indbyggere har prøvelses- og vielseskompetence.

Skilsmisse kan ske enten ved dom (Færøernes Ret) eller ved bevilling (Rigsombudsmanden).

I 2013 blev 4 par skilt ved dom og Rigsombudsmanden udfærdigede 73 bevillinger til skilsmisse. Grundlaget for de 73 skilsmisser var i 56 tilfælde forudgående separation. 13 ægteskaber blev opløst på grund af utroskab. 4 ægteskaber blev opløst på grund af 2 års adskillelse.

Børnebidrag

Ifølge lov om børns retsstilling (lov nr. 200 af 18. maj 1960 om børns retsstilling) er forældrene hver for sig forpligtet til at forsørge deres barn.

Hvis en af forældrene til barnet ikke opfylder forsørgelsespligten, kan Rigsombudsmanden efter anmodning pålægge vedkommende at betale bidrag til barnets underhold.

Adoption

Ansøgning om adoption indgives til Rigsombudsmanden. Medmindre ansøgningen vedrører stedbarns- eller familieadoption forelægges sagen inden eventuel godkendelse for det færøske adoptionsråd, hvor lægelig, juridisk og social sagkundskab er repræsenteret.

Ved adoption indtræder samme retsforhold mellem adoptant og adoptivbarn som mellem forældre og deres barn.

Ved stedbarnsadoption forstås en adoption, hvor ansøgeren adopterer sin ægtefælles barn eller adoptivbarn. Ved familieadoption forstås enten en adoption, hvor ansøgeren adopterer et barnebarn eller søskendebarn, en adoption af et barn af forældre, som ansøgeren gennem nært og længerevarende bekendtskab er særligt knyttet til, og barnet er under 18 år eller en adoption af et barn, som ansøgeren har et særligt tilknytningsforhold til. Ved fremmed adoption forstås en adoption, hvor ansøgeren adopterer et barn under 18 år, og hvor det er en betingelse for adoptionen, at ansøgeren godkendes som adoptant.

I 2013 blev der gennemført 4 internationale fremmedadoptioner, hvoraf 3 kom fra Sydafrika og 1 fra Taiwan. Endvidere blev der gennemført 5 stedbørnsadoptioner.

International fremmedadoption formidles af de godkendte formidlingsorganisationer AC Børnehjælp og DanAdopt, der begge er hjemmehørende i Danmark.

Antallet af godkendelser som adoptanter til et udenlandsk barn siger umiddelbart mere om udviklingen på adoptionsområdet end antallet af gennemførte adoptioner i det enkelte år, da der ofte går flere år fra en godkendelse er meddelt, og indtil en adoption er endelig.

Antallet af godkendelser var 6 i 2009, 10 i 2010, 8 i 2011, 9 i 2012 og 4 i 2013. Det bemærkes, at førnævnte tal alene omfatter førstegangsgodkendelser, og således ikke omfatter evt. forlængelser af førstegangsgodkendelser eller udvidelse af allerede meddelte godkendelser.

Lagtinget vedtog i 1994 en lov om dagpenge ved adoption, hvorefter ægtepar, der adopterer, ligestilles med øvrige forældre i relation til dagpenge under barsel.

Lagtinget vedtog endvidere i december 2000 en lov om adoptionstilskud, hvorefter forældre, der adopterer et udenlandsk barn kunne få et adoptionstilskud på 50.000 kr. til udgifter i forbindelse med adoptionen. Tilskuddet blev i 2008 forhøjet til 75.000 kr., men er ved lov nr. 42 af 6. maj 2014 nu forhøjet til at udgøre 100.000 kr. Tilskuddet, der ydes som et engangsbeløb for hvert barn, gives uden hensyntagen til forældrenes indkomster. Betingelsen for at få adoptionstilskud er, at adoptionen er formidlet af en af de godkendte adoptionsformidlende organisationer i Danmark, og at forældrene har fast bopæl på Færøerne.

Adoptionsloven for Færøerne ændredes pr. 1. december 2006, og Færøerne har i 2006 tiltrådt Haagerkonventionen om international adoption, og bl.a. som følge heraf foreligger der nu to nye adoptionsbekendtgørelser for Færøerne. Det drejer sig om Bekendtgørelse for Færøerne om adoption nr. 287 af 26. marts 2007, og Bekendtgørelse for Færøerne om godkendelse som adoptant nr. 288 af 26. marts 2007. Begge bekendtgørelser er trådt i kraft den 15. april 2007. Ved bekendtgørelse nr. 1114 af 21. november 2008 blev sidste-

nævnte bekendtgørelse ændret blandt andet med den følge, at godkendelsen som adoptant gælder i tre år fra godkendelsestidspunktet. Bekendtgørelsen trådte i kraft den 1. december 2008.

Der er ikke, til forskel for danske ansøgere, et obligatorisk adoptionsforberedende kursus for færøske ansøgere. Til gengæld er procedurene for at få et barn i forslag nu identiske med de danske regler.

For yderligere information om DanAdopt og AC-Børnehjælp kan henvises til deres hjemmesider www.danadopt.dk og www.a-c.dk

Værgemål

Den 1. maj 2010 trådte værgemålsloven (anordning nr. 397 af 20. april 2010 om ikrafttræden for Færøerne af værgemålsloven) i kraft på Færøerne og myndighedsloven blev samtidig ophævet. I forbindelse med indførelsen af værgemålsloven blev det ligeledes besluttet at nedlægge Overformynderiet, således at den værgedes formue fremover skal placeres i forvaltningsafdelinger.

Formålet med indførelsen af værgemålsloven er primært en revision af reglerne om umyndiggørelse af voksne.

De nye regler gør, at man før et værgemål etableres altid skal foretage en konkret vurdering af, i hvilket omfang og på hvilke områder, den pågældende har brug for en værge. Værgemål skal altid tilpasses de konkrete behov og værgemålet må ikke være mere omfattende end nødvendigt.

Som noget nyt kan værgemål begrænses til at angå bestemte aktiver og/eller bestemte personlige forhold. Et værgemål kan endvidere tidsbegrænses.

Værgemålslovens ikrafttræden betyder, at Rigsombudsmanden har fået kompetence til at træffe afgørelse om værgemål, med mindre det drejer sig om umyndiggørelse, som fortsat skal ske gennem retten. Også sager, hvor det findes betænkeligt at behandle sagen administrativt, skal behandles i retten.

Alle personer, som bliver sat under værgemål, får en værge beskikket. Rigsombudsmanden står for beskikkelsen af værger.

En værge handler som udgangspunkt på den værgedes vegne. Omfatter værgemålet bestemte eller alle den pågældendes aktiver, råder værgen imidlertid ikke frit over disse aktiver. Rigsombudsmandens godkendelse kræves blandt andet til frigivelse af formue fra forvaltningsafdelingerne, køb og salg af fast ejendom m.v.

Det følger endvidere af værgemålsloven, at Rigsombudsmanden fører tilsyn med værgerne. Dette sker blandt andet ved, at værgerne én gang årligt skal aflevere regnskaber over den værgedes indtægter og udgifter samt formue.

Ægtepagter

En ægtepagt er en aftale, der i forbindelse med ægteskabets indgåelse eller under ægteskabet er indgået mellem ægtefæller om formueforhold. Gaver mellem ægtefæller, der ligger ud over det sædvanlige, skal gives ved ægtepagt. Aftaler mellem ægtefæller om, at fællesejeaktiver skal være særeje, eller at særejeaktiver skal være fælleseje, skal ligeledes indgås ved oprettelse af en ægtepagt.

Alle ægtepagter skal tinglyses, men visse ægtepagter skal, inden tinglysning kan ske, være godkendt af Rigsombudsmanden.

Navnesager

I 1992 blev navnelovsområdet overtaget af Færøerne som særanliggende. Det færøske landsstyre delegerede pr. 1. april 2011 administrationen af navnelovsområdet til Útlendingastovan. I forlængelse af politisk rokade har administrationen af navnelovsområdet siden 1. januar 2014 været delegeret til Umhvørvisstovan.

Området reguleres af en færøsk lagtingslov om navne. Loven giver mulighed for, at visse navneændringer kan ske ved anmeldelse til sognepræsten. Øvrige navneændringer gives ved navnebevis af landsstyret. Der er samtidig indført et gebyr for landsstyrets behandling af navnesager.

Fornavne

I henhold til loven kan en person højst tillægges tre fornavne, og fornavnene skal være i overensstemmelse med færøsk sprogbrug og i overensstemmelse med en relativt restriktiv liste over anerkendte fornavne. Ønsker man et navn, som ikke er medtaget på navnelisten, skal sagen forelægges for et navneudvalg. Personer fra udlandet kan under opfyldelse af nærmere angivne betingelser opnå tilladelse fra landsstyret til at navngive i overensstemmelse med navnetraditionen i hjemlandet.

Mellemløse

En person kan maksimalt bære et mellemnavn, Navneloven giver mulighed for, at bære faderens eller moderens mellemnavn videre. Mellemnavn kan endvidere være et navn, som vedkommende har ret til at få som slægtsnavn.

Efternavne

En person kan maksimalt bære et efternavn. Navneloven fastsætter, at det ikke er muligt at anvende bindestreg. Dette er gældende såvel i forbindelse med fornavne, mellemnavne og efternavne.

Der er mulighed for som efternavn at få faderens eller moderens fornavn i ejefald med tilføjelse af "-son" eller "-dóttir" i overensstemmelse med personens køn.

Hvis ægtefæller ønsker samme efternavn, skal dette anmeldes til vielsesmyndigheden. Den pågældende ægtefælle, som i forvejen bærer efternavnet, skal give sit samtykke. Den, som bærer sin ægtefælles eller tidligere ægtefælles efternavn, kan genantage sit tidligere efternavn ved anmeldelse til vielsesmyndigheden.

Beskyttede efternavne

I henhold til de almindelige bemærkninger til navneloven omfatter beskyttede efternavne på Færøerne også de navne, som i henhold til dansk lovgivning er beskyttede.

Familieretsdirektoratets bekendtgørelse af 10. august 1987 om forbeholdte navne lægges til grund ved vurderingen af, hvorvidt der er tale om et beskyttet efternavn. Bekendtgørelsen omfatter samtlige navne, der i tiden indtil den 31. december 1985 er beskyttede.

Endvidere fastsætter den danske navnelov, at efternavne, som bæres af færre end 2.000 personer, er beskyttede. Registreringen i CPR-registreret lægges til grund ved vurderingen heraf. Således betragtes efternavne, som bæres af færre end 2.000 personer tilsammen henholdsvis i Danmark og på Færøerne som beskyttede.

Et beskyttet efternavn kan som udgangspunkt ikke bevilges.

Den færøske navnelov giver dog mulighed for, at et beskyttet efternavn under særlige nærmere konkrete omstændigheder kan bevilges. I så fald skal der være tale om et slægtsnavn som bæres af eller tidligere har været båret af ansøgerens forældre, bedsteforældre eller oldeforældre, og at efternavnet ikke er opnået ved ægteskab. Endvidere er der altid mulighed for at bære faderens eller moderens fornavn i ejefald med tilføjelse af "-son" eller "-dóttir" i overensstemmelse med personens køn, uanset om der i forvejen er tale om et beskyttet efternavn.

Bopæls- og husnavne er delvis beskyttede. Der er således mulighed for at opnå tilladelse til at bære et beskyttet bopæls- eller husnavn, såfremt ansøgeren kan bevise at have tilknytning til den pågældende bopæl eller det pågældende hus.

Fri proces

Fri proces til gennemførelse af en retssag er som udgangspunkt betinget af, at ansøgeren ikke uden at lide væsentlige afsavn kan betale de omkostninger, der er forbundet med sagen, samt at ansøgeren har rimelig grund til at føre proces. Sidstnævnte betingelse forstås almindeligvis som et krav om, at man skal have rimelig udsigt til at vinde sagen.

Såvel sagsøger som sagsøgt kan meddeles fri proces. I den samme retssag gives der dog normalt kun bevilling til én af parterne.

Fri proces meddeles af Rigsombudsmanden, hvis sagen skal anlægges ved Færøernes Ret. Er der tale om en ansøgning om fri proces til en ankesag, skal ansøgningen i langt de fleste tilfælde indgives til Civilstyrelsen i København.

Indfødsret (Statsborgerskab)

Man kan opnå indfødsret ved erklæring, hvis man opfylder de betingelser, der nærmere er fastsat i bekendtgørelse nr. 422 af 7. juni 2004 af lov om dansk indfødsret. I disse situationer opnår man dansk indfødsret ved at afgive erklæring herom til Rigsombudsmanden.

Opfylder man ikke betingelserne for at få dansk indfødsret ved erklæring, kan dansk indfødsret kun opnås ved naturalisation gennem vedtagelse af en særlig lov herom i Folketinget. Sager om indfødsret ved naturalisation behandles af Landfogeden.

13. Kirkeliv

13.1 Folkekirken

Landsstyreområdet for kulturanliggender (Mentamálaráðið) er ressortansvarlig for den færøske folkekirke.

Stiftsøvrigheden, der er folkekirkens overordnede administrative myndighed, består af biskoppen, et af landsstyremændene for kirkelige anliggender udpeget medlem og et af menighedsrådene valgt medlem. Biskoppen er stiftsøvrighedens formand.

Provstiudvalget består af fire medlemmer, der vælges af menighedsrådene, foruden domprovsten, der er født medlem. Domprovsten er provstiudvalgets forretningsførende medlem.

Kirkerådsvalg blev afholdt den 5. november 2013. For første gang var der tvunget valg i alle kirkesogne, hvor der var 500 eller flere medlemmer. Valgdeltagelsen vidner om, at denne nyskabelse er kommet for at blive.

Stiftsøvrighed og provstiudvalg vælges for fire år. Indeværende periode er fra 1. april 2014 til 31. marts 2018.

Havnar kirke i Tórshavn er Færøernes domkirke. Domkirkens kirkebogsførende sognepræst er domprovst i Færøernes stift.

Færøerne er opdelt i 14 præstegæld med i alt 61 kirker og syv bønhus/gudstjenestesteder og med 23 præsteembeder inkl. embedet som domprovst.

Præsterne og biskoppen på Færøerne lønnes af kirkefonden, hvis indtægter i overvejende grad kommer fra færøske kirkeskatter. Biskoppens løn og 40 pct. af præsternes løn refunderes af landsstyret til kirkefonden.

De enkelte menigheder vedligeholder og forestår den daglige drift af kirkerne samt anskaffer fornødent inventar. Finansieringen tilvejebringes i overvejende grad gennem kirkeskatten. En stor del af kirkebetjeningen udføres ved frivillig arbejdskraft. Ved de fleste kirker er hvervet som organist, degn og klokker således ikke vederlagt.

Kirkefondens regnskab for 2013 balancerede med 50 mio. kr.

Ved overtagelsen af folkekirken blev 19 præstegårde overdraget til kirkefonden. I december 2008 blev der lavet en rapport over gårdenes tilstand.

Ni præstegårde er siden blevet ajourført: Gjaranes (Innan Glyvur), Essalág i (Tórshavn), Todnes (Sandur), Hvalvík, á Brekku (Klaksvík), á Heygsvegi (Tórshavn), Leirar i Hvalba, Vágur og Bispegården i Tórshavn, som blev færdigrenoveret i juli 2013.

Grundlæggende vedligeholdelse er udført i præstegårdene i Fuglafirði, i Lamba, og á Prestsvegi i Klaksvig.

Renoveringen af præstegårdene i Eiði og i Nes, Eysturoy foretages i 2014 og 2015, medens Kvivík og Viðareiði forventes påbegyndt i 2015.

I Klaksvig var Christianskirkens 50 års jubilæum i juli 2013 et af folkekirkens større projekter i fjor. I forberedelserne indgik renoveringen af Skovgaards værk af den store Nadver fra 1901. Økonomisk støtte fra A. P. Møller og Hustru Chastine Mc-Kinney Møllers Fond til almene Formaal, Augustinus Fonden og Beckett Fonden muliggjorde arbejdet. Statens Museum for Kunst, som er den formelle ejer af værket, ydede sammen med Nationalmuseet faglig vejledning. Nordisk Konservering udførte restaureringsarbejdet, hvor gamle teknikker blev forenet med nye materialer til et internationalt banebrydende resultat.

Christianskirken fik desuden nyt inventar og kælderens er blevet smykket med 10 relieffer af kunstneren Edvard Fuglø skåret ud af Ólavur Sólstein.

En nyskabelse i folkekirken er opførelsen af kirkehuse og indretning af kirkers kældre til menighedernes sociale arrangementer. Det første kirkehus er ved at blive færdiggjort i Sjóvar kirkesogn, medens andre er planlagt i Sørvági og i Hvannasund. I Miðvági og Skála vil indretninger af kirkernes kældre til nutidens faciliteter opfylde et gammelt behov og imødekomme ønsket om øget tilknytning til kirken.

Kirken i Mykines i 2013 fik nyt græstørvtag og nu bliver sat i stand indvendig.

I perioden 1. februar 2010 til 1. februar 2014 er der ansat 10 præster og en domprovst som færøske tjenestemænd.

Tablet 13.1 Kirkernes placering og befolkningsgrundlag pr. 1. maj 2014

Præstegæld	Præster	Kirker/bønhuse	Byer/bygder	Indbyggere
Norðoya ø.....	1	5	9	830
Norðoya v. ¹⁾	2	6	10	5.019
Fuglafjarðar ¹⁾	1	4	5	2.450
Glyvra ¹⁾	1	3	8	2.630
Nes ¹⁾	1	3	9	2.403
Sjóvar.....	1	4	8	1.863
Eiðis.....	1	4	8	1.316
Norðstreymoy ¹⁾	3	9	17	3.732
Suðurstreymoy ø. ²⁾	4	4	7	10.000
Suðurstreymoy v. ²⁾	3	4	7	8.884
Vágar ¹⁾	1	6	7	3.059
Sandoy.....	1	6	7	1.309
Suðuroy n. ¹⁾	2	5	9	2.569
Suðuroy s.....	1	5	7	2.133
I alt.....	23	68	118	48.197

Anm.: 1) Heraf 1 bønhus.

2) Skønsmæssigt angivet, da Tórshavn er delt mellem østre og vestre Suðurstreymoy.

Kilde: www.folkakirkjan.fo og www.hagstova.fo

Herunder er en oversigt over, hvilke personer bestrider biskop- og præsteembederne.

- Biskoppen for Færøerne: Jógvan Fríðriksson
- Præster:
- Nes præstegæld: Martin Restorff Jacobsen
- Glyvra præstegæld: Meinhard Bjartalíð
- Sjóvar præstegæld: Símun Persson Jacobsen
- Eiðis præstegæld: Emil Olsen
- Fuglafjørður præstegæld: Anne Mette Greve Klemensen
- Suðurstreymoy østre præstegæld: Domprovst: Uni Næs
Sonja Klein
Ann Dahl Hansen
Sverri Steinhólm (sygehuspræst)

- Suðurstreymoy vestre præstegæld: Heri Joensen
Bergur Debes Joensen
Derhard Jógvansson
- Norðoyar østre præstegæld: Maria Jørdal Niclassen
- Norðoyar vestre præstegæld: Hanus á Gørðum
Magnus Brahè Jørgensen
- Norðstreymoy præstegæld: Theodor Emil Dam Olsen

Bergtórur Hjelm Bjarkhamar
Marjun í Kálvalið
- Vágar præstegæld: Inga Poulsen Dam
- Sandoy præstegæld: Jákup Reinert Hansen
- Suðuroy nordre præstegæld: Jónsvein Bech
Jens Mortan Mortensen
- Suðuroy søndre præstegæld: Patrick Munir de Neergaard

Anm: Listen over præster er ajourført pr. 1. maj 2014.

13.2 Organisationer og foreninger tilsluttet folkekirken

Herunder indgår K.F.U.M. og K.F.U.K. samt Indre Mission (Heimamissiónin).

13.3 Kristne trossamfund og andre trossamfund uden for folkekirken

Følgende trossamfund er repræsenteret på Færøerne: Brødremenigheden (The Plymouth Brethren), Den Katolske Kirke, Frelsens Hær, Pinsemenigheden (Hvítusunnusamkoman), Syvendedags Adventisterne, Filadelfiamenigheden (en pinsemenighed), Jehovas Vidner og Bahá'í troen.

14. Kulturelle forhold

Radio og TV (Kringvarp Føroya)

Den 1. januar 2005 blev Færøernes Radio (Útvarp Føroya, ÚF) og Færøernes TV (Sjónvarp Føroya, SvF) fusioneret i en ny offentlig institution med navnet Kringvarp Føroya (KvF). Formålet med sammenlægningen var at rationalisere institutionernes drift, og at give bedre muligheder for at varetage public service opgaver.

ÚF startede sin radiovirksomhed i 1957, mens SvF blev etableret i 1984. KvF har status som en selvstændig offentlig institution. Den overordnede ledelse varetages af en bestyrelse, som udpeges af landsstyremanden for kulturanliggender. Bestyrelsen har syv medlemmer, hvoraf landsstyremanden vælger to, fire udpeges efter indstilling fra partierne i Lagtinget, og én efter indstilling fra medarbejderne. Direktøren har ansvaret for den daglige drift og programvirksomhed.

KvF's drift finansieres for tre-fjerde deles vedkommende af licens, resten finansieres af spil og reklamer. Der er omkring 16.000 licensbetalere. Budgettet for 2014 er på 57,5 mio. kr.

Som en offentlig institution varetager KvF en Public Service forpligtelse i henhold til lagtingslov fra 2006. Derudover er KvF's nærmere Public Service forpligtelser udspecificeret i form af en treårig Public Service aftale indgået med Mentamálaráðið (landstyreområdet for kulturanliggender) i november 2010. Det skal tilstræbes, at programfladen repræsenterer en uafhængig og troværdig nyhedsformidling, en alsidig oplysningsvirksomhed, og kultur- og underholdningsprogrammer af en kvalitet svarende til bevillingen. Desuden tilstræbes det, at der er et programtilbud til både store og små grupper, og at der bidrages til at seere og lyttere får indsigt i og forståelse for færøsk sprog og kultur.

Frem til 1. marts 1998 havde ÚF og SvF eneret til at drive radio- og fjernsynsvirksomhed på Færøerne, men siden har enkeltpersoner og organisationer kunnet søge et bevillingsudvalg om sendetilladelse. Adgangen til at drive radio og TV-virksomhed udnyttedes i øjeblikket af 4 private radiostationer – Rás 2, Lindin, Radio VoxPop og Kiss FM samt en kristen TV station - Iktus.

Aviser

Færøske avisudgivelser, deres ugentlige antal udgaver og oplagstal er vist i *tabel 14.1*. De senest foreliggende oplagstal er fra 2012. Avisen Dimmalætting blev erklæret lonkurs den 24. oktober 2013 og udkommer ikke længere. Dimmalætting, der var Færøernes ældste avis, udkom første gang i januar 1878 som Amtstidende for Færøerne.

Tabel 14.1 Færøske avisudgivelser

Avis	Ugentlige udgaver	Oplagstal 2012
Dimmalætting	5	7.500
Sosialurin	3	8.000
Norðlýsið.....	1	1.300
I alt.....	10	26.400

Anm.: Norðlýsið husstandsomdeles på Nordøerne og Eysturoy. Desuden husstandsomdeles Ugeavisen til alle husstande på Færøerne.

Kilde: Hagstova Føroya.

Bogudgivelser

I 2013 udkom i alt 235 bøger på færøsk, 111 originale og 124 oversættelser. Det samlede antal trykte bøger på færøsk, siden den første bog udkom i 1822, er 6.417 bøger.

Årets bogproduktion kan opdeles i: 79 fiktion, 68 faglitteratur, 10 lærebøger og 78 børnebøger.

M. A. Jacobsens kulturpris for 2013 blev tildelt Katrin Ottarsdóttir for skønlitteratur, Pól Jespersen for faglitteratur og Turið Sigurðardóttir for særlig kulturel indsats. Barnamentarheiðursløn Tórshavnar Býráðs (Tórshavn Kommunes Børnekulturpris) for 2013 blev tildelt Raket Helmsdag og Hilmar Joensen.

Kulturprisen fra Landsstyremrådet for kultur for 2013 blev tildelt maleren mv. Tróndur Patursson. Heiðursgáva Landsins (Landets Ærepris) blev tildelt forfatteren og udgiveren Árni Dahl, og prisen til årets unge kunstner blev tildelt musikeren og digteren Trygvi Danielsen.

Færøsk litteratur

Den færøske forfatterforening ”Rithøvundafelag Føroya” blev etableret 24. marts 1957. Foreningen er en interesseorganisation for færøske forfattere, oversættere og illustratorer.

Foreningens formål er at samle de færøske forfattere om fælles interesser, at beskytte deres rettigheder, samt at arbejde for bedre vilkår for færøsk litteratur. Alle, som skriver bøger på færøsk eller som på anden måde arbejder som forfattere ved at oversætte eller lave illustrationer til færøske bøger, har ret til at blive medlem i foreningen.

Foreningen har (april 2013) 119 medlemmer, som omfatter forfattere indenfor alle de litterære genre: Skønlitteratur, børne- og ungdomsbøger, digte, fagbøger, kulturhistorie og oversættelse af bøger fra andre sprog.

Befolkningstallet på Færøerne udgør omkring 49.000 mennesker. Dertil kommer måske 20.000 spredt rundt i verdenen, som taler og forstår færøsk. Med så lille et marked for fæ-

røske bøger har de færøske forfattere vanskelige arbejdsvilkår og kun få – hvis nogen – kan leve af at være forfatter.

Det færøske sprog var i lang tid truet af udslettelse. Efter reformationen blev kirke-sproget dansk. Skriftsproget var dansk og dansk blev brugt i alle officielle anliggender. Men de gamle kvad, sagn og kæmpeviser, som udgjorde omkring 70.000 vers, var alle blevet videregivet mundtligt på det færøske sprog, fra generation til generation.

Indsamlingen og nedskrivningen af det vældige mundtlige materiale i midten af 1800-tallet, blev grundlaget for sprogets bevarelse og etableringen af et færøsk skriftsprog.

Til at begynde med omhandlede færøsk litteraturs historie derfor mere kampen for færøsk kultur og sproget overordnet.

Gennem året står foreningen for forskellige arrangementer med oplæsninger og andet. Et af de tilbagevendende og større arrangementer er ”Bókadagurin”, som afholdes sidst i november. En bogmesse, hvor der sættes fokus på de færøske værker, som er kommet ud i det forgangne år. Sædvanligvis bliver der til dette arrangement også inviteret en aktuell nordisk forfatter.

Forfatterforeningen har været aktiv i arbejdet med at etablere LISA, det færøske kunstforbund, samt Fjølrit, den færøske forening for ophavsrettigheder. Forfatterforeningen er medlem i NFOR (Nordisk forfatter og Oversætter Råd) og har repræsentanter siddende i:

- LISA (Det færøske kunstforbund)
- Fjølrit (Færøsk forening for ophavsrettigheder)
- Indstillingsudvalget til M. A. Jacobsens kulturpris
- Sprogudvalget
- Indstillingsudvalget til Nordisk Litteraturpris
- Indstillingsudvalget til Nordisk børne- og ungdomslitteraturpris.
- Udvalget, som tager stilling til ansøgning om Nordisk oversætterstøtte
- Den nordiske paraplyorganisation Regnhlíf, for børne og ungdomslitteraturforfattere.
- Skoleprojektet Listaleypurin
- Litteraturudvalget i Kringvarp Føroya (Radioen)

Foreningens hjemmeside er www.rit.fo. Kontaktadresse er rit@rit.fo

Arkiv-, biblioteks- og museumsvesen

Den 1. januar 2011 blev institutionerne Føroya Landsbókasavn (Landsbiblioteket, grundlagt 1828, under hjemmestyret 1952), Føroya Landsskjalasavn (Landsarkivet, grundlagt 1932, under hjemmestyret 1952), Føroya Náttúrugripasavn (Naturhistorisk museum, grundlagt 1955), Havlívrøðiliga Royndarstöðin (2007) og Føroya Fornminnissavn (Historisk museum, grundlagt 1898, under hjemmestyret 1952) lagt

sammen i en ny institution med navnet Søvn Landsins. Formålet med sammenlægningen var at rationalisere institutionernes drift og skabe bedre muligheder for faglig udvikling.

I henhold til landsstyrets bestemmelse af 15. november 2010 er beføjelser og opgaver hos Søvn Landsins de samme som reguleret i gældende love på biblioteks-, arkiv- og museumsområdet. De gamle institutioner indgår således som afdelinger i den sammenlagte institution. Direktøren for den sammenlagte institution varetager også stillingerne som landsbibliotekar, landsarkivar og landsantikvar. På dansk benævnes Søvn Landsins som ”Færøernes Natur- og Kulturarv, Arkiver, Biblioteker og Museer” og på engelsk “Faroese National Heritage, Archives, Libraries and Museums”.

Landsbibliotekets opgave er at være nationalbibliotek, overcentral og bibliotekstilsyn. Biblioteket skal samle al færøsk litteratur og så vidt muligt al litteratur, der vedrører Færøerne. Endvidere skal Landsbókasavnið som central- og forskningsbibliotek *virke for udbredelse af kundskaber og oplysning i landet*. Landsbókasavnið fører tilsyn med folkebibliotekerne, sørger bl.a. for boganskaffelser og katalogisering til de biblioteker, der ikke selv har uddannet personale hertil. Landsbókasavnið administrerer pligtafleveringen (fire eksemplarer), som påhviler den, der fremstiller eksemplarer til udgivelse.

Bogbeholdningen er på godt 180.000 bind, heraf omkring 25.000 i forskningsafdelingen og den færøske afdeling. Biblioteket har desuden tidsskrifter og mikrofilm, hovedsagelig færøske aviser. Endvidere abonnerer biblioteket på elektroniske tjenester, hvoraf hovedparten er videnskabelige tidsskrifter. I 2013 udlånte Landsbókasavnið ca. 21.000 enheder, inklusive tidsskriftsartikler og download af elektroniske artikler. Dertil kommer benyttelsen af den færøske afdeling, som indeholder bøger, håndskrifter, pjecer, gramfonplader og kassettebånd mv.

Landsarkivet har to hovedopgaver, at indsamle, ordne, bevare, beskrive og varetage det materiale, som offentlige institutioner er lovgivningsmæssigt forpligtet til at aflevere til arkivet, og at føre tilsyn med og være konsulent for offentlige myndigheders journal- og arkivanliggander. Sidstnævnte hovedopgave er en forudsætning for førstnævnte. Landsarkivet skal tillige indsamle private arkivalier af forskningsmæssig og kulturel betydning. Det er samtidig Landsarkivets opgave at stille oplysninger til rådighed for offentlige institutioner, for private og for forskningen, samt at drive egen forskning, fri forskning såvel som sektorforskning.

Landsarkivet samarbejder med udenlandske arkiver, især med Statens Arkiver i Danmark, som også opbevarer betydelige arkivalier for Færøerne. Landsarkivet og Statens Arkiver samarbejder indenfor de danske og færøske kulturministeriers regi om en løbende tilbagelevering af færøske arkivalier fra Danmark til Færøerne.

Hovedopgaverne hos Føroya Fornminnisavni, Føroya Náttúrugripasavni og Havlivfrøðiliga Royndarstøðin, som til dels har indtægtsbaseret virksomhed, er museal virksomhed,

nemlig indsamling, registrering, bevaring, forskning og formidling af Færøernes fysiske natur- og kulturarv. Føroya Fornminnissavn og Føroya Náttúrugripasavn er repræsenteret i Færøernes Overfredningsnævn. Derudover omfatter Føroya Fornminnissavns opgaver forvaltning af fortidsminde- og bygningsfredningsloven, loven om fortidsminder i havet, fagligt tilsyn med kulturhistoriske lokalmuseer samt antikvarisk rådgivning i forbindelse med forvaltning af folkekirkens bygninger.

Søvn Landsins havde i 2013 en samlet bevilling på kr. 37,7 mio. Heraf gik 23,9 mio. kr. til drift og 6,1 mio. kr. til eksternt finansierede aktiviteter. Tilskudsmidlerne udgjorde 7,7 mio. kr., heraf 3,2 mio. kr. til kulturarv, 4,4 mio. kr. til biblioteker og medier og 0,1 mio. kr. til kunststøtte.

Nordens Hus

De nordiske lande har i fællesskab opbygget og indrettet to kulturhuse; et på Island og et på Færøerne. Der er yderligere indrettet kulturelle institutioner på Ålandsøerne og i Grønland.

Nordens Hus på Færøerne blev taget i brug i 1983, og har spillet en stor rolle i færøsk kulturliv lige siden. Huset er multifunktionelt og har faciliteter både til kulturelle og kommercielle arrangementer. I 2008 blev en ny tilbygning til Nordens Hus indviet. Tilbygningen indeholder stor konference- og teatersal samt et seminar rum og to workshop rum.

Formålet med Nordens Hus i Tórshavn er at formidle nordisk kultur til Færøerne og færøsk kultur til de andre nordiske lande. Desuden skal huset støtte færøsk kultur.

I forbindelse med Nordisk Ministerråds omstrukturering af det kulturelle område har Nordens Hus overtaget følgende arbejdsområder:

- Fungerer som sekretariat for Nordisk Råds Musikpris
- Er Kulturkontakt Nord's regionale kontaktpunkt

Husets virksomhed bygger på et samarbejde mellem såvel nordiske sammenslutninger, foreninger og organisationer af forskellig art som med færøske institutioner, grupper og enkeltpersoner. Det er en vigtig målsætning for husets ledelse også at nå ud til de øvrige færøske bygder og øer.

Arrangementerne og aktiviteterne i huset er meget forskellige: teater, koncerter, færøsk dans, udstillinger, filmforevisninger, møder og konferencer mv. Nordens Hus står for mere ca. 400 arrangementer hvert år og havde i 2013 mere end 58.000 besøgende, den automatiske tæller ved hovedindgangen siger 138.574.

Huset ledes af en bestyrelse på fem medlemmer, af hvilke en vælges af Færøernes landsstyre og fire efter forslag fra de respektive landes regeringer. Husets daglige virksomhed

ledes af en direktør, der normalt udpeges for fire år ad gangen af den siddende bestyrelse. Siden 15. januar 2013 har direktøren været Sif Gunnarsdóttir.

Teatervirksomhed – Tjóðpallur Føroya

I foråret 2003 vedtog Lagtinget lov om Tjóðpallur Føroya (Færøernes Nationalteater) og om økonomisk støtte til teaterkunst. Loven giver landstyremanden for kulturen hjemmel til at etablere et færøsk nationalteater som selvstændig institution. Endvidere indeholder loven hjemmel til at yde støtte til professionelle teaterprojekter og årlig støtte til Máf, som er fællesorganisationen for amatørteatrene på Færøerne.

Med etableringen af Tjóðpallur Føroya er det professionelle teater på Færøerne efter mange års tilløb formelt institutionaliseret. Det er en direkte fortsættelse af det banebrydende arbejde, som teatergruppen Gríma gjorde fra midt i 1970'erne til slutningen af 1980'erne, hvor Leikpallur Føroya overtog Grímas rolle.

Tjóðpallur Føroya skal udover at være med til at udvikle ny færøsk dramatik, opføre klassiske og nyere internationale teaterstykker, være med til udvikle det kunstneriske miljø og styrke samarbejdet inden for scenekunstrådet. Tjóðpallur Føroya skal give det professionelle teatermiljø nye udfordringer og udviklingsmuligheder.

Ledelsen består af Leiklistaráðið (Teaterrådet) med syv medlemmer udpeget af landsstyremedlemmet for kulturen og en direktør, som er ansat af bestyrelsen for en fem-årig periode. Leiklistaráðið godkender nationalteatrets budgetter og aktiviteter, og har herudover andre overordnede opgaver inden for teaterkunst mv. Tjóðpallur Føroya startede formelt sin virksomhed 1. februar 2005 med Jenny C. Petersen som direktør. Der er desuden tilknyttet en række skuespillere og teknisk personale til Tjóðpallur Føroya.

Bevillingen på finansloven til Tjóðpallur Føroya er for 2013 4,3 mio. kr. Tjóðpallur Føroya lejer lokalerne i Meiarínum fra Tórshavn Kommune.

Amatørteatervirksomhed

Den eneste egentlige teaterbygning på Færøerne er Sjonleikarhúsið i Tórshavn, der ejes og drives af Havnar Sjonleikarfelag. Andre scener med et forholdsvis udbygget teknisk udstyr findes endvidere i Klaksvík, Fuglafjørður og i bygdehusene i Húsavík, Sandur, Kollafjørður, Gøta, Strendur og Oyrabakki. I 2009 blev en ny scene indviet i Runavík, kaldet Løkshøll.

Amatørteatrenes fællesorganisation Meginfelag áhugaleikara Føroya, Máf, består af 16 amatørforeninger og -grupper. En af landsorganisationens opgaver er at yde konsulenttjeneste til og afholde kurser for landets mange teaterforeninger. Máf er optaget i nordisk samarbejde gennem sit medlemskab af nordisk Amatørteaterråd (NAR). I 1999 blev Máf desuden medlem af verdensorganisationen IATA/AITA.

Musikliv

Der er et symfoniorkester på Færøerne, Føroya Symfoniorkester, støttet af landsstyret, med ca. 45 aktive medlemmer. Orkesteret afholder seks faste årlige arrangementer, herunder forårskoncerten og nytårskoncerten. Endvidere findes der en strygekvartet, mindre kammerensembler og et større klassisk kammerorkester *Aldubáran*.

Der er 10-12 hornorkestre (brassbands) og harmoniorkestre på Færøerne, som har mere end 250 aktive amatørmusikere, og der afholdes godt 100 koncerter/offentlige fremførelser om året. Det ældste af disse orkestre er Havnar Hornorkester (1903), mens de yngste, der ofte har tilknytning til musikskolerne, er dannet i de seneste år. Disse orkestre er medlemmer af Centralforeningen af færøske Hornorkestre.

Der er 25-30 kor, herunder større kirkekor. Der skønnes at være ca. 400-500 aktive amatørkorsangere, og korene afholder hvert år et stort antal koncerter/offentlige fremførelser. Korsangerne er medlemmer af Kórsamband Føroya, og foreningen er medlem af LISA. Formand er den færøske korsangs primus motor gennem mange år Ólavur Hátún.

Havnar Jazzfelag har til formål at fremme interessen for musik, særligt jazz-, blues- og rockmusik. Foreningen planlægger og igangsætter hvert år en række arrangementer med udenlandske gæstemusikere og færøske grupper. De seneste år har foreningen arrangeret en jazzfestival ”vetrarjazz” (vinterjazz) i januar.

Den færøske komponistforening Felagið Føroysk Tónaskøld (FFT) arrangerer festivalen *Summartónar* for klassisk musik, jazz og folkemusik, bestående af arrangementer med færøske og udenlandske ensembler og solister. Man bestræber at uropføre nyskrevne værker af færøske komponister. Endvidere afholdes en folkemusikfestival, ligeledes med færøsk og udenlandsk deltagelse. Begge festivaler afholder koncerter over hele landet med støtte fra Nordens Hus og andre kulturelle fonde. Komponisten og musikeren Kristian Blak er én af hovedkræfterne bag *Summartónar*.

Føroya Konsertfelag, der har til formål at arrangere regelmæssige koncerter med færøske og udenlandske kunstnere, står hvert år for en række musikarrangementer i Tórshavn og i en række store og små bygder. Til koncerterne har dels medvirket færøske musikere og sangere og dels udenlandske besøgende fra de øvrige nordiske lande.

Der er i de senere år kommet flere interessante musikfestivaler frem med friluftskoncerter. De største er G! i Gøta, der finder sted i juni og Summerfestivalurin (sommerfestivalen) i Klaksvik, der finder sted i august. Ældst er Ólavsøkukoncertin (Olaj-koncerten) i Tórshavn, der arrangeres af Tórshavns kommune.

Et nyt koncerthus - Perlan - er opført i Tórshavn i slutningen af 2009 og er blandt andet scene for mange musikalske fremførelser. Opførelsen er et led i Tórshavns kommunes plan

om at forvandle ”Torsgøta” i Torshavn til fremtidens kulturgade i byen. Endvidere er der kommet en ny koncertsal, Løkshøll, i Runavik.

På Suderø har man planer om at renovere saltsiloen i Drelnes til et kulturcenter.

Billedkunst

Færøske billedkunstnere dannede 16. september i 1981 foreningen Føroysk Myndlistafólk (Billedkunstnerforbundet på Færøerne) som interesseorganisation for de kunstnere, der professionelt arbejder med billedkunst i diverse medier. For at være medlem, skal man opfylde en række kriterier organiseret efter et særligt pointsystem. Medlemstallet er for tiden omkring de 40. Forbundet har til formål at fremme billedkunstnernes interesser og rettigheder med særlig vægt på deres faglige og økonomiske forhold.

Billedkunstnerforbundet er repræsenteret i LISA (Den Færøske Kunstnersammenslutning) og samarbejder med andre billedkunstforbund i Norden, blandt andet BKF (Billedkunstnernes Forbund i Danmark), BIN (Billedkunstnere i Norden) og NKF (Nordisk Kunstnerforbund).

Siden 1990 har Føroysk Myndlistafólk hvert år arrangeret udstillingen Várframsýningin (Forårsudstillingen) på Færøernes Kunstmuseum. Forårsudstillingen har traditionelt været en censureret udstilling, hvortil såvel medlemmer som andre har kunnet indsende værker. Forårsudstillingen har i de senere år også arrangeret kuraterede udstillinger med udvalgte kunstnere.

Bestyrelsen består af tre medlemmer med Ole Wich som formand. Billedkunstnerforbundet er repræsenteret i bestyrelsen for Færøernes Kunstmuseum. Forbundets hjemmeside er www.mynd.fo.

I 2005 dannedes Myndlistasambandið (Sammenslutningen af Billedkunstnere), men udelukkende som en udstillingssammenslutning, og er derfor mest kendt som Heystframsýningarbólkurin (Høstudstillingen). Sammenslutningen har 16 medlemmer, der alle er billedkunstnere fra Færøerne. Hvert efterår arrangerer sammenslutningen en udstilling for medlemmerne i Listahøllin (Kunsthallen) på skibsværftet i Tórshavn. Den første udstilling var i 2005, idet der i 2013 blev afholdt en sommerudstilling. Kontaktperson er Hansina Iversen (ihansina@hotmail.com).

Kunstforeninger

Færøske studenter og andre færingere bosiddende i Danmark dannede i 1941 foreningen Listafelag Føroya (Færøernes Kunstforening) med det formål at støtte færøsk kunst ved køb. Foreningen opførte i 1970 en udstillingsbygning, Listaskálin (Kunstbygningen), tegnet af arkitekten J.P. Gregoriussen, til at huse den tilvejebragte kunstsamling.

Udover kunstkøb er Listafelag Føroya også aktiv med udstillinger og anden kunstformidling. Hvert år arrangerer foreningen den traditionsrige Ólavsokuframsýning (Olajudstilling) på kunstmuseet, og den har form af såvel kuraterede som censurerede udstillinger.

Kunstforeningen har ca. 600 medlemmer. Den har en bestyrelse på fem medlemmer, hvor Hilmar Høgenni er formand. Foreningen er repræsenteret i bestyrelsen for Færøernes Kunstmuseum. Hjemmesideadressen er www.listafelag.fo.

Færøernes anden kunstforening er Norðoya Listafelag, stiftet i 1985. Foreningen har ca. 150 medlemmer og en bestyrelse på fem personer med Dávur Winther som formand. Foreningen arrangerer en årlig udstilling. Kunstsamlingen består fortrinsvis af kunstnere fra Nordøerne, og er magasineret i Leikalund i Klaksvík, mens enkelte værker er deponeret på Færøernes Kunstmuseum. Foreningen arbejder på at få egne udstillingslokaler til samlingen og til særudstillinger.

Kunstmuseer

I 1948 stiftede Lagtinget en offentlig kunstsamling, finansieret over finansloven. Dele af samlingen fik fra 1970 til huse i kunstforeningens udstillingsbygning, Listaskálin.

I 1989 blev Landets kunstsamling og Listafelag Føroyas samling lagt sammen til et egentligt kunstmuseum under navnet Listasavn Føroya (Færøernes Kunstmuseum). Museet er organiseret som en selvejende institution med en bestyrelse på fire medlemmer. Som følge af kommunalvalget i november 2012 er to repræsentanter blevet udskiftet og Niels Christian Nolsøe har afløst Martin Næs som formand. Bestyrelsesmedlemmerne udpeges af Færøernes landsstyre (hvis repræsentant er født formand), Tórshavn kommune, Listafelag Føroya og Føroyisk Myndlistafólk. Mag. art. Nils Ohrt er ansat som museumsdirektør i en femårig periode begyndende 1. maj 2011. Museet modtager driftstilskud fra Færøernes landsstyre samt fra Tórshavn kommune.

Kunstmuseet er beliggende i Tórshavn ti minutters gang fra bymidten og i udkanten af plantagen Viðarlundin. Listaskálin fra 1970 blev i 1993 udvidet med en mere tidssvarende udbygning, tegnet af J.P. Gregoriussen og den danske arkitekt Niels F. Truelsen. Tilsammen udgør de to bygninger 1.600 kvadratmeter.

Samlingen på Listasavn Føroya består i dag af egne værker, ligesom man huser kunst fra anden side, hovedsageligt værker som Listafelag Føroya gennem årenes løb har indkøbt. I dag rummer samlingen godt og vel 2.000 numre, der dækker perioden fra de ældst bevarede billeder fra 1830'erne til den allernyeste billedkunst. Heriblandt findes den største samling af værker af S. Joensen-Mikines og Ingálvur av Reyni, samt en lang række hovedværker af betydnende færøske kunstnere.

Som offentlig støttet kulturinstitution er kunstmuseet Færøernes nationalgalleri og har som sådan til opgave at indsamle, bevare, registrere, formidle og forske i færøsk billedkunst som en del af den færøske kulturarv. Formidlingen sker i form af udstillinger, bogudgivelser, foredrag o.a. Udover færøsk kunst udstilles og formidles også udenlandsk, fortrinsvis dansk kunst. Museets hjemmeside er www.art.fo

Udover Listasavn Føroya findes tre andre offentligt tilgængelige samlinger. Heraf er det ældste Ruth Smith Savnið í Vági (Ruth Smith Samlingen i Vågø) på Suderø. Museet er stiftet i 1988 og er en selvejende institution med en bestyrelse på fem medlemmer og en samling på 34 værker, hovedsageligt malerier. Museet modtager øremærkede tilskud fra Færøernes landsstyre. Museets hjemmesideadresse er: www.ruthsmithsavni.com.

Endvidere er der Listasavnið á Sandi (Kunstmuseet på Sandø), som blev indviet i 2006. Samlingen består af 123 værker, og er en selvejende institution med en bestyrelse på syv medlemmer. Museet modtager et driftstilskud fra Sand kommune og øremærkede tilskud fra Færøernes landsstyre. Kontaktperson er Susan í Jákupsstovu, susan.i.jakupsstovu@skulin.fo.

Endelig er der Bata- og Málningasavn i Leirvík med en samling af maleren Jóannis Kristiansen.

Såvel i og udenfor Tórshavn findes flere andre udstillingssteder og private gallerier. Heraf er det mest betydelige Nordens Hus, der arrangerer skiftende særudstillinger med såvel færøsk som dansk og skandinavisk kunst. Hjemmesideadressen er www.nlh.fo.

Tórshavn kommune driver udstillingsstedet Smiðjan í Lítluvík (Smedjen i Lillevig), der vederlagsfrit stilles til rådighed for kunstnere.

Det privatejede Steinprent, Grafiski Verkstaður Føroya (Færøernes Litografiske Værksted), arrangerer jævnligt udstillinger, enten separat eller i samarbejde med Nordens Hus. Værkstedet besidder endvidere en samling af egne produktioner som resultat af dets samarbejde med færøske og udenlandske kunstnere. Værkstedet har desuden en støtteforening på ca. 120 medlemmer, der modtager invitationer og nyhedsbreve. Hjemmesideadressen er: www.steinprent.fo.

Endvidere forefindes en håndfuld private gallerier, heraf de fleste i Tórshavn.

Idræt

Det færøske idrætsforbund, Ítróttasamband Føroya (ÍSF), blev stiftet i 1939 og er paraplyorganisation for idrætsforeninger og specialforbund på Færøerne. ÍSF er højeste myndighed vedrørende idrætsvirksomhed, og foreningens formål er at fremme, samordne og tilrettelægge al idrætsvirksomhed på Færøerne, at arrangere turneringer og at godkende sådanne både på Færøerne og i udlandet, at fremme samarbejdet om idrætsspørgsmål med landsmyndigheder og andre myndigheder, samt endelig at repræsentere Færøerne i forhold til andre lande.

Mere end 100 idrætsforeninger med omkring 15.000 enkeltmedlemmer er medlemmer af ÍSF. ÍSF bliver finansieret gennem kontingenter fra medlemsorganisationerne, en fast bevilling på den færøske lagtingslov, en del af overskuddet fra tips- og lotto spil hos Danske Spil på Færøerne samt indtægter fra anden side. ÍSF er organiseret med specialforbund på samme måde som tilsvarende organisationer i nabolandene.

Det første specialforbund, Fótbóltssamband Føroya, FSF (Det Færøske Fodboldforbund), blev stiftet i 1979, og der er nu specialforbund for følgende idrætsgrene: Fodbold, håndbold, roning, bordtennis, badminton, volleyball, gymnastik, svømning, judo, ridning, atletik, skydning, cykling, bueskydning og triatlon, handicapidræt, samt et specialforbund for nye idrætsgrene f. eks. golf, tennis, billard og basketball.

Dansk-Færøsk Kulturfond

Dansk-Færøsk Kulturfond blev oprettet i 1951 efter aftale mellem den danske regering og Færøernes landsstyre. Grundlaget for fondets formue er tilbagebetalingerne af lån, som statskassen ydede færing, der af uddannelsesmæssige eller andre grunde opholdt sig i Danmark under 2. verdenskrig, hvor forbindelsen mellem Færøerne og Danmark var afbrudt. Fondets har siden fået tilført yderligere midler, og formuen udgør nu godt 5 mio. kr.

Fondet arbejder på grundlag af en fundats fra 1955. Ifølge fundatsen er fondets formål *at fremme den åndelige forbindelse mellem Færøerne og den øvrige del af det danske rige*, dvs. kulturformidling i bred forstand mellem Færøerne og Danmark. Også kulturformidling mellem Færøerne og Grønland falder ind under fondets formål.

Fondet administreres af en bestyrelse på fem medlemmer, - én repræsentant for Statsministeriet, én repræsentant for Kulturministeriet, Rigsombudsmanden på Færøerne og to repræsentanter valgt af landsstyret. Følgende er aktuelt medlem af fondets bestyrelse: Departementschef Christian Kettel Thomsen (formand), Statsministeriet. Direktør Anne Mette Rahbæk, Kulturstyrelsen. Rigsombudsmand Dan M. Knudsen. Museumsinspektør Jógvan Ravnsfjall, Nordøernes Museum. Cand.phil. Malan Johannesen, Kringvarp Føroya.

Bestyrelsen foretager uddelinger én gang om året. Fristen for indsendelse af ansøgninger er 1. marts med efterfølgende behandling i bestyrelsen i slutningen af april/begyndelsen af maj. Ansøgningerne sendes enten til Rigsombudsmanden eller til fondets sekretariat, att.:

afdelingsleder Lenna Hansen, Statsministeriet, Prins Jørgens Gård 11, DK-1218 København K. Der anvendes ikke særlige ansøgningsskemaer, men ansøgningen skal indeholde en udførlig redegørelse for formålet, budget for den ansøgte aktivitet samt evt. regnskabsoplysninger for tilsvarende tidligere aktiviteter. Endvidere bør det oplyses, om der er søgt støtte til formålet fra anden side.

Der kan gives støtte til formål inden for teater, film, musik, kunst, bogudgivelser og visse studierejser mv. Der gives normalt ikke tilskud til nordiske konferencer, skolerejser og lign. eller til egentlige uddannelsesformål. Tilskuddene er af varierende størrelse. Bevillingstilsgagnene opretholdes i to år, hvorefter der må indsendes ny ansøgning, såfremt det pågældende projekt fortsat ønskes støttet.

Dansk-Færøsk Kulturfond bestyrer endvidere *Dansk-Færøsk Samfunds studierejselegat*, som opslås i Danmark og på Færøerne til uddeling en gang om året. Legatet består af to portioner på 10.000 kr., den ene portion til en studierejse til Færøerne, den anden til en studierejse til Danmark, for personer mellem 18 og 30 år. Studierejsten skal have et formål, der falder inden for Dansk-Færøsk Kulturfonds formål.

På grund af de seneste års kraftige rentefald har Dansk-færøsk Kulturfond i 2012 og 2013 haft et væsentligt lavere afkast end sædvanligt, hvorfor fondets afkast til brug for uddeling har været begrænset. Fondet forventer også i de kommende år meget lave afkast til brug for uddeling. På den baggrund – og under hensyn til at bevare fondets realværdi for også senere at kunne opfylde fondets formål – har fondet fået Statsministeriets tilladelse til for de kommende to uddelingsår (2014 og 2015) ikke at foretage uddelinger. Dansk-færøsk Kulturfond tager således ikke imod ansøgninger for 2014 og 2015.

Yderligere oplysninger om Dansk-Færøsk Kulturfond kan findes på Rigsombuddets hjemmeside www.rigsombudsmanden.fo samt på Statsministeriets hjemmeside www.stm.dk.

Bilag 1.1 Befolkningsudviklingen fordelt på kommuner 2013

	Befolkning pr. 1. januar 2013	Fødte	Døde	Indvan- drede	Udvan- drede	Inden- landske nettoflyt- ninger	Befolk- ning pr. 31. dec. 2013
	----- Antal personer -----						
Fugloyar	37	0	0	0	0	5	42
Viðareiðis	350	12	1	2	9	-8	346
Hvannasunds .	412	3	2	7	13	-4	403
Klaksvíkar	4.860	56	31	128	110	-12	4.890
Kunoyar	135	2	0	2	2	-9	128
Húsa	48	1	1	2	0	-2	48
Fuglafjarðar ...	1.516	20	20	53	42	-17	1.510
Eystur	1.931	27	14	51	53	-9	1.933
Nes	1.236	19	14	23	31	-21	1.212
Runavíkar	3.776	48	28	88	104	-40	3.740
Sjóvar	945	13	13	21	34	-8	922
Eiðis	666	11	9	18	18	7	675
Sunda	1.636	22	13	47	44	-3	1.645
Tórshavnar	19.812	257	124	702	810	150	19.987
Kvívíkar	580	5	5	9	13	1	577
Vestmanna	1.164	17	5	44	24	6	1.202
Vága	1.958	31	15	50	54	-4	1.966
Sørvágs	1.097	15	13	28	31	1	1.097
Skopunar	470	1	2	10	15	-8	456
Sands	518	2	5	22	9	-6	522
Skálavíkar	151	1	2	0	0	-7	143
Húsavíkar	123	1	2	0	3	0	119
Skúvoyar	45	0	1	1	1	0	44
Hvalbiar	710	11	8	17	6	-4	720
Tvøroyrar	1.752	24	11	45	50	8	1.768
Fámjins	106	0	0	4	7	-2	101
Hovs	118	2	1	1	4	2	118
Porkeris	321	2	3	7	11	-5	311
Vágs	1.322	18	14	26	31	5	1.326
Sumbiar	365	4	3	10	3	-16	357
I alt	48.160	625	360	1.418	1.532	0	48.308

Kilde: Hagstova Føroya.

Bilag 2.1**Lov nr. 137 af 23. marts 1948
om
Færøernes Hjemmestyre**

Vi Frederik den Niende, af Guds Naade Konge til Danmark, de Venders og Goters, Hertug til Slesvig, Holsten, Stormarn, Ditmarsken, Lauenborg og Oldenburg, Gør vitterligt: I Erkendelse af den Særstilling, som Færøerne i national, historisk og geografisk Henseende indtager indenfor Riget, har Rigsdagen i Overensstemmelse med Vedtagelse i Færøernes Lagting vedtaget og Vi ved Vort Samtykke stadfæstet følgende Lov om Færøernes forfatningsmæssige Stilling i Riget:

§ 1. Færøerne udgør inden for denne Lovs Rammer et selvstyrende Folkesamfund i det danske Rige. I Henhold hertil overtager det færøske Folk ved sin folkevalgte Repræsentation, Lagtinget, og en af dette oprettet Forvaltning, Landsstyret, inden for Rigsheden Ordningen og Styrelsen af færøske Særanliggender som angivet i denne Lov.

§ 2. De paa den som Bilag til denne Lov vedføjede Liste under A. Opførte Sager og Sagomraader betragtes principielt som færøske Særanliggender. Det færøske Hjemmestyre (de i § 1, Pkt. 2, nævnte Organer) kan bestemme, at alle disse Sager og Sagomraader eller nogle af dem straks skal overgaa til Hjemmestyret med den Følge, at dette overtager de dermed forbundne Udgifter. Med den samme Følge kan Hjemmestyret paa et senere Tidspunkt bestemme, at Sager og Sagomraader paa Listen, der ikke straks overtages, skal overgaa til Hjemmestyret. Paa tilsvarende Maade er Hjemmestyret forpligtet til at overtage Sager og Sagomraader, der er opført paa Listen, naar det ønskes af Rigsmyndighederne.

§ 3. For de paa Listen under B. opførte Sagomraaders Vedkommende afgøres det ved nærmere Forhandling, om og i hvilket Omfang disse Spørgsmaal kan henføres til færøske Særanliggender.

§ 4. For de Omraader, der henhører under Hjemmestyret, har dette den lovgivende og administrative Myndighed. De af Lagtinget vedtagne og af Landsstyrets Formand stadfæstede Love benævnes Lagtingslove.

§ 5. De færøske Myndigheders Kompetence er undergivet den Begrænsning, der følger af de til enhver Tid bestaaende traktatmæssige og andre internationale Rettigheder og Forpligtelser.

Rigsmyndighederne har Afgørelsen i Spørgsmaal, der angaar Rigets Forhold til Udlandet.

§ 6. Anliggender, der ikke i Medfør af denne Lov henhører under det færøske Hjemmestyre, varetages som Rigets Fællesanliggender af Rigsmyndighederne.

Tvivilsspørgsmaal om det færøske Hjemmestyres Kompetence i Forhold til Rigsmyndighederne forelægges for et Nævn, bestaaende af to af Regeringen og to af Landsstyret valgte Medlemmer samt tre af Højesterets Præsident udpegede Højesteretsdommere, af hvilke den ene udpeges som Formand. Er der Enighed mellem de fire af Regeringen og Landsstyret valgte Medlemmer, er Sagen hermed endeligt afgjort. I modsat Fald afgøres Sagen af de tre Højesteretsdommere.

Statsministeren kan suspendere en Beslutning, som er forelagt for Nævnet, indtil dettes Afgørelse foreligger.

§ 7. For at sikre, at Lagtinget i videst muligt Omfang faar Indflydelse paa Udformningen af særlige Bestemmelser for Færøerne i Love, der gives af Rigets Myndigheder, skal Regeringsforslag indeholdende Bestemmelser, der udelukkende vedrører Færøerne, forelægges det færøske Hjemmestyre til Betænkning, forinden de fremsættes for Rigsdagen. I øvrigt skal Rigslove, der vedrører lokale færøske Forhold, forelægges det færøske Hjemmestyre til Betænkning, forinden de sættes i Kraft paa Øerne. Der kan i det enkelte Tilfælde sættes en Frist, inden hvis Udløb Hjemmestyrets Betænkning skal foreligge. Har den i dette Stykke omtalte Forelæggelse paa Grund af tvingende Omstændigheder ikke kunnet finde Sted, skal Loven snarest tilstilles Hjemmestyret til Udtalelse. Paa tilsvarende Maade forholdes der med Traktater og andre internationale Overenskomster, der kræver Rigsdagens Samtykke, og som berører særlige færøske Interesser.

§ 8. Naar det færøske Hjemmestyre maatte udtale Ønske derom, ansættes der efter Forhandling med Landsstyret i Udenrigsministeriet en i færøske Forhold særlig sagkyndig til Bistand for Ministeriet ved Behandlingen af Sager vedrørende Færøernes særlige Erhvervsinteresser. Omkostningerne herved afholdes af Statskassen.

Naar det færøske Hjemmestyre maatte udtale Ønske derom, ansættes der efter Forhandling med Landsstyret ved de danske Repræsentationer i de Lande, hvor Færøerne har særlige Erhvervsinteresser, Medarbejdere til særlig Varetagelse af disse Interesser. Omkostningerne herved afholdes af Færøerne.

Efter Samraad med det færøske Hjemmestyre gives der i de enkelte Tilfælde dette Adgang til at gøre Færøernes særlige Interesser gældende ved Forhandlinger med Udlandet om Handels- og Fiskeriaftaler.

Hvor det drejer sig om specielle færøske Sager, kan Udenrigsministeren, hvis det ikke skønnes uforeneligt med Rigets Interesser, bemyndige Hjemmestyrets Repræsentanter til efter derom fremsat Ønske direkte at føre Forhandlinger under Medvirken af Udenrigstjenesten.

§ 9. Efter Forhandling træffes der Aftale om, i hvilke Tilfælde og i hvilket Omfang det er muligt inden for Omraader, der henhører under Fællesanliggender, at overlade det færøske Hjemmestyre at give de nærmere Bestemmelser for de særlige færøske Forhold og overtage Administrationen af det pågældende Omraade.

§ 10. I et paa Færøerne for en Færing udstedt Pas og Nationalitetsbevis indføjes: »Føroy-ingur« og »Føroyar« efter Ordene »Dansk« og »Danmark«. Som Færing anses den, der har dansk Statsborgerret og er hjemmehørende paa Færøerne.

Valgret og Valgbarhed til Organer, der henhører under det færøske Hjemmestyre, kan gøres afhængig af, at vedkommende er Færing. I øvrigt kan der ikke i Lovgivning eller Forvaltning gøres Forskel paa Færing og andre danske Statsborgere.

§ 11. Færøsk anerkendes som Hovedsproget, men Dansk skal læres godt og omhyggeligt, og Dansk kan lige saa vel som Færøsk anvendes i offentlige Forhold.

Ved Forelæggelse af Appelsager skal der medfølge dansk Oversættelse af alle Akter paa Færøsk.

§ 12. Der anerkendes et særligt færøsk Flag. Rigsmyndighederne anvender paa Færøerne Dannebrog, ogsaa for Skibenes Vedkommende. Der skal være Ret for private - saavel Personer som Selskaber, Foreninger og Institutioner - til paa Land at anvende Rigsflaget. I øvrigt er Bestemmelserne om det færøske Flags Anvendelse paa Færøerne og paa Skibe, der er indregistreret paa Færøerne, et Særanliggende.

§ 13. Alle nu paa Færøerne gældende Bestemmelser, der ikke strider mod denne Lov, forbliver i Kraft, indtil de ændres eller ophæves af rette Myndighed.

§ 14. Færøerne er paa Rigsdagen repræsenteret ved mindst 2 Medlemmer. Saa længe Rigsdagen er delt i de nuværende 2 Ting, er Færøerne repræsenteret ved 1 Medlem i Landstinget, jfr. Grundlovens § 36, og 2 Medlemmer i Folketinget.

§ 15. Embedet som Amtmand over Færøerne nedlægges.

I Stedet oprettes en Stilling som Rigsombudsmand. Rigsombudsmanden er Rigets øverste Repræsentant paa Færøerne og Leder af Rigets Administration paa Øerne. Han har i Embeds Medfør Adgang til Lagtinget og til at deltage i Forhandlinger om alle Fællesanliggender, dog uden Stemmeret. Meddelelse om Beslutninger i Lagtinget eller Landsstyret skal straks gives ham, ligesom der straks skal tilstilles ham Eksemplarer af Lagtingslove og andre af det færøske Hjemmestyre udfærdigede Bestemmelser.

Rigsombudsmanden indtræder med de af denne Lov følgende Ændringer i Amtsmændens Funktioner, indtil Nyordning af det paagældende Omraade finder Sted.

§ 16. Denne Lov træder i Kraft den 1. April 1948.

Færøske Særanliggender

Liste A

Følgende Omraader betegnes som Særanliggender, saaledes at de straks overgaar til det færøske Selvstyre eller senere overføres til dette efter Begæring fra Lagtinget eller Regeringen.

- 1.** Færøernes egen Styrelsesordning inden for de ved Nyordningen angivne Rammer.
Herunder falder - inden for de nævnte Rammer - Bestemmelser om Lagtinget, Lov om Valg til dette, det administrative Styre, Lagtingslovenes Tilblivelse, Vedtagelse og Stadfæstelse og deres Bekendtgørelse, egne Tjenestemænds Ansættelse, Afskedigelse, Tjenestevilkår, Lønning og Pensionering.
- 2.** Kommunale Forhold.
Herunder falder Kommunernes Styre, Tilsynet med dem, kommunale Skatter.
- 3.** Bygnings- og Brandvæsen, Byplaner, Boligspørgsmaal, Lejespørgsmaal, Folkeregister.
- 4.** Sundhedsvæsen, Lægevæsen, Jordmodervæsen, Hospitalsvæsen, Apotekervæsen.
Herunder falder Embedslægerne, Kvaksalverlovgivning, Bekæmpelse af Tuberkulose og andre smitsomme Sygdomme, Sindssygeværnet, Vaccination.
- 5.** Den offentlige Forsorg.
Særforsorg.
Folkeforsikring.
Lovpligtig Ulykkesforsikring.
Arbejdere, Arbejdsforhold, Lærlinge, Medhjælpere, Ferie.
- 6.** Direkte og indirekte Skatter.
Herunder falder ogsaa Stempelafgift, Afgift af Totalisatorspil, Afgift af særligt færøsk Lotteri, medens Afgifter for Ekspedition, som Skifteafgifter, Retssportler, Tinglysningafgifter tilfalder den, der bekoster vedkommende Institution.
- 7.** Bevillingsret og i det hele Dispositionsret over alle egne Indtægter.
Ordningen af Regnskabsføring, Revision og Decision med Hensyn til egne Indtægter og Udgifter.
- 8.** Godkendelse af Havneafgifter.
- 9.** Skolevæsenet.
Herunder falder baade Folkeskolen, Eksamensskoler og Kursus, Læreruddannelse, Folkehøjskoler, Efterskoler, Ungdoms- og Aftenskoler, Husholdningsskoler og Fagskoler som Handelsskoler, tekniske Skoler, Navigationskoler o. s. v.
- 10.** Arkiver, Biblioteker, Museer.
Herfra undtages Statens Arkivsager, Forbehold tages om Pligtaflevering til Det kgl. Bibliotek.
- 11.** Bygningsfredning, Naturfredning.
- 12.** Havne, Kystsikring, Kanaler, Vandkraftanlæg, Trafikvæsen, herunder Veje, Jernbaner, Sporveje, Færgvæsen, Omnibus- og Fragtkørsel.
Motor- og Færdselsforhold.
Stedligt Post- og Telegraf- og Telefonvæsen.

Elektriske Anlæg.

13. Landbo- og Landvæsensforhold.

Herunder almindelig Landbolovgivning, Fæste, Forpagtning, Udstykning, Udskiftning, Husmandsbrug, Planteavl, Husdyravlen, Havebrug, Landbrugets Bierhverv, Grundforbedring, Skovvæsen.

Veterinærvæsenet.

Bekæmpelse af Skadedyr.

Husdyr, Voldgift, Dyreværn, Hundelov.

Jagt og Fredning af Dyr paa Territoriet.

Fiskeri og Fredning af Fisk paa Territoriet.

Matrikulsvæsen.

14. Teater- og Biografbevillinger, Forlystelser.

Indsamlinger og Bortlodninger.

Strandinger.

Hittegoods.

Giftstoffer, eksplosive Stoffer, Vaaben.

15. Forsynings- og Produktions- og Fordelingsspørgsmaal.

Priskontrol, Maksimalpriser.

Rationeringer, Rabat- og Tilskudsordninger.

Tantieme- og Udbyttebegrænsning.

Omløben med Varer.

Regler om stærke Drikke.

Regler om Lukketid.

Beværtning og Gæstgiveri.

Næringsvæsenet.

Handels- og Foreningsregistre.

Skibsregistrering.

Mæglere, Translatører, Dispachører, Vejere, Maalere.

Revisorer.

Oplagshuse.

Kommission, Agentur, Handelsrejsende.

Agentur for udenlandske Firmaer.

Bogføringsvæsenet.

Kreditforeninger o. lign., stedlig Forsikringsvirksomhed.

16. Stedligt Overformynderi.

Tinglysning.

Turistvæsen.

Ekspropriation til Særformaal.

Bestemmelser om Fremstilling af Tryksager.

Specielle Bestemmelser om særlig Tidsregning.

Borgerlige Ombud.

Ligeret for Mænd og Kvinder.

Liste B

Følgende Omraader gøres til Genstand for yderligere Forhandling, før der tages endelig Stilling til, om og i hvilket Omfang de kan anerkendes som Særanliggende:

1. Folkekirken.

Herunder falder hele den kirkelige Ordning, Ritualerne, Kirkens Tjenestemænd, deres Løn og Pension, Kirker, Kirkegaarde, Udtrædelse og Indtrædelse i Folkekirken, Menighedsraad, Valgmenigheder, Sognebaandsløsning.

De fra Folkekirken afvigende Trossamfund, Helligdagslovgivningen.

2. Politiet.**3. Raastoffer i Undergrunden.**

Radio.

Luftfart.

4. Jordfonden.**5. Import- og Eksportkontrol.**

Hvorefter alle vedkommende sig have at rette.

Givet paa Christiansborg, den 23. Marts 1948.

Under Vor Kongelige Haand og Segl.

FREDERIK R.

(L.S.)

Hans Hedtoft.

Bilag 2.2

Sagsområder overtaget af de færøske myndigheder

Hjemmestyrelovens liste A		
<p>Følgende områder betegnes som særanliggende, således at de straks overgår til det færøske selvstyre eller senere overføres til dette efter begæring fra Lagtinget eller regeringen. [Hjemmestyrelovens § 2]</p>		
Pkt.	Bestemmelse	Status for overtagelse
1.	Færøernes egen styrelsesordning inden for de ved nyordningen angivne rammer. Herunder falder – inden for de nævnte rammer – bestemmelser om lagtinget, lov om valg til dette, det administrative styre, lagtingslovenes tilblivelse, vedtagelse og stadfæstelse og deres bekendtgørelse, egne tjenestemænds ansættelse, afskedigelse, tjenestevilkår, lønning og pensionering.	Sagsområderne er overtaget som særanliggende.
2.	Kommunale forhold. Herunder falder kommunernes styre, tilsynet med dem, kommunale skatter.	Sagsområderne er overtaget som særanliggende.
3.	Bygnings- og brandvæsen, byplaner, boligspørgsmål, lejespørgsmål, folkeregister.	Sagsområderne er overtaget som særanliggende.
4.	Sundhedsvæsen, lægevæsen, jordmøddervæsen, hospitalsvæsen, apotekervæsen. Herunder falder embedslægerne, kvaksalverlovgivning, bekæmpelse af tuberkulose og andre smitsomme sygdomme, sindssygevæsenet, vaccination.	Apotekervæsenet og sundhedsvedtægterne (miljøsager) er overtaget som særanliggende. <i>Resten af sundhedsområderne er fortsat fællesanliggende, idet hjemmestyret dog i medfør af hjemmestyrelovens § 9 i henhold til rammelove vedtaget af Folketinget har overtaget den lovgivende og administrativ myndighed på områderne med bloktilskud.</i>

5.	Den offentlige forsorg. Særforsorg. Folkeforsikring. Lovpligtig Ulykkesforsikring. Arbejdere, arbejdsforhold, lærlinge, medhjælpere, ferie.	Den offentlige forsorg, lovpligtig ulykkesforsikring, arbejdere, arbejdsforhold, lærlinge, medhjælpere og ferie er overtaget som særanliggende. <i>Særforsorgen og folkeforsikring er fortsat fællesanliggende, idet hjemmestyret dog i medfør af hjemmestyrelovens § 9 i henhold til rammelove vedtaget af Folketinget har overtaget den lovgivende og administrativ myndighed på områderne med bloktilskud.</i>
6.	Direkte og indirekte skatter. Herunder falder også stempelafgift, afgift af totalisatorspil, afgift af særligt færøsk lotteri, medens afgifter for ekspedition, som skifteafgifter, retssportler, tinglysningsafgifter tilfalder den, der bekoster vedkommende institution.	Sagsområderne er overtaget som særanliggende.
7.	Bevillingsret og i det hele dispositionsret over alle egne indtægter. Ordningen af regnskabsføring, revision og decision med hensyn til egne indtægter og udgifter.	Sagsområderne er overtaget som særanliggende.
8.	Godkendelse af havneafgifter.	Sagsområdet er overtaget som særanliggende.
9.	Skolevæsenet. Herunder falder både folkeskolen, eksamensskoler og kursus, læreruddannelse, folkehøjskoler, efterskoler, ungdoms- og aftenskoler, husholdningsskoler og fagskoler som handelsskoler, tekniske skoler, navigationsskoler o.s.v.	Sagsområderne er overtaget som særanliggende.
10.	Arkiver, biblioteker, museer. Herfra undtages statens arkivsager, forbehold tages om pligtaflevering til Det kgl. Bibliotek.	Sagsområderne er overtaget som særanliggende.
11.	Bygningsfredning, naturfredning.	Sagsområderne er overtaget som særanliggende.

12.	<p>Havne, kystsikring, kanaler, vandkraft-anlæg, trafikvæsen, herunder veje, jernbaner, sporveje, færgevæsen, omnibus- og fragtkørsel. Motor- og færdselsforhold. Stedligt post- og telegraf- og telefonvæsen. Elektriske anlæg.</p>	Sagsområderne er overtaget som særansøgninger.
13.	<p>Landbo- og landvæsenforhold. Herunder almindelig landbolovgivning, fæste, forpagtning, udstykning, udskiftning, husmandsbrug, planteavl, husdyravlen, havebrug, landbrugets bierhverv, grundforbedring, skovvæsen. Veterinærvæsenet. Bekæmpelse af skadedyr. Husdyr, voldgift, dyreværn, hundelov. Jagt og fredning af dyr på territoriet. Fiskeri og fredning af fisk på territoriet. Matrikulsvæsen.</p>	Sagsområderne er overtaget som særansøgninger.
14.	<p>Teater- og biografbevillinger, forlystelser. Indsamlinger og bortlodninger. Strandinger. Hittegoods. Giftstoffer, eksplosive stoffer, våben.</p>	Sagsområderne er overtaget som særansøgninger.

15.	<p>Forsynings- og produktions- og fordelingspørgsmål. Priskontrol, maksimalpriser. Rationeringer, rabat- og tilskudsordninger. Tantieme- og udbyttebegrænsning. Omløben med varer. Regler om stærke drikke. Regler om lukketid. Beværtning og gæstgiveri. Næringsvæsenet. Handels- og foreningsregistre. Skibsregistrering. Mæglere, translatører, dispachører, vejere, målere. Revisorer. Oplagshuse. Kommission, agentur, handelsrejsende. Agentur for udenlandske firmaer. Bogføringsvæsenet. Kreditforeninger o.lign., stedlig forsikringsvirksomhed.</p>	Sagsområderne er overtaget som særansliggende.
16.	<p>Stedligt overformynderi. Tinglysning. Turistvæsen. Ekspropriation til særformål. Bestemmelser om fremstillingen af tryksager. Specielle bestemmelser om særlig tidsregning. Borgerlige ombud. Ligeret for mænd og kvinder.</p>	Sagsområderne er overtaget som særansliggende.

Hjemmestyrelovens liste B		
Følgende områder gøres til genstand for yderligere forhandling, før der tages endelig stilling til, om og i hvilket omfang de kan anerkendes som særanliggender: [Hjemmestyrelovens § 3]		
Pkt.	Bestemmelse	Status for overtagelse
1.	Folkekirken. Herunder falder hele den kirkelige ordning, ritualerne, kirkens tjenestemænd, deres løn og pension, kirker, kirkegårde, udtrædelse og indtrædelse i folkekirken, menighedsråd, valgmenigheder, sognebåndsløsning. De fra folkekirken afvigende trossamfund, helligdagslovgivningen.	Sagsområderne er overtaget i henhold til overtagelsesloven, jf. nedenfor.
2.	Politiet.	<i>Sagsområdet er fortsat fællesanliggende.</i>
3.	Råstoffer i undergrunden. Radio. Luftfart.	Råstoffer i undergrunden og radio er overtaget som særanliggender. <i>Luftfart er fortsat fællesanliggende.</i>
4.	Jordfonden.	Sagsområdet er overtaget som særanliggende.
5.	Import- og eksportkontrol.	Sagsområdet er overtaget som særanliggende.
Sagsområder overtaget i henhold til overtagelsesloven (lov nr. 578 af 24. juni 2005 om de færøske myndigheders overtagelse af sager og sagsområder)		
Sagsområde	Overtagelsesdato	
Medieansvar	11. maj 2006	
Det civile beredskab	1. januar 2007	
Folkekirken og de fra folkekirken afvigende trossamfund	29. juli 2007	
Områderne vedrørende selskabsretten, erhvervsdrivende foreninger og fonde samt årsregnskab	1. januar 2008	
Helligdagslovgivningen	29. juli 2008	
Mål og vægt	29. juli 2008	
Meteorologi	1. april 2009	
Ophavsretten	1. januar 2010	
Formueretten	1. januar 2010	
Strafferetten	1. marts 2010	
Lodsområdet	1. august 2011	

Bilag 2.3

**Lov nr. 578 af 24. juni 2005
om
de færøske myndigheders overtagelse af sager og sagsområder¹**

VI MARGRETHE DEN ANDEN, af Guds Nåde Danmarks Dronning, gør vitterligt:
Folketinget har vedtaget og Vi ved Vort samtykke stadfæstet følgende lov:

Denne lov bygger på en overenskomst mellem Færøernes landsstyre og den danske regering som ligeværdige parter.

§ 1. Denne lov omfatter samtlige sager og sagsområder, jf. dog stk. 2.

Stk. 2. Loven omfatter ikke følgende sager og sagsområder:

- 1) Statsforfatningen.
- 2) Statsborgerskab.
- 3) Højesteret.
- 4) Udenrigs-, sikkerheds- og forsvarspolitik.
- 5) Valuta- og pengepolitik.

§ 2. Sager og sagsområder, som er omfattet af loven, overgår til de færøske myndigheder på tidspunkter, der fastsættes af de færøske myndigheder, jf. dog stk. 2 og 3.

Stk. 2. Sager og sagsområder, der fremgår af den som bilag til loven tilføjede liste I, overgår til de færøske myndigheder på tidspunkter, der fastsættes af de færøske myndigheder efter forhandling med de danske myndigheder.

Stk. 3. I det omfang flere sager og sagsområder er anført under samme nummer på den i stk. 2 nævnte liste I, skal de pågældende sager og sagsområder overgå til de færøske myndigheder på samme tidspunkt.

§ 3. De færøske myndigheder har den lovgivende og udøvende magt inden for de sager og sagsområder, der overgår efter § 2.

Stk. 2. De færøske myndigheder overtager de udgifter og reale aktiver, der er direkte forbundet med en sag eller et sagsområde, som overgår.

---

¹ Loven benævnes sædvanligvis ”overtagelsesloven”.

§ 4. Domstole, der bliver oprettet af de færøske myndigheder, har den dømmende magt på Færøerne inden for samtlige sager og sagsområder.

§ 5. Bestemmelserne i § 5, § 6, § 10, stk. 2, 2. pkt., og § 13 i lov om Færøernes hjemmestyre finder tilsvarende anvendelse på sager og sagsområder, der er omfattet af denne lov.

Stk. 2. Bestemmelsen i § 2, 4. pkt., i lov om Færøernes hjemmestyre finder tilsvarende anvendelse på sager og sagsområder, der er omfattet af § 2, stk. 1, i denne lov.

§ 6. De færøske myndigheder kan efter aftale med de danske myndigheder overtage Vágar Lufthavn og ansvaret for driften heraf.

§ 7. Loven træder i kraft den 29. juli 2005.

§ 8. Sager, som på tidspunktet for et sagsområdes overgang til de færøske myndigheder er under behandling af en dansk myndighed, færdigbehandles af vedkommende færøske myndighed, jf. dog stk. 2.

Stk. 2. Vedkommende danske myndighed kan i særlige tilfælde og efter aftale med vedkommende færøske myndighed bestemme, at visse nærmere bestemte sager skal færdigbehandles af de danske myndigheder.

Givet på Amalienborg, den 24. juni 2005
Under Vor Kongelige Hånd og Segl
MARGRETHE R.

/Anders Fogh Rasmussen

Bilag

Liste I

- 1) Advokatvirksomhed.
- 2) Folkekirken.
- 3) Formueretten.
- 4) Den industrielle ejendomsret.
- 5) Kriminalforsorgen.
- 6) Luftfart.
- 7) Pas.
- 8) Person-, familie- og arveretten.
- 9) Politiet og anklagemyndigheden samt de hertil knyttede dele af strafferetsplejen.
- 10) Retsplejen, herunder oprettelse af domstole.
- 11) Strafferetten.
- 12) Udlændingeområdet og grænsekontrollen.

Bilag 2.4

Fælles principerklæring mellem Danmarks Regering og Færøernes Landsstyre om Færøernes medvirken og inddragelse i udenrigs- og sikkerhedspolitikken.

Danmarks Regering og Færøernes Landsstyre er enige om, med forbehold af de danske myndigheders forfatningsmæssige ansvar og beføjelser vedrørende forhandling, indgåelse og opsigelse af folkeretlige aftaler, at lægge følgende politiske principper til grund for Færøernes medvirken og inddragelse i udenrigs- og sikkerhedspolitiske spørgsmål:

- I forvaltningen af udenrigs- og sikkerhedspolitiske spørgsmål af betydning for Færøerne er det naturligt, at Færøerne medinddrages og har medindflydelse.
- Der er tale om en ægte medinddragelse og medindflydelse med sigte på ligestilling i alle spørgsmål hvor Danmark og Færøerne i fællesskab er inddraget.
- Når sådanne spørgsmål af særlig interesse for Færøerne måtte kræve internationale forhandlinger, er det naturlige udgangspunkt, at Færøernes Landsstyre deltager i sådanne forhandlinger sammen med Danmarks Regering for at gøre færøske synspunkter og interesser gældende.
- Det er naturligt, at Færøernes Landsstyre, hvor dette er foreneligt med folkeretlig praksis, kan være medunderskriver sammen med Danmarks Regering, når sådanne internationale forhandlinger fører til indgåelse af folkeretligt bindende aftaler på rigets vegne.
- Danmarks Regering vil støtte, når det drejer sig om fuldt ud overtagne områder, Færøske anmodninger om at opnå associeret medlemskab i mellemfolkelige organisationer, hvor dette er foreneligt med organisationens grundlæggende regler og ikke rejser særlige statsretlige problemer.
- At denne fælleserklæring og de i bilagene til denne erklæring nedfældede retningslinier for samarbejdet, er forenelig med Lov om Færøernes landsstyres indgåelse af folkeretlige aftaler.²

Fámjin den 29. marts 2005

Udenrigsminister Per Stig Møller

Lagmand Jóannes Eidesgaard

---

² Det bemærkes, at Lovforslaget om Færøernes landsstyres indgåelse af folkeretlige aftaler endnu ikke er færdigforhandlet ved underskrivelsen af denne erklæring.

Bilag 1

I forbindelse med den fælles principerklæring mellem Danmarks Regering og Færøernes Landsstyre om Færøernes inddragelse i udenrigs- og sikkerhedspolitikken fastslås følgende retningslinier for samarbejdet herom:

- Når Udenrigsministeren afgiver redegørelser eller sender dokumenter til Folketingets Udenrigspolitiske Nævn om udenrigs- sikkerhedspolitiske spørgsmål af særlig betydning for Færøerne, gives disse samtidigt til Lagmanden, således at denne under fortrolighed kan orientere Lagtingets Udenlandsnævn herom.
- Når Udenrigsministeriet afgiver redegørelser vedrørende overholdelsen af menneskeretskonventioner til internationale organisationer eller deltager i eksaminationer herom, vil Færøerne i videst muligt omfang bidrage med besvarelse af de dele heraf, der henhører under Færøernes særanliggender og deltage i den danske delegation under møderne i det pågældende internationale forum.
- Med henblik på at sikre samarbejdet om varetagelsen af Færøernes og Kongeriget Danmarks udenrigs- og sikkerhedspolitiske interesser bedst muligt tilstræbes, at Udenrigsministeren og Lagmanden har regelmæssig kontakt, og at Udenrigsministeren mindst en gang årligt besøger Færøerne med henblik på orientering om udenrigs- og sikkerhedspolitiske emner, og drøftelse af varetagelsen af Færøernes udenrigsinteresser.

I tilknytning til principerklæringen og dette bilag udvides hermed kommissoriet for den i 1997 nedsatte Permanente Embedsmandsgruppe til drøftelse af alle sikkerheds- og udenrigspolitiske spørgsmål af betydning for Færøerne, og som man fra dansk eller færøsk side måtte ønske af bringe op. Kommissoriet vedlægges.

Bilag 2.5

**Administrativ samarbejdsaftale
mellem
Udenrigsministeriet og Lagmandens Kontor**

Med det formål at fremme og lette samarbejdet mellem Udenrigsministeriet og Lagmandens Kontor indgås følgende samarbejdsaftale om visse emner af administrativ og organisatorisk karakter:

- Etablering af et Nordatlantisk Sekretariat i Udenrigsministeriet
- Samarbejde på Kongeriget Danmarks udenrigsrepræsentationer
- Etablering af fælles uddannelses- og udvekslingspolitik
- Nedsættelse af et administrativt forum med henblik på afklaring af praktiske spørgsmål

1. Etablering af et Nordatlantisk Sekretariat

1. Der etableres i Udenrigsministeriet et Nordatlantisk Sekretariat bestående af Udenrigsministeriets rådgiver i Færøspørgsmål og Udenrigsministeriets rådgiver i Grønlandsspørgsmål. Sekretariatet vil fungere i et kontorfællesskab med Kontoret for Norden, Færøerne og Grønland.
2. Der ansættes i Udenrigsministeriet en rådgiver i Færøspørgsmål efter forhandling med Lagmandens Kontor. Vedkommendes titel vil være Udenrigsministeriets rådgiver i Færøspørgsmål.
3. Ud over at yde særlig sagkyndig bistand til Udenrigsministeriets behandling af sager vedrørende Færøerne yder Udenrigsministeriets rådgiver i Færøspørgsmål rådgivning til Lagmandens Kontor og øvrige relevante færøske myndigheder.
4. Udenrigsministeriets rådgiver i Færøspørgsmål inddrages hurtigst muligt forinden afgørelser træffes i sager der vedrører Færøerne.
5. Udenrigsministeriets rådgiver i Færøspørgsmål kan, efter eget skøn, forelægge sager direkte for Udenrigsministeriets ledelse.

2. Samarbejde på repræsentationerne

1. I henhold til Lov om Færøernes Hjemmestyre § 8, stk. 2, udstationeres medarbejdere på Kongeriget Danmarks udenrigsrepræsentationer til varetagelse af Færøer-

nes interesser, som fuldt ud angår overtagne sagsområder jf. Lov om Færøernes landsstyes indgåelse af folkeretlige aftaler.³ Medarbejderne skal til enhver tid respektere de folkeretlige regler og normer for diplomatisk virksomhed, samt udenrigstjenestens administrative regler og instrukser. Hvis særlige forhold tilsiger det, kan konkrete bestemmelser i Udenrigstjenestens administrative regler og instrukser fraviges under forudsætning af Udenrigsministeriets forudgående accept.

2. De udstationerede medarbejdere er i disciplinære spørgsmål og i henseende til reglerne i Instruks for Udenrigstjenesten og lignende administrative regelsæt underlagt repræsentationschefen. I spørgsmål vedrørende fuldt ud overtagne sagsområder, jf. pkt. 2.1., virker de udstationerede medarbejdere efter instruks fra Lagmandens Kontor, jf. endvidere de i pkt. 2.5. andet afsnit nævnte bestemmelser vedr. EU-repræsentationen. De afgiver i eget navn til Lagmandens Kontor indberetninger og meddelelser om forhold inden for deres arbejdsområde, dog således, at repræsentationschefen holdes underrettet om deres virksomhed. Den stedlige repræsentationschef kan sikre, at Kongeriget Danmarks samlede interesser ikke tilsidesættes. Repræsentationschefen eller den, som bemyndiges dertil, orienterer løbende de udstationerede medarbejdere om repræsentationens behandling af spørgsmål af betydning vedrørende Færøerne.
3. De udstationerede medarbejdere har som udgangspunkt kontor på den pågældende repræsentation. På anmodning fra Lagmandens Kontor og med værtslandets og Udenrigsministeriets accept kan medarbejdere dog placeres på en anden adresse.⁴
4. Udenrigsministeriet stiller hjælpepersonale, lokaler, telefon, telefax, IT-udstyr og arkivsystem til rådighed for de udstationerede medarbejdere på linje med øvrige udsendte medarbejdere. Adgangen til Udenrigsministeriets centrale U2000-system vil som udgangspunkt være som mellem danske myndigheder generelt. De udstationerede medarbejdere vil i videst muligt omfang blive inddraget i repræsentationens rutiner og procedurer. Det i punkt 4 nævnte administrative forum kan træffe beslutning om at fravige disse bestemmelser.
5. Under forudsætning af det modtagende lands accept anmelder den pågældende repræsentation efter instruktion fra Udenrigsministeriet de udstationerede medarbejdere.

---

³ Det bemærkes, at Lovforslaget om Færøernes landsstyes indgåelse af folkeretlige aftaler endnu ikke er færdigforhandlet ved underskrivelsen af denne erklæring.

⁴ Denne bestemmelse tilsigter at give Udenrigsministeriet mulighed for at imødekomme et færøsk ønske om udstationering af medarbejdere såfremt det af bl.a. pladmæssige grunde ikke kan lade sig gøre på hensigtsmæssig måde i det eksisterende kancelli. En forudsætning herfor er imidlertid at der kan findes en økonomisk og praktisk forsvarlig løsning, samt at lokalene ud fra sikkerhedsmæssige og andre hensyn er anvendelige som kancelli. Det forudsættes at lokalene i enhver henseende fremtræder som en del af Kongeriget Danmarks repræsentation, også med hensyn til skiltning, flagning, m.m.

bejdere diplomatisk på et niveau svarende til deres charge med titel af ”Repræsentant for Færøernes Landsstyre”⁵. De udstationerede medarbejdere kan efter Lagmandens Kontors anmodning i muligt omfang sideanmeldes i andre lande og/eller organisationer.

For så vidt angår medarbejdere udstationeret af Lagmandens Kontor ved den bilaterale ambassade i Bruxelles, indebærer aftalen ikke nogen ændret tilknytning. Det forudsættes, at der fortsat er nær kontakt mellem pågældende og EU-repræsentationen med henblik på at sikre den fornødne koordination.

6. På repræsentationer med udsendte medarbejdere fra Lagmandens Kontor markeres dette på passende vis med skiltning, flagning m.m. De praktiske foranstaltninger i forbindelse hermed afklares i det under pkt. 4 nævnte administrative forum.
7. Medarbejdernes udsendelse vil normalt have en varighed af op til 3 år, men varigheden vil være bestemt under hensyntagen til opgavernes løsning.
8. Omkostningerne ved udstationeringen afholdes af Lagmandens Kontor i overensstemmelse med principperne i Udenrigsministeriets specialattachéordning. Medarbejdernes udstationering, herunder de økonomiske forhold, sker, med mindre andet aftales, i overensstemmelse med de vilkår, der er fastlagt i reglerne om specialattachéordningen.

3. Etablering af fælles uddannelses- og udvekslingsordning

1. Lagmandens Kontor og Udenrigsministeriet etablerer en fælles uddannelses- og udvekslingspolitik med henblik på at sikre de bedst mulige uddannelsesmuligheder og sikre en gensidig udveksling af medarbejdere mhp. ikrafttræden per 1. september 2005 eller snarest muligt derefter.
2. De nærmere retningslinier for den fælles uddannelses- og udvekslingspolitik drøftes i det under pkt. 4 nævnte administrative forum.

4. Administrativt forum

1. Med henblik på at drøfte spørgsmål af administrativ karakter, herunder de under punkt 2. og 3 nævnte spørgsmål, samt spørgsmål om fortolkning af denne aftale nedsættes et administrativt forum i form af et udvalg under ledelse af chefen for

---

⁵ Det er en forudsætning for optagelse på den diplomatiske liste, at medarbejderen er anmeldt med anerkendt titel, f.eks. ministerråd.

Udenrigsministeriets Fællessekretariat og Chefen for Lagmandens Kontors Administrationsafdeling.⁶

2. Udvalgets sekretariatsfunktion varetages af Udenrigsministeriets kontor for Norden, Færøerne og Grønland i samarbejde med Fællessekretariatet
3. Udenrigsministeriet og Lagmandens Kontor udpeger hver 3 medarbejdere til udvalget.
4. Udvalget mødes mindst én gang hvert år, skiftevis i København og Tórshavn.

5. Afsluttende bestemmelser

1. Aftalen kan opsiges af Udenrigsministeriet eller Lagmandens Kontor med 6 måneders varsel til den 1. i en måned.

Fámjin, den 29. marts 2005

Udenrigsminister Per Stig Møller

Lagmand Jóannes Eidesgaard

---

⁶ Spørgsmål om eventuel tildeling af diplomatpas til medarbejdere under Lagmandens Kontors udenrigsafdeling kan bringes op i det administrative forum.

Bilag 2.6

**Lov nr. 579 af 24. juni 2005
om
Færøernes landsstyres indgåelse af folkeretlige aftaler**

VI MARGRETHE DEN ANDEN, af Guds Nåde Danmarks Dronning, gør vitterligt:
Folketinget har vedtaget og Vi ved Vort samtykke stadfæstet følgende lov:

Denne lov bygger på en overenskomst mellem Færøernes landsstyre og den danske regering som ligeværdige parter.

§ 1. Færøernes landsstyre kan med fremmede stater og mellemfolkelige organisationer forhandle og indgå folkeretlige aftaler, herunder forvaltningsaftaler, som fuldt ud angår overtagne sagsområder.

Stk. 2. Stk. 1 finder ikke anvendelse ved forhandling og indgåelse af folkeretlige aftaler, som vedrører både Færøerne og Grønland. Efter beslutning af såvel Færøernes landsstyre som Grønlands landsstyre kan de to landsstyrelser dog handle i forening ved folkeretlige aftaler i overensstemmelse med bestemmelserne i denne lov.

Stk. 3. Folkeretlige aftaler, der er indgået efter stk. 1 og stk. 2, 2. pkt., kan opsiges efter de samme bestemmelser.

Stk. 4. Bestemmelserne i stk. 1-3 omfatter ikke folkeretlige aftaler, som berører forsvars- og sikkerhedspolitikken, samt folkeretlige aftaler, som skal gælde for Danmark, eller som forhandles inden for en mellemfolkelig organisation, hvoraf Kongeriget Danmark er medlem.

Stk. 5. Bestemmelserne i stk. 1-3 begrænser ikke de danske myndigheders forfatningsmæssige ansvar og beføjelser vedrørende forhandling, indgåelse og opsigelse af folkeretlige aftaler, herunder aftaler, der er omfattet af stk. 1-3.

§ 2. Folkeretlige aftaler i medfør af § 1, stk. 1, indgås på rigets vegne af Færøernes landsstyre under betegnelsen Kongeriget Danmark, for så vidt angår Færøerne. Folkeretlige aftaler i medfør af § 1, stk. 2, 2. pkt., indgås af Færøernes landsstyre og Grønlands landsstyre i forening under betegnelsen Kongeriget Danmark, for så vidt angår Færøerne og Grønland. Om nødvendigt kan andre lignende betegnelser fastlægges i medfør af stk. 2, 2. pkt.

Stk. 2. Nærværende lov forudsætter et nært samarbejde mellem den danske regering og Færøernes landsstyre med henblik på, at Kongeriget Danmarks samlede interesser ikke tilsidesættes, og at regeringen underrettes om påtænkte forhandlinger, inden disse påbegyndes, og om forløbet af forhandlingerne, inden folkeretlige aftaler indgås eller opsiges. Re-

geringen fastlægger efter forhandling med Færøernes landsstyre de nærmere rammer for samarbejdet.

§ 3. Ved ansættelse af repræsentanter for Færøernes landsstyre på Kongeriget Danmarks udenrigsrepræsentationer til varetagelse af Færøernes interesser, som fuldt ud angår overtagne sagsområder, finder § 8, stk. 2, i lov om Færøernes hjemmestyre tilsvarende anvendelse.

§ 4. Hvor internationale organisationer åbner adgang for, at andre enheder end stater og sammenslutninger af stater kan opnå medlemskab i eget navn, kan regeringen efter anmodning fra Færøernes landsstyre beslutte at indgive eller støtte en ansøgning herom for Færøerne, hvor dette er foreneligt med Færøernes forfatningsmæssige status.

§ 5. Loven træder i kraft den 29. juli 2005.

Givet på Amalienborg, den 24. juni 2005

Under Vor Kongelige Hånd og Segl

MARGRETHE R.

/Anders Fogh Rasmussen

Bilag 3.1 Gennemsnitshyrer i fiskeriflåden 2009-2013

	Fiske- dage	Fiske- parter	Ferie- godtg.	Dag- støtte	Mind- steløn	Års- hyre	Hyre pr. dag	Æn- dring
	----- 1.000 kr. -----			-----		-- Kr. --	-- Pct. --	
<i>Ferskfiskelineskibe</i>								
2009.....	212	117	23	49	23	212	997	-18,3
2010.....	249	220	31	28	8	290	1.165	16,9
2011.....	232	218	29	8	19	273	1.178	1,2
2012.....	228	216	29	0	22	267	1.170	-0,7
2013.....	216	194	27	0	32	253	1.176	0,5
<i>Store ferskfisketrawlere</i>								
2009.....	284	417	52	13	4	482	1.696	-8,5
2010.....	287	447	55	8	1	511	1.778	4,8
2011.....	241	464	56	0	0	520	2.157	19,8
2012.....	225	362	44	0	5	411	1.824	-15,4
2013.....	205	290	36	0	11	337	1.648	9,6
<i>Små ferskfisketrawlere</i>								
2009.....	231	351	43	10	1	398	1.751	4,3
2010.....	249	401	49	9	1	460	1.849	5,6
2011.....	221	378	46	1	3	428	1.938	4,6
2012.....	234	362	45	0	11	418	1.783	-8,0
2013.....	229	325	41	0	14	380	1.663	-6,7
<i>Industrifisketrawlere</i>								
2009.....	105	269	33	6	2	310	2.952	8,5
2010.....	204	693	84	9	2	788	3.873	31,1
2011.....	91	493	60	0	4	557	6.104	57,6
2012.....	152	699	85	0	6	790	5.193	-14,9
2013.....	193	737	90	0	12	839	4.349	-16,3
<i>Notskibe</i>								
2009.....	177	726	89	7	7	828	4.663	16,1
2010.....	236	1.348	163	6	8	1.525	6.461	38,6
2011.....	181	1.516	183	0	4	1.703	9.435	45,6
2012.....	193	1.291	155	0	2	1.448	7.489	-20,6
2013.....	207	1.302	156	0	2	1.460	7.043	-6,0
<i>Rejetrawlere</i>								
2009.....	352	610	74	4	3	691	1.963	-1,6
2010.....	271	544	66	3	0	613	2.261	15,2
2011.....	349	773	93	0	0	865	2.479	9,3
2012.....	323	836	100	0	0	936	2.901	17,0
2013.....	247	625	75	0	2	702	2.845	-1,9

	Fiske- dage	Fiske- parter	Ferie- godtg.	Dag- støtte	Mind- steløn	Års- hyre	Hyre pr. dag	Æn- dring
	----- 1.000 kr. -----				-----		-- Kr. --	-- Pct. -
<i>Filetproducerende fabrikstrawlere på langfart</i>								
2009.....	231	438	53	1	0	491	2.129	-16,7
2010.....	283	865	104	0	0	969	3.428	61,0
2011.....	263	829	99	0	0	928	3.525	2,2
2012.....	294	836	101	0	4	941	3.202	-9,2
2013.....	243	687	82	0	2	771	3.848	20,2
<i>Garnfiskeriskibe (fangst af havtaske/bredflab og hellefisk)</i>								
2009.....	230	215	32	38	11	295	1.284	-2,6
2010.....	160	214	28	12	5	259	1.611	25,5
2011.....	189	251	31	2	9	294	1.557	-3,4
2012.....	207	356	44	0	13	413	1.993	28,0
2013.....	258	355	45	0	23	423	1.646	-17,4

Kilde: Fiskimannafelagið

Bilag 3.2. Færøernes pelagiske kvoter 2013-2014

	2013		2014	
	Pct. ¹⁾	Tons	Pct. ¹⁾	Tons
<i>Kyststatsaftale</i>				
Makrel ²⁾	-	-	12,6	156.240
Atlanto-skandisk sild ³⁾	5,16	42.983	-	-
Blåhvilling	26,125	154.614	26,125	288.549
Rødfisk ⁴⁾	6,73	1.750	6,73	1.346
<i>Autonom kvote</i>				
Makrel.....		125.852	-	-
Atlanto-skandisk sild ³⁾	-	148.375		

1) Kvoteprocenterne er baseret på kystlandsaftalerne, som var gældende i 2009. Kun procenten for blåhvilling har været uændret. Procenten for makrel er fastsat til 12,6 pct. for fem år mellem kyststaterne EU, NO og FO.

2) Kyststaterne (EU, N, FO og IS) kunne ikke blive enige om færøske kvoter for makrel 2010-2013. Siden har EU, NO og FO indgået en ny 5 årig kyststatsaftale for 2014, hvor den færøske andel blev fastsat til 12,6 pct.

3) Kystlandene (EU, NO, FO, RU og IS) kunne ikke blive enige om færøsk kvote for atlanto-skandisk sild for 2013. Der er ved redaktionens afslutning stadig forhandlinger mellem parterne om opnåelse af en gensidig forståelse for en aftale.

4) I marts 2011 blev kystlandene (GL, IS og FO) sammen med EU og NO enige om en fordeling af rødfisken i Irmingerhavet for årene 2011-2014.

Kilde: Fiskimálaráðið

Bilag 4.1 Ledigheden på Færøerne januar 2007 – januar 2014

	Registrerede le- dige	Registrerede fuldtidsledige	Ledige i pct. af arbejdsstyrken	Sæsonkorr. le- dighed i pct.
<i>2007</i>				
Januar	666	588	2,1	1,9
April	524	456	1,6	1,6
Juli.....	459	400	1,4	1,5
Oktober	424	379	1,4	1,5
<i>2008</i>				
Januar	430	386	1,4	1,3
April	407	358	1,3	1,2
Juli.....	401	346	1,2	1,3
Oktober	417	362	1,3	1,4
<i>2009</i>				
Januar	801	656	2,3	2,1
April	1.108	970	3,5	3,3
Juli.....	1.215	1.095	3,9	4,1
Oktober	1.415	1.265	4,6	5,0
<i>2010</i>				
Januar	1.718	1.530	5,6	5,2
April	1.839	1.663	6,1	5,8
Juli.....	1.679	1.519	5,6	5,8
Oktober	1.568	1.424	5,3	5,7
<i>2011</i>				
Januar	2.328	2.122	7,9	7,3
April	2.133	1.949	7,3	7,0
Juli.....	1.930	1.748	6,6	6,9
Oktober	1.863	1.687	6,5	7,0
<i>2012</i>				
Januar	2.021	1.841	7,1	6,5
April	1.782	1.597	6,0	5,8
Juli.....	1.636	1.414	5,2	5,5
Oktober	1.437	1.267	4,7	5,0
<i>2013</i>				
Januar	1.544	1.363	5,0	4,6
April	1.531	1.331	4,9	4,6
Juli.....	1.350	1.159	4,2	4,4
Oktober	1.215	1.041	3,8	4,1
<i>2014</i>				
Januar	1.366	1.210	4,5	4,1

Kilde: Hagstova Føroya.

Bilag 5.1 Færøernes eksport af varer 2009-2013, mio. kr.

	2009	2010	2011	2012	2013
	----- Mio. kr. -----				
Torsk	403	527	516	453	516
Kuller	99	102	68	62	68
Sej	575	551	400	420	331
Laks	1.204	1.338	1.618	1.823	2.456
Ørred	175	70	9	0	3
Blåhvilling	31	119	78	160	133
Sild	191	266	291	329	409
Makrel	185	321	733	827	804
Rejer	112	95	92	103	62
Andre fiskearter	707	909	802	859	1.000
<i>I alt fisk og skaldyr .....</i>	<i>3.681</i>	<i>4.298</i>	<i>4.608</i>	<i>5.036</i>	<i>5.782</i>
Andre varer (ekskl. skibe mv.) ...	198	182	169	173	198
<i>I alt (ekskl. skibe mv.) .....</i>	<i>3.879</i>	<i>4.480</i>	<i>4.778</i>	<i>5.209</i>	<i>5.981</i>
Skibe, fly mv.	226	217	629	306	104
<i>I alt .....</i>	<i>4.105</i>	<i>4.697</i>	<i>5.407</i>	<i>5.515</i>	<i>6.085</i>

Kilde: Hagstova Føroya

Bilag 6.1 Statens drifts- og anlægsudgifter på Færøerne 2009-2013

	2009	2010	2011	2012	2013
	----- Mio. kr. -----				
<i>Tilskud i alt:</i>	711,4	711,3	709,7	715,2	720,5
Bloktilskud ¹⁾	615,5	615,5	615,5	624,1	632,2
Krigspensioner ²⁾	53,3	50,7	47,9	42,4	39,5
Lærerpensioner ³⁾	20,8	21,6	22,5	24,4	24,0
Andre pensioner	21,8	23,5	23,8	24,3	24,8
<i>Drift statslige institutioner</i>	276,5	270,4	321,4	351,9	253,5
Rigsombuddet ⁴⁾	9,8	10,1	10,6	12,6	10,8
Landslægen ⁵⁾	2,0	1,9	2,0	2,0	2,1
Forsvaret ⁶⁾	164,3	149,2	194,6	221,5	126,8
Dommerembedet	11,6	12,4	12,5	10,3	12,4
Politi- og Arrestvæsen ⁷⁾	82,7	92,6	97,0	102,0	98,1
Søfartsstyrelsen ⁸⁾	3,7	3,7	2,8	2,6	2,9
Kort- og Matrikelstyrelsen ⁹⁾ ...	-	-	1,2	-	-
DMI ¹⁰⁾	1,4	-	-	-	0,2
Beredskabsstyrelsen ¹¹⁾	0,5	-	-	-	-
GEUS	0,4	0,4	0,5	0,4	-0,1
Statens Kunstfond	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Geodatastyrelsen ¹²⁾	-	-	0,1	0,4	0,2
<i>I alt</i>	987,9	981,7	1.031,1	1.067,1	974,0

- 1) Bloktilskuddet blev fra 2002 reduceret med 366,4 mio. kr. som følge af hjemmestyrets overtagelse af sagsområderne offentlig forsorg og skolevæsenet som særanliggende 1. januar 2002. Bloktilskuddet er fastsat til 615,5 mio. kr. til og med 2011. For 2012 og 2013 er bloktilskuddet reguleret i overensstemmelse med det generelle pris og lønindeks på statens driftsbudget.
- 2) Færøerne blev omfattet af ordningen den 1. juli 1992. Krigspensioner indbefatter hædersgaver og krigsskadeerstatninger. 248 personer modtog erstatning i 2013 i forhold til 410 personer i 2008. Beløbet for 2013 er inkl. statens udgifter på i alt 2.470.000 kr. til en ekstra hædersgave på 10.000 kr. til 247 færøske fiskere eller deres efterladte i anledning af 70-året for bruddet med den tyske besættelsesmagt.
- 3) Fra 1. juli 1997 overgik de tjenestemandsansatte lærere til færøsk tjenestemandsoverenskomst. Overgang til pension efter 1. marts 1997 sker efter færøsk tjenestemandspensionslovgivning. Staten refunderer fortsat 80 pct. af udgifterne vedr. pensionsalder optjent før 1. januar 1988.
- 4) De store udgifter i 2012 skyldes, at Rigsombuddet i 2012 solgte tjenesteskibet M/S Thorshavn til en pris der lå 2,5 mio. kr. under den bogførte værdi.
- 5) Landslægen har mulighed for i begrænset omfang efter ansøgning at afholde ekstraordinære udgifter via den centrale danske bevilling til embedslægevæsenet. Det er ikke muligt umiddelbart at opgøre, hvor store udgifter der er afholdt heraf.
- 6) Der har været et fald i de samlede omkostninger i 2013 i forhold til året før. Dette skyldes primært lavere driftsomkostninger vedrørende THETIS-klassen som følge af ændret afregningsmetode samt nedlæggelse af Færøernes Kommando med deraf følgende besparelser, idet opgaveløsningen nu varetages via Forbindelselement Færøerne, der er placeret under Arktisk Kommando, i Tórshavn.
- 7) Opgørelsen er inkl. nettoudgifter til Kriminalforsorgen på Færøerne.
- 8) Søfartsstyrelsens omkostninger til fyr på Færøerne.
- 9) Udgifter vedr. soopmåling, der er overført fra Farvandsvæsenet.

- 10) Vejtjenesten er pr. 1. april 2009 overtaget af de færøske myndigheder. Udgifterne i 2009 dækker derfor kun perioden fra 1. januar til 31. marts 2009.
- 11) Der er som en del af implementeringen af den politiske aftale om redningsberedskabet efter 2006 om gennemførelse af et projekt vedrørende styrkelse af det nukleare beredskab på Færøerne, afholdt en række driftsomkostninger og materielinvesteringer i 2008 og 2009. Materielinvesteringerne på i alt 2,0 mio. kr., er vederlagsfrit overdraget til de færøske myndigheder d. 10. december 2009 med henblik på en styrkelse af det nukleare beredskab.
- 12) Geodatastyrelsens opgaver lå før 1. januar 2013 hos Kort- og Matrikelstyrelsen. Udgifterne vedrører hovedsageligt udgifter til søkortlægning for Færøerne.

Kilde: Oplysninger fra statsinstitutioner samt finanslove.

Bilag 9.1 Landskassens udgifter til socialvæsen 2010-2013

	2010	2011	2012	2013
	----- Mio. kr. -----			
<i>Familier og børn</i>	80,0	76,5	78,8	76,4
Børneforsorg ¹⁾	5,3	3,4	4,5	1,2
Børne- og ungeinstitutioner	19,3	22,2	23,7	21,8
Personlig støtte til børn	23,4	22,9	22,2	25,1
Sundhedspleje ³⁾	11,5	11,3	11,3	11,4
Andet	20,5	16,7	14,9	14,8
 <i>Sygdom</i>	 56,0	 48,7	 51,6	 47,8
Dagpenge ved sygdom.....	56,0	48,7	51,6	47,8
 <i>Alderdom</i>	 777,1	 796,2	 821,3	 861,7
Folkepension.....	410,0	424,7	455,4	469,8
Plejhjem	186,3	189,9	180,1	211,2
Hjemmehjælp ²⁾	135,5	136,3	139,6	135,2
Andet	45,1	45,2	43,7	43,1
 <i>Funktionshæmmede</i>	 457,1	 453,9	 463,9	 465,9
Førtidspension	264,3	259,2	265,5	265,3
Særforsorg	124,6	106,2	106,3	111,9
Færingar på institutioner i Danmark.....	19,0	18,6	17,4	15,6
Personlig assistance	21,2	42,3	45,2	42,8
Andet	27,9	27,6	27,3	28,2
 <i>Forsorg</i>	 137,7	 120,8	 129,7	 128,0
 <i>Arbejdsfremmende tiltag</i>	 -	 -	 -	 27,4
 <i>Administration</i>	 57,1	 56,8	 56,9	 59,7
 <i>Andre udgifter</i>	 8,4	 9,4	 6,0	 5,8
<i>Udbygning m.v.</i>	64,4	61,9	18,9	18,3
I alt	1.637,9	1.624,2	1.627,1	1.690,9

- 1) Kommunerne administrerer og finansierer børneforsorgen. Udgift er til styret for Hovedbørneværn og enkelte institutioner.
- 2) Indtil 2012 inkl. ældrepleje på Sandø, hvor plejehjem og hjemmepleje er integreret.
- 3) Området hører under Landsstyreområdet for Sundhedsanliggender.

Anm: Forskel i sum og de underliggende poster skyldes afrunding.

Kilde: Almanamålaráðið.

Bilag 10.1 Sygehusenes kapacitet og belægning 2009-2013

	2009	2010	2011	2012	2013 ²⁾
<i>Antal sengepladser: .....</i>	232	232	232	227	227
Landssygehuset.....	170	170	170	167	167
Klaksvík sygehus	36	36	36	36	36
Suðuroy sygehus.....	26	26	26	26	26
<i>Antal indlæggelser:.....</i>	11.551	10.834	11.071	11.231	
Landssygehuset.....	8.836	8.094	8.338	8.564	
Klaksvík sygehus	1.684	1.694	1.601	1.570	
Suðuroy sygehus.....	1.031	1.046	1.132	1.097	
<i>Antal sengedage: .....</i>	71.277	65.454	56.676	53.616	
Landssygehuset.....	56.259	50.930	43.320	41.416	
Klaksvík sygehus	7.709	7.643	6.944	6.540	
Suðuroy sygehus.....	7.309	6.890	6.412	5.660	
<i>Gennemsnitlig antal sengedage pr. patient: ...</i>	6,2	6,0	5,1	4,8	
Landssygehuset.....	6,3	6,3	5,2	4,8	
Klaksvík sygehus	4,6	4,5	4,3	4,2	
Suðuroy sygehus.....	7,0	6,6	5,7	5,2	
<i>Gennemsnitlig belæg- ningsprocent: ¹⁾ .....</i>	84,7	77,3	66,9	64,1	
Landssygehuset.....	90,7	82,1	69,8	67,9	
Klaksvík sygehus	62,6	58,1	52,8	49,9	
Suðuroy sygehus.....	77,0	72,6	67,6	59,8	

1) Der er ikke taget højde for ferielukning

2) Data for indlæggelser og sygedage ikki pålideligt for 2013 og derfor ikke anført.

Kilde: Heilsumálaráðið

Bilag 10.2 Sygehusenes nettoudgifter 2010-2013, mio. kr.

	2010	2011	2012	2013
<i>Sygehusenes drift:</i>	532	546	548	552
Landspsygehuset	402	384	387	388
Klaksvík sygehus	61,9	62,3	62,6	62,6
Suðuroy sygehus	49,3	52,1	52,0	53,0
Andre sygehuskonti ¹⁾	19,6	48,2	46,9	48,6
<i>Anlægsudgifter:</i>	44,2	41,3	27,9	35,3
<i>Behandling i udlandet</i> ²⁾	138,2	142,6	145,1	149,7
I alt.....	699,7	720,0	715,0	730,3

1) Medikoteknik, Deildin fyri arbeiðs- og almannaheilsu (sundhedsforskning), Hvilehjemmet Naina, Særlig sygehusmedicin (fra 2011).

2) Inkl. transport og ophold

Kilde: Heilsumálaráðið.

Bilag 10.3 Sygehusenes personale 2013, årsværk

	Lands- sygehuset	Klaksvík sygehus	Suðuroy sygehus
Læger	68	8	8
Sygeplejersker	266	55	37
Personale med anden pleje- uddannelse ¹⁾	59	38	27
Personale med anden sundhedsfag- lig udd. ²⁾	122	27	25
Administrativt personale ³⁾	107	16	13
Andet personale	100	23	20
I alt	722	167	129

1) Primært Almanna- og Heilsuroktarafelagið og Føroya Psykiatrilag og Heilsuhjálparafelag Føroya

2) Primært Starvsmannafelagið. Sjúkraflutningsstarvsfólk, Bioanalytikarafelagið, Føroyskir Ergo- og Fysioterapeutar, Kost- og Føðslufelagið og Akademikarafelag Føroya (AKF)

3) Primært Starvsmannafelagið

Anm.: Data er optalt ud fra fagforeningskontrakt, som personer er lønnet ud fra. Forskelle kan derfor forekomme i fald deres jobindhold fraviger.

Kilde: Gjaldstovans løndatavarehus.

Bilag 12.1 Oversigt over anmeldte overtrædelser af straffeloven 2009-2013

	2009	2010	2011	2012	2013
	----- Antal -----				
Forbrydelser mod off. myndigheder mv. (kap. 14 og 15).....	7	24	17	21	33
Forbrydelser i offentlig tjeneste/hverv (kap. 16 og 17).....	7	4	3	7	6
Forbrydelser vedr. penge (kap. 18)	0	1	0	1	0
Forbrydelser vedr. bevismateriale bl.a. dokumentfalsk (kap. 19).....	10	10	4	2	6
Almenfarlige forbrydelser bl.a. brandstiftelse (kap. 20).....	15	9	10	11	6
Forbrydelser i familieforhold (kap. 23).....	0	1	0	1	0
Forbrydelser mod kønssædeligheden bl.a. voldtægt (kap. 24).....	26	23	25	28	24
Forbrydelser mod liv og legeme bl.a. manddrab og vold (kap. 25).....	91	82	97	81	94
Forbrydelser mod den personlige frihed (kap. 26).....	2	1	1	0	1
Freds- og æreskrænkelser (kap. 27) ..	34	73	41	43	55
Indbrudstyveri (§ 276).....	69	101	49	40	59
Tyverier i øvrigt (§ 276).....	256	269	190	192	210
Andre berigelsesforbrydelser bl.a. bedrageri (kap. 28 i øvrigt).....	35	28	16	15	16
Hærværk (§ 291).....	321	250	242	225	180
Brugstyveri (§ 293).....	45	51	31	30	47
Andre formuekrænkelser bl.a. hotelbedrageri (kap. 29 i øvrigt).....	2	2	0	2	1
I alt.....	920	929	726	699	738

Kilde: Landfogeden på Færøerne

Bilag 12.2 Oversigt over andre anmeldelser til kriminalpolitiet samt politiets virksomhed i øvrigt 2009-2013

	2009	2010	2011	2012	2013
	----- Antal -----				
Overtrædelse af arbejderbeskyttelsesloven.....	10	7	10	8	18
Overtrædelse af brandloven	0	0	0	0	7
Overtrædelse af dyreværnsloven.....	6	4	1	0	2
Overtrædelse af lov om euforiserende stoffer	60	57	47	77	96
Overtrædelse af told-, skatte- og spirituslovgivning.....	2	0	1	1	0
Overtrædelse af våbenloven.....	4	1	11	9	17
Overtrædelser af udlændingeloven	41	48	17	10	15
Færdselsuheld	825	732	670	590	551
-heraf med personskade	42	31	30	32	31
Sigtelser for overtrædelse af færdselslovens § 15 (medicin mv.) og § 16 (spiritus-/promillekørsel).....	134	99	115	126	117
Øvrige overtrædelser af færdselsloven (sigtede personer).....	2.421	2.394	2.044	1.891	2.653
Ansøgninger om opholdstilladelse	556	562	433	421	422
Trawlersager (overtrædelser af fiskerilovgivningen)	16	9	9	6	5
Udtrykninger i alt	3.593	3.707	3.614	3.881	4.139
Indsatte til afsoning, herunder vare-tægtsfængsling	101	102	123	102	82
Afsoningsdage.....	4.083	3.575	3.074	3.876	3.403
Detentionsanbragte, spirituspåvirkede	110	101	92	65	50
Fogedsager	1.906	1.635	1.404	875	983
Fredningssager	62	81	65	82	64
Faderskabsanerkendelser til politiprotokollen	317	361	288	342	338
Borgerlige vielser.....	28	15	8	11	12

Kilde: Landfogeden på Færøerne

Bilag 12.3 Behandlingsmåden for straffesager og andre lovovertrædelser 2009-2013

	2009	2010	2011	2012	2013
	----- Antal -----				
Statsadvokatsager.....	255	205	227	161	255
<i>Politisager:</i>					
Afgjort udenretlig.....	183	91	121	205	183
Afgjort indenretlig.....	251	279	290	282	269
Ankesager	16	25	25	12	11
Idømte/vedtagne bøder.....	2.718	2.870	2.306	2.608	3.033
	----- 1.000 kr. -----				
Idømte/vedtagne bøder.....	3.597	3.359	4.146	3.268	5.680

Kilde: Landfogeden på Færøerne

ISBN 978-87-991060-8-6

9 788799 106080